

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ТА СТРАХУВАННЯ**

МАТЕРІАЛИ

**VII Міжнародної
науково-практичної Інтернет-конференції
«ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СИСТЕМА ТА СТРАХУВАННЯ В
УКРАЇНІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В
КРИЗОВІЙ ЕКОНОМІЦІ»
4-5 березня 2024 року**

Дніпро 2024

УДК 336.71

Організатор конференції:

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування факультету обліку і фінансів Дніпровського державного аграрно-економічного університету

Конференція зареєстрована в Державній науковій установі «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» (посвідчення № 436 від 24. 10. 2023 р.)

Програмний комітет конференції:

ПАВЛОВА Г. Є. – декан факультету обліку і фінансів, д-р екон. наук, професор;

ВАСІЛЬЄВА Л. М. – заступник декана факультету обліку і фінансів з наукової роботи, д-р наук з держ. упр., професор;

ХАЛАТУР С. М. – завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, д-р екон. наук, професор;

КАЧУЛА С. В. – професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, д-р екон. наук, професор;

ГРАБЧУК О. М. – професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, д-р екон. наук, професор

Збірник містить матеріали за такими тематичними напрямками:

1. Стратегічні перспективи функціонування фінансової системи національних економік.
2. Вектори розвитку банківської системи та фондового ринку.
3. Управління підприємствами реального сектору економіки.
4. Розвиток страхового ринку: інтеграційні та глобалізаційні аспекти.
5. Фінансово-економічне забезпечення сталого розвитку аграрної сфери.
6. Цифрова трансформація фінансового сектору

Учасники конференції:

Batumi Shota Rustaveli State University, Georgia

State Agrarian University of Moldova, Moldova

SGH Warsaw School of Economics, Poland

Universitat Jaume I, Castelló de la Plana, Spain

University of Cordoba, Spain

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ЗУНУ

ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»

Державний торговельно-економічний університет

Державний податковий університет

*Фінанси, банківська система та страхування в Україні:
стан, проблеми та перспективи розвитку в кризовій економіці*

Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Запорізький національний університет
Західноукраїнський національний університет
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Одеський національний економічний університет
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра
Моторного
Українська державна інженерно-педагогічна академія
Український державний університет науки і технологій
Сумський державний університет

Фінанси, банківська система та страхування в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку в кризовій економіці: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції 4-5 березня 2024 р.: Дніпро : ДДАЕУ, 2024. 258 с.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Погляди, висловлені в публікаціях, є виключно позицією авторів. Відповідальність за науковий рівень публікацій, обґрунтованість висновків, достовірність результатів, наявність плагіату несуть автори.

СЕКЦІЯ 1

СТРАТЕГІЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК

ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Р. Е. Абібуллаєв, здобувач третього
(освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна

Науковий керівник – Ю. В. Масюк,
к. е. н., професор, професор кафедри
фінансів, банківської справи та
страхування,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна

Від появи нових технологій до вдосконалення виробничих процесів, інновації мають потенціал перетворити економіку, забезпечуючи стале зростання та підвищення конкурентоспроможності. Проте реалізація цього потенціалу залежить від наявності не лише новаторських ідей, а й достатніх фінансових ресурсів для їх втілення. Від недостатнього фінансування досліджень і розробок до низької ефективності використання існуючих ресурсів через корупцію та бюрократичні перешкоди – усі ці аспекти вимагають уваги та розгляду. Фінансовий потенціал є важливим чинником для інноваційного розвитку національної економіки, оскільки він забезпечує необхідні ресурси для впровадження новаторських ідей, технологій та проектів. Проте існують ряд проблем, які можуть обмежити ефективно використання цього потенціалу та перешкодити інноваційному розвитку:

– недостатність інвестицій – інноваційний розвиток потребує значних інвестицій у дослідження та розвиток нових технологій, що може бути важким для країн з обмеженими фінансовими ресурсами або в умовах економічної нестабільності;

– відсутність доступу до капіталу – для багатьох стартапів та інноваційних підприємств складно отримати фінансування через недостатню довіру в їхній успіх серед інвесторів;

– низький рівень досліджень – країни з недостатньою інвестиційною базою в інновації можуть стикатися зі зменшеним рівнем досліджень, що обмежує можливості створення нових технологій та продуктів;

– нестабільна фінансова політика – може призвести до невизначеності для інвесторів і сприяти втраті інвестиційних можливостей;

– недостатня інфраструктура для інновацій – відсутність необхідної інфраструктури, такої як наукові центри, технологічні парки та інші ресурси, може гальмувати розвиток інновацій;

– недостатнє сприйняття ризику – багато інноваційні проекти пов'язані з високими ризиками, і низький рівень толерантності до ризику може затримати їхнє втілення.

Для подолання цих проблем потрібна комплексна стратегія, яка включає в себе створення сприятливого фінансового середовища, підтримку інноваційних підприємств, розвиток науково-технічної бази та сприяння культурі інноваційного підприємництва. Важливість комплексного підходу у подоланні проблем полягає у тому, що багато проблем мають взаємопов'язані чинники і не можуть бути вирішені ізольовано. Комплексний підхід передбачає системне розглядання ситуації та впровадження широкого спектру заходів для досягнення цілей. Наприклад, у сфері інноваційного розвитку національної економіки, проблеми можуть включати недостатнє фінансування для наукових досліджень, корупцію, недостатню координацію між різними галузями та інші. При вирішенні кожної з цих проблем окремо можуть виникати нові перешкоди або недоліки. Тому комплексний підхід передбачає взаємодію різних зацікавлених сторін, розвиток різноманітних стратегій та заходів із залученням різних інструментів. Застосування комплексного підходу також дозволяє ефективніше використовувати ресурси та уникнути дублювання зусиль. Наприклад, шляхом поєднання фінансових заходів з заходами з протидії корупції та розвитку інфраструктури інноваційного середовища можна створити більш сприятливі умови для інноваційного розвитку. Крім того, комплексний підхід сприяє більш глибокому розумінню проблеми та розробці більш ефективних стратегій її вирішення. Він дозволяє враховувати різноманітні аспекти проблеми і забезпечує більш повні та збалансовані рішення. Комплексний підхід, включає:

– стимулювання інвестицій у науку та технології – може бути досягнуто шляхом розвитку податкових пільг, грантів на наукові дослідження та сприяння співпраці між державним сектором, приватними компаніями та науковцями;

– зменшення корупції та підвищення прозорості – необхідно вдосконалити системи фінансового контролю та моніторингу, а також зміцнити правову базу для боротьби з корупцією;

– розвиток інфраструктури інноваційного середовища – створення сприятливого клімату для інновацій, включаючи розвиток інкубаторів, технопарків та інноваційних кластерів;

– залучення зарубіжних інвестицій та технологій – сприяти міжнародній співпраці та обміну досвідом у сфері інновацій.

Фінансовий потенціал інноваційного розвитку національної економіки є критичним для забезпечення стійкого економічного зростання та конкурентоспроможності. Перспективи фінансування інноваційного розвитку включають кілька аспектів:

– державні інвестиції – уряд може вкладати кошти у дослідження та розвиток (Д&R), створюючи сприятливу інноваційну екосистему через гранти, субсидії та податкові стимули для дослідницьких установ і підприємств;

– приватні інвестиції – приватні компанії та інвестори можуть брати участь у фінансуванні інновацій шляхом інвестування в стартапи, венчурний капітал або корпоративний Д&R;

– університетські дослідження – університети можуть грати важливу роль у створенні нових технологій та інновацій через фінансування досліджень та співпрацю з приватним сектором;

– міжнародне співробітництво – співпраця з міжнародними партнерами може забезпечити доступ до фінансування, технологій та ринків для інноваційного розвитку.

Зростання фінансового потенціалу в інноваціях вимагає сприятливого бізнес-клімату, ефективного управління ризиками, розвинутої інфраструктури для комерціалізації досліджень, а також кваліфікованих кадрів. Це може покращити конкурентоспроможності національної економіки за рахунок стійкого розвитку, впровадити її успішне інтегрування в сучасну глобальну економіку та забезпечити зростання високого рівня життя для населення.

МІСЦЕВІ ФІНАНСИ ТА ЇХ РОЛЬ В СОЦІАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

А. В. Бондаренко, здобувачка першого рівня
вищої освіти,

*ДВНЗ «Приазовський державний технічний
університет», м. Дніпро, Україна*

Науковий керівник – М. В. Тимошенко,
к. т. н., доцент, доцент кафедри фінансів
та банківської справи,

*ДВНЗ «Приазовський державний технічний
університет», м. Дніпро, Україна*

Місцеві фінанси грають важливу роль в економіці будь-якої країни, зокрема і в Україні, особливо в умовах трансформації економіки. Трансформація економіки передбачає реформи, зміни в структурі економіки, а також модернізацію та реструктуризацію підприємств та галузей.

Під час воєнного стану роль місцевих фінансів в соціальній економіці України стає надзвичайно важливою для забезпечення соціального захисту населення, підтримки інфраструктури та забезпечення функціонування економіки.

Розвиток системи місцевих фінансів в Україні передбачає створення дієздатної системи розподілу вирівнюючої і стимулюючої фінансової допомоги на рівні територіальних утворень. Бюджетне регулювання в нашій країні має бути спрямоване на забезпечення вертикального і горизонтального вирівнювання дохідних і видаткових відмінностей територій, створення фондів фінансової та інвестиційної підтримки адміністративно-територіальних утворень [1].

Питання місцевих бюджетів стало ще більш актуальним під час війни, до якого додалася очевидна необхідність перемоги. В основному це стосується підтримки збройних сил, але також включає фінансування низки внутрішніх питань, таких як відновлення інфраструктури, потреби внутрішньо переміщених осіб, підтримка переміщених підприємств, поповнення операційних витрат та фінансування проектів розвитку і реконструкції. Місцеве самоврядування продемонструвало себе якнайкраще в питаннях реагування на кризу і взяло на себе вирішення багатьох проблем.

Створення фондів фінансової та інвестиційної підтримки на рівні територіальних утворень сприятиме зниженню необґрунтованого розподілу централізованої фінансової допомоги, забезпечить ефективність реалізації інвестиційних проектів на рівні територіальних утворень. Становлення цих

фондів на місцевому рівні забезпечить підвищення соціальних стандартів рівня життя населення[2].

Роль місцевих фінансів в соціальній економіці України під час воєнного стану можна проілюструвати через конкретні приклади заходів та програм, які спрямовані на соціальний розвиток та підвищення якості життя населення:

Гуманітарна допомога: Місцеві влади використовують фінансові ресурси для організації та забезпечення гуманітарної допомоги населенню, яке потерпає від наслідків війни. Це може включати надання харчів, медичних засобів, матеріальної підтримки та інших необхідних ресурсів для вразливих груп населення.

Підтримка економічної стабільності: Місцеві фінанси використовуються для підтримки місцевих підприємств та підприємців, які потерпають від наслідків конфлікту. Це може включати надання фінансової підтримки, податкових пільг, стимулювання інвестицій та розвиток місцевого бізнесу.

Забезпечення безпеки та оборони: Фінансування з місцевого бюджету може бути спрямоване на забезпечення безпеки та оборони на місцевому рівні. Це може включати фінансування місцевої поліції, рятувальних служб, закупівлю спеціального обладнання та забезпечення інфраструктури для захисту населення від загроз.

Підтримка соціальної інфраструктури: Фінансові ресурси витрачаються на ремонт та відновлення соціальної інфраструктури, такої як лікарні, школи, дитячі садки, а також комунальні послуги. Це допомагає забезпечити населення необхідними соціальними послугами та зберегти якість життя.

Підтримка соціальних послуг: Фінансування місцевим бюджетом соціальних служб, таких як центри соціальних послуг, центри зайнятості, центри психологічної допомоги та інші, забезпечує населення доступом до необхідних соціальних послуг. Наприклад, програми допомоги малозабезпеченим сім'ям або програми підтримки інвалідів.

Кризове планування та реагування: Місцеві влади використовують фінансові ресурси для розробки та реалізації кризових планів та заходів для мінімізації впливу воєнного стану на місцеве населення та економіку.

Підтримка соціального підприємництва: Фінансування місцевими органами влади соціальних підприємств та ініціатив сприяє створенню нових робочих місць для місцевого населення та розв'язанню соціальних проблем. Наприклад, соціальні заклади, які надають послуги працевлаштування для безробітних або програми соціального підприємництва для людей з обмеженими можливостями.

Ці заходи демонструють важливість місцевих фінансів у забезпеченні соціальної стабільності, економічної відновлення та захисту населення під час воєнного стану. Це вимагає ефективного управління фінансовими ресурсами та спрямованості на найбільш важливі потреби місцевих громад.

Література

1. Місцеві фінанси в умовах трансформації економіки України. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/5236/1/%D0>

2. Роль місцевих бюджетів у забезпеченні розвитку регіонів. URL: <https://core.ac.uk/reader/84824830>

ФІНАНСОВІ ПРОБЛЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

К. С. Великанова, здобувачка першого рівня вищої освіти,

ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

Науковий керівник – М. В. Тимошенко,
к. т. н., доцент, доцент кафедри фінансів та банківської справи,

ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, Україна

У межах реалізації державної фінансової політики у сфері місцевих фінансів значну увагу приділяється фінансовій автономії як базі самоврядування територіальних громад, самостійності всіх рівнів місцевої влади при виконанні покладених на них функцій. Фінансова автономія являє собою основну форму реалізації принципів місцевого самоврядування та щільно пов'язана з пріоритетами фінансової політики органів місцевого самоврядування.

Фінансова політика органів місцевого самоврядування – система принципів та процедур організації різноманітних видів фінансової діяльності на місцевому (регіональному) рівні з боку органів місцевої влади задля досягнення цілей та завдань, на розв'язання яких спрямовуються відповідні фінансові ресурси.

Основними елементами фінансової політики органів місцевого самоврядування є:

– принципи – засади, на яких має будуватися вирішення поставлених завдань та використання відповідних інструментів;

– цілі, перспективні та поточні завдання, які необхідно розв'язати;

- методи, засоби та конкретні форми організації відносин, за допомогою яких можна досягти поставлених цілей;
- оптимальне поєднання вирішення поточних і перспективних завдань;
- добір і розстановка кадрів, які здатні організувати вирішення поставлених завдань;
- ризики – потенційні загрози, які виникають унаслідок невизначеності [1].

Місцеве самоврядування в Україні за роки незалежності пройшло нелегкий шлях становлення та довело свою важливість, необхідність та спроможність вирішувати проблеми та забезпечувати існування територіальних громад. Водночас невирішені проблеми й неврегульовані питання свідчать про необхідність подальшого підвищення його ефективності з метою забезпечення більшої спроможності та якості надання управлінських послуг населенню місцевих територіальних одиниць. Більшість громадян нашої держави так чи інакше інтегрована в структуру системи місцевого самоврядування (як члени територіальних громад) і повсякденно зустрічається з результатами його діяльності, а отже на підставі переважно цього досвіду в них формується ставлення до влади – як місцевої, так і центральної, а також до держави в цілому[2].

Також, фінансова політика України під час війни відображається в зусиллях уряду забезпечити стабільність економіки, фінансування оборонних витрат і соціального захисту громадян.

Основні фінансові проблеми:

- недостатні доходи місцевих бюджетів: Часто місцеві бюджети не отримують достатньо коштів через низький рівень збору податків, недостатню ефективність податкової системи та економічну нестабільність;
- обмежений доступ до кредитних ресурсів: Брак можливостей для залучення кредитів або недостатньо вигідні умови у зв'язку з відсутністю достатньої кредитної історії та високим рівнем ризику;
- залежність від дотацій: Багато місцевих бюджетів залежать від дотацій від центрального уряду, що створює вразливість у випадку скорочення або затримки цих платежів;
- неефективне управління фінансами: Недостатня транспарентність, корупція та неефективне використання бюджетних коштів ускладнюють ситуацію та підірвують довіру громадян до місцевих органів влади.

Шляхи вирішення проблем:

– підвищення ефективності податкової системи: Вдосконалення системи збору податків, боротьба з ухиленням від сплати податків та розвиток бізнес-середовища можуть сприяти збільшенню доходів місцевих бюджетів;

– розвиток місцевого підприємництва: Стимулювання розвитку малих та середніх підприємств на місцевому рівні сприятиме збільшенню обсягу податкових надходжень;

– фінансова децентралізація: Передача більшої фінансової автономії та повноважень місцевим органам самоврядування допоможе зменшити залежність від дотацій та збільшити відповідальність за управління фінансами;

– запровадження ефективного контролю та моніторингу: Зміцнення механізмів контролю за використанням бюджетних коштів та підвищення транспарентності допоможе запобігти корупції та зловживанням.

Нині в Україні активно ведуться реформи в галузі фінансів з метою покращення ефективності, прозорості та стабільності фінансової системи, що сприятиме зростанню економіки та підвищенню життєвого рівня населення.

Отже, фінансові проблеми місцевого самоврядування в Україні є складними та багатограними. Вирішення цих проблем потребує комплексного підходу та спільних зусиль центрального та місцевих влад, бізнесу та громадянського суспільства. Тільки завдяки такому партнерству можна досягти стабільності та підвищити рівень життя населення на місцевому рівні.

Література:

1. Економічні засади та пріоритети фінансової політики органів місцевого самоврядування. URL:
https://pidru4niki.com/79129/finansii/ekonomichni_zasadi_prioriteti_finansovoyi_politiki_organiv_mistsevogo_samovryaduvannya

2. Місцеве самоврядування в Україні. URL:
https://vuzlit.com/705448/mistseve_samovryaduvannya_ukrayini?ysclid=lt0g8dqvv0599547320#google_vignette

ПОДАТКОВІ СТРАТЕГІЇ У ВІДПОВІДЬ НА ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ТРЕНДИ

Н. М. Головай, *к. е. н., доцент, доцент
кафедри фінансів, банківської справи та
страхування,
Вінницький навчально-науковий інститут
економіки ЗУНУ, м. Вінниця, Україна*

Процеси глобалізації розгортаються у всіх куточках планети з неймовірною швидкістю, впливаючи на різноманітні сфери економіки та соціальної взаємодії. Вони охоплюють широкий спектр явищ: від інтеграції фінансових ринків та лібералізації руху капіталу до безперервного обміну інформацією та транскордонної міграції робочої сили.

Важливим аспектом глобалізаційних процесів є їх вплив на національні податкові системи. У контексті зростаючої інтеграції економік і мобільності капіталу, країни стикаються з викликами у забезпеченні ефективного оподаткування. Це вимагає від урядів пошуку балансу між створенням сприятливого інвестиційного клімату та забезпеченням справедливого розподілу податкових навантажень.

Податкова система є вирішальним компонентом економічного устрою будь-якої держави, формуючи основу фінансового забезпечення державних потреб та соціальних програм. Як неодмінна частина фінансової архітектури суспільства, податки забезпечують важливі ресурси для реалізації державних ініціатив, інфраструктурних проєктів та соціального забезпечення.

У динамічному світовому економічному ландшафті, який характеризується швидкими змінами та інтеграцією ринків, податкова політика не може залишатися незмінною. Глобалізаційні процеси, що охоплюють вільний рух капіталу, активізацію транснаціональної діяльності корпорацій, розвиток офшорних фінансових центрів, а також поширення електронної комерції та розширення сфери застосування електронних трансакцій, зумовлюють значні трансформації у функціонуванні національних податкових систем. Ці зміни вимагають від урядів країн і міжнародних регуляторних органів не лише певного реагування на новітні тренди, але й забезпечення стратегічного прогнозування майбутніх викликів з метою адаптації законодавчих та нормативних баз під динамічно мінливий міжнародний економічний порядок.

Економіст Віто Танзі [xx] описує ці впливи як «фіскальні терміти», що зсередини підривають стабільність та ефективність національних податкових

систем. Метафора "термітів" допомагає усвідомити, як непомітно, але неухильно, ці чинники можуть «роз'їдати» фундаментальні засади податкової структури, вносячи розлад і невизначеність у здатність держави забезпечувати свої фінансові потреби.

Сучасна ера глобалізації характеризується безпрецедентною інтеграцією ринків, що сприяє масштабній мобільності капіталу та розширенню діяльності бізнесу за національні кордони. Транснаціональні компанії використовують складні корпоративні структури, включаючи використання офшорних юрисдикцій, для оптимізації податкових зобов'язань, що ставить під загрозу традиційні механізми оподаткування та вимагає від держав розробки нових підходів до податкового регулювання.

Прискорене поширення цифрових технологій в галузях торгівлі та фінансів, особливо через розвиток сегментів електронної комерції та електронних платіжних систем, кардинально трансформуює традиційні підходи до податкового адміністрування. Така трансформація посилює актуальність питань, пов'язаних з точним визначенням податкової юрисдикції та розробкою надійних механізмів для збору податків з операцій, що виконуються в цифровому просторі та мають транснаціональний характер.

Розвиток цифрової економіки вимагає від урядових структур не лише адаптації існуючих податкових норм до нових економічних реалій, але й створення інноваційних інструментів для ефективного адміністрування податків. Завдання полягає у розробці таких методів і процедур, які б уможливили чітку ідентифікацію місцезнаходження економічної активності, дозволили чітко встановлювати відповідальність за податкові зобов'язання та забезпечувати справедливий розподіл податкових надходжень між країнами, залученими в міжнародну цифрову комерцію.

Враховуючи вищезазначене, ключовим аспектом стає вдосконалення міжнародного податкового законодавства та практики, щоб забезпечити ефективне стягнення податків з цифрових трансакцій, які, як правило, виходять за рамки національних юрисдикцій. Це передбачає використання новітніх технологій для відслідковування та аудиту цифрових операцій, а також розвиток глобальних стандартів, правил та угод, спрямованих на запобігання ухиленню від оподаткування або подвійному оподаткуванню в контексті глобальної цифрової економіки. За таких умов, адаптація податкових систем до умов цифрової економіки є необхідною для забезпечення справедливості та ефективності оподаткування, що вимагає комплексного підходу, який включає в себе законодавчі зміни, технологічні інновації та міжнародну співпрацю.

Таким чином, можемо дійти висновку, що національним податковим системам необхідно демонструвати високий рівень гнучкості та інноваційності, адаптуючи свої нормативні рамки та адміністративні процедури до швидкозмінних умов глобалізованої економіки. Це передбачає не лише впровадження передових технологічних рішень для ефективного адміністрування податків, але й активне співробітництво на міжнародному рівні з метою розробки та імплементації уніфікованих стандартів податкової політики, здатних ефективно контрбалансувати виклики, що виникають у результаті глобалізаційних процесів.

Література

1. Головай Н. Податкова політика та особливості її реалізації в умовах воєнного часу. Економічні горизонти. 2023. №3(25). С. 16–22.
2. Реформування податкової системи України – як спосіб вирішення податкових колізій. Міністерство юстиції. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_6905. (дата звернення: 15.02.2024).
3. Швабій К.І. Теоретичні підходи до формування та реалізації податкової політики держави. Фінанси України. 2015. № 10. С.90-103.
4. Tanzi V. Globalization, Tax Competition and the Future of Tax System // *Steuersysteme der Zukunft* / Ed. by Gerold Krause–Junk. Berlin: Dunker & Humboldt. 1996. P. 11-27.

ВЕКТОРИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ ДО СВІТОВИХ СТАНДАРТІВ

*О. В. Жабак, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Західноукраїнський національний
університет, м. Тернопіль, Україна*

Сьогодні економіка багатьох країн світу, в тому числі високорозвинених, обтяжена великим державним боргом. Проблема збільшення державного боргу пов'язана з існуванням багатьох ризиків, які становлять серйозну загрозу соціально-економічному розвитку країни. Для безпечного управління такими ризиками необхідно застосовувати методи управління борговими ризиками. Управління ризиками державного боргу є надзвичайно важливим. Це пояснюється тим, що управління державним боргом у вузькому розумінні зводиться до виявлення та оцінки боргових ризиків, а також розроблення та реалізації заходів щодо запобігання та мінімізації виникнення цих ризиків.

Враховуючи те, що проблема державного боргу в Україні значно загострилася за останні роки, великий і постійно зростаючий державний борг

вимагає від державних органів пильної уваги до ризиків, пов'язаних з управлінням державним боргом. України, її нераціональна структура та неефективне використання коштів, залучених у державні позики, призводять до підвищення рівня боргових ризиків та зниження боргової стійкості держави.

Питанням природи національного кредиту та боргу, його походження, управління, впливу на економічний розвиток і стабільність фінансової системи, визначення рівня безпеки державного боргу займалися багато вчених, особливо українських, таких як: Т. Боднарук, О. Василик, О. Кириленко, О. Квасниця, В. Козюк, В. Корнівська, Є. Крайчак, Г. Кучер, В. Лисовенко, Я. Онищук, М. Пасічний, М. Савлук, В. Федосов, І. Федорович, С. Юрій та ін.

Характеристиками управління державним боргом у кожній країні є підхід до впровадження управління державним боргом на інституційному рівні, наприклад, виконання функцій управління державним боргом Міністерством фінансів та розподіл повноважень з управління державним боргом між Міністерством фінансів та центральний банк. Дуже часто існує координаційний комітет вищого рівня. Особлива роль в управлінні борговими операціями покладена на Вищий контрольно-ревізійний орган, який перевіряє звітність і діяльність установ з управління державним боргом.

Під час кризи в практику управління державним боргом були запроваджені нові інструменти боргової політики, такі як випуск нових цінних паперів, зміна процедур і механізмів кредитування, проведення операцій з боргом на відкритому ринку. Наприклад, США та Канада запустили трирічні позики, а Австралія запровадила облігації з прив'язкою до інфляції. Подібним чином облігації з плаваючою ставкою стали поширеними на багатьох ринках, що розвиваються [2, с. 99].

У більшості країн установи, відповідальні за управління державним боргом, також проводили спеціальні операції для підвищення ліквідності ринку під час кризи. Ці операції передусім включали обмін боргів і викуп боргів. Використання механізмів підтримки ринку, таких як операції репо, стає все більш поширеним. Щоб забезпечити довгострокову фіскальну стабільність, багато держав прийняли бюджетні правила, які накладають обмеження на фіскальну політику, часто у формі кількісних обмежень на загальні бюджети або показники фіскальної стабільності [1, с. 60].

Чіткий контроль за щорічним збільшенням державного боргу також було встановлено у великих європейських країнах. Зокрема, у Німеччині різниця між видачею кредиту та погашенням у певному році не може

перевищувати розподіл капітальних інвестицій у федеральному та земельному бюджетах. У Великобританії внутрішній державний борг у відсотках від ВВП має залишитися на рівні 30 % [2, с. 70].

Для оцінки ризиків, пов'язаних з державним боргом України, ми вважаємо доцільним провести стрес-тест портфеля державного боргу на основі економічних і фінансових шоків, яким може зазнати Україна. Суттєвим елементом системи управління ризиками у сфері державного боргу має стати аналіз та моніторинг макроекономічних ризиків, що впливають на фінансовий стан та боргоздатність уряду.

Одним із напрямків регулювання державних запозичень є пошук внутрішніх джерел кредитування. Альтернативою накопиченню зовнішніх боргів компаніями та банками могло б стати стимулювання українського фінансового ринку на основі перерозподілу частини експортної валютної виручки на збільшення ліквідності та зниження процентних ставок. Зокрема, це потребує зміни традиційної практики переведення валютних резервів (депозитів, поточних рахунків) іноземних банків в іноземні цінні папери.

Щоб повністю врахувати фінансові ризики, пов'язані з накопиченням умовних зобов'язань, бажано, щоб уряд періодично готував «Звіт про умовні зобов'язання, податкові витрати та інші фіскальні ризики». Відповідні звіти в Австралії, Канаді, Нідерландах, Новій Зеландії та Сполучених Штатах є прикладами для наслідування в цьому відношенні. Такі звіти повинні включати перелік джерел фіскального ризику, оцінку сприйнятливості ризиків до різних подій та їх впливу на фіскальну позицію уряду, а також дані про ефективність розподілу коштів та номінальну (очікувану) вартість державних витрат .потрібно надати [1,с.9].

Пріоритетним напрямом політики у сфері управління державним боргом, на нашу думку, має стати використання кредитів для інвестицій на розвиток національної економіки. При цьому пріоритет мають надаватися наукомістким проектам, які дозволяють розвивати виробничу інфраструктуру, суттєво підвищувати додану вартість та забезпечувати економічне зростання. Проте головною умовою реалізації цієї політики є чіткий контроль та постійна звітність за напрямами використання відповідних коштів.

Тому, враховуючи особливості боргової ситуації в країні, пропонуємо реалізувати наступні заходи щодо вдосконалення управління державним боргом:

- перенаправлення національних запозичень на внутрішній ринок у періоди нестабільності національної валюти;
- стимулювати попит на державні облігації на внутрішньому ринку;

– надавати державні гарантії лише у виняткових випадках, пов'язаних із реалізацією національних інтересів;

– відмовитися від залучення кредитів міжнародних організацій економічного розвитку з додатковими умовами, що обмежують економічну та політичну незалежність;

– знизити граничний рівень державного боргу до 40 % ВВП. Це відображає рівень розвитку вітчизняного фінансового ринку та сприяє більш відповідальному управлінню державним боргом;

– створити національний фонд управління боргом для здійснення операцій з мінімізації ризиків і витрат на обслуговування боргу;

– створити Державний банк реконструкції та розвитку для управління запозиченнями на цілі розвитку.

Таким чином, основою забезпечення ефективної економічної політики є зменшення боргового навантаження шляхом вдосконалення податкової системи та проведення податкових реформ. Для модернізації обслуговування державного боргу пропонуємо використовувати наступний підхід: обмін державного боргу на активи, погашення боргу у вигляді отримання права продажу товару за встановленою ціною, спрощення оподаткування для суб'єктів придбання облігацій внутрішньої державної позики, заміна зовнішніх запозичень внутрішніми запозиченнями, розробка індивідуальних механізмів взаємності погашення підприємствами гарантованого державою боргу.

Література

1. Finance Statistics. Government. URL: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/government_finance_statistics/data/main_tables

2. GDP per capita (current USD). All Countries and Economies. (20 August 2021). URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>

3. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI: станом на 01.05.2022 р. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>

ПРИНЦИПИ БЮДЖЕТУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ ЗА ЦЕНТРАМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

С. В. Заремба, здобувачка *третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, Український державний університет науки і технологій, м. Дніпро, Україна*
Науковий керівник – В. В. Бобиль, *д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансів, обліку та психології, Український державний університет науки і технологій, м. Дніпро, Україна*

Бюджетування діяльності державної установи встановлює зв'язок між цілями, видами діяльності, заходами, фінансовими та операційними показниками. Система бюджетування включає у себе такі різні елементи, як суб'єкти бюджетування (керівники центрів відповідальності), об'єкти бюджетування (види діяльності, функціональні напрями, центри відповідальності, фінансові показники, проекти), модель бюджетування (система фінансування, концепція фінансування програм, програмно-цільова модель, управління за центрами відповідальності), плани та їх взаємозв'язок у процесі бюджетування та локальні нормативні акти, які регламентують планування та бюджетування. Крім цього, існують чотири основних типи центрів відповідальності: центри доходів, центри витрат, центри фінансових результатів та центри розвитку (див. табл. 1).

Для кожного центру визначається область відповідальності, встановлюються права і обов'язки, механізми їх реалізації, а також встановлюються наступні параметри:

- доходні і (або) витратні статті, що попадають в компетенцію центру відповідальності;
- плани, які знаходяться в межах компетенції центру відповідальності;
- ключові показники, за якими центри несуть відповідальність (заборонено встановлювати показники, що виходять за рамки повноважень і компетенції центру відповідальності);
- перелік проектів (програм), в яких центр відповідальності бере участь.

Також важливо визначити пріоритетні види діяльності на майбутній плановий період і обґрунтувати планові показники, які необхідні для досягнення запланованого фінансового результату.

Таблиця 1 – Центри відповідальності державної установи

Тип центру відповідальності	Функціональне призначення
Центри доходів	представляють собою структурні підрозділи державної установи, чії керівники відповідають за реалізацію послуг або робіт у межах основної або іншої видів діяльності з планованими обсягами та доходами. Вони не контролюють витрати на виробництво продукції чи послуг, або інвестиції в активи центру
Центри витрат	відповідають за забезпечення досягнення запланованих операційних показників за умови дотримання заданого рівня витрат. Їх склад може включати обслуговуючі підрозділи, що обслуговують основну та допоміжну діяльність, а також управлінські підрозділи. Центри витрат відповідають за планування витрат і контроль за перевищенням за окремими статтями кошторису витрат
Центри фінансових результатів	керуються досягненням запланованого фінансового результату та впливають на різні аспекти діяльності центру відповідальності, у тому числі обсяги та вартість послуг чи робіт та витрати, які знаходяться в їх зоні відповідальності. Ці підрозділи мають більшу самостійність, важливою частиною їх роботи є облік витрат та ціноутворення продукту діяльності бюджетної установи
Центри розвитку (інвестування)	відповідають за досягнення запланованого фінансового результату і приймають рішення про інвестування та вилучення коштів. Можуть управляти основними засобами та впливати на різні аспекти діяльності, що перебувають у їхній зоні відповідальності. Зазвичай центром розвитку є сама бюджетна установа, якщо вона має повноваження щодо управління майном, що знаходиться в її власності, та власними доходами

Під час формування бюджету доходів і витрат, а також бюджету грошових коштів, виконується внесення коригувань до планів відповідно до визначених обмежень і цільових показників діяльності. З метою більш детального аналізу можливостей скорочення витрат і глибшого розуміння причин їх відхилення від запланованого рівня рекомендується розробляти бюджети для кожного структурного підрозділу бюджетної установи.

Література

1. Голов С. Ф. Управлінський облік: підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2020. 534 с.
2. Колесніченко А. С. Стратегічний вектор розвитку системи бюджетування в державному секторі як інтеграція обліку, аналізу, оподаткування та контролю. Економіка та держава. 2021. № 11. С. 58–64.

3. Кравченко О. В., Пастернак Я. П. Особливості організації управлінського обліку в бюджетних установах. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2019. №4. Т. 30 (69). С. 139-144.

РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ СТАТИСТИКИ У ФУНКЦІОНУВАННІ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

С. І. Земелько, здобувачка першого рівня вищої освіти,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Г. П. Доценко, здобувачка першого рівня вищої освіти,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Науковий керівник – Л. І. Бровко, к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Статистичним вивченням фінансової системи займається така наука як фінансова статистика. Саме вона являє собою підгрупу економічної статистики, яка досліджує кількісні аспекти великомасштабних явищ і процесів у фінансовій сфері. Це включає розподіл і використання ВВП, формування первинних і кінцевих доходів домогосподарств, державних установ і підприємств, а також накопичення основних фондів і матеріальних оборотних коштів. Слід зазначити, що зростає консенсус щодо того, що фінансова статистика, тісно переплітаючись з іншими галузями статистики, виходить за рамки простого секторального аналізу, оскільки вона заглиблюється в тонкощі фінансової системи та її різних секторів на різних рівнях управління.

Фінансова статистика охоплює всі фінансові ресурси та потоки у економіці країни. Її основним предметом дослідження є кількісні показники фінансових відносин, що виникають у процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту, і протікають у різних сегментах фінансової системи, взаємодіючи з їх якісними характеристиками.

Об'єктом аналізу фінансової статистики є фінанси у всій їх різноманітності форм і проявів.

Сучасна фінансова статистика відповідно до напрацювань вітчизняної і міжнародної практики включає наступні розділи:

- статистика державних фінансів;
- статистика міжнародних фінансів;
- грошово-кредитна статистика;
- статистика фінансового посередництва.

Головне завдання фінансової статистики полягає у систематичному аналізі закономірностей, що виникають внаслідок фінансових відносин і виявляються у доходах та витратах усіх учасників економічної системи, таких як держава, підприємства та домогосподарства.

Для досягнення цієї мети необхідно конкретизувати завдання фінансової статистики і визначити її часткові цілі:

- розробка методології для розрахунку показників, що відтворюють специфіку фінансової системи та фінансового сектору, оцінка діяльності фінансових установ;
- проведення статистичного аналізу процесу формування, розподілу, перерозподілу та використання ВВП, та національного доходу для визначення масштабів мобілізації фінансових ресурсів та їх ефективності;
- оцінка структури, пропорцій та закономірностей у розвитку фінансового сектора, аналіз взаємозв'язку між його складовими та вплив на економічний прогрес країни;
- дослідження дії основних законів у фінансовій системі країни;
- аналіз структури фінансової системи як у статичному, так і в динамічному вимірі, з'ясування зв'язків між її компонентами та їхнім впливом на економічний розвиток.

Виконання першого часткового завдання фінансової статистики полягає у створенні системи її показників. Ця система є комплексом спеціально обраних показників, організованих у логічній послідовності та внутрішній співвідносності, які дозволяють описати різноманітні фінансові явища та процеси. Система показників фінансової статистики включає в себе показники, що відображають різні аспекти та сегменти фінансової системи.

Для проведення статистичного аналізу фінансової системи необхідне належне інформаційне забезпечення, що включає організацію збирання, зберігання, оброблення, передавання та використання даних. Дослідження інформаційного забезпечення статистичного аналізу фінансової системи виявляє методологічні недоліки в існуючому порядку його формування, оскільки збір та обробка статистичної інформації здійснюються різними

державними установами. Наприклад, щодо збору статистики про фінансову діяльність підприємств відповідає Державна служба статистики України.

Національний банк України відповідає за організаційне та методологічне забезпечення системи статистичної інформації щодо грошово-кредитної та банківської сфер, а також статистики платіжного балансу. Щодо інформаційного забезпечення статистики державного бюджету, воно базується на звітності про виконання бюджету за звітний період з урахуванням бюджетної класифікації, що є функцією Державної казначейської служби України. Формування інформаційного забезпечення для ринків фінансових послуг покладено на Національну комісію, яка здійснює державне регулювання у цій сфері.

Отже, для вирішення проблеми забезпечення якісною статистичною інформацією щодо фінансової системи країни загалом необхідно розробити єдині методологічні засади формування статистичної інформації, які були б однаковими для всіх державних установ.

ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

*С. В. Качула, д. е. н., професор, професор
кафедри фінансів, банківської справи та
страхування,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, Дніпро, Україна*

Бюджетна політика відіграє важливу роль у визначенні рівня економічного зростання, соціальної справедливості та загального добробуту суспільства. Вона включає в себе ряд рішень, пов'язаних з управлінням державними витратами, податковою політикою та фінансовим плануванням. Ці рішення можуть мати значний вплив на економічні показники країни, такі як інфляція, безробіття та зростання ВВП. Бюджетна політика також визначає, які галузі економіки та соціальні програми отримують фінансування, що впливає на рівень доступності громадських послуг, таких як освіта, охорона здоров'я та соціальний захист. Бюджетна політика України є системою заходів, які спрямовані на формування, використання та розподіл бюджетних ресурсів у державі з метою забезпечення сталого економічного розвитку, соціальної справедливості та забезпечення фінансової стабільності. Основними складовими бюджетної політики є:

– формування бюджету – процес складання та прийняття державного бюджету, який включає доходну та видаткову частини. Укладення бюджету відбувається з урахуванням прогнозів економічного розвитку, поточних соціально-економічних потреб, а також стратегічних цілей країни;

– використання бюджетних ресурсів – ефективне використання коштів, що передбачені в бюджеті, з урахуванням пріоритетів розвитку країни, включаючи фінансування різних галузей економіки, соціальних програм, інфраструктурних проєктів тощо;

– розподіл бюджетних ресурсів – процес призначення коштів на різні цілі та програми відповідно до поточних потреб суспільства та стратегічних завдань держави. Розподіл враховує соціальні потреби, економічні можливості та стратегічні пріоритети;

– моніторинг та контроль за виконанням бюджету – система заходів, спрямованих на стеження за виконанням бюджетних рішень, контроль за витратами та ефективністю використання бюджетних коштів. Моніторинг дозволяє вчасно виявляти недоліки та коригувати бюджетні рішення для досягнення оптимальних результатів.

Отже, бюджетна політика України має на меті забезпечення фінансової стабільності та ефективного використання бюджетних ресурсів для підтримки економічного розвитку та соціального зростання країни.

Під час війни в Україні, проведення бюджетної політики стає складним завданням, оскільки країна змушена забезпечити фінансування оборони, відновлення зруйнованої інфраструктури та забезпечення соціальних потреб населення. Під час оголошення військового стану в країні, відбувається збільшення видатків на оборону, реорганізація бюджетних ресурсів, залучення міжнародної фінансової підтримки, а також підтримка соціальних програм та гуманітарної допомоги. Ці заходи спрямовані на забезпечення безпеки країни, підтримку внутрішньо переміщених осіб, біженців та захисту вразливих груп населення, при цьому зберігається фінансова стабільність та мінімізується негативний вплив воєнного конфлікту на економіку.

Отже, правильно спрямована бюджетна політика може використовуватися для згладжування економічних циклів та реагування на економічні кризи. Таким чином, бюджетна політика є важливим інструментом управління економікою та суспільством, що сприяє досягненню різних соціально-економічних цілей країни.

КООРДИНАЦІЯ МОНЕТАРНОЇ ТА ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИК ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

В. В. Коваленко, *д. е. н., професор,
професор кафедри банківської справи,
Одеський національний економічний
університет, м. Одеса, Україна*

Державне регулювання економічних процесів будь-якої країни світу повинно бути націлено на забезпечення економічного зростання. При цьому слід досягати зовнішньої та внутрішньої рівноваги, яка виступає проблемним питанням саме макроекономічного регулювання. Державне регулювання економікою після наслідків криз, які відбуваються як на макро-, так і мікроекономічних рівнях, зокрема подовжуючий воєнний стан в Україні, може бути ефективним та дієвим лише в разі узгодженості монетарної та фіскальної політик. Проблема ускладнюється тим, що між цими двома політиками може існувати обернений зв'язок, а також вони можуть суперечити одна одній.

Крім того, однією з характерних рис функціонування сучасних фінансових систем країн світу в період кризи було розроблення антикризових програм на підставі координації монетарної та фіскальної політик шляхом їх узгодження та використання спільних інструментів і методів. Для України, у сучасних умовах розбалансування макроекономічної рівноваги, зазначена проблема набуває посиленої актуальності та уваги.

На сьогодні, вплив монетарних та фіскальних інструментів на економічне зростання в Україні відбувається через середньозважені ставки за інструментами НБУ, які впливають у більшій мірі у монетарній складовій координації, система управління внутрішнім державним боргом – у фіскальній складовій. Дискусійним питанням на сьогодні залишається участь монетарних органів влади в управлінні внутрішнім боргом, тобто узгодження з фіскальною політикою.

Відповідно до статті 42 Закону України «Про Національний банк України», НБУ, «...виконує операції по обслуговуванню державного боргу, пов'язані із розміщенням державних цінних паперів, їх погашенням і виплатою доходу за ними» [1]. У статті 54 цього ж Закону «Заборона надання кредитів державі», відзначено, що «...Національний банк України не має права надавати кредити в національній та іноземній валюті, як прямо, так і опосередковано через державну установу, іншу юридичну особу, майно якої перебуває у державній власності, на фінансування Державного бюджету

України» [1]. Проте, якщо розглядати динаміку нарощування портфелю ОВДП НБУ та банками, то можна констатувати факт викупу ОВДП, що є за своєю економічною сутністю монетарним фінансуванням дефіциту державного бюджету.

Продовжуючи дискусію про непряме фінансування НБУ державного боргу, слід звернути увагу на частку ОВДП у вітчизняних банків з державною часткою, що створює додаткове джерело виникнення системного ризику як для банківської системи, так і для економіки в цілому. Тобто, відбувається накопичення такого джерела системного ризику як концентрація експозицій: 74,28 % від загального портфелю ОВДП по банкам сконцентровано в державних банках, які є системно важливими. Зазначене свідчить про те, що у випадку суверенного дефолту в Україні, державні банки з високою ймовірністю можуть виявитися неплатоспроможними, що теоретично призведе до зростання витрат та, у кінцевому підсумку, може призвести до глибокої економічної кризи.

На процес координації монетарної та фіскальної політик впливає стан економіки України під час війни. За оцінками НБУ, у січні 2024 р. індекс очікувань ділової активності знизився до 41 % у порівнянні з 45,7 % у грудні 2023р. Зазначене свідчить про те, що серед опитаних бізнесів переважають негативні очікування, на що вплинуло інтенсивність бойових дій, невизначеність щодо строків та обсягів надання зовнішньої фінансової допомоги, блокада західних кордонів, зростання виробничих витрат на посилення кіберзахисту, брак кваліфікованих кадрів. Зміна очікувань бізнесу є важливим суб'єктивним показником стану економіки, що свідчить про поступове відновлення активності чи, навпаки, погіршення ситуації.

У січні 2024 р. України отримала 390 млн дол США зовнішнього фінансування від Японії, з них 90 млн дол США – грант, решта – кредит. Основним джерелом додаткового фінансування потреб державного бюджету були продані державні облігації. З 24 січня 2022 року по 31 травня 2023 року США надали близько 71 мільярда євро двосторонньої фінансової, гуманітарної та військової допомоги Україні з огляду на російське вторгнення, яке почалося в лютому 2022 року. Другим за значенням зобов'язанням було зафіксовано від інституцій Європейського Союзу (ЄС), таких як Комісія та Рада ЄС, на рівні приблизно 35 мільярдів євро [2].

У підсумку, спираючись на результати проведеного дослідження, можна стверджувати, що попри складну політичну та економічну ситуацію в Україні, слід зосередитися на питаннях удосконалення координації монетарної та фіскальної політик. Зокрема, потребує вирішення питання щодо вагомого

внеску монетарних органів влади у фінансуванні дефіциту державного бюджету через викуп ними ОВДП. Дана ситуація в Україні спостерігається не одно десятиріччя, що в кінцевому підсумку порушує принципи незалежності у прийнятті рішень НБУ. За необхідне є посилення ролі макропруденційної політики у координації монетарної та фіскальної політик, однією із цілей якої є протистояння виникненню системної кризи. Забезпечення макроекономічної та фінансової стабільності. Зазначене неможливо без чітко виробленої стратегії координації, яка б ґрунтувалася на чітко визначених цілях, поставлених завданнях на підставі обраних методів та інструментів їх досягнення.

Література:

1. Про Національний банк України: Закон України, прийнятий Верховною Радою України від 20.05.1999. № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.
2. Official website of Statista (2024). URL: <https://www.statista.com/statistics/1303432/total-bilateral-aid-to-ukraine/>.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Д. Г. Ковальов, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Науковий керівник – Г. Є. Павлова, д. е. н., професор, декан факультету обліку і фінансів, професор кафедри обліку, оподаткування, управління фінансово-економічною безпекою, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Поняття фінансової безпеки є комплексним і передбачає численні визначення її економічного змісту та структурних складових. У більшості випадків компонентами фінансової безпеки, пов'язаної з державою, є бюджетна безпека, боргова безпека, монетарна (монетарна) безпека, валютна безпека, інвестиційна безпека, банківська безпека та небанківський сектор (фінансова безпека страхового та фондового ринків). Ці компоненти розрізняють [2].

Підтримання фінансової стабільності держави безпосередньо пов'язане з удосконаленням фінансової сфери, що безпосередньо впливає на інноваційний розвиток економіки країни, і складається з кроків: проведення ефективної грошово-кредитної політики, реформування банківської системи та фінансових ринків.

В умовах воєнного стану підвищується загроза фінансових втрат, з'являються нові ризики, посилюються принципи фінансової безпеки. Зокрема, визначається внутрішні та зовнішні небезпеки та розробляється стратегія ліквідації цих небезпек та підвищення ефективності фінансової безпеки [1].

Першим кроком у покращенні фінансової стабільності є перемога країни в конфлікті. Проте в контексті військового стану необхідна стратегія фінансової безпеки. Під стратегією фінансової безпеки розуміють економічні та політичні зусилля у фінансовій діяльності державної влади, господарсько-фінансових структур, банківських процесах, спрямованих на створення умов і ресурсів для фінансової стабільності та економічного зростання при збереженні цілісності України, її грошового простору та інших її властивостей фінансової системи.

Доцільно визначити основні принципи підвищення фінансової безпеки України: підвищення ефективності оподаткування, збалансованість бюджетів, розширення джерел фінансування дефіциту бюджету [2].

У більшості випадків компонентами пов'язаної з управлінням фінансової безпеки є фіскальна безпека, боргова безпека, монетарна (монетарна) безпека, валютна безпека, безпека інвестицій, банківська безпека та небанківський сектор (фінансова безпека страхових і фондових ринків). Поняття фінансової безпеки є комплексним і передбачає численні визначення її економічного змісту та структурних складових. Проте вже в контексті військового права необхідна стратегія фінансової безпеки.

Як наслідок, в умовах воєнного стану визнання загрози фінансових втрат в Україні має значне значення, це дозволить нам зменшити ризик і розробити практичні стратегії для підвищення фінансової безпеки, проводити зважену та ефективну політику щодо стабільності фінансова система країни. Найважливішим заходом забезпечення фінансової безпеки є перемога України.

Література:

1. Будник Л., Ронська О., Лісецька Л. Фінансова безпека держави в умовах воєнного стану. *Galician economic journal*, № 4 (77) 2022. URL: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2022.04.

2. Ладюк О. Д. Фінансова безпека: характеристика складників. Ефективна економіка 2016. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5280>.

ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

О. В. Кравченко, к. е. н., доцент, доцент
кафедри бухобліку та оподаткування
Сумський державний університет, м. Суми,
Україна

Ю. А. Пуговкіна, здобувачка першого рівня
вищої освіти,
Сумський державний університет, м. Суми,
Україна

На сьогодні податкова система України, як і більшості розвинених країн світу, має багато спільного в частині складу, структури, методів та принципів їх створення та функціонування. Центральне місце в цій системі займає податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), а також він виступає вагомим важелем регулювання розподілу фінансових ресурсів між державою та населенням країни.

У системі оподаткування доходів громадян кожної окремої країни є свої особливості, які можна і потрібно враховувати при проведенні реформування податкової системи України. У зв'язку з цим, особливо актуальними є застосування дієвих інструментів щодо механізму регулювання доходів громадян, впливу на збільшення рівня їх платоспроможності, стимулювання попиту, розміру споживання та заощадження, що, в свою чергу, призведе до підвищення темпів економічного зростання країни. Різним проблемам оптимізації оподаткування, визначенню ролі податків та їх впливу на соціально-економічні процеси в країні присвячені численні праці вітчизняних та зарубіжних учених, проте, враховуючи питання реформування та вдосконалення податкової системи, не втрачають актуальності дослідження особливостей оподаткування доходів та розкриття соціально-регулюючої ролі ПДФО.

Сьогодні ПДФО є одним з основних джерел надходження до бюджету України, а система прямого оподаткування зазнавала численних трансформацій та перетворень. З 1992-го по 2003-ті роки в Україні стягувався прибутковий податок (наразі податок на доходи фізичних осіб – ПДФО) з платника за прогресивною шкалою (від 10 % до 40 %), за якою збільшення обсягів податку було обумовлено збільшенням отриманого доходу громадянами. З початку 2003-го року ВРУ затвердила новий закон щодо

податку на доходи фізичних осіб. Змінилась система оподаткування, а саме: запровадили пропорційні ставки податку на доходи фізичних осіб: 2004-2006 рр. – 13 %; 2007-2014 рр – 15 %; 2015 р. – 15 % та 20 %; 2016 р. – нині – 18 %. Пропорційна система оподаткування передбачала рівну ставку для усіх громадян незалежно від обсягів доходу. Згідно з розділом IV ПКУ наразі діє ставка у вигляді 18 % від величини доходу платника податку [1]. Пропорційна шкала оподаткування послабила виконання податком на доходи соціальної функції, за якої більше платить той, хто більше отримує. Саме тому в подальшому уряд має намір відновити застосовування прогресивної шкали ставок ПДФО, про це зазначено в Національній стратегії доходів на 2024-2030 роки [2]. Також в Стратегії обґрунтовуються і зміни щодо податкового адміністрування.

Отже, в цілому, аспекти системи оподаткування доходів громадян України характеризуються низьким рівнем податкової культури та свідомості населення, примус, надмірні податкові платежі та плутанина правових норм, нецільовим спрямуванням від цього податку, неефективною системою контролю щодо справляння податку, що спричиняє певну нестабільність податкової системи та проблеми з пошуком шляхів удосконалення чинної податкової системи в сучасних умовах.

Література

1. Податковий кодекс України : Закон України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. Дата оновлення: 13 серпня 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Національна стратегія доходів на 2024-2030 роки МФУ URL: [https://www.mof.gov.ua/storage/files/National %20Revenue %20Strategy.pdf](https://www.mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy.pdf).

ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

*В. Д. Макогон, д. е. н., професор, професор
кафедри фінансів
Державний торговельно-економічний
університет, м. Київ, Україна*

Широкомасштабні військові дії на території України актуалізують питання підвищення якісного рівня фіскальної політики. Значний рівень невизначеності унеможлиблює реалізацію фіскальної політики в традиційній моделі. Вагомим стабілізаційним фіскальним інструментарієм та забезпечення адаптації фіскального регулювання до умов воєнного стану є посилення координації складових фіскальної політики. Необхідне подальше посилення

регулюючої функції фіскальної політики для захисту сімей, які опинились у складних життєвих обставинах.

Вітчизняна економіка функціонує в умовах безпрецедентних безпекових викликів. Значні масштабні руйнування об'єктів критичної інфраструктури, виробництв та промислових комплексів, відновлення яких потребує значних інвестиційних ресурсів. Значна кількість суб'єктів господарювання призупинили свою діяльність через військову загрозу та заблокований доступ до сировини та ринків збуту [1]. Військові дії зумовили посилення міграції населення. Відповідно відбувається кардинальна зміна як системи міжгалузевих зв'язків так і структури вітчизняної економіки в цілому. Вагомими постали виклики щодо прогнозування соціально-економічного розвитку та фіскального планування, оскільки статистична інформація є суттєво обмеженою.

Скорочення реального ВВП у 2022 році становило 29,1 %, що є найбільшим падінням за роки становлення України, як незалежної держави. За підсумками I кварталу 2023 року реальний ВВП скоротився на 10,5 %. У II та III кварталі спостерігається зростання 19,5 % та 9,3 % відповідно. За оцінками експертів у 2023 році реальний ВВП складе 5,5 % [2]. Зазначене зумовлено швидкою адаптацією суб'єктів господарювання до нових умов в поєднанні з відновленням внутрішнього попиту та пожвавленням економічної активності. Водночас військові дії можуть спричинити до зниження темпів економічного зростання та значно посилити соціальну напругу в суспільстві.

Стратегічною метою фіскальної політики в таких умовах є досягнення макроекономічної стійкості як необхідної передумови для економічного зростання. Інструментарій впливу фіскальної політики на економічні процеси різноманітний та залежить від особливостей соціально-економічного середовища, зовнішньоекономічної кон'юнктури, тощо. Скоординовані рішення державних фінансових інституцій надають можливість для забезпечення макроекономічної стійкості. Водночас, важливо в контексті вирішення поставлених завдань фіскальної політики забезпечити бюджетну безпеку.

Реалізація жорсткої фіскальної політики може спричинити до посилення проблемних питань у сфері фінансово-бюджетного регулювання, оскільки зумовлює посилення тиску боргових зобов'язань. Водночас, вирішення завдань фіскальної політики залежить як від обґрунтованості застосованого власного інструментарію так і від інструментарію інших державних фінансових інституцій. Неврахування основних засад грошово-кредитної політики зумовлює зниження ефективності бюджетних методів, інструментів

та важелів, перешкоджає досягненню бюджетної стійкості як необхідної передумови для стимулювання економічного зростання.

Література

1. Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року: Рішення ради Національної безпеки і оборони України від 11.08.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0048525-21#Text>
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/>

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ВИКЛИКИ ФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

*Ю. Д. Мельничук, здобувач третього
(освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Західноукраїнський національний
університет, м. Тернопіль, Україна*

Ефективна фіскальна політика є однією з головних умов динамічного розвитку української економіки. Існуюча система оподаткування визначає рівень доходів держави та місцевих бюджетів і, зрештою, темпи економічного розвитку держави. Через його вплив на економічну діяльність і фінанси, а також через бюджетно-перерозподільні процеси формується внутрішнє інвестиційне середовище та створюються умови для виконання соціально-економічних і політичних функцій держави.

Проблеми формування та функціонування ефективної фіскальної політики набувають особливої актуальності в умовах нестабільної фінансово-економічної ситуації. Одним із основних напрямів підвищення ефективності фіскальної політики як найважливішої ланки державної економічної політики є вивчення та широке застосування вітчизняного та зарубіжного досвіду. Актуальними та дискусійними питаннями в умовах ринкової економіки є реалізація фіскальної політики.

Серед науковців, які так чи інакше обрали об'єктом дослідження проблему функціонального значення оподаткування в системі національної економіки та його трансформації механізму формування та реалізації фіскальної політики, є: В. Андрущенко, В. Валігура, В. Дем'янишин, О. Десятнюк, Ю. Іванов, О. Кириленко, А. Крисоватий, С. Лекарь, А. Луцик, І. Лютий, В. Мельник, Д. Серебрянський, О. Сидорович, Н. Синютка, А. Соколовська, Л. Тарангул, В. Теремецький, А. Чинчик, В. Федосов, К. Швабій, С. Юрій тощо.

Податкова політика сучасних країн, що передбачає діяльність спеціалізованих державних органів щодо регулювання податкових відносин, на етапі становлення потрапляє в план численних факторів впливу. Їхня дія зумовлена інституційним середовищем різних просторових рівнів: глобального, міждержавного, національного, регіонального, локального і навіть персонального. Світова фінансово-економічна система, яка уніфікує підходи до податкового регулювання, стає все більш відкритою. Глобалізація стає не просто фактором, а потужним викликом для формування фіскальної політики держав, встановлення певних вимог, породжених конкурентними, протекціоністськими, безпековими та іншими заходами.

«Формування податкової політики з врахуванням глобалізаційних викликів має здійснюватись в єдності з економічною стратегією держави. Вона може базуватись на ідеології відкритості й інтеграції, нейтральності, захисту та протекціонізму. В умовах глобалізації посилюється інтеграція, що відкриває додаткові можливості для розміщення капіталів і підприємництва за кордоном; разом з тим інтеграційні процеси підвищують чутливість інвестицій і бізнесу до оподаткування, оскільки уряди окремих держав лібералізують податкове законодавство, керуючись протилежними мотиваціями - з одного боку, намагаються привабити іноземні інвестиції, а з другого, перешкоджають перетіканню податкової бази за кордон» [3, с. 21-22].

Як показує світовий досвід, одночасно з глобалізацією з початку 1980-х років поширюється впровадження неоліберальних податкових реформ. Глобалізація сприяє уніфікації податкових режимів у різних країнах, зокрема щодо оподаткування як прибутку, так і доходів громадян, що отримує різні оцінки доцільності. Проте, виклики глобалізації та мобільність ресурсів, особливо людських, створюють специфічну ситуацію розриву між місцем проживання платника податків та місцем його діяльності (бізнесу, роботи, навчання). Тому, необхідно враховувати ризик подвійної сплати податків за регіональною ознакою та забезпечити ліквідність оподаткування.

Одним із головних викликів глобалізації у формуванні національної податкової політики є податкова конкуренція. Це явище в науці та практиці отримало різні оцінки, зокрема:

– як негативне зі створенням державами умов для залучення іноземних фінансових ресурсів та робочої сили з пропозицією натомість можливостей ухилення від сплати податків чи зменшення таких обсягів, а також конфіденційності інформації про платників податків та інших стейкхолдерів;

– форма економічної конкуренції та позитивні моменти, які виникають у процесі управління конкурентними перевагами в податковій системі з метою досягнення сталої конкурентоспроможності національної економіки [2].

Основною проблемою у вирішенні зазначених проблем в Україні є відсутність політичної волі, оскільки, як правило, першочергову зацікавленість у використанні переваг податкових систем інших країн мають можновладці чи тісно пов'язані з ними інституції, які володіють значний капітал і постійно збільшувати свої прибутки навіть в умовах зниження рівня добробуту населення. Боротьбу з втечею капіталу слід включити до системи імперативів формування податкової культури в державі та активної міждержавної співпраці із затвердженням спільних заходів у податковій сфері в рамках так званої фіскальної консолідації (уніфікації та гармонізація податкових підходів, боротьба з недобросовісною податковою конкуренцією, зокрема не припустимість «гонки до виснаження» щодо зниження податкових ставок).

Для України в переліку викликів глобалізації формуванню фіскальної політики, насамперед, слід звернути увагу на наступне:

– неефективність заходів протидії та протидії податковій злочинності, зокрема, щодо введення та виведення капіталу з офшорних зон, здійснення через них експортно-імпортних операцій, у тому числі зернової сировини стратегічного значення (через Кіпр, Британські Віргінські острови, Швейцарію);

– втрата позицій у міждержавній податковій конкуренції, внаслідок чого національний капітал надмірно виводиться в офшори та супроводжується іншими незаконними схемами повернення та капіталізації;

– втрата позицій у податковій конкуренції між державами за залучення інвестиційного капіталу через недосконале адміністрування податкових платежів, надмірний час, відведений на податкову звітність, недостатні обсяги відшкодування ПДВ та його суб'єктивізм;

– втрата позицій в економічній конкуренції між державами, що підтверджується високою часткою податкових надходжень у формуванні ВВП, а отже недосконалим фінансовим забезпеченням реалізації державної політики в усіх сферах;

– непослідовність та безсистемність фіскальної політики в умовах форс-мажорних обставин (кризи) з надмірною чутливістю економіки до екзогенних впливів, зокрема, за сучасних умов – негативного впливу COVID-2019 з вимушеним безробіттям та обмеженням підприємницької діяльності;

– необхідність врахування потреб міжнародних організацій та зовнішніх партнерів, зокрема ЄС та СОТ, щодо податкових стандартів, гармонізації податкового законодавства та функціонування відповідних структур з метою протидії податковим злочинам та корупції.

Податкову політику необхідно формувати таким чином, щоб забезпечити конкурентоспроможність податкової системи України з урахуванням визначених викликів глобалізації. Основою цієї конкурентоспроможності має стати прозорість оподаткування та справедливий перерозподіл мобілізованих фінансових ресурсів. Пом'якшення впливу викликів глобалізації на фіскальну сферу можливе за умови формування та реалізації такої державної політики, яка забезпечує прямиї і потужний вплив фіскальних інструментів на необхідні трансформаційні зміни в економіці, що характеризується інноваційністю випереджувального типу. Лише за таких умов держава може розвиватися у висококонкурентному та постійно мінливому глобальному фінансово-економічному просторі.

Література

1. Галушак І. Є., Кохан І. В., Дмитровська В. С. Формування податкової політики в контексті євроінтеграції. Ефективна економіка. 2021.
2. Тарасевич В. М., Лебедева В. К. Глухі кути неоліберальної ортодоксії та перспективи глобалізації. Економічна теорія. 2013. № 3. С. 117-119.
3. Поліванцев А. С. Вплив глобалізаційних процесів на податкову політику України: теоретико-методичний аспект. Науково-технічна інформація. 2013. № 2. С. 20-24.
4. Про внесення зміни до статті 197 Податкового кодексу України щодо підтримки наукової і науково-технічної діяльності: Закон України № 2082-ІХ від 17.02.2022 року. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2082- IX#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2082-IX#Text).

ЕКОЛОГІЧНИЙ ПОДАТОК: ОСОБЛИВОСТІ ТА НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ З УРАХУВАННЯМ ДОСВІДУ КРАЇН ЄС

Ю. О. Огренич, *д. е. н., доцент, професор
кафедри фінансів, банківської справи та
страхування,
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя, Україна*
Н. В. Кутузова, *здобувачка першого рівня
вищої освіти,
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя, Україна*

В умовах сьогодення, а саме підвищення рівня забруднення навколишнього середовища викидами з підприємств, постає питання захисту

довкілля. Відповідно існує потреба законодавчого регулювання та контролю за обсягами викидів промислових підприємств. З метою забезпечення екологічної стійкості та збереження природних ресурсів в Україні впроваджено екологічний податок.

«Екологічний податок – обов’язковий платіж, що сплачується з фактичних обсягів різних викидів, скидів, розміщення відходів у довкіллі» [1]. Сплата екологічного податку має на меті скорочення кількості викидів, покриття витрат на фінансування відновлення екології, перехід на відновлювальні джерела енергії, а також наповнення державного бюджету [2].

Відповідно до Податкового кодексу України об’єктом і базою оподаткування є обсяги та викиди забруднюючих речовин. Платниками податку є «суб’єкти господарювання, юридичні особи, що не провадять господарську (підприємницьку) діяльність, бюджетні установи, громадські та інші підприємства, установи та організації, постійні представництва нерезидентів, включаючи тих, які виконують агентські (представницькі) функції стосовно таких нерезидентів або їх засновників, під час провадження діяльності яких на території України і в межах її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони здійснюються викиди, скиди забруднюючих речовин, розміщення, утворення та тимчасове зберігання відходів» [3]. Щодо ставок екологічного податку, то вони залежать від кількості, об’єму або від типу речовин, що забруднюють повітря чи водоюми. Звітним періодом для подання звітності, сплати екологічного податку є календарний квартал [3]. Розподіл сум, що надійшли до бюджету держави регулюється Бюджетним кодексом України, та має такі співвідношення: 45 % екологічного податку – до спеціального фонду державного бюджету України; 55 % – до бюджетів місцевого самоврядування [6].

Під час воєнного стану в Україні нарахування та сплата екологічного податку дещо відрізняється. Зокрема, від сплати такого податку звільняються підприємства та організації, які мають земельні ділянки, що знаходяться на тимчасово окупованих російською федерацією територіях, на територіях, на яких ведуться (велися) активні бойові дії та на територіях, що вважаються або є потенційно забрудненими вибухонебезпечними предметами [3, 4]. Підприємства, що не входять до вищезгаданої категорії, сплачують екологічний податок. Крім того, передбачено поетапне збільшення податку за скиди забруднюючих речовин у водні об’єкти: 2022 рік – 30 % передбачених ставок; 2023 рік – 60 % передбачених ставок; 2024 рік – 90 %; 2025 рік – 100 %. Під час воєнного стану в Україні за несвоєчасне подання податкової

звітності з екологічного податку або уточнююче подання такої звітності штрафні санкції, пеня не нараховується [3, 4].

Динаміка темпу зміни сплати різних видів екологічного податку наведено в табл. 1.

Таблиця 1 – Суми сплаченого екологічного податку до бюджету України за 2019-2022 рр.

Вид екологічного податку	Сплачено у році				Темп змін, %	
	2019	2020	2021	2022	2021/	2022/
					2020	2021
1	2	3	4	5	6	7
за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення (за винятком викидів в атмосферне повітря двоокису вуглецю)	1196778539	779710358	1005365975	560820795	28,94	- 44,22
від скидів забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти	70077154,3	64218360,2	71377427,7	100267538	11,15	40,48
від розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах, крім розміщення окремих видів відходів як вторинної сировини	564390735	507953512	619682221	364930215	22,00	- 41,11
за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені) та/або тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензій строк	1071668367	1015004627	1035921512	779776629	2,06	- 24,73

Закінчення таблиці 1

1	2	3	4	5	6	7
за викиди в атмосферне повітря двоокису вуглецю стаціонарними джерелами забруднення	951468964	940342569	1183503855	1516573052	25,86	28,14

Примітка: складено на основі [5]

Згідно отриманих результатів слід відзначити, що у 2021 р. відбулось стрімке зростання сум екологічного податку відносно 2020 р., що зумовлено зміною фіскальної політики держави, а саме підвищення ставок податку. У 2022 р. відбулося незначне скорочення податку, що було спричинено початком повномасштабного вторгнення російської федерації до України, окупацією територій, введенням податкових пільг.

Проаналізовано досвід країн ЄС щодо сплати екологічного податку та податок в цих країнах слід поділити на чотири групи: податки на енергію, забруднення, ресурси, транспортні податки. Важливим завданням введення екологічного податку в країнах ЄС, окрім надходжень до бюджету, є стимулювання населення до переходу на альтернативні джерела енергії та зменшення забруднення довкілля. Крім того, надходження від екологічного податку покривають видатки на відновлення екології, що свідчить про ефективність податкової політики [7].

Таким чином, на основі проведеного дослідження сформовано такі напрямки покращення сплати екологічного податку в Україні з урахуванням досвіду ЄС: корегування розміру ставок екологічного податку задля того, щоб надходження до державного бюджету від сплат податку перекривали витрати на відновлення екології країни; посилення контролю за правильністю сплати та нарахуванням податків за обсяги викидів, скидів чи розміщення забруднюючих речовин; стимулювання населення до використання «зеленої енергії» шляхом надання податкових пільг для підприємств, що інвестують у розвиток таких технологій. Нарахування та сплата екологічного податку, його контроль відіграє важливу роль у захисті навколишнього середовища від викидів забруднюючих речовин підприємств.

Література

1. Державна податкова служба України. ДПС Буковини: актуальні запитання – відповіді щодо адміністрування екологічного податку. URL: <https://cv.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/print-405769.html>.
2. Канонішена-Коваленко К., Шевченко Л. Екологічний податок в Україні від А до Я. Київ : Фондація «Відкрите Суспільство», 2017. 105 с.

3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Дата оновлення: 29.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

4. Державна податкова служба України. До уваги платників екологічного податку. URL: <https://tax.gov.ua/nove-pro-podatki--novini-/679064.html>.

5. Міністерство фінансів України. Проєкт «Open Budget». URL: <https://openbudget.gov.ua/>.

6. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. №2456-VI. Дата оновлення: 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#top>.

7. Козюк В., Шиманська О., Возьний К. Тенденції екологічного оподаткування в Європі. Світ фінансів. 2019. № 4 (61). С. 8–22. URL: <https://cutt.ly/4wLyADvP>.

ХАРАКТЕРНІ РИСИ ТА ЗАВДАННЯ СТАТИСТИКИ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ

Т. М. Пінчук, здобувачка першого рівня вищої освіти,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Науковий керівник – Л. І. Бровко, к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Статистика державних фінансів відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного управління фінансами держави, сприяє прозорості та відкритості фінансових процесів та допомагає у прийнятті обґрунтованих рішень щодо використання бюджетних ресурсів.

Статистика державних фінансів – це галузь статистики, яка займається збором, аналізом та представленням інформації про фінансові операції та стан фінансів держави або інших публічних секторів економіки. Основними об'єктами аналізу в такій статистиці є доходи та витрати державного бюджету, боргові зобов'язання, фінансові резерви, а також інші фінансові показники, що характеризують фінансову діяльність уряду та інших органів державної влади.

Статистика державних фінансів включає в себе збір інформації з різних джерел, таких як бюджетні звіти, фінансові звіти державних установ, статистичні опитування та інші джерела. Ця інформація аналізується та обробляється з метою надання об'єктивної та достовірної інформації про стан фінансів держави.

Головними завданнями статистики державних фінансів є: забезпечення прозорості та відкритості управління державними фінансами; моніторинг

фінансових процесів та підтримка прийняття рішень урядом; аналіз ефективності фінансових програм та проектів; прогнозування фінансових потреб та ризиків; порівняння фінансових показників держави з іншими країнами або періодами.

Характерні риси статистики державних фінансів включають:

– статистика державних фінансів має бути об'єктивною та надійною, щоб забезпечити точний образ фінансового стану держави. Це важливо для прийняття обґрунтованих рішень урядом та іншими зацікавленими сторонами;

– статистика державних фінансів охоплює різні аспекти фінансової діяльності держави, включаючи доходи та витрати бюджету, боргові зобов'язання, фінансові резерви, та інші важливі показники;

– статистика державних фінансів зазвичай надає дані за певний період часу, що дозволяє аналізувати тенденції та зміни в фінансовому стані держави протягом років;

– статистика державних фінансів дозволяє порівнювати фінансові показники між різними країнами, що допомагає зрозуміти та оцінити стан економіки та фінансів у порівняльному контексті;

– дані статистики державних фінансів часто є відкритими та доступними для громадськості та інших зацікавлених сторін. Це сприяє прозорості та відкритості управління фінансами держави;

– статистика державних фінансів вимагає аналізу та інтерпретації, щоб зрозуміти поточний стан фінансів та прийняти належні рішення щодо управління фінансами держави.

Ці характеристики визначають важливість та роль статистики державних фінансів у формуванні ефективної фінансової політики та управління економікою країни.

Таким чином, статистика державних фінансів має бути об'єктивною та надійною, охоплювати широкий спектр фінансових показників, забезпечувати прозорість та відкритість управління фінансами, а також дозволяти аналізувати тенденції та зміни у фінансовому стані держави протягом років. Крім того, важливими завданнями статистики державних фінансів є моніторинг фінансових процесів, підтримка прийняття рішень урядом, аналіз ефективності фінансових програм та проектів, а також прогнозування майбутніх фінансових потреб та ризиків.

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ УКРАЇНИ

Г. В. Разумова, д. е. н., доцент, професор
кафедри маркетингу та бізнес-
адміністрування,

ДВНЗ «Приазовський державний технічний
університет», м. Дніпро, Україна

О. В. Оскома, к. е. н., доцент, доцент
кафедри фінансів і банківської справи,
ДВНЗ «Приазовський державний технічний
університет», м. Дніпро, Україна

Більшість країн прагне ефективно управляти державним боргом, основною метою за таких умов є мінімізація витрат та врахування ризику. Зокрема, Великобританія прагне підтримання річного рівня купівлі-продажу державних облігацій із урахуванням ризиків, а уряд Данії при зниженні вартості позик у довгостроковому періоді намагається зберегти прийнятний рівень ризику. Міжнародний валютний фонд й Світовий банк визначають управління державним боргом як процедуру фінансування державних потреб та виконання платежів за облігаціями за максимально низькою вартістю в середньо- та довгостроковій перспективі.

В останні 10 років величина сукупного державного боргу України демонструвала тенденцію до зростання, окрім 2019 року (рис. 1).

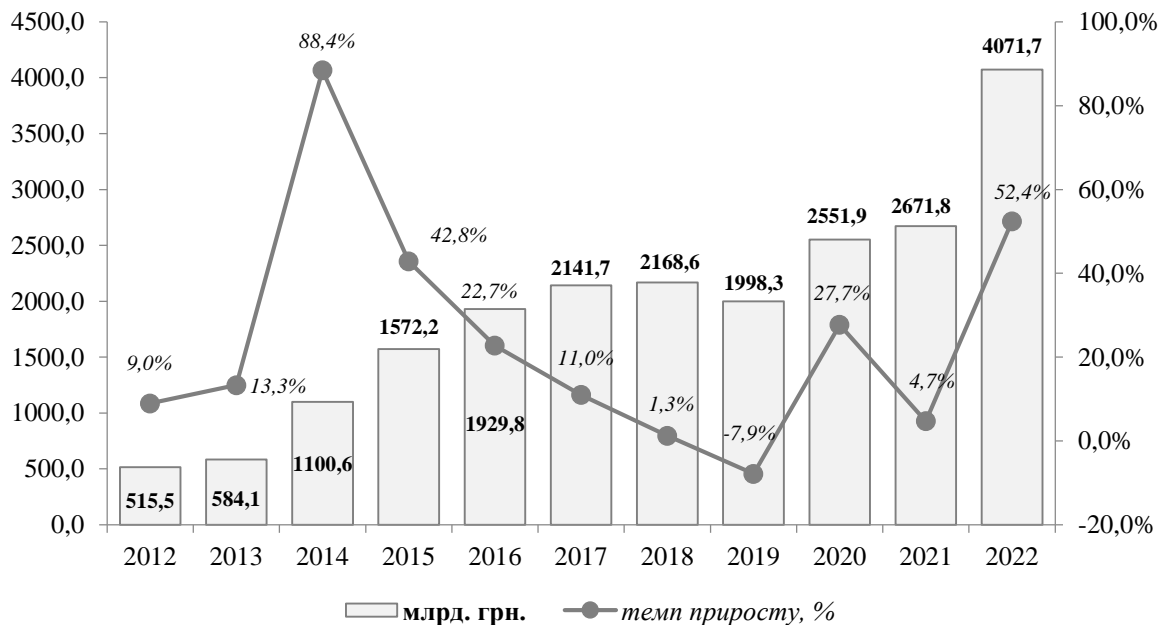

Рис. 1. Динаміка державного та гарантованого державою боргу України у 2012-2022 роках*

*Джерело: побудовано автором за даними [2]

Але зменшення величини сукупного державного боргу у 2019 році обумовлено зміцненням курсу національної валюти, адже у іноземній валюті його величина зросла на 7,7 %. Також у 2019 році Україна погасила облигації зовнішньої державної позики, які було випущено під гарантії США. Випуск ОВДП на номінальну суму 1 млрд дол. США було здійснено у 2014 році (за ставкою 1,844 % річних). Крім цього, у вересні 2019 року було погашено євробонди на суму 661 млн дол. США. Також відзначимо, що у кінці 2019 року відбулось остаточне погашення спеціальних ОВДП, які випускало Міністерство фінансів України у 2014 році з метою відшкодування ПДВ .

Наведені на рис. 2 дані дають змогу зробити висновок щодо зростання боргових зобов'язань України перед внутрішніми й зовнішніми кредиторами, причому частка сукупного державного боргу України у ВВП демонструвала наступну динаміку (рис. 2).

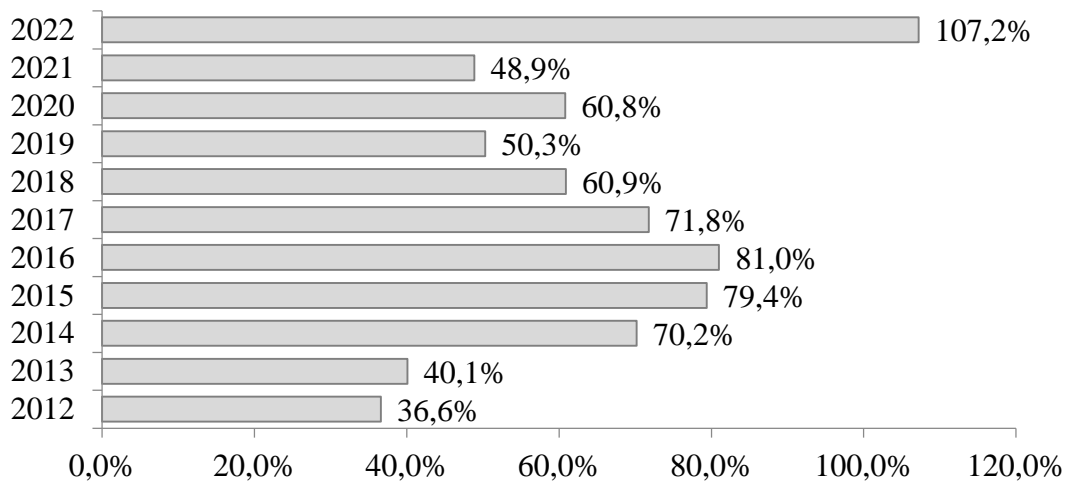

Рис. 2. Частка сукупного державного боргу у ВВП України у 2012-2022 роках, %*

*Джерело: побудовано авторами за даними [3]

Упродовж 2022 року уряд України отримав 31,1 млрд дол. США зовнішнього фінансування задля наповнення державного бюджету, у т.ч. – 14,3 млрд дол. США в формі безвідшкодовної допомоги (гранти). Найбільшу суму грантів надали США (12 млрд дол. США), а також країни-члени ЄС, Німеччина й Італія [4].

Отже, найбільше навантаження боргових зобов'язань на бюджет України за останні 11 років спостерігалось у 2022 році, а найменше – у 2012 році. Значне зростання показника у 2022 році обумовлене такими чинниками:

– зниження ВВП склало 30,4 % порівняно з 2021 роком, що обумовлено військовою агресією РФ проти України;

– значне зростання державного боргу, яке склало 52,4 % – другий за величиною темп зростання за останні 11 років, за виключенням 2014 року.

У сучасних умовах, ускладнених військовою агресією РФ проти України, проблеми державного боргу є значними, в першу чергу – через недостатні ресурси для оплати відсотків за користування фінансовими ресурсами. Тому Україна робить запити щодо відстрочення виплат за державним боргом із метою оптимізації навантаження боргових виплат на державний бюджет.

Позитивний крок удосконалення механізму управління державним боргом України – це затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2021-2024 роки [5]. Цю Стратегію було розроблено з урахуванням макроекономічних прогнозів та завдань бюджетної політики й спрямовано на поступові кроки задля досягнення до кінця 2024 року відношення величини державного боргу до ВВП країни на рівні, не більшому за 47 %.

Питання оптимізації державного боргу для багатьох країн стало наріжним каменем. Задля цього країнами розробляються стратегії ефективного управління державним боргом. З урахуванням поточної ситуації, ускладненої військовою агресією РФ, зростання зовнішнього боргу, занепаду національної економіки, Україна повинна прагнути досягнути таких цілей:

- підтримка державного боргу на рівні, що забезпечує збереження економічної безпеки країни;
- мінімізація вартості боргу за рахунок подовження строку запозичень та зниження прибутковості за борговими зобов'язаннями;
- створення оптимальної структури державних позик, виконання зобов'язань за якими пов'язано з найменшими витратами та мінімальним ризиком для економіки країни;
- узгодження з фінансовою та економічною політикою в цілому щодо обслуговування внутрішнього та зовнішнього боргу;
- створення єдиної системи управління боргом з метою координації заходів щодо зниження рівня заборгованості та забезпечення більш ефективного контролю за залученням та використанням коштів.

Література

1. Шелест О.Л. Державний борг України: механізм управління та обслуговування. Економіка і суспільство. 2017. № 8. С. 712.
2. Державний борг та гарантований державою борг. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovaniy-derzhavju-borg>.
3. Державний борг України. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/>

4. Рятівне коло й побічні наслідки зовнішнього фінансування України. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/01/30/696492>.

5. Про затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2021-2024 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 09.12.2021 № 1291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1291-2021-%D0%BF#Text>.

6. Разумова Г. В., Оскома О. В. Шляхи вдосконалення кредитної політики НБУ в умовах воєнного стану. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2023. № 9. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-9-08-07>.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ОРГАНІВ САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

*Д. С. Режко,, здобувачка третього
(освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Український державний університет науки і
технологій, м. Дніпро, Україна*
**Науковий керівник – В. В. Бобиль, д. е. н.,
професор, завідувач кафедри фінансів,
обліку та психології,
Український державний університет науки і
технологій, м. Дніпро, Україна**

Розвиток органів самоврядування в звичайних умовах та в умовах воєнного стану суттєво відрізняється через вплив воєнного конфлікту на всі сфери суспільства.

В умовах воєнного стану органи самоврядування стають ключовими агентами в управлінні кризовими ситуаціями, змінюючи своє функціональне призначення та спрямованість.

Якщо в звичайних умовах діяльність органів самоврядування спрямована на забезпечення розвитку та добробуту громадян, надання публічних послуг та забезпечення порядку, то в умовах воєнного стану акцент робиться на забезпечення національної безпеки, надання допомоги населенню в умовах кризи та виконання завдань в області оборони.

Важливою особливістю є потреба у швидкому та ефективному прийнятті рішень. Органи самоврядування повинні бути готові до оперативної реакції на зміни ситуації та надання необхідної допомоги. При цьому важливо зберігати баланс між забезпеченням безпеки та захистом основних прав і свобод громадян в умовах воєнного стану.

В умовах кризи ефективна взаємодія між різними рівнями самоврядування та центральними владними структурами стає важливим чинником успіху управління.

Органи самоврядування мають активно співпрацювати із міжнародними організаціями та іншими країнами для отримання підтримки та координації гуманітарної допомоги. Саме органи місцевого управління несуть велику відповідальність за забезпечення соціального захисту громадян, особливо у вразливих груп.

На них також покладено питання розвитку системи підготовки населення до дій в умовах воєнного стану, включаючи навчання евакуаційних процедур та дотримання необхідних безпечних практик.

У мирний час органи самоврядування планують та витрачають бюджетні ресурси на розвиток громади, освіту, охорону здоров'я та соціальні програми. Витрати плануються з урахуванням соціальних потреб та розвитку інфраструктури. Реакція та прийняття рішень можуть бути плавнішими та розгорнутими в часі. У цей період органи самоврядування відповідають за підтримання громадського порядку, контроль за дотриманням законів та правопорядку. Місцеві органи управління спілкуються з громадою, залучають її до прийняття рішень та забезпечують прозорість у діяльності. Можливості системи попередження та реагування здебільшого використовуються для управління різними видами загроз у мирний період. Співпраця з армією та іншими силами здійснюється на рівні планування та обміну інформацією.

У період воєнного стану вимагається перерозподіл бюджетних коштів та ресурсів для фінансування заходів, спрямованих на забезпечення безпеки, евакуації та надання гуманітарної допомоги. Відбувається оптимізація видатків, перенесення коштів на термінові потреби та запобігання негайним загрозам (будівництво сховищ, підтримка постраждалих тощо). Завдання по забезпеченню безпеки та порядку набувають особливого значення. Комунікація стає критичною для забезпечення належного інформування громади про заходи безпеки, евакуації та інших необхідних дій. Органи самоврядування починають активно співпрацювати з оборонними структурами та приймати заходи для забезпечення національної безпеки, реагуючи на загрози та дотримуючись вимог воєнного стану.

Отже, у воєнний період органи самоврядування переходять в режим надзвичайних заходів, адаптуючи свою діяльність до викликів конфлікту та забезпечуючи належний захист інтересів та безпеки громади.

ЗБАЛАНСОВАНІСТЬ БЮДЖЕТНИХ ПОТОКІВ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ УКРАЇНИ

К. М. Роменська, *к. е. н., доцент, доцент
кафедри фінансів, банківської справи та
страхування,
Університет митної справи та фінансів,
м. Дніпро, Україна*

Макроекономічні диспропорції у фінансовому секторі держави постійно загострюються проблемами, що виникають у сфері управління державним боргом. Довготривала внутрішня й зовнішня розбалансованість фінансової системи спричинила до хронічного дефіциту бюджету і платіжного балансу, що сприяло стрімкому зростанню державного боргу України. Враховуючи перераховані вище причини ситуація ускладнилась повномасштабним вторгненням російської федерації, введенням воєнного стану в Україні, стрімкому зростанню витрат на оборону й як наслідок зростанню дефіциту бюджету й державного боргу.

Відповідно до Бюджетного кодексу України, державний борг – це загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення [1]. Державні запозичення здійснюються з метою покриття дефіциту державного бюджету та рефінансування державного боргу. Право на здійснення державних запозичень в межах, визначених законом про Державний бюджет України, належить державі в особі Міністра фінансів України за дорученням Кабінету Міністрів України. Кабінет Міністрів України визначає основні умови здійснення державних запозичень, у тому числі основні умови кредитних договорів та основні умови випусків і порядок розміщення державних цінних паперів.

Управління державним боргом здійснюється Міністерством фінансів України в межах повноважень, визначених законодавством України. З метою ефективного управління державним боргом та/або ліквідністю єдиного казначейського рахунку Міністр фінансів України від імені України має право здійснювати правочини з державним боргом, включаючи обмін, випуск, купівлю, викуп та продаж державних боргових зобов'язань, за умови дотримання граничного обсягу державного боргу на кінець бюджетного періоду.

За даними звітності Міністерства фінансів України про виконання бюджету останні роки Державний бюджет України виконується з великим

бюджетним дефіцитом. Дефіцит Державного бюджету України у 2023 р. набув рекордного значення 1333,1 млрд. грн., що виріс на 418,2 млрд. або на 45 % порівняно з 2022 р. Причиною зростання дефіциту бюджету є зменшення темпів зростання доходів бюджету (у 2023 р. зросли на 884,3 млрд. грн. порівняно з 2022 р.) та перевищення темпів зростання видатків (у 2023 р. зросли на 1308,7 млрд. грн. порівняно з 2022 р.) над темпами зростання доходів. Падіння темпів приросту доходів та видатків Державного бюджету України відбувається, здебільшого, внаслідок впливу структурних дисбалансів на фінансову систему: введення воєнного стану, воєнних дій, окупації територій країни, що породжують появу нових дисбалансів [4].

У 2017-2021 рр. Україна досягла значного скорочення боргового навантаження та стійкого економічного зростання. Однак, незважаючи на досягнуту стійкість, українська економіка та державні фінанси зазнали значного впливу агресії. Відповідно, потреби України у фінансуванні значною мірою покриваються міжнародними партнерами у вигляді пільгових позик грантів і офіційних трансфертів від ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ. Зростання державного боргу є наслідком ризиків внутрішнього та зовнішнього характеру, серед яких підтримка державних та приватних корпорацій, розбалансування витратної та доходної частини бюджету, неефективна податкова політика яка не спроможна забезпечити економічне зростання, утримання тарифів на енергоносії, а також епідемія, війна [5].

Законом України «Про Державний бюджет України на 2024 р.» визначено граничний обсяг державного боргу, що заплановано на 1350,28 млрд. грн. більше ніж у 2023 р. Упродовж 2023 р. державний та гарантований державою борг України склали разом 5519,48 млрд грн. і є більшими за цей показник у 2022 р. на 1446,63 млрд грн. або на 36 %. Переважну частку в загальному обсязі державного та гарантованого державою боргу України складає Державний борг. У структурі державного боргу України переважну частку складає зовнішній борг, що пояснюється необхідністю здійснення державою зовнішніх запозичень для покриття всіх витрат. Пошкодження ключових українських фінансових та промислових центрів, еміграція мільйонів українців обмежують ресурси уряду для обслуговування боргу [2; 3; 5].

Досконале управління бюджетними показниками полягає в обґрунтованому плануванні та використанні доходів і видатків державного й місцевих бюджетів і дає можливість учасникам бюджетного процесу усувати структурні диспропорції у соціальній сфері та економіці. Налаштування

збалансованого руху бюджетних потоків є важливою складовою забезпечення функціонування фінансової системи держави, основне призначення якої є формування та використання фінансових ресурсів, необхідних для реалізації її функцій. Збалансування вхідних та вихідних потоків бюджетів дасть змогу своєчасно та швидко реагувати на потреби фінансового забезпечення заходів оборони, захисту безпеки населення та функціонування бюджетної сфери, державних та комунальних підприємств різних сфер і галузей у період воєнного стану та упереджатиме зростання державного боргу.

Література

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.
2. Про Державний бюджет України на 2023 рік. Закон України № 2710-IX від 03.11.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text>.
3. Про Державний бюджет України на 2024 рік. Закон України від 09.11.2023 №3460-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#Text>.
4. Інформація про стан виконання Зведеного та Державного бюджетів України за січень – грудень 2022-2023 років. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/previous-years-budgets>.
5. Інформаційна довідка щодо державного та гарантованого державою боргу України. URL: <https://www.minfin.gov.ua/news/borhovastatystyka/derzhavnyi-borh-ta-harantovanyiderzhavoiu-borh>.

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ЗА 2023 РІК

*М. В. Тимошенко, к. т. н., доцент кафедри
фінансів та банківської справи,
ДВНЗ «Приазовський державний технічний
університет», м. Дніпро, Україна*

Державний бюджет України на 2023 р. зіткнувся зі значними викликами, зокрема, високим рівнем дефіциту та необхідністю залучення значної кількості зовнішнього фінансування для їх покриття. В першу, чергу Державний бюджет України на 2023 р. характеризується значним дефіцитом, а саме на рівні до 20,6 % ВВП. Доходи державного бюджету на 2023 р. становили близько 1,279 трлн грн, тоді як видатки становили 2,64 трлн грн, що призвело до дефіциту в розмірі 1,33 трлн грн [1-3]. Для покриття дефіциту планувалося залучити значні обсяги запозичень, більшість яких мала походити з зовнішніх джерел. Відповідно уряд мав наміри виділити значні кошти на підтримку національної безпеки та оборони. Крім того, уряд мав окремі пріоритети також в сфері соціальних потреб – підтримка громадян становили значну частину бюджету в 2023 р.. Крім того, державний бюджет був

сконцентрований на забезпечення стабільності фінансової системи країни. Специфічним трендом 2023 р. також була значна увага до управління державним боргом в умовах активної фази російської збройної агресії, що в цілому зумовило специфіку викликів, а також імплементації даного комплексу рішень.

Зауважимо, що домінантою формування Державного бюджету в 2023 р. були очікування інфляції. Прогнозувалося, що інфляція досягне 30 % до кінця року, що вплине на номінальний ВВП і податкову базу [1-3]. За макропрогнозом в основі Державного бюджету 2023 р. зростання ВВП на звітній рік очікувалося на рівні 3,2 %, номінальний ВВП мав досягти 6,28 трлн грн [1-3].

Першочергові витрати Державного бюджету за 2023 р. включають ряд позицій, що є ключовими для життя країни в умовах загострення російської збройної агресії. Стаття національна безпека та оборона становить 1,14 трлн грн, що складає 18,2 % ВВП [1-3]. Інші ключові статті включають соціальний захист і забезпечення (0,45 трлн грн), підтримку ветеранів (0,07 трлн грн), освіти (0,16 трлн грн), охорону здоров'я (0,18 трлн грн) [1-3]. Все це відображає пріоритети держави в умовах активної фази російської збройної агресії, що відповідно відбивається на особливостях Державного бюджету за 2023 р. [4-5].

В контексті аналізу особливостей Державного бюджету України 2023 р. маємо також виділити значну частку відновлення та відбудови країни. Так Фонд ліквідації наслідків російської збройної агресії складає 0,036 трлн грн. Додатково в даному ключі виділяються ФРП (0,016 трлн грн) і Резервний фонд (0,014 трлн грн) [1-3]. Відповідно це вказує на значний пріоритет планування повоєнного відновлення України, що буде враховано в фіскальній і монетарній політиці, а також пріоритетних документах органів державної та місцевої влади не тільки в 2023 р., але і в середньостроковій перспективі.

Виділимо ключові тренди в розрізі доходів Державного бюджету України 2023 р.:

– значне зростання доходів: загальна сума доходів Державного бюджету за 2023 р. зросла на 49,5 % порівняно з 2022 р., що може свідчити про комбінований вплив росту інфляції, позитивного тренду економічного відновлення країни та ефективності фіскальної політики держави [1-3];

– структура доходів: податкові надходження залишаються основною частиною доходів, з питомою вагою в 45 % у Державному бюджеті за 2023 р. [1-3]. Неподаткові надходження та офіційні трансферти також займають значну частину доходів, що підкреслює важливість диверсифікації джерел

фінансування в рамках фіскальної політики України під час особливого періоду;

– вплив міжнародної підтримки: офіційні трансферти від міжнародних організацій та урядів інших країн становлять значну частину доходів, що свідчить про важливу роль міжнародної підтримки в стабілізації економіки України під час активної фази війни.

Розглянемо основні тренди в розрізі видатків Державного бюджету України 2023 р.:

– загальний тренд зростання видатків: сума видатків Зведеного бюджету за 2023 р. збільшилася на 45,9 %, що вказує на збільшення державних витрат – передовсім на оборону та соціальних виплат [1-3]. Особливо високе зростання видатків спостерігається у сфері оборони, що пов'язано з потребами національної безпеки в період активної фази російсько-української війни;

– специфічні пріоритети бюджету: значна частка видатків припадає на оборону, соціальний захист, охорону здоров'я та освіту, що відображає пріоритети уряду в контексті захисту країни та підтримки населення.

– фінансування дефіциту бюджету під час активізації російської збройної агресії: дефіцит Державного бюджету фінансується за рахунок внутрішніх та зовнішніх запозичень, що свідчить про активне використання боргових інструментів для покриття бюджетних потреб. Значна частина зовнішніх запозичень приходять від міжнародних партнерів, що підкреслює їхню роль у фінансовій стабілізації України.

Розставимо акценти для макро- та мікро-ситуації в Україні на 2023 р. і середньостроковий період в світлі виділених вище трендів Державного бюджету 2023 р.:

– економічне відновлення: результати аналізу трендів свідчать про позитивні тенденції в національній економіці України, зокрема зростання доходів бюджету та активну підтримку соціальних програм та оборони;

– залежність від зовнішнього фінансування: значна частина Державного бюджету фінансується за рахунок міжнародної допомоги та позик, що підкреслює необхідність подальшого розвитку внутрішніх джерел доходів і зменшення залежності від зовнішнього фінансування;

– ключові виклики та перспективи: попри позитивні тенденції, великий обсяг державного боргу та залежність від зовнішніх запозичень можуть становити виклики для довгострокової фінансової стабільності. Збалансування бюджету, розвиток економіки та збільшення внутрішніх доходів мають стати пріоритетами уряду в майбутньому.

Література

1. Про Державний бюджет України на 2023 р.: Закон України № 8000 від 03.11.2022. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/П08079G?an=2> (Дата звернення: 23.02.2024 р.).
2. Стан Бюджету України за 2023 р. Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/budget_2023-582 (Дата звернення: 23.02.2024 р.).
3. Інформація про стан виконання Зведеного та Державного бюджетів України за січень-грудень 2023 р. Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/budget_2023-582 (Дата звернення: 23.02.2024 р.).
4. Огляд проєкту Державного бюджету на 2023 р. (перше читання): ЦЕС. URL: <https://ces.org.ua/state-budget-draft-2023/> (Дата звернення: 23.02.2024 р.).
5. Трекер економіки під час війни. ЦЕС. URL: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/> (Дата звернення: 23.02.2024 р.).

МОДЕРНІЗАЦІЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

*В. В. Тимошук, здобувач третього
(освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна*

Науковий керівник – О. В. Гончаренко,
*д. е. н., професор, професор кафедри
економіки,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна*

Глобалізація виступає ключовим екзогенним фактором для національних господарств, визначає їх стратегічний вектор розвитку, галузеву специфіку й структуру, економічну динаміку та особливості процесів відтворення, організацію та формат внутрішнього ринку. Разом з тим, глобалізація здатна поглиблювати диференціацію економічного розвитку національних господарств, поширювати монополізм, тінізацію господарських процесів, корумпованість в економічних угодах та операціях, соціальне та військове протистояння.

Сучасним трендом глобальних змін, що вже справляє значний вплив на національну економіку є цифрова модернізація, яка кардинально змінює економічні відносини людей та фундаментальне значення економічних ресурсів. Основними рушійними чинниками сучасного етапу розвитку постають: розвиток і поширення новітніх технологій і техніки, інновацій, зростання кваліфікаційного рівня людського капіталу, масштабування світової

торгівлі, зростання інвестиційної активності, створення сприятливого для економічного розвитку інституціонального середовища [1].

Постіндустріальні трансформації сучасної економіки та інституціонального середовища змінюють структурну характеристику але не сутнісне призначення діючих інституцій та інститутів в інноваційному розвитку. Процеси цифровізації та мережеві взаємодії сприяють стандартизації й алгоритмізації діючих економічних інститутів, запровадженню «віртуальних інститутів»; підвищують ефективність сформованих інституцій за допомогою мінімізації їх дисфункціональних станів в умовах зростання прозорості та стандартизації регулюючого впливу. В той же час, вони здатні утворювати нові дисфункції через опортуністичну поведінку суб'єктів економіки, які взаємодіють за допомогою цифрових технологій та можуть сформувати інституціональний «вакуум» через поширення тих цифрових технологій, які ще не стали «вбудованими» у інституціональне середовище.

Відтак, врахування глобальних тенденцій та зміни домінант у залученні ключових ресурсів в постіндустріальній економічній моделі, яка формується, обумовлює здійснення прогнозування й оцінку впливу інформаційного фактору і цифровізації на інституціональне середовище інноваційної модернізації.

За нашим переконанням, цифровізація галузей національної економіки має як позитивну так і негативну дію на сформоване інституціональне середовище. Так завдяки процесам цифровізації виникають ефекти, які отримують макроекономічні прояви за допомогою появи та поширення нових бізнес-стратегій, зміни ринкових умов, підвищення продуктивності праці. Інша група факторів виявляється на мікроекономічному рівні і призводить до змін структури та пропозиції виробництва товарів, їх якості, логістичних та реалізаційних умов і взаємодії виробників. Окрім того, поступальна постіндустріалізація з її базовими факторами (інформація та знання) супроводжується ризиками та загрозами. Окремі негативні прояви вже стали відчутними у вигляді загального скорочення робочих міст і попиту на робочу силу завдяки поширенню роботизації і автоматизації; втрату певних сегментів ринку й конкурентоспроможності внаслідок поширення онлайн продажів; цифрове піратство і шахрайства, поширення і споживання шкідливого контенту; зростання кількості недоброчесних споживачів послуг; скорочення частки ринку й конкурентоспроможності організацій або галузей, послуги яких можна замінити дистанційним виконанням (ІТ, бухгалтерський супровід, фінансові і юридичні послуги, консалтинг). Для виключення негативного

впливу важливо модернізувати саме інституціональне середовище для зміни спрямованості функціонального впливу регулюючих норм та впровадження організаційні інновацій, що здатні поліпшувати інституціональну структуру.

Література

1. Геєць В. М. Інститути у розширенні технологічної модернізації економіки України. Журнал європейської економіки. Тернопіль, 2016. Т. 15 (№ 3). С. 257

ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ

*Д. О. Хорудженко, здобувач першого рівня
вищої освіти,*

*Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна*

*Д. В. Соловійов, здобувач першого рівня
вищої освіти,*

*Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна*

**Науковий керівник – Л. І. Бровко, к. е. н.,
доцент, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,**

*Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна*

Пенсійна система є однією з ключових складових соціального захисту громадян в будь-якій країні, в тому числі і в Україні. Проте, в останні роки питання пенсійного забезпечення стає все актуальнішим через ряд серйозних проблем, з якими стикається система.

Однією з основних причин недостатнього рівня пенсій є недостатність фінансування пенсійної системи. За останні роки демографічна ситуація в Україні погіршилася, а економічний зріст не відповідає очікуванням. Це призводить до того, що пенсійний фонд не може забезпечити адекватний рівень пенсій. Економічні труднощі, зокрема низький рівень заробітної плати та велика кількість тіньової економіки, призводять до того, що обсяги внесків до пенсійного фонду зменшуються. Це обмежує можливості фонду надавати адекватні пенсії своїм отримувачам. Системні недоліки у пенсійній системі, такі як недостатня ефективність управління коштами та недостатність

інвестицій у фінансові активи, призводять до втрати потенційного доходу для фонду.

Для подолання цієї проблеми необхідно вжити комплексних заходів, таких як збільшення обсягів фінансування за рахунок реформування податкової системи або приваблення інвестиційних ресурсів, а також вдосконалення управління пенсійним фондом для оптимізації використання фінансових ресурсів. Тільки такі комплексні заходи дозволять забезпечити стабільність та надійність пенсійної системи в майбутньому.

Ще однією серйозною проблемою в пенсійній системі України є велика кількість неповноцінних пенсій, які не забезпечують належний рівень життя отримувачам. Це постає через декілька факторів, які варто розглянути.

По-перше, багато громадян мають низький рівень заробітної плати протягом своєї кар'єри, що призводить до того, що їхня середня заробітна плата, яка враховується при обчисленні пенсії, також є низькою. Це особливо стосується працівників в сфері послуг, медичних та освітніх закладів, де зарплати традиційно нижчі.

По-друге, багато жінок мають перерви у роботі через виховання дітей або догляд за родичами, що призводить до того, що їхній стаж роботи недостатній для отримання повноцінної пенсії. Це особливо актуально для жінок у віковій категорії після 50 років.

По-третє, існують проблеми з перерахунком пенсій, зокрема недостатня облікова база та відсутність механізмів для врегулювання пенсійних виплат у випадках зміни обставин (наприклад, підвищення зарплати після пенсії).

Багато громадян не мають впевненості у тому, що їхні пенсійні внески будуть використані ефективно та відповідно до призначення. Це зумовлює недовіру до пенсійної системи та впливає на рівень її легітимності серед населення.

Недостатня прозорість та довіра до пенсійної системи України є серйозними проблемами, які впливають на ставлення громадян до системи соціального захисту та їхню готовність зробити свій внесок у неї. Ці проблеми виникають з ряду причин, які варто розглянути.

Відсутність прозорих та доступних механізмів контролю за використанням пенсійних коштів призводить до недовіри до системи. Громадяни не мають достатньої інформації про те, як саме використовуються їхні внески, що створює відчуття неефективності та корупції в системі.

Складності у доступі до інформації про умови та правила пенсійного забезпечення, а також процедури отримання пенсії, роблять систему

незрозумілою для багатьох громадян. Це ускладнює їхні можливості зробити обґрунтований вибір та зменшує їхню довіру до системи.

Існує ризик втрати або недостовірності інформації про пенсійні внески та накопичення. Випадки, коли громадяни отримують неправильну інформацію про свої пенсійні права або недостовірні дані про розмір їхньої пенсії, підривають довіру до системи.

Для вирішення цих проблем необхідно вжити кілька заходів. По-перше, важливо забезпечити прозорість у використанні пенсійних коштів та здійснювати регулярний аудит фінансової діяльності пенсійних фондів. По-друге, потрібно спростити доступ до інформації про умови та правила пенсійного забезпечення та забезпечити консультативну підтримку для громадян. По-третє, важливо розробити ефективні механізми захисту прав споживачів пенсійних послуг та вжити заходів для запобігання недостовірній інформації про пенсійні накопичення.

Шляхи покращення пенсійного забезпечення:

– для забезпечення адекватного рівня пенсій необхідно збільшити обсяги фінансування пенсійного фонду. Це може бути досягнуто шляхом збільшення внесків роботодавців та робітників або за рахунок додаткових джерел фінансування;

– необхідно забезпечити відкритість та прозорість у використанні пенсійних коштів, щоб громадяни мали можливість перевіряти, як їхні внески використовуються та як формується розмір їхньої пенсії;

– необхідно стимулювати розвиток додаткових пенсійних програм, які дозволять громадянам самостійно накопичувати кошти на пенсію та забезпечити собі достойний рівень життя у пізнішому віці.

У підсумку, пенсійне забезпечення в Україні потребує серйозних змін та покращень.

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ ІНВЕСТИЦІЙНО- ІННОВАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИНАМІКИ

О. Ю Чорновол, здобувач *третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна*

Науковий керівник – О. В. Гончаренко, *д. е. н., професор, професор кафедри економіки, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна*

Сучасний стан організації інвестиційно-інноваційного процесу в національному господарстві не сприяє єдності його стадій і активізації інвестиційної активності власників та інноваційної активності виробників. Подібну модель інноваційного процесу можемо віднести до другого і частково третього покоління, на відміну від поширених у світі, п'ятої і шостої моделей.

Формування інститутів інноваційного спрямування в національній економіці потребує запровадження послідовних форм інституціональних структур в межах етапів, властивих моделі інноваційного процесу. Так на стадії фінансування інноваційної діяльності, що здійснюється переважно за рахунок державного фінансування можна додатково ввести такі проміжні форми забезпечення, як державні кредити і державне партнерство. Стадія продукування інновацій, яка представлена переважно відокремленими структурами академічного та дослідницького спрямування, може бути підтримана об'єднаннями різних, за специфікою діяльності, наукових організацій в технопарки й кластери. На стадії розробки новацій можна залучити державну підтримку для інноваційного процесу у вигляді інвестиційного, інфраструктурного, комунікаційного, фіскального забезпечення; стадію дифузії можна удосконалити створенням науково-інноваційних центрів та формуванням інноваційної інфраструктури.

Відсутність сприятливого для інновацій економічного середовища не дозволила отримувати позитивний результат від створення інноваційної інфраструктури, а формальні процедури створення в країні інноваційних парків та кластерів не активізували інноваційний процес.

Функціонально-організаційний базис інституціонального регулювання має забезпечувати продукування нових знань, їх втілення в новації, формування попиту та споживання нових інноваційних продуктів.

Стимулювання інноваційного процесу може бути забезпечене запровадженням інструментів фіскальної і монетарної політики за допомогою пільгових кредитів, субсидій виробникам, мита, фіскальних пільг, зміни податкової бази, зниженням ставок оподаткування, податкових канікул, прискореної амортизації.

Запровадження сучасних поколінь інноваційної моделі передбачає вертикальні і горизонтальні взаємодії з ринком і виробниками, що потребує проведення постійного моніторингу ринкового середовища, врахування переваг і очікувань виробників й споживачів та оцінки інноваційних продуктів. Окрім того, важливо врахувати вплив внутрішнього середовища діяльності виробників на формування нововведення (організаційної структури, процесу виробництва, технологій).

Інституціоналізація інноваційного процесу забезпечується формальними нормами, якими визначаються прямі й непрямі інструменти впливу на розвиток інновацій. Прямі методи реалізуються за допомогою державних цільових програм розвитку, адміністративного регулювання, контрактного ресурсного фінансування. Непрямий інструментарій запроваджується фіскальними і монетарними стимулами до активізації інноваційної діяльності.

Про відсутність ефекту від запровадження інституціональних норм прямого та непрямого впливу в національних умовах свідчать регулятивні перепони та відсутність дієвої процедури адміністрування й фінансування інноваційних програм, спрощеного формату фіскальної звітності; фактична відсутність державних замовлень на інноваційний продукт, відсутність комунікаційно-інформаційної підтримки стадій інноваційного процесу та позитивного ефекту від податкових стимулів в інноваційній діяльності.

Література

1. Геєць В. М. Інститути у розширенні технологічної модернізації економіки України. Журнал європейської економіки. Тернопіль, 2016. Т. 15 (№ 3). С. 257

ОСНОВНІ АСПЕКТИ НЕОБХІДНОСТІ ІНВЕСТИВАННЯ У ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

С. В. Юдіна, *д. е. н., професор, професор
кафедри фінансів та обліку,
Дніпровський державний технічний
університет, м. Кам'янське, Україна*
Ф. М. Жюдіт, *здобувач третього (освітньо-
наукового) рівня вищої освіти,
Дніпровський державний технічний
університет, м. Кам'янське, Україна*

Нині у світовій економіці відбувається постійне зростання ваги та впливу високотехнологічних галузей. Високотехнологічна галузь може бути охарактеризована підвищеним, порівняно із середнім, рівнем наукомісткості, тобто високим рівнем витрат на НДДКР до загального рівня виробничих витрат.

Відповідно до цього та інших ознак до високотехнологічних галузей промисловості можуть бути віднесені: деякі галузі оборонного комплексу, а також авіаційна, ракетно-космічна, радіоелектронна, промисловість засобів зв'язку, суднобудування, приладобудування, виробництво складного медичного обладнання, виробництво композитних матеріалів та ін. Будь-яка високотехнологічна галузь тісно поєднує у своїй діяльності економічну та соціальну функції. Її соціальне значення полягає насамперед у тому, що продукція такої галузі, як правило, сприяє найкращому задоволенню наявних потреб населення та створенню нових напрямків у споживчому секторі. Постійне та суттєве зростання попиту населення та інших галузей на нові види продукції, значний їхній внесок у покращення якості життя, а також можливий перерозподіл виробничих ресурсів з метою підтримки високотехнологічної галузі роблять актуальною наукову проблему створення теоретичного та методичного апарату та вироблення практичних рекомендацій щодо оптимізації структури інвестицій у високотехнологічний сектор економіки України.

До основних аспектів необхідності дослідження інвестування в високотехнологічний сектор економіки можна віднести наступне:

По-перше, сучасне економічне зростання характеризується пріоритетним значенням науково-технічного прогресу та інтелектуалізацією основних факторів виробництва. На частку нових знань, що втілюються в технологіях, устаткуванні, освіті кадрів, організації виробництва у розвинених країнах, припадає від 80 % до 95 % приросту ВВП. Впровадження нових

технологій стало ключовим фактором ринкової конкуренції, основним засобом підвищення ефективності виробництва та покращення якості товарів та послуг [1]. Впровадження нововведень є необхідною умовою успіху в конкурентній боротьбі, дозволяючи передовим підприємствам (компаніям) добиватися надприбутків за рахунок монопольного присвоєння інтелектуальної ренти, що утворюється при впровадженні нових продуктів та технологій.

По-друге, важливою особливістю сучасного економічного зростання став перехід до безперервного інноваційного процесу у практиці управління. Проведення НДДКР займає все більшу вагу в інвестиційних витратах, перевищуючи в наукомістких галузях витрати на придбання обладнання та будівництво. Одночасно підвищується значення державної науково-технічної, інноваційної та освітньої політики, що визначає загальні умови науково-технічного прогресу в окремих країнах. Постійно зростає частка витрат на науку у ВВП розвинених країн, досягнувши у багатьох із них 3 % ВВП. У цьому частка держави у цих витратах становить середньому 35 %-40 %. Інтенсивність НДДКР багато в чому визначає сьогодні рівень економічного розвитку – у глобальній економічній конкуренції виграють ті країни, які забезпечують сприятливі умови для наукових досліджень та науково-технічного прогресу [1]. Особливим є значення державного стимулювання наукових досліджень та розробок у забезпеченні сучасного економічного зростання та визначається об'єктивними властивостями інноваційних процесів: високим ризиком, залежністю від ступеня розвитку загального наукового середовища та інформаційної інфраструктури, значною капіталомісткістю наукових досліджень, вимогами до наукової та інженерної кваліфікації кадрів, необхідністю правового захисту інтелектуальної власності. Тому успіх у глобальній конкуренції тих чи інших підприємств (компаній) безпосередньо пов'язаний із державною науково-технічною політикою країн їх базування. Серед п'ятисот найбільш успішних компаній, що діють на світовому ринку, 203 є американськими, 105 – європейськими, 109 – японськими і лише 2 – це компанії інших країн світу.

По-третє, після десятиліття реформ стан української економіки характеризується безпрецедентним скороченням виробництва та економічної активності, зниженням виробничих капітальних вкладень, дезінтеграцією економіки та грошового обігу. Це також пов'язано з сучасними викликами, з якими стикнулася країна (найболочіший аспект – це сучасна війна між РФ та Україною).

Технологічні зрушення набули явно регресивного характеру і за останні роки виразилися у швидкому погіршенні технологічної структури. У цьому найсерйозніший регрес охопив найсучасніші виробництва. Більшість сучасних високотехнологічних виробництв практично згорнуто, відбулося майже повне їхнє витіснення з внутрішнього ринку імпортними аналогами.

По-четверте, економічна криза та депресія долаються впровадженням нових технологій, що створюють нові виробничі можливості, освоєння яких забезпечує перехід до зростання. Класична депресія в ринковій економіці характеризується підвищеною інноваційною активністю та «творчим руйнуванням» технологічної структури, що склалася, її модернізацією на основі нового технологічного укладу і за рахунок цього - підвищенням ефективності та розширенням різноманітності виробництва, що створює нові можливості для економічного зростання. При нормальному перебігу структурної кризи скорочення економічної активності має призводити до згорання прогресивних виробництв нового технологічного укладу, що мають потенціал зростання і здатних стати локомотивами майбутнього економічного розвитку [2].

Навпаки, в умовах економічного спаду та депресії, що періодично трапляються в країнах з розвинутою ринковою економікою, зазвичай спостерігається зростання виробництва принципово нових товарів, підйом інвестиційної та інноваційної активності в перспективних напрямках. Відбувається перетікання капіталу із застарілих виробництв у нові, оскільки продовження інвестицій у сформованих напрямках виявляється більш ризикованим, ніж інвестиції у нововведення [2]. При нормальному перебігу економічна криза жвавим чином впливає на технологічну та виробничу структуру національного господарства, вибраковуюючи застарілі та неефективні виробництва, усуваючи диспропорції та розчищаючи ґрунт для економічного зростання на новій технологічній основі.

Нинішня економічна ситуація кардинально відрізняється від класичної депресії за всіма показниками. Спад виробництва у високотехнологічних галузях виявився набагато більшим за середній по промисловості. У цьому фактично спостерігається аномальна тенденція: темпи спаду виробництва зростають із підвищенням технічного рівня галузі. Більш ніж на порядок скоротилися витрати на НДДКР.

Так, витрати на фінансування науково-технічних робіт скоротилися з 0,90 % ВВП у 2008 р. до 0,81 % ВВП у 2013 р., що свідчить про посилення загроз інноваційній безпеці держави [3].

Питома вага загального обсягу витрат на НДДКР у ВВП у 2018 році становила 0,45 %, у тому числі за рахунок коштів державного бюджету – 0,16 % [4].

Крім того, різко знизилася інноваційна активність підприємств. Так, у 2018 році частка кількості підприємств, що впроваджували інновації складала 15,6 %. У розвинених країнах ця частка зазвичай перевищує 70 %. Істотно впав і такий показник загальної ефективності економіки, як продуктивність праці. В той час, як збільшилася енергоємність виробництва.

По-п'яте, незважаючи на колосальні руйнування, вітчизняна економіка все ще має потужний науково-виробничий потенціал, достатній для подолання кризи за рахунок мобілізації внутрішніх можливостей і конкурентних переваг.

Це насамперед: високий рівень освіти населення та духовні традиції, що орієнтують людей на творчу працю, соціальну справедливість та партнерство, самореалізацію особистості на користь суспільства; багаті природні ресурси, найбільші в світі чорноземи, що забезпечують частину внутрішніх потреб у сировині та енергоносіях; величезна територія та ємний внутрішній ринок, що забезпечують широке розмаїття життєдіяльності та потреб населення; дешевизна трудових ресурсів у поєднанні з досить високим рівнем їхньої кваліфікації; великий обсяг непов'язаних заощаджень, залучення яких у економічний обіг здатне суттєво підвищити рівень інвестиційної активності; розвинений науково-промисловий потенціал, наявність серйозних технологічних розробок з низки напрямків сучасного та новітнього технологічних укладів; наявність власних наукових шкіл та унікальних передових технологій, практичний додаток яких зможе забезпечити розвиток конкурентоспроможних виробництв у масштабах світового ринку; значні масштаби вільних виробничих потужностей, що дозволяють швидко збільшити виробництво продукції з відносно «незначними» витратами; історичні традиції держави та заслужений світовий авторитет, що змушує світове співтовариство зважати на українські національні інтереси [5].

По-шосте, реалізація внутрішніх можливостей та конкурентних переваг вітчизняної економіки багато в чому може бути здійснена за рахунок оптимізації структури інвестицій у високотехнологічний сектор економіки.

Література:

1. Яковлев А. І. Інноваційна діяльність як фактор економічного розвитку малих підприємств. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2014/No2/115-119.pdf>.

2. Лисенко В. В. Проблеми та перспективи інноваційного розвитку сільського господарства. URL: <https://www.etxt.ru/antiplagiat/b125d3f129c02ca7c184c92b81200dcf>

3. Пріоритети інвестиційного забезпечення структурних реформ у промисловості України. Аналітична доповідь Національного інституту стратегічних досліджень. URL: https://www.niss.gov.ua/sites/default/files/2014-12/strukt_ref-1c985.pdf

4. Лісевич Н. А. Інноваційно-інвестиційний розвиток виробництва продукції тваринництва агропромисловими підприємствами. Дисс... канд. екон. наук. URL: <https://www.pdatu.dn.ua/images/naukova-miznarodna-diyalnist/svr/dissertaciya-lisevich.pdf>

5. Макара О. В. Напрями забезпечення конкурентоспроможності національної економіки. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2010_3_3/163-166.pdf

MODERNIZATION OF THE FINANCIAL SYSTEM: CURRENT PROBLEMS AND PROSPECTS

S. M. Khalatur, *Doctor of Economics,
Professor, Head of Department of Finance,
Banking and Insurance
Dnipro State Agrarian and Economic
University, Dnipro, Ukraine*

Modernization of the financial system in the modern world is a key task, as it affects the stability, efficiency and development of the country's economy. New technologies, changes in public perceptions of finance, and globalization require continuous improvement of financial systems to ensure their compliance with modern needs. One of the main challenges facing the modernization of the financial system is cyber security. In the conditions of constant development of technologies, the risk of cyber-attacks on financial institutions is increasing, which can lead to catastrophic consequences for the stability of the financial system and trust in it. Therefore, it is important to develop and implement effective cyber security measures.

Another important aspect is financial inclusion. For the stable development of the economy, it is necessary to ensure access to financial services for all segments of the population, regardless of their place of residence or financial status. This can help reduce inequality and promote social stability. Further, regulation and supervision play an important role in ensuring the stability of the financial system. Effective regulatory mechanisms prevent excessive risks and financial crises, while maintaining favorable conditions for the development of innovation and entrepreneurship.

Financial innovation is also a key factor in the modernization of the financial system. The development of new technologies, such as blockchain and artificial intelligence, opens up new opportunities for improving financial services and optimizing risk management and investment processes.

Not the last role is played by the environmental sustainability of the financial system. Growing environmental threats require the introduction of green financial instruments and policies aimed at reducing the carbon footprint of financial institutions and supporting environmentally oriented projects.

Modernization of the financial system is a complex process that requires an integrated approach and interaction of all interested parties. This will not only ensure the stability and efficiency of the financial system, but also contribute to the general economic development and increase in the standard of living of the population.

Modernization of the financial system is an important task for ensuring the stability and efficiency of the economy. Some current issues that need attention include:

- cybersecurity – with the advancement of technology in the financial sector, the threat of cyberattacks is increasing. Effective cybersecurity measures must be developed and implemented to protect financial data and transactions;

- financial inclusion – to ensure economic development, it is important to ensure access to financial services for all sections of society, including those living in rural areas or disadvantaged groups;

- regulation and supervision – it is necessary to develop effective regulatory mechanisms to ensure the stability of the financial system and prevent systemic risks;

- financial innovation – the development of new technologies, such as blockchain and artificial intelligence, opens up new opportunities for financial services. However, a balance needs to be struck between innovation and risks, such as insufficient resistance to cyberattacks or insufficient protection of personal data.

Looking ahead, modernizing the financial system can help increase productivity, improve access to financial services, reduce risks, and increase economic resilience. It is important to ensure the participation of all stakeholders, including the government, regulators, financial institutions and public organizations, in the process of developing and implementing modernization measures.

The main areas of modernization of the financial system include:

- digital transformation – the use of modern technologies, such as blockchain, artificial intelligence, the Internet of Things, and others, to automate processes, improve analytics, and ensure the security and speed of transactions;

- fintech and innovation – involvement of fintech companies and startups for the implementation of innovative financial solutions and services;

- electronic payments – the growing use of electronic payment systems, mobile money and other digital payment methods to facilitate and speed up financial transactions;

- expanding access to financial services - ensuring broad access to banking and other financial services for different segments of the population, including those previously excluded;
- improving regulation and supervision – improving legislation and regulation to ensure the stability of the financial sector and protect investors;
- development of green finance – encouraging investment in projects aimed at reducing the impact of financial institutions on the environment and supporting sustainable investments;
- ecosystems of financial services – development of integrated platforms and ecosystems that combine various financial services under one roof.

Modernization of the financial system is a complex and multifaceted process that requires attention to various aspects. On the way to the stability and efficiency of financial markets, numerous challenges arise, such as cyber security threats, inequality in access to financial services, the need for modern regulatory mechanisms and the balance between innovation and risk. However, appropriate measures and strategies can contribute to overcoming these challenges. Ensuring cyber security, developing financial inclusion, effective regulation and supervision, stimulating financial innovation and increasing environmental sustainability are the main directions of action in the modernization process. At the same time, it is important to take into account the interests of all stakeholders and ensure their active participation in the formation and implementation of strategies. The prospects for the modernization of the financial system are promising: they include increasing productivity, increasing the availability of financial services for all segments of society, reducing risks and increasing the stability of the economy as a whole. By taking the right steps and taking the necessary measures, we can help create a fairer, more sustainable and innovative financial environment that meets the needs of today's world.

SOCIAL PROTECTION OF THE POPULATION IN SPAIN

*Magdalena Sánchez, Professor Titular of
University - Economy Applied,
Universitat Jaume I, Castelló de la Plana, Spain*

Social protection of the population in Spain plays an important role in ensuring a decent standard of living for all citizens of the country. Spain has a developed system of social protection, which includes various programs and services aimed at improving the quality of life of citizens in various areas.

In Spain, there are various social protection programs and services aimed at improving the quality of life of citizens and supporting different categories of the population. Some of the most important programs and services include:

- pensions: Spain has a developed pension system, which includes old-age pensions, disability pensions, widow's and orphans' pensions. Citizens have the right to receive a pension after reaching a certain age or in case of loss of working capacity;

- assistance to Low-Income Families: There are programs to help low-income families that provide financial support, including assistance with housing, food, and other types of assistance;

- free medical care: All Spanish citizens have the right to free medical care within the system of universal access to health care. This system includes doctor's consultations, medical examinations, treatment and hospitalization;

- support for the unemployed: There are various support programs for unemployed Spanish citizens, including job search assistance, vocational retraining and financial assistance during the search for a new job;

- social assistance for people with disabilities: Spain provides a variety of programs and services for people with disabilities, including access to health services, assistance with adaptations to the environment and job search support;

- assistance programs for children and families: The Spanish government also provides support for children and families through various programs that include assistance with the payment of kindergartens, schools and other types of assistance.

These social protection programs and services play an important role in ensuring social justice and support for different categories of the population in Spain. They are aimed at ensuring a decent life for all citizens and reducing vulnerability to social risks.

One of the main components of the social security system in Spain is the pension system. The pension system in Spain is based on compulsory insurance and includes different types of pensions: old-age pensions, disability pensions, widow's and orphans' pensions, etc. Citizens have the right to receive a pension after reaching a certain age or in case of loss of working capacity. The Spanish pension system has become the subject of debate due to demographic changes and increased life expectancy, which requires a review of its financing and management strategies.

In addition, in Spain there are various programs of social assistance and support for different categories of the population. For example, there are programs to help low-income families, benefits for low-income groups, programs to help the unemployed, etc. In addition, in Spain there is a system of free medical care, which

ensures access to medical services for all citizens, regardless of their status and income.

An important component of social protection in Spain is also the system of education and family support. The country provides free education for all children aged 6 to 16, as well as various programs to support families in raising and caring for children.

In general, social protection of the population in Spain is one of the key components of the socio-economic development of the country. Spain continues to work on improving its social protection system to ensure a decent standard of living for all its citizens.

The social protection of immigrants from Ukraine in Spain is an important issue, as they may need support and assistance in integrating into a new social environment. Spain has a number of programs and services that may be available to immigrants from Ukraine:

- legal status and documents: Ukrainian migrants can obtain refugee status, which gives them the right to stay in Spain and access to some social services. In addition, they may be granted work and residence permits in Spain;

- medical care: Free medical care is available to all residents of Spain, including immigrants, through the system of universal access to health care. This means that they can use medical services and receive the necessary treatment without additional costs;

- social assistance and support: The Spanish government provides a variety of social assistance programs for low-income people and other vulnerable populations. These programs may include financial support, assistance with housing, food, and other types of support;

- professional integration programs: Spain provides opportunities for professional training and job search support for immigrants, including Ukrainians. This may include language courses, vocational retraining and employment counseling.

These various sources of social assistance and support help Ukrainians in Spain to integrate into local society and ensure a decent standard of living.

СЕКЦІЯ 2

ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ТА ФОНДОВОГО РИНКУ

ЦИФРОВА ВАЛЮТА ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ВАЛЮТНОЇ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ: ПЕРСПЕКТИВА КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

*А. О. Буз, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Навчально-науковий інститут
міжнародних відносин, Київський
національний університет імені Тараса
Шевченка, м. Київ, Україна*

Науковий керівник – С. А. Циганов,
*д. е. н., професор кафедри міжнародних
фінансів,
Навчально-науковий інститут
міжнародних відносин, Київський
національний університет імені Тараса
Шевченка, м. Київ, Україна*

У період швидкого технологічного прогресу поява цифрової валюти центральних банків (ЦВЦБ, англ. CBDC) привернула значну увагу всього світу, що стало важливою віхою в еволюції валютних систем. Юань женьміньбі (RMB) є офіційною валютою центрального банку Китаю. ЦВЦБ є формою валюти, що підтримується центральним банком, доступною для громадськості і якою здійснюються платежі в електронному вигляді. За даними Банку міжнародних розрахунків у 2021 р., більшість країн, приблизно 86 %, активно вивчають потенціал ЦВЦБ, причому 60 % беруть участь в експериментальних етапах технології ЦВЦБ, а 14 % реалізують пілотні проекти ЦВЦБ [1]. Однак всебічного аналізу впливу ЦВЦБ на інтернаціоналізацію валюти, як і раніше, недостатньо. З огляду на зростаючу зрілість технології цифрової валюти юаня і кількість користувачів, які отримують юаневі рахунки у цифровій валюті, існує зростаюча основа для інтернаціоналізації юаня. Дослідження зв'язку між ЦВЦБ та інтернаціоналізацією юаня має важливе значення, адже такий аналіз може дати директивним органам розуміння політичної динаміки, пов'язаної із впровадженням ЦВЦБ, та запропонувати нові стратегії для посилення національного впливу у сфері цифрової економіки.

У широкому контексті ЦВЦБ є цифровим втіленням фіатної валюти, що володіє внутрішньою цінністю та нормативною підтримкою. Наразі офіційно випущеної цифрової валюти на національному рівні не існує. Щодо розвитку ЦВЦБ у Китаї, Народний банк Китаю (НБК) у 2014 році створив спеціалізовану дослідницьку групу для вивчення ключових технологічних аспектів, середовища випуску, операційних основ та юридичних питань, що стосуються цифрової валюти. Згодом, у січні 2016 року, НБК сформулював свою довгострокову стратегічну мету випуску цифрової валюти під час семінару, присвяченого цифровій валюті. У листопаді 2020 року в заяві НБК цифровий юань поміщений в М0, виступаючи безпроцентною платформою для роздрібних комерційних розрахунків [2]. Запуск дослідницького проєкту щодо моста багатосторонньої (множинної або мультивалютної) системи ЦВЦБ (англ. MCBDC Bridge) 24 лютого 2021 року ознаменувало спільні зусилля між Інститутом дослідження цифрової валюти НБК, Центральним банком Таїланду, Валютно-кредитним управлінням Гонконгу та Фінансовим управлінням Гонконгу. Центральний банк Об'єднаних Арабських Еміратів прагнув вивчити можливість використання ЦВЦБ у транскордонних платежах. Згодом, 28 вересня 2021 року, ці організації спільно опублікували звіт із докладним описом проміжних результатів проєкту, підкресливши різні переваги для центральних банків-учасників, включаючи покращене управління ліквідністю, можливості моніторингу транзакцій, покращені функції конфіденційності та оптимізовані функції забезпечення відповідності. Прототип продемонстрував потенціал для прискорення транскордонних платежів та зниження пов'язаних із ними витрат порівняно з переважаючою моделлю кореспондентського банкінгу. Крім того, 4 січня 2022 цифровий додаток RMB (пілотна версія) було випущено в основних магазинах додатків для Android і Apple AppStore. Цей прогрес наголошує на успішному завершенні транскордонного тестування ЦВЦБ та її поступовій інтеграції у повсякденні транзакції.

Інтернаціоналізація юаня означає процес, з якого він набуває статусу міжнародної резервної валюти і є основною валютою для міжнародних фінансових транзакцій і розрахунків. Для отримання статусу міжнародної валюти потрібне виконання певних критеріїв. До прикладу, Г. Тавлас виділив три передумови, яким має задовольняти міжнародна валюта: стабільна політична обстановка як у країні, і за кордоном; глибока лібералізація фінансового ринку; суттєва частка світового експорту [3]. Валютна інтернаціоналізація включає кілька етапів: на думку П. Кенена, спочатку всі урядові обмеження на торгівлю валютою з боку іноземних та вітчизняних

компаній мають бути усунені [4]. Згодом юань має бути прийнятий для виставлення рахунків за частину експорту вітчизняних компаній, тоді як іноземні фірми повинні мати можливість виставляти рахунки за свій експорт у юанях. По-третє, юані та фінансові інструменти, деноміновані у юанях, мають бути доступні іноземним організаціям для володіння. Після цього китайським підприємствам має бути надано можливість випускати інструменти, номіновані у юанях, на зарубіжних ринках. Крім того, міжнародним фінансовим інститутам слід дозволити випускати облігації у Китаї та використовувати юань у своїх операціях. Зрештою, ця валюта повинна бути включена до валютних кошиків інших країн і використовуватися як резервна валюта, що вже відповідає дійсності з 1 жовтня 2016 р.

Деякі переваги ЦВЦБ для інтернаціоналізації валюти можна резюмувати в такий спосіб. По-перше, оцифрування юаня посилює його інтернаціоналізацію за допомогою підвищення ефективності трансакцій. Електронний юань (e-RMB) забезпечує більш дешеві, безпечні та швидкі розрахунки за інвестиціями, угодами та транскордонними платежами порівняно з традиційними розрахунками готівкою або банківськими переказами, тим самим скорочуючи трансакційні цикли та витрати. По-друге, у міжнародній фінансовій системі впровадження ЦВЦБ звужує відносини між країнами та створює побічні ефекти, надаючи переваги першопрохідника країнам, які запускають ЦВЦБ раніше. М. Феррарі та ін. розробили динамічну стохастичну модель загальної рівноваги (англ. DSGE) для аналізу економічного впливу роздрібного використання ЦВЦБ між двома країнами у відкритих умовах [5]. Вони наголосили, що ЦВЦБ сприяє тіснішим фінансовим зв'язкам між країнами, але також посилює міжнародні ефекти переливу економічних коливань. Раннє впровадження ЦВЦБ може надати перевагу першопрохідника, але посилити асиметрію у міжнародній валютно-фінансовій системі. Таким чином, ранній запуск ЦВЦБ вважається необхідним для використання цієї переваги. М. Чорземпа підкреслив, що основний прояв переваги першопрохідника в ЦВЦБ полягає у валютній конкуренції, за якої цифровий юань може сприяти інтернаціоналізації юаня за рахунок долара [6]. Крім того, представники НБК припустили, що цифровий юань сприятиме інтернаціоналізації. По-третє, зі стратегічної точки зору збереження фінансового суверенітету, ЦВЦБ надає можливість прискорити інтернаціоналізацію юаня. Китай може самостійно розробити систему транскордонних платежів та розрахунків з використанням цифрового юаня, посилюючи свій вплив у регулюванні фінансових технологій, міжнародних стандартах та платіжних системах. Вищевикладене обговорення передбачає,

що просування ЦВЦБ з перевагою першопрохідника приносить користь інтернаціоналізації валюти як на національному, і на індивідуальному рівні.

Хоча багато хто вважає, що ЦВЦБ сприяє валютній інтернаціоналізації, з її використанням пов'язані помітні недоліки. По-перше, співіснування ЦВЦБ у кількох країнах може дати можливість валютам, що знаходяться у відносно не вигідному становищі, вийти на міжнародний рівень. З точки зору міжнародної фінансової системи, становище юаня у міжнародних розрахунках та платежах значно поступається позиції долара. По-друге, ЦВЦБ потребує відповідної підтримки монетарної політики з боку країн. Якщо рахунок операцій із капіталом залишиться обмеженим, досягнення інтернаціоналізації валюти стане мало ймовірним. Китай приділяє пріоритетну увагу внутрішньому контролю за капіталом та фінансовою стабільністю з 2015 року, утримуючись від підвищення міжнародної використовуваності юаня, незважаючи на те, що цей вибір потенційно уповільнює або навіть тимчасово згортає прогрес інтернаціоналізації юаня [7]. Наразі немає жодних ознак того, що НБК має намір послабити контроль над капіталом для цифрового юаня, хоча ця позиція може змінитися. По-третє, гостра конкуренція за міжнародний валютний суверенітет, викликана використанням ЦВЦБ, може перешкодити ЦВЦБ країни отримати міжнародне визнання, зменшуючи перспективи інтернаціоналізації її валюти. Випуск та її транскордонне використання може породити суперництво чи конфлікт із суверенними валютами інших країн. ЦВЦБ могутніх країн можуть підірвати та витіснити валюти слабших країн, поставивши під загрозу автономію грошово-кредитної політики останніх та потенційно посиливши політичну напруженість між ними. Підсумовуючи, можна сказати, що, хоча ЦВЦБ є інструментом для просування інтернаціоналізації юаня, в процесі інтернаціоналізації зберігаються численні перешкоди і проблеми, що вимагає ретельного розгляду потенційних ланцюгових (каскадоподібних) ефектів.

Отже, виявлені переваги включають прискорення обробки міжнародних транзакцій через ЦВЦБ, її потенціал для зміцнення тісніших фінансових зв'язків між країнами та створення побічних ефектів, а також можливість ЦВЦБ для створення нової платіжної інфраструктури, яка могла б перевершити існуючі системи. І навпаки, недоліки спричиняють сценарії, в яких обидві країни мають ЦВЦБ, що потенційно перешкоджає перспективам інтернаціоналізації валюти з нижчим статусом; необхідність відповідної підтримки монетарної політики для використання ЦВЦБ для інтернаціоналізації валюти; та ризик спровокування валютних конфліктів через її використання, що може завадити зусиллям щодо інтернаціоналізації

певних валют. Таким чином, майбутні напрями досліджень мають вивчити стратегії досягнення балансу між розумною грошово-кредитною політикою та поступовим посиленням валютної інтернаціоналізації.

Література

1. Bank for International Settlements. BIS Innovation Hub work on central bank digital currency (CBDC). Bank for International Settlements. URL: <https://www.bis.org/about/bisih/topics/cbdc.htm>.
2. Wang H. China's Approach to Central Bank Digital Currency. SSRN Electronic Journal. 2022. URL: <https://doi.org/10.2139/ssrn.4036466>.
3. Tavlas G. S. The International Use of Currencies: The U.S. Dollar and the Euro. Finance & Development. 1998. T. 35, № 2. С. 4–49. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/1998/06/tavlas.htm>.
4. Kenen P. B. Currency internationalisation: an overview. Currency internationalisation: lessons from the global financial crisis and prospects for the future in Asia and the Pacific: Bank for International Settlements. Basel, 2011. С. 9–18. URL: <https://www.bis.org/repofficepubl/arpresearch200903.01.pdf>.
5. Ferrari Minesso M., Mehl A., Stracca L. Central bank digital currency in an open economy. Journal of Monetary Economics. 2022. T. 127. С. 54–68. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jmoneco.2022.02.001>.
6. Chorzempa M. China, the United States, and central bank digital currencies: how important is it to be first? China Economic Journal. 2021. С. 1–14. URL: <https://doi.org/10.1080/17538963.2020.1870278>.
7. Zhang Y. A Review of the Impact of Central Bank Digital Currency on Currency Internationalization. 2022 International Conference on Urban Planning and Regional Economy (UPRE 2022), м. Chongqing, China, 22–24 квіт. 2022 р. Paris, France, 2022. URL: <https://doi.org/10.2991/aebmr.k.220502.089>.

РОЗВИТОК ІНВЕСТИЦІЙНОГО БАНКІНГУ В УКРАЇНІ

В. В. Гетель, здобувачка першого рівня вищої освіти,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Науковий керівник – О. А. Водолазська, к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

За нових економічних умов найбільш затребуваною та водночас складною для банківських установ сферою визначається інвестиційний банкінг. Актуальність питання розвитку інвестиційного банкіngu в Україні зумовлена низкою чинників. Інвестиційні банківські установи можуть принести значну користь у сприянні економічному зростанню в країнах, що

розвиваються, через надання технічної допомоги та вдосконалення структур управління [1].

Під інвестиційним банкінгом розуміється діяльність банківської установи, основними функціями якої є сприяння клієнтам у реалізації їх інвестиційних намірів, у тому числі на ринку цінних паперів, похідних фінансових інструментів, структурованих фінансових продуктів, на ринку злиття, поглинання та реструктуризації, консультативних та аналітичних послуги [2].

Отже, до інвестиційного банкінгу відносять такі види діяльності банків:

- корпоративне фінансування клієнтів – комплекс послуг з організації емісії, розміщення та обслуговування руху цінних паперів клієнтів на міжнародному та внутрішньому ринку;

- комерційна, посередницька, депозитарна діяльність банків, довірче управління цінними паперами;

- довірче управління грошовими коштами (індивідуальне та колективне);

- інвестиційне фінансування (у тому числі проектне фінансування, консорціумне та синдиковане кредитування);

- надання послуг з проведення операцій з фінансовими інструментами термінових угод на організованому та неорганізованому ринках.

Серед основних чинників, що уповільнюють розвиток інвестиційного банкінгу, відзначається мала зацікавленість українських інвесторів щодо розміщення своїх коштів на внутрішньому ринку цінних паперів. Це обумовлено обмеженою пропозицією з боку вітчизняних емітентів цінних паперів із високою ліквідністю. Можна сказати, що перспективними завданнями інвестиційного банкінгу в Україні є розширення участі банків в інвестиційному посередництві та інвестиційному консалтингу.

Слід зазначити, що інвестиційний банкінг приносить банкам вищі прибутки, ніж традиційний, але це досягається за рахунок постійного впровадження інновацій у цю сферу бізнесу та експансії в нові сегменти, де можна отримати конкурентні переваги. Наразі таким сегментом є сектор малих і середніх підприємств, зацікавлених в отриманні доступного фінансування з відкритого ринку. Цей сектор традиційно вважався також основним споживачем кредитних послуг банку. У відповідь на їхні нові запити банки в різних країнах нарощують зусилля з організації, супроводу й підтримки емісії цінних паперів цією групою підприємств, розширюючи таким чином свій бізнес. Однак в інвестиційному банкінгу посилюється конкуренція за клієнтів, зростають витрати на розвиток інформаційної

інфраструктури, підготовку кадрів. Для того, щоб окупити ці витрати, необхідно постійно збільшувати масштаби інвестиційних операцій банку.

У цілому, розвиток інвестиційного банкінгу є важливим для стимулювання економічного зростання, залучення капіталу в економіку, фінансування проектів і розвитку нових ідей, технологій. Наразі це сприяє створенню сприятливого фінансового середовища для розвитку бізнесу та інновацій.

Література

1. Алексін Г. О. Роль інституту інвестиційного банкінгу в повоєнному відновленні економіки. Економіка та суспільство. 2023. № 53. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-39>

2. Лапіна Ю. Г. Розвиток теоретичних підходів до визначення поняття «інвестиційний банкінг»: закордонний та український досвід. Механізм регулювання економіки. 2013. № 3. С.179-185. URL: https://mer.fem.sumdu.edu.ua/?cmd=view_article&article_id=286&issue_id=18

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ

БАНКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

*А. О. Голиков, здобувач першого рівня
вищої освіти,*

*Одеський національний економічний
університет, м. Одеса, Україна*

*О. С. Сергєєва, к. е. н., доцент, доцент
кафедри банківської справи,*

*Одеський національний економічний
університет, м. Одеса, Україна*

Банківська система має важливе значення для економіки країни, оскільки виконує низку важливих функцій, ефективна реалізація яких особливо важлива в поточних умовах функціонування.

Актуальність забезпечення фінансової стійкості банків України в умовах війни набуває великого значення з погляду забезпечення їх життєдіяльності, здатності виконувати фінансові зобов'язання та відновлення економічного стану країни в післякризовий період.

Отже, фінансова стійкість – це базова умова для функціонування банку, оскільки саме вона визначає, наскільки він може протистояти стресовим ситуаціям, таким як фінансові кризи, економічні зміни, негативні зовнішні впливи тощо. Банки, що забезпечують високий рівень фінансової стійкості, здатні залучати більше клієнтів та інвестицій, мають більше можливостей для

стратегічних партнерств та розвитку нових продуктів та послуг. На противагу цьому, без достатнього рівня фінансової стійкості банк стає уразливим перед зовнішніми та внутрішніми загрозами, що можуть призвести до його неплатоспроможності та негативно вплинути на вкладників, кредиторів та роботу банківської системи в цілому.

Слід зазначити, що умови воєнного стану суттєво підвищили ризики та виклики для банківської системи України. Зменшення кредитоспроможності позичальників, зниження економічної активності підприємств, падіння доходів домогосподарств, руйнування інфраструктури – ці та інші фактори можуть негативно вплинути на фінансову стійкість банків України. У таких умовах банки повинні бути готовими до розв'язання кризових ситуацій, маючи належну ліквідність та резерви.

Діючі умови створюють непередбачувані та складні виклики для банківської системи України, важливою задачею для банків є оперативна та ефективна реакція на ризик-фактори та використання нових інструментів для збалансування негативного впливу цих ризиків на фінансову стійкість. Це допоможе мінімізувати можливі наслідки реалізації ризиків та забезпечити стабільну та надійну роботу банків в умовах війни. Зважаючи на це, дослідження забезпечення фінансової стійкості та вдосконалення відповідних механізмів набуває важливого значення.

Роль механізму забезпечення фінансової стійкості у найбільш загальному вигляді полягає в тому, щоб банк міг здійснювати безперебійну ефективну діяльність, навіть в умовах негативних подій або стресових ситуацій, та забезпечувати відповідність вимогам ключових стейкхолдерів (вкладників, кредиторів, клієнтів, власників, регуляторів). У контексті цього з урахуванням функціонування банків України в умовах військової агресії він має забезпечити:

- збереження довіри клієнтів;
- запобігання паніці та кризі довіри;
- мінімізацію масштабу втрат на основі ефективного управління ризиками та компенсування негативних наслідків на основі забезпечення належного рівня капіталізації та резервів;
- подолання кризових ситуацій.

Таким чином, динамічний рівень фінансової стійкості та здатність банку нівелювати вплив зовнішніх загроз забезпечується переважно внутрішніми компонентами, такими як активи та пасиви, капітал, ліквідність, ризики та рівень ефективності діяльності. Ці компоненти взаємодіють та впливають

один на одного, утворюючи складну систему, що в результаті й визначає загальний рівень фінансової стійкості банку.

РИЗИК-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНКИ ТА УПРАВЛІННЯ НАДІЙНІСТЮ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

М. М. Дуброва, здобувачка першого рівня вищої освіти,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Науковий керівник – С. В. Качула, д. е. н., професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Стимулювання економіки стає основною функцією регулятора і виявляється у підтримці розширеного фінансування комерційними банками: проектів, вкладених у розвиток нових технологій; субсидій та гарантій підприємствам; довгострокових кредитів комерційним та унітарним підприємствам, використання ними таких фінансових інструментів, як розміщення структурованих облігацій, факторингу (форма кредитування дебіторської заборгованості), лізингових операцій тощо. Кредитно-інвестиційна – найбільш прибуткова і при цьому ризикова діяльність приватних та державних банківських організацій, пов'язана з трансфером коштів клієнтів у кредити (корпоративні та роздрібні) та вкладенням у цінні папери та інші фінансові активи. Ефективна діяльність комерційного банку має враховувати всі ризики, які можуть виникнути за неналежного розпорядження фінансовими ресурсами. Надійний банк прагне зберегти прибутковість за зміни ринкової ситуації.

Система внутрішнього контролю та управління надійністю комерційного банку включає в себе широкий спектр елементів, спрямованих на забезпечення ефективності, надійності та відповідності діяльності банку законодавчим та регуляторним вимогам. Загрози зовнішніх шоків вимагають від банків реалізацію стабілізуючих заходів підтримки фінансової стійкості: раціональне управління активами та пасивами, оптимізацію кредитно-інвестиційної діяльності, диверсифікацію портфелів депозитів-кредитів,

зростання ефективності та прибутковості портфелів іпотечних кредитів та фінансових активів, що торгуються на фондовому ринку.

Ризик-орієнтований підхід до оцінки та управління надійністю комерційного банку - це стратегічний підхід, спрямований на ідентифікацію, оцінку, управління та мінімізацію ризиків, що виникають у діяльності банку. Він має за мету забезпечення фінансової стійкості та успішності банку шляхом ідентифікації, оцінки, управління та мінімізації різних видів ризиків, що можуть виникати в його діяльності. Цей підхід передбачає систематичний аналіз різних ризиків, таких як кредитний, ринковий, ліквідності, операційні ризики та інші.

Основні цілі застосування ризик-орієнтованого підходу включають зменшення фінансових ризиків, збільшення стійкості банку до економічних коливань, підвищення довіри клієнтів та інвесторів, вдосконалення управлінських рішень та відповідність законодавству та регулятивним вимогам. У цілому, ризик-орієнтований підхід допомагає банкам стати більш стійкими до фінансових потрясінь та забезпечити їх успішне функціонування в довгостроковій перспективі.

Ризик-орієнтований підхід відіграє важливу роль у визначенні надійності комерційного банку. Загалом, ризик-орієнтований підхід допомагає комерційним банкам бути більш гнучкими та відповідальними в управлінні ризиками, що допомагає забезпечити їхню надійність і стабільність в умовах різноманітних економічних умов. Отже, ризик-орієнтований підхід до оцінки та управління надійністю комерційного банку є не лише потрібним, але й невід'ємним елементом ефективного функціонування сучасних фінансових установ. Він допомагає банкам бути більш стійкими до ризиків та забезпечувати довіру та стабільність в системі фінансових послуг.

Література

1. Качула С. В., Півкач С. В. Роль ризик-менеджменту при оцінці фінансової стійкості підприємства. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2023. № 9. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-9-08-04/2023-9-08-04>. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-9-08-04>

2. Ризик орієнтовний підхід в фінансовому моніторингу. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/ (дата звернення 11.02.2024).

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

М. О. Житар, *д. е. н., професор,
професор кафедри фінансів,
Київський столичний університет імені
Бориса Грінченка, м. Київ, Україна*

Банківська система є ключовою складовою фінансової інфраструктури кожної країни, що відіграє значну роль у сприянні економічному зростанню та розвитку. Вона представляє собою головний механізм для управління фінансовими та кредитними операціями в державі. Для аналізу основних тенденцій у банківському секторі України в умовах військового стану, ми розглянемо основні ключові показники, що характеризують його, на основі статистичних даних [1-2].

На початок 2024 року, аналогічно попереднім періодам, у банківському секторі діяло 63 банки. Протягом 2023 року було закрито чотири банки: «Форвард», «Айбокс», «Конкорд» та «Укрбудінвест», загальна частка яких у фінансовому ринку складала менше 1 % від активів фінансово стійких банків, тому їх відхід з ринку не суттєво вплинув на функціонування банківського сектору. Обсяг чистих активів фінансово стійких банків значно збільшився: у четвертому кварталі на 11.1 %, а за весь 2023 рік – на чверть. Протягом 2023 року найбільший приріст спостерігався у депозитних сертифікатах Національного банку України, зокрема, тих, які були введені у квітні, на тримісячний термін, та у державних облігаціях. За 2023 рік також значно зросли кошти, які банки мали на рахунках у НБУ через етапне підвищення нормативів обов'язкового резервування на кошти клієнтів. Зобов'язання фінансово стійких банків показали значний приріст на 13.2 % у четвертому кварталі 2023 року, перевищуючи показники 2022 року на 24.1 %. Постійне зростання коштів клієнтів відбувалося протягом усього року, досягаючи 28.4 % (з них 11.5 % у четвертому кварталі). Частка коштів клієнтів у загальних зобов'язаннях залишається на високому рівні, наближаючись до 91 %. У той же час частка рефінансування Національного банку України скоротилася до мінімуму з 2006 року, становлячи 0.1 %. Обсяг валового зовнішнього боргу банків також зменшувався, зазначаючи спад на 6.5 % до 1.7 млрд доларів США наприкінці третього кварталу.

У той же час, в банківській системі України є за підсумками січня 2024 року є деякі загрозливі тенденції, а саме скорочення обсягів депозитів у банках. Падіння сталося вперше із серпня 2022 року, тобто практично за 1,5 року. Загальне падіння обсягу депозитів резидентів у банках становило 2,1 %

або 49,2 млрд грн, до 2,35 трлн грн. Що показово, скорочення депозитів переважним чином було обумовлене скороченням гривневих депозитів. При цьому депозити населення зменшилися в обсязі сильніше за вклади підприємців. Так, сума депозитів населення впала у січні 2024 на 2,5 %, або на 27,5 млрд грн. Гривневі депозити населення скоротилися на 18,8 млрд грн а валютні на 200 тис. доларів в еквіваленті. Вклади бізнесу зменшилися обсягом на 1,7 %, або на 21,8 млрд грн. При цьому все падіння припало на гривневі депозити (мінус 3,5 % або 32,5 млрд грн), тоді як валютні депозити навіть зросли (на 3,2 % або на 310 млн дол. в еквіваленті). В лютому 2024 року гривневі депозити в банківській системі продовжили скорочуватися. За перші 6 днів зафіксовано скорочення на 10 млрд. грн. Якщо так піде і далі загальне скорочення гривневих вкладів за підсумками січня-лютого становитиме мінус 100 млрд. грн.

Серед причин зниження депозитів в 2024 році можна виділити наступні [3]:

- зростання валютних ризиків на тлі невизначеності з зовнішньою допомогою;
- режим гнучкого обмінного курсу, запроваджений НБУ з жовтня, посилює формування негативних очікувань клієнтів банків і спонукає їх прискорено конвертувати гривневі кошти у іноземну валюту задля забезпечення від ризиків можливої «керовано гнучкої девальвації»;
- сезонність. Висока база порівняння грудня, як правило, пов'язана з виконанням бюджетних контрактів.

В січні 2024 року, натомість, надходження на рахунки клієнтів є меншими на тлі традиційно високих для зими витрат на імпорт. Це призводить до зменшення залишків коштів на рахунках бізнесу та населення [3-4].

У умовах все ще високих процентних ставок, значної ефективності у веденні операцій та помірного резервування, банківський сектор заробив чистий прибуток у розмірі 86.5 мільярдів гривень за 2023 рік. Цей показник вже враховує підвищення ставки податку на прибуток до 50 %. Основним чинником високого прибутку у 2023 році став чистий процентний дохід, який зріс на майже третину. Однак наприкінці року його зростання сповільнилося через нижчі процентні ставки, особливо за депозитними сертифікатами НБУ: протягом четвертого кварталу чистий процентний дохід зріс на 19.2 % порівняно з аналогічним періодом минулого року. Операційні витрати за 2023 рік зросли на 10 %, але темпи зростання операційних доходів були вищими, що дозволило банкам зберегти високу операційну ефективність вже другий рік

поспіль. Співвідношення операційних витрат і операційного доходу (CIR) становило 42.9 % у четвертому кварталі та 37.8 % у середньому за рік.

Таким чином, результати минулорічної оцінки стійкості свідчать про достатній рівень капіталу та значний резерв міцності системи в цілому. Це створює підґрунтя для подальшого відновлення та посилення вимог до капіталу. З серпня банки повинні дотримуватися оновлених вимог до структури капіталу. Після проведення тестового розрахунку банки будуть враховувати ринковий ризик при оцінці достатності капіталу за нормативами. НБУ також планує у поточному році визначити графік впровадження буферів консервації капіталу та системної важливості. Накопичені прибутки дозволять сектору виконати ці вимоги, після чого обмеження на виплату дивідендів можуть бути послаблені.

Література

1. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://https://bank.gov.ua/>
2. Мельник В. М., Житар М. О. Банківська система України у функціонуванні фінансового ринку. Проблеми економіки, 2020. № 1(43). С. 257-266.
3. Данилишин Б. Про Монетарну політику та банківське кредитування. Доступ до ресурсу: https://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/595974_pro_monetarnu_politiku_bankivske.html
4. Житар М. О., Ананьєва Ю. В. Особливості управління фінансовими результатами діяльності банківських установ. Збірник наукових праць учених та аспірантів «Економічний вісник університету», 2019. № 40. 2019. С. 134-140

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ УПРАВЛІННЯ ПАСИВАМИ БАНКУ

К. В. Земсков, здобувач другого рівня вищої освіти,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна

Науковий керівник – О. М. Грабчук,
д. е. н., професор, професор кафедри
фінансів, банківської справи та
страхування,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна

Управління пасивами є одним із ключових аспектів діяльності будь-якого банку, оскільки від цього залежить стійкість його фінансової системи та здатність до адаптації до змін у ринкових умовах.

Різноманітність джерел залучення коштів є критичним фактором, оскільки це дозволяє зменшити ризики, пов'язані з концентрацією залежності від одного джерела. Банки повинні активно працювати над розвитком різноманітних продуктів та приваблювати кошти через різні канали, такі як:

– депозити: Одним з основних джерел залучення коштів для банків є депозити від фізичних та юридичних осіб. Важливо розвивати різноманітні види депозитних продуктів з різними строками та умовами, що дозволяє приваблювати різний сегмент клієнтів;

– облігації: Випуск облігацій може бути ефективним засобом залучення додаткових коштів на ринку капіталу. Різні типи облігацій, такі як корпоративні, державні або муніципальні, можуть привернути різний інвестиційний інтерес;

– міжбанківські кредити: Взаємодія з іншими банками для залучення короткострокових кредитів може бути корисною стратегією для забезпечення ліквідності та оптимізації структури пасивів.

Важливо збалансувати структуру пасивів з урахуванням рівня ліквідності та витрат на залучення коштів. Різні види джерел залучення мають різні витрати і ризики, тому важливо знаходити оптимальний баланс між ліквідністю та вартістю коштів. Банки повинні збалансувати свою структуру пасивів таким чином, щоб мати достатній рівень ліквідності для забезпечення потреб клієнтів та в той же час мінімізувати ризики. Депозити мають більшу вартість залучення та управління, тоді як міжбанківські кредити можуть бути дещо дешевшими. Оптимізація цих витрат допомагає підвищити ефективність управління пасивами.

В умовах коливань процентних ставок важливо мати стратегію управління відсотковим ризиком. Це може включати в себе використання фінансових інструментів для захисту від негативних змін у процентних ставках, а також активне управління портфелем облігацій. Банки можуть використовувати фінансові інструменти, такі як процентні свопи або опціони на процентні ставки, для захисту від негативних змін у рівні процентних ставок.

Активне управління портфелем облігацій: Розуміння структури та часових характеристик облігаційного портфеля дозволяє банкам мінімізувати вплив негативних змін у процентних ставках на їх прибутковість.

З розвитком технологій банки мають можливість залучати кошти через цифрові канали, що дозволяє знизити витрати на обслуговування клієнтів та розширити аудиторію. Ефективне використання цифрових інструментів дозволяє банкам підвищити ефективність управління пасивами. До таких

інструментів відносяться інтернет-банкінг та мобільні додатки. Розвиток цифрових каналів комунікації дозволяє банкам залучати кошти через онлайн-платформи, що підвищує ефективність та зручність для клієнтів.

Ретельний аналіз ринкових умов та конкурентного середовища дає змогу банкам адекватно реагувати на зміни та вчасно адаптувати свою політику ставок і розцінок, що є ключовим аспектом управління пасивами.

Аналіз ринку та конкурентів: Постійний аналіз ринкових умов та конкурентної ситуації дає змогу банкам адаптувати свою політику ставок і розцінок для забезпечення конкурентоспроможності та збереження прибутковості.

Гнучкість управління ставками: Банки повинні бути готовими реагувати на зміни відсоткових ставок на ринку шляхом швидкого перегляду своїх ставок та адаптації їх до нових умов.

Управління пасивами є складним завданням, яке вимагає комплексного підходу та постійного моніторингу ринкових умов. Пріоритетними напрямками є диверсифікація джерел залучення коштів, оптимізація структури пасивів, ефективне управління відсотковим ризиком, активне управління портфелем облігацій, залучення ресурсів через цифрові канали та стратегічне управління ставками та розцінками послугами банку. На сьогоднішній день банки повинні бути гнучкими та реагувати на зміни у навколишньому середовищі, адаптуючи свої стратегії управління пасивами з метою забезпечення стабільності та успішності на ринку.

РОЛЬ ІННОВАЦІЙ У БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ

М. С. Колядич, здобувачка першого рівня вищої освіти,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна

Науковий керівник – О. А. Водолазська,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна

Інновації – двигун прогресу у сучасному світі. За останні десятиліття практично всі сфери суспільного життя зазнали цифрової трансформації.

Найбільш яскравим прикладом застосування інновацій є банківський сектор. Для виконання повною мірою функції фінансового посередника банки повинні здійснювати фінансові нововведення. Фінансові новації кредитних установ дозволяють якнайкраще, з меншими витратами та ризиками задовольнити фінансові потреби клієнтів. У цьому аспекті фінансові нововведення є сутнісною функціональною характеристикою банківської діяльності у макроекономічному масштабі.

Вирізняють безліч визначень поняття «банківські інновації». Банківські інновації, наприклад, розглядають як результати інноваційної діяльності банку, що реалізовані у формі нового банківського продукту чи операції. Більш розширене визначення розглядає банківські інновації як доведені до клієнтів і прийняті ними нові чи кардинально видозмінені послуги чи продукти, запроваджені в банківський процес сучасними технологіями, у тому числі й інфо-комунікаційними, що дозволяють вивчити економічний чи соціальний ефект. До інновацій останнім часом відносять також розробку та впровадження нових типів організаційних структур кредитних установ [2].

Роль інновацій у розвиток банківського сектора є значною як для самих банків, так і для клієнтів. Проте серед ефектів позитивного характеру є і певний негатив. З погляду споживача банківські нововведення дозволяють якнайкраще задовольняти фінансові потреби. Адже зі зростанням рівня інноваційного оснащення банків зростає рівень сервісу, а також кількість фінансових продуктів і послуг. Але, з іншого боку, банки у спробах збільшення продажів використовують інколи нав'язливі методи, що негативно впливає на ставлення клієнтів.

Для самих фінансових інституцій інновації – це спосіб збільшення прибутку. Окрім колосального зростання кількості сервісів, ця мета досягається зниженням чисельності співробітників. Банки не відступають від обраної моделі розвитку, попри негативні наслідки для своїх співробітників. На те, як розвиваються банки в Україні, впливають три фактори:

– рівень технологічного розвитку. В українських банків він високий і доповнюється сильною матеріальною базою. Це дозволяє їм самим впроваджувати нові технології та інструменти, не вдаючись до допомоги фінтех-стартапів;

– інтерес до складних сервісів. Українським користувачам агрегації рахунків і платежів недостатньо, тому великі банки починають розвивати власні екосистеми, які розширюють спектр послуг банків і роблять банківські програми мультипродуктами;

– банки визначають розвиток концепції в Україні. Закон не зобов'язує банки відкривати інтерфейс програмування програм для фінтех-компаній. А ті, хто це робить, часто диктують вигідні для себе сценарії розвитку відкритого банкінгу.

Останнім часом відбувається трансформація бізнес-моделей у банківському секторі шляхом створення екосистеми сервісів. У ній клієнт може через єдиний інтерфейс отримати безліч послуг як самого банку, так і його партнерів, наприклад, замовити квіти, купити квитки на літак, скористатися послугами юриста тощо.

Наприклад, стратегія розвитку ПриватБанку спрямована на створення централізованої екосистеми, у якій співробітникам буде комфортно працювати, а клієнти зможуть отримати той індивідуальний підхід, якого ще не було до цього. Для реалізації поставлених завдань потрібна технічна база та максимальний обсяг інформації про всіх учасників процесу.

ПриватБанк визнаний найкращою екосистемою банківського обслуговування малого бізнесу регіону ЕМА. Експерти рейтингу банків з найкращими екосистемами для бізнес-клієнтів у країнах Східної Європи та Центральної Азії, SME Banking Agency оприлюднили результати щорічного дослідження «Екосистеми для бізнесу 2023». Відповідно до результатів цього рейтингу, ПриватБанк визнано банком, що створив найкращу в регіоні екосистему банківського обслуговування малого бізнесу, що сприяє активному розвитку підприємництва в Україні. Екосистема ПриватБанку набрала найбільшу кількість експертних балів серед учасників рейтингу – а це 80 банків з регіону [1].

Просувати велику кількість сервісів під одним брендом, як правило, набагато ефективніше та цікавіше, ніж працювати з розрізненими продуктами. Завдання екосистеми ПриватБанку полягає у підборі та впровадженні найкращих сервісів для задоволення щоденних потреб широкого кола клієнтів. І тому банк об'єднав на єдиній платформі партнерів банку, які надають послуги як фінансового, і нефінансового характеру. Все це дозволить пропонувати клієнту комплексні продукти та рішення, підвищувати рівень задоволеності сервісом і підтримувати його на високому рівні на всіх етапах ланцюжка створення цінності. На такий підхід і звертають увагу найбільші українські банки. Збираючи навколо себе безліч партнерських сервісів, банки змінюють споживчі звички. Така бізнес модель дозволяє банкам не тільки конкурувати між собою, а й випереджати тих, хто не схильний до інновацій.

Література

1. ПриватБанк визнаний найкращою екосистемою банківського обслуговування малого бізнесу регіону ЕМА. URL: <https://privatbank.ua/news/2023/5/1/1931>

2. Харабара В. М., Грешко Р. І., Харабара В. Світові тенденції банківських інновацій та технологій. Соціальний розвиток і безпека. 2023. № 13 (5). С. 93-101. DOI: <https://doi.org/10.33445/sds.2023.13.5.10>

БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ

О. В. Лиса, к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Сьогодні в Україні значна кількість домогосподарств не спроможна повноцінно функціонувати за рахунок поточних доходів. Причин тому досить багато, причому як об'єктивного (занизький рівень індивідуальних доходів, високий рівень цін на товари тривалого користування, знищення майна внаслідок військових дій і неможливість його відновлення в короткостроковому періоді, тощо), так і суб'єктивного (неспроможність ефективно управляти своїми доходами й витратами, ігрова та інші види залежностей, тощо) характеру. Тому в сучасних умовах актуальною є проблема розробки концепції розвитку ефективного кредитування населення в Україні. Йдеться не тільки про вдосконалення самого процесу кредитування і розширення видів кредитних продуктів, але й про розробку комплексу нових підходів, що дають можливість удосконалити механізм отримання та використання позикових ресурсів домогосподарствами з метою підвищення їх добробуту. Адже саме від стану й достатності фінансових ресурсів домогосподарств залежить не тільки життєдіяльність їх членів, а й соціальна та економічна стабільність суспільства, оскільки вони є суб'єктами, які створюють платоспроможний попит на товари, роботи й послуги, а також виступають суб'єктами інвестування. Це забезпечує можливість економічного зростання країни та сприяє наповненню бюджетів і державних цільових фондів

Роль кредиту для домогосподарств полягає не тільки в забезпеченні тимчасової потреби в коштах, він дозволяє підвищити їх добробут через можливість використання тих чи інших благ, повна оплата яких відбудеться пізніше. Водночас, така можливість сприяє підвищенню споживчого попиту

та виступає фактором, що забезпечує поживлення ринкової кон'юнктури й узагалі може виступати вагомим чинником активізації ділової активності та забезпечувати зростання економіки в цілому. Зазначимо, що потенціал кредиту для підвищення якості життя вітчизняними домогосподарствами використовується поки недостатньо.

На сьогодні найпопулярнішими для домогосподарств є беззаставні кредити. Як правило, це кредитні картки, споживчі кредити, кредити на персональні цілі, іпотечні кредити. Банки і фінансові компанії, уточнюючи мету кредиту, як правило, не тільки визначаються з рішенням щодо позики, але й накопичують статистику про рівень життя населення з метою прогнозування темпів кредитування. Середній розмір банківського кредиту в Україні становить 10÷20 тис. грн. (залежно від року, за який розглядається показник), тобто така сума може характеризувати показник кредитоспроможності вітчизняних домогосподарств [1].

За даними фінансових аналітиків, українці беруть кредити з наступних причин: ремонт квартири або будинку – 42 % кредитів; оплати послуг – 12 % (сюди входить медична допомога, освіта, відпочинок та ін.); для покупки техніки – 10 % (як правило, це побутова, комп'ютерна, теле-, аудіо та відеотехніка, телефони та інше); для покриття кредитів в іншому банку та для повернення інших боргів – 7 % ; на розвиток бізнесу – 5 %; оформляється 4 % кредитів, коли не вистачає грошей до зарплати; решта 20 % відносяться до інших витрат (сюди часто входять витрати на важливі події в житті: весілля, народження дитини, похорони, подорож за кордон та ін.). На ці дані сильно впливають і інші фактори, а саме сезонність, вік та стать позичальників, кваліфікація та галузь, де працюють позичальники тощо.

З метою сприяння відновленню довіри населення до банківської системи та виконання зобов'язань України за Угодою про асоціацію з Європейським Союзом, Верховна рада України прийняла Закон України «Про споживче кредитування» [2], який набрав чинності з 10.06.2017 р. Цей закон поширює свої вимоги на банки, кредитні спілки та інші фінансові установи, які надають кредити населенню, в той же час, поза сферою дії закону залишилися ломбарди. Закон характеризується рядом позитивних нововведень, а саме: уточнення вимог до реклами споживчих кредитів, вимоги до інформації, яку обов'язково має надавати кредитор (паспорт кредиту), загальні вимоги до діяльності кредитних посередників та ін. Водночас, цей закон не зняв і деякі суперечливі питання, а саме: залишилося не визначеним, який кредит вважається споживчим. Також, на нашу думку, бажано було б встановити, окрім нижньої межі за сумою кредиту (кредитні договори із загальним

розміром кредиту менше однієї мінімальної заробітної плати), також і верхню межу, оскільки віднесення кредиту на суму в декілька мільйонів гривень до споживчого видається не зовсім справедливим, особливо з урахуванням того, що споживчі кредити за своєю сутністю надаються для цілей задоволення потреб споживача, не пов'язаних з підприємницькою діяльністю.

Аналіз динаміки обсягів кредитування домогосподарств за 2002-2022 рр. дозволяє виділити періоди циклічного зростання обсягів кредитування домогосподарств в Україні: 2002-2008 рр., 2012-2014 рр. та 2016-2019 рр., тобто спостерігається залежність між зменшенням обсягів кредитування домогосподарств і різного роду кризами (світовою фінансовою кризою 2008-2009 рр., політичною й макроекономічною нестабільністю в Україні в 2014-2015 рр., військовим станом в Україні з 2022 р.). Так, певне зростання обсягу кредитування домогосподарств у 2021 р. (на 54,8 млрд. грн. або 1,39 млрд. євро) порівняно з 2020 роком було нівельоване в 2022 році, коли цей показник зменшився на 33,3 млрд. грн. / 1,36 млрд. євро.

Якщо розглядати відношення обсягу кредитування до середньої заробітної плати, то в 2008 р. воно було найбільшим і складало 15,2 %. Поступово рівень кредитної залежності вітчизняних домогосподарств знижувався і в 2022 р. складав уже тільки 1,5 %. Така зміна фінансової поведінки населення пояснюється декількома факторами, зокрема зниженням реальних доходів домогосподарств, погіршенням їх кредитоспроможності, невизначеністю фінансового стану в майбутньому тощо.

До основних макроекономічних чинників, які можуть спричинити вплив на обсяги кредитування домогосподарств, можна віднести: розмір валового внутрішнього продукту (в цілому і в розрахунку на одну особу), середньомісячний наявний дохід на одну особу, середньомісячну заробітну плату, розмір прибутку, змішаного доходу, кількість зайнятого населення за видами економічної діяльності, середньооблікову кількість штатних працівників за видами економічної діяльності, середньозважені процентні ставки по кредитах, інші. Якщо розглядати факторну залежність обсягів кредитів, наданих домогосподарствам, і основних макроекономічних показників, які можуть чинити вплив на кредитування населення в Україні, то кореляційний зв'язок спостерігається, перш за все, з такими показниками, як середньооблікова кількість працівників за видами економічної діяльності, середньомісячний наявний дохід на одну особу, номінальний ВВП. Водночас, є показники, з якими зв'язку не виявлено, зокрема з кількістю зайнятого населення за видами економічної діяльності, середньозваженими процентними ставками за кредитами в річному обчисленні, наданими

домогосподарствам (як це не дивно), індексом інфляції. Виходячи з отриманих результатів, можемо зазначити, що тільки економічне зростання в країні, активізація діяльності роботодавців, у тому числі фізичних осіб-підприємців, а також зростання доходів населення може забезпечити повноцінне використання домогосподарствами такого важливого фінансового ресурсу, як кредит.

Література

1. *Грошово-кредитна статистика*. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>.

2. Про споживче кредитування: Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2017. № 1. ст.2. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19#Text>.

РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПІДТРИМКИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

*Д. Б. Матусевич, здобувачка першого рівня
вищої освіти,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна*

**Науковий керівник – С. В. Качула, д. е. н.,
професор, професор кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна**

Банківська система в сучасному світі є невід'ємною складовою економічної інфраструктури кожної країни. Вона виконує ключову роль у фінансовому житті, забезпечуючи кредитування, зберігання коштів, оплату товарів і послуг, а також здійснюючи ряд інших функцій, що сприяють розвитку бізнесу та підтримці фінансової стабільності. Українська банківська система під час війни знаходиться під особливим тиском і викликами, що вимагають комплексних заходів та адаптації до нових умов. В умовах воєнного конфлікту банківська система має важливе значення як інструмент економічної стабільності та фінансового забезпечення країни. Підготовка банківської системи та грошового ринку до військових конфліктів в Україні вимагає комплексного підходу та активного державного втручання. Нижче наведені приклади, як держава може врегульовувати та підтримувати банківську систему під час воєнного стану.

Стан стійкості банківської системи у воєнний період: Державне регулювання відіграє ключову роль у забезпеченні стабільності банківської системи в умовах війни. Військові конфлікти створюють серйозні загрози для банківської системи через збитки, зміни в інвестиційному кліматі, збільшення кредитних ризиків та загальний економічний тиск. До ключових аспектів державного регулювання в таких умовах воєнного стану відносяться:

– фінансовий моніторинг і аналіз ризиків. НБУ і Міністерство фінансів України проводять постійний моніторинг фінансової ситуації в країні під час війни, включаючи аналіз кредитних ризиків, ліквідності банків, збитків від можливих атак або кібернетичних загроз;

– стрес-тестування банківської системи. Проведення стрес-тестів допомагає оцінити реакцію банківської системи на різні негативні сценарії, включаючи воєнні конфлікти, що допомагає ідентифікувати слабкі місця і приймати належні заходи для їх зміцнення;

– фінансова підтримка та стабілізація. Уряд може надавати фінансову підтримку банкам, з метою забезпечення їх ліквідності та стабільності, включаючи введення тимчасових ліквідних коштів або гарантійних схем для депозитів;

– регулятивні заходи. Уряд може вводити регулятивні заходи для забезпечення стабільності банківської системи, такі як обмеження на видачу кредитів, зміни в капіталовкладеннях або тимчасове зняття певних обмежень для полегшення функціонування банків;

– комунікація і координація. Важливо, щоб державні органи забезпечували ефективну комунікацію та координацію з банками та іншими учасниками фінансового ринку під час військових конфліктів. Це допомагає уникнути паніки та зберегти довіру до фінансової системи.

Всі ці заходи спрямовані на забезпечення стабільності банківської системи в умовах війни, зменшуючи ризики для фінансової стабільності та сприяючи збереженню функціонування економіки. Отже, в умовах війни державне регулювання та підтримка банківської системи України відіграють важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності, захисту фінансових інтересів громадян і бізнесу, мобілізації ресурсів для військових потреб, забезпеченні ефективної роботи фінансових установ та залученні міжнародної підтримки.

Література

1. Пугач А. М., Демчук Н. І. Державне регулювання банківського сектору в умовах економічної кризи. Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2018. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/22_3_2018ua/11.pdf

2. Надійна робота банківської системи під час війни – одна з важливих складових перемоги. Офіційний сайт Ощадбанку. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/business-without-barriers/nadijna-robot-bankivskoi-sistemi-pid-cas-vijni-odna-z-vazlivih-skladovih-peremogi>.

ІННОВАЦІЙНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

*А. О. Михлик, здобувачка першого рівня
вищої освіти,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна*

Науковий керівник – О. А. Водолазська,
*к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна*

Банківська система, як невід’ємна складова національної економіки, виконує ключову місію у забезпеченні фінансової стабільності. Її завданням у ці важкі часи є не лише збереження фінансових ресурсів, але й здатність ефективно реагувати на зовнішні виклики. Уміле управління цими ресурсами визначає не лише економічний розвиток держави, але й здатність суспільства адаптуватися до змін.

Важливість банківської системи виявляється й у здатності забезпечувати економічне зростання, навіть у найскладніших умовах. Під час широкомасштабної воєнної агресії росії, вона має виконувати функцію не тільки фінансового посередника, але і стратегічного гравця, який спрямовує закумульовані ресурси на підтримку важливих секторів економіки.

На шляху до модернізації банківської системи також важливо розглядати розвиток цифрових ідентифікаційних технологій та біометричних систем. Впровадження цих інструментів може значно покращити безпеку та зручність для клієнтів, адже вони дозволяють ефективно впроваджувати двофакторну аутентифікацію та унікальні методи ідентифікації особи [1].

Іншим важливим аспектом є розвиток інтернет-банкінгу та мобільних додатків. Це дозволяє клієнтам здійснювати фінансові операції в будь-який час та в будь-якому місці, що стає необхідним у сучасному темпі життя. Вдосконалення інтерфейсів, впровадження інтуїтивно зрозумілих функцій та використання штучного інтелекту для персоналізації обслуговування може значно підвищити конкурентоспроможність банків.

Також необхідно акцентувати увагу на кібербезпеці та захисті від кібератак. Зростаюча кількість цифрових транзакцій вимагає посиленої уваги до захисту особистої інформації та фінансових даних клієнтів. Використання передових технологій шифрування, регулярне аудитування систем і постійний моніторинг можуть допомогти попереджувати можливі загрози.

Популярності набуває технологія «блокчейн», яка на сьогоднішній день визнається однією з ключових інновацій у сфері фінансів, завдяки своїм визначеним перевагам. Однією з найважливіших її переваг є підвищення ефективності та безпеки фінансових операцій. У контексті банківської системи це відкриває широкі можливості для оптимізації різноманітних фінансових процесів. Блокчейн дозволяє банкам використовувати інноваційний метод відстеження та перевірки руху грошей між рахунками. Кожна фінансова транзакція зафіксується у блоках, які взаємодіють між собою за допомогою криптографічних засобів. Це не лише забезпечує прозорість операцій, але і дозволяє уникнути можливості маніпуляцій чи фальсифікацій даних [2].

Подальше впровадження технології блокчейн у банківській сфері може допомогти полегшити транскордонні платежі. Блокчейн вирішує проблеми затримок і непрозорості, що часто супроводжують міжнародні грошові перекази. За допомогою цієї технології, можна значно зменшити час обробки та вартість трансграничних транзакцій, забезпечуючи швидкі та ефективні фінансові взаємодії.

Варто приділити увагу залученню штучного інтелекту (AI), який стає необхідним інструментом в удосконаленні обслуговування та підтримки клієнтів у банківській сфері. Його використання, наприклад, у вигляді чат-ботів, переносить взаємодію між клієнтами і банківськими установами на новий рівень ефективності та швидкості. Чат-боти, побудовані на основі штучного інтелекту, вміють обробляти прості запити клієнтів, звільняючи при цьому представників служби підтримки від рутинних завдань. Це дозволяє фахівцям зосередитися на вирішенні більш складних та високоризикових питань.

Використання AI не обмежується лише чат-ботами. Технологія може бути ефективно використана для аналізу великих обсягів даних клієнтів. Штучний інтелект здатний виявляти тенденції, проводити аналіз ризиків та рекомендувати оптимальні стратегії на основі зібраних інформаційних даних. Це відкриває можливості для надання персоналізованих фінансових порад, враховуючи унікальні потреби та цілі кожного клієнта.

У контексті сталого розвитку банківської сфери, важливо також враховувати екологічні та соціальні аспекти. Збалансований підхід до розвитку фінансових послуг, що сприяє соціальній відповідальності та зменшенню екологічного впливу, може сприяти формуванню позитивного іміджу банку та його взаємодії з суспільством.

Отже, інноваційні вектори розвитку банківської системи включають в себе комплексний підхід до впровадження технологічних новацій, покращення безпеки, зручності обслуговування та врахування соціальних та екологічних аспектів. Такий підхід дозволяє банкам ефективно адаптуватися до змін у сучасному світі та відзначатися як лідери в індустрії фінансових послуг.

Література

1. Балицька М. В., Бровенко К. С. Фінансові технології як драйвер розвитку фінансових ринків. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 9. С. 59-65. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/9_2021/11.pdf
2. Дзюблюк О. В. Інноваційні вектори розвитку банківської системи. Світ фінансів. 2019. № 3(60). С. 8-25. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1241>

ФАКТОРИ СТІЙКОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Б. В. Погорелов, здобувач *третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна*

Науковий керівник – С. В. Качула, *д. е. н., професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна*

Макроекономічні процеси визначають параметри розвитку банківського сектору. Правильна їх оцінка дозволяє підвищити ефективність управлінських рішень і зміцнити фінансову стійкість комерційних банків. Комплексний аналіз впливу макроекономічних факторів на результати бізнес-процесів дозволяє своєчасно визначати негативні явища та тенденції в діяльності банківської системи.

Банківський сектор є невід'ємною частиною сучасних економічних систем. Обслуговуючи вкладників і позичальників, банківська система виконувала роль фінансового посередника, будучи ключовим елементом

ринкової економіки. Нестабільність макроекономічного середовища може негативно вплинути на стан банківської системи. У свою чергу, нестабільність банківської системи може негативно вплинути на стан економіки та призвести до кризи. Стабільний стан банківської системи підтримується стабільною роботою окремих банків, зокрема великих і стратегічних. З цієї точки зору можна говорити про те, що стабільне функціонування та добробут окремих банків є необхідною умовою для запобігання ескалації кризових явищ в економіці.

Стійкість комерційного банку – це його здатність витримувати фінансові та економічні турбулентності, зберігати стабільність та здійснювати функціонування навіть у складних умовах. Стійкість комерційного банку ґрунтується на ряді ключових факторів, які взаємодіють для забезпечення його успішної діяльності та відповідності вимогам ринку.

Одним із важливих аспектів банківської діяльності є фінансова капіталізація – здатність банку утримувати достатній рівень капіталу для покриття ризиків і забезпечення ліквідності. Ліквідність активів також відіграє ключову роль, оскільки банк повинен мати здатність швидко конвертувати активи в готівку для виконання поточних зобов'язань. Якість активів, таких як кредити та інвестиції, важлива для мінімізації ризику неплатоспроможності та забезпечення стійкості. Ефективне ризикове управління дозволяє ідентифікувати та контролювати різноманітні види ризиків, забезпечуючи стабільність банку в умовах непередбачуваних ситуацій. Диверсифікація портфелів та джерел фінансування сприяє зменшенню загального ризику та забезпечує більшу стабільність. Ефективне управління банком, включаючи чітку стратегію, етичність та дотримання вимог законодавства, підвищує рівень довіри вкладників та інших зацікавлених сторін. Довіра клієнтів, інвесторів та регуляторів є критично важливою для стабільності банку. Погана репутація або втрата довіри можуть суттєво підірвати фінансову стійкість.

Один з ключових факторів, що впливає на зміну часток активів і пасивів у структурі балансу комерційних банків, це процес кредитування. Кредитування визначає, яка частина активів банку буде використовуватися для надання кредитів клієнтам, а отже, яка частина пасивів буде використовуватися для залучення коштів, необхідних для цього кредитування. Якщо банк активно надає кредити, його активи зростають, оскільки на балансі з'являються нові кредитні зобов'язання. Це може включати як короткострокові кредити, так і довгострокові позики. Щоб забезпечити ці кредити, банк може залучати додаткові кошти від клієнтів або інших джерел у вигляді депозитів, видаючи власні зобов'язання.

Отже, оцінка стабільності та здатності банку до управління можливими фінансовими ризиками ґрунтується на його фінансовій стійкості, яка є ключовим показником. Аналіз ризиків також має значення в контексті визначення фінансової стійкості. Коректне розуміння та ефективне управління цими факторами допомагає банкам здійснювати обґрунтовані рішення та забезпечувати довгострокову успішність та стійкість діяльності.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

*І. Л. Солодовникова, ст. викладач кафедри
фінансів, банківської справи та
страхування,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна*

Фінансові дисбаланси в політичній, соціальній та економічній сферах створюють значні труднощі в усіх галузях діяльності держави, зокрема значних випробувань за останні два роки зазнала монетарна політика та фінансовий сектор держави.

Головним завданням, що сьогодні постає перед НБУ є реалізація виваженої монетарної політики з миттєвою реакцією на нові загрози та адаптація до поточних змін національної економіки. Монетарна політика встановлює умови, за яких забезпечується макрофінансова стабільність країни. Монетарна політика, відома також як грошово-кредитна політика, представляє собою комплекс заходів та стратегій, що приймаються центральним банком країни з метою регулювання грошової маси, процентних ставок та інших аспектів грошового обігу в економіці. Ці дії спрямовані на досягнення оптимального балансу між економічними цілями, такими як стабільність цін, економічний зріст та максимальне використання ресурсів, особливо в умовах економічної нестабільності.

До початку повномасштабної війни Національний банк України використовував традиційний режим інфляційного таргетування з плаваючим обмінним курсом.

Однак, 24 лютого 2022 року заради уникнення паніки та швидкої стабілізації, інструментарій Національного банку кардинально змінився, регулятор зафіксував обмінний курс та запровадив жорсткі адміністративні

обмеження. До того ж, зростаючі темпи інфляції, девальвація національної валюти та скорочення обсягу доступних кредитних ресурсів призвели до вимушеного кроку НБУ у червні 2022 року: різкого збільшення облікової ставки зі звичних 10% до 25%.

Наразі вектор реалізації монетарної політики визначається Основними засадами грошово-кредитної політики на період воєнного стану та Стратегією пом'якшення валютних обмежень, переходу до більшої гнучкості обмінного курсу та повернення до інфляційного таргетування. Як результат, спостерігається стійкий прогрес у зниженні інфляції, накопичення значного рівня міжнародних резервів, збільшення привабливості гривневих депозитів та ОВДП, що дає можливість переходу від фіксованої до керованої гнучкості обмінного курсу. Облікова ставка на березень 2023 року знизилась та становить 15%.

Безумовно, глобальну роль у підтримці національної фінансової системи відведено значним обсягам міжнародної фінансової допомоги, що сприяє стабілізації валютного курсу та дозволяє НБУ зберегти свої міжнародні валютні резерви.

За відповідних умов Нацбанк поступово дозволяє більші курсові коливання у відповідь на зміни ринкової ситуації. Це сприяє зміцненню стабільності української економіки та валютного ринку, їхньому кращому пристосуванню до внутрішніх і зовнішніх викликів і зменшенню ризиків виникнення зовнішньоторговельних дисбалансів. Одночасно на цьому етапі збереження курсової стабільності залишається ключовим засобом стабілізації очікувань, забезпечення помірної інфляції у 2024 році та досягнення цільового діапазону $5\% \pm 1$ в. п. у 2025 році. Для досягнення цих цілей НБУ продовжує активно втручатися на валютному ринку, компенсуючи структурний дефіцит іноземної валюти та згладжуючи занадто великі курсові коливання у обидва напрямки.

Отже, можна стверджувати, що Національний банк України успішно впорався з надзвичайною ситуацією на грошовому ринку в умовах складних викликів. Попри широкомасштабну війну Нацбанк залишається відданим своєму мандату із забезпечення цінової та фінансової стабільності як запоруки стійкого економічного зростання. Реалізовані заходи дозволили подолати макроекономічний шок, відновити економічну активність країни, сприяли збільшенню обсягів економічних операцій та виправлення ключових макроекономічних показників.

Література

1. Національний банк України. Інфляційний звіт, січень 2024 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-sichen-2024-roku>
2. Чиж Н., Урбан О. Грошово-кредитна політика України: сучасні тенденції та виклики. Економічний форум. 2023. № 1(1), С. 157-162. URL: <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2023-1-20>.

ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО ЧАСУ

В. В. Таранова, здобувачка першого рівня
вищої освіти,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна

Науковий керівник – С. В. Качула, д. е. н.,
професор, професор кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна

Важливу роль у налагодженні економічних відносин між суб'єктами фінансового ринку відіграє банківська система. Це зумовлено тим, що банк є важливим елементом економічної системи в організації фінансової діяльності. Вони є основою кредитної системи країни і акумулюють значну частину її ресурсів. Позитивні і негативні умови, які відбуваються в економіці, активно відображаються на роботі банківської системи.

Функціонування банківської системи під час воєнного часу може бути складним і відображати різні аспекти залежно від конкретної ситуації. На початку воєнного стану українська банківська система пережила серйозний шок і зуміла адаптуватися до нової стресової ситуації. Банківські установи продовжують свою роботу, прагнучи виконувати всі свої зобов'язання та дотримуватись фінансових нормативів НБУ. Однак банківська система змінилася, оскільки конкретні обставини призвели до змін у банківській інфраструктурі та вплинули на безпеку банківського сектору. Тому оцінка банківської системи України та визначення реальної загрози її роботі в умовах воєнного стану є актуальною темою дослідження.

Банківська система України переживала різні кризи з моменту свого створення. Але у 2022 році на території України почалися військові дії, які кардинально вплинули на всі процеси нашого життя, а особливо на банківську

систему. Незважаючи на ризики та проблеми, українські банківські установи поступово адаптувалися до нових умов у період війни. Тенденція до зменшення кількості банків та працюючих відділень свідчить про очищення банківської системи в Україні, що відбувається через їх нечесну роботу (табл.1).

Таблиця 1 – Кількість діючих банків в Україні за 2020-2024 рр.

Показник \ період	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024
Кількість діючих банків	75	74	71	67	63
з них з іноземним капіталом	35	33	33	30	27
у т.ч. зі 100 % іноземним капіталом	23	23	23	22	19

Що стосується іноземних банків, то їх скорочення пов'язане з санкціями НБУ щодо українських банків з капіталом російської держави. Водночас Україна наближає стандарти національної банківської системи до європейських із тенденцією до скорочення кількості банків та відділень. Як наслідок, із вдосконаленням онлайн-банкінгу багато клієнтів віддають перевагу онлайн-послугам.

Активи банку є одним із важливих показників рівня розвитку банківської системи, адже саме вони є основним джерелом доходів банку. Активи банку є джерелом доходів для банку, оскільки вони можуть бути використані для отримання прибутку через надання кредитів, інвестування та інші фінансові операції. Вони є основою для оцінки фінансового стану банку та його здатності до погашення зобов'язань перед вкладниками та іншими кредиторами. Хоча кількість банків в Україні зменшується, активи банку щороку з 2020 по 2024 рік зростають.

Кредитний портфель є ключовою складовою банківської діяльності, оскільки від його якості і управління залежить фінансовий стан банку. Для банків кредитний портфель є джерелом доходів через отримання відсотків за надання кредитів. У той же час, це також може бути джерелом ризику, оскільки погашення кредитів може бути затримане або навіть неповним. Кредити суб'єктам господарювання з 2020 р. по 2023 р. знизились майже на 5 %, а кредити фізичним особам, навпаки, збільшились майже на 8 %.

Ефективне управління кредитним портфелем є важливим завданням для банків, яке включає в себе ризиковий аналіз, моніторинг платоспроможності клієнтів, диверсифікацію ризиків та прийняття стратегічних рішень щодо розширення чи скорочення кредитування в різних секторах економіки.

Отже, управління банківською системою в умовах воєнного часу вимагає координації між урядом, регуляторами та банками для забезпечення стабільності та функціонування фінансової системи. Завдяки безперервній та ефективній діяльності всіх зацікавлених сторін банківська система швидко адаптувалася до серйозних змін і зберегла стабільну роботу попри війну.

Література

1. Правдиковська І. І., Дорошенко Н. О. Вплив війни на банківську систему України. Молодий вчений. 2022. № 9 (109). С. 150–153
2. Хижинська О. А., Волкова В. В. Банківська система України: сучасний стан, проблемні аспекти та перспективи розвитку. Вісник студентського наукового товариства ДНУ ім. В.Стуса, вип. 13, т. 2. 2021. С. 284–289.
3. Національний банк України: офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення 18.02.2024 р.).

ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

С. О. Ушаков, здобувач першого рівня вищої освіти,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Науковий керівник – О. А. Водолазська,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Зростання конкуренції в банківському секторі та на фінансових ринках змушує банки постійно шукати нові можливості для заробітку та розвитку. Інвестиційна політика може допомогти банкам залучити нових клієнтів, розширити свої послуги та посісти більший ринковий відсоток.

У світовій практиці розпізнаються два види інвестиційної політики банку – пасивна (вичікувальна) та агресивна (прагнення максимально використати сприятливі можливості ринку) [1].

Так звана пасивна політика сходів або рівномірного розподілу передбачає, що банки вкладають інвестиційні кошти у цінні папери таким чином, аби протягом найближчих кількох років щорічно сплавав термін погашення певної частини портфеля інвестицій. У результаті такої ступінчастості у термінах погашення цінних паперів інвестиційного портфеля кошти, що вивільняються після закінчення терміну погашення, зможуть

реінвестуватися у нові цінні папери із тривалішими термінами погашення та, відповідно, із більшою нормою прибутковості.

Політика короткострокового акценту також стосується вичікувальної інвестиційної політики. При цьому відбувається купівля лише короткострокових цінних паперів, а отже всі інвестиції розміщуються в межах короткого проміжку часу. За даного підходу інвестиційний портфель розглядають, насамперед, як інструмент забезпечення ліквідності, а не доходу.

Слід також зупинитись на політиці довгострокового акценту. Підхід наголошує на ролі інвестиційного портфеля як джерела підвищення доходності. Банки, що дотримуються політики довгострокового акценту, можуть ухвалювати рішення інвестувати в облігації із термінами погашення у кілька років. У той самий час для задоволення вимог ліквідності такі банки, можливо, значною мірою звертатимуться до запозичень на грошовому ринку.

Об'єднання короткострокових і довгострокових підходів до інвестування складає стратегію «штанги» – ще один метод пасивної політики. Він передбачає концентрацію інвестицій у паперах полярної строковості («штанга»). Банки інвестують переважну частину коштів у папери з дуже коротким і дуже тривалим термінами і тільки незначну частину портфеля тримають у середньострокових цінних паперах. Отже, вкладення концентруються на двох протилежних кінцях часового спектру. За такої конфігурації довгострокові папери забезпечують банкам вищий дохід, а короткострокові – ліквідність.

Інші стратегії використовуються банками при провадженні так званої агресивної політики – підхід процентних очікувань та метод операцій «своп».

Підхід процентних очікувань передбачає скорочення термінів погашення цінних паперів, коли очікується зростання відсоткові ставки і, навпаки, збільшення термінів при очікуваному їх падінні. Такий підхід збільшує можливість значних капітальних приростів, але й можливість суттєвих капітальних збитків. Він передбачає глибоке знання ринкових чинників, пов'язаний із великим ризиком, якщо очікування виявляться помилковими, і передбачає значні транзакційні витрати, оскільки може вимагати частого виходу на ринок цінних паперів.

Метод операцій «своп» полягає в обміні одних облігацій на інші в очікуванні зміни відсоткових ставок або просто для забезпечення вищого доходу. Для проведення таких операцій потрібно мати спеціальний рахунок із торгівлі цінними паперами. Доходи або збитки від цих операцій є окремою статтею у звіті банку. Один із різновидів «свопу» – обмін облігацій з низькоприбутковими купонами на високоприбуткові. Ще один різновид

«свопу» – обмін облігацій з різним ризиком. Для проведення таких операцій потрібно, щоб на ринку переважали ненормально низькі чи ненормально високі ставки. Банк продаватиме папери, які переоцінені через низькі процентні ставки, або купуватимуть цінні папери, які недооцінені через високі ставки, а потім купуватимуть (продавати) папери, правильно оцінені ринком. Однак, коли на ринку настане рівновага, банк здійснить зворотні купівлі (продажу) та отримає прибуток [1].

Головна мета інвестиційної політики банку полягає у формуванні інвестиційного портфеля, який є диверсифікованою сукупністю вкладень у різні види інвестиційних активів. У банківській справі інвестиції позначають кошти, вкладені в цінні папери підприємств і державних установ щодо тривалого періоду часу [2]. Головна мета управління інвестиційним портфелем – збільшення банківського прибутку.

Основними тенденціями розвитку ринку інвестиційних послуг стає концентрація капіталу та влади в інвестиційно-банківській сфері, стирання граней між комерційними та інвестиційними банками. Сьогодні банки намагаються надавати якнайбільше послуг своїм клієнтам у рамках інвестиційного банкінгу.

Отже, ефективна інвестиційна політика допомагає банкам збалансувати свій портфель активів й зобов'язань, щоб забезпечити фінансову стабільність і захистити від ризиків, пов'язаних з коливаннями ринків і процентних ставок.

Література

1. Богач Д. С. Аналіз і критика найбільш розповсюджених інвестиційних стратегій в Україні. Сталий розвиток економіки. 2015. № 1. С. 27-36.
2. Онищенко Ю. І., Іванов М. В. Інвестиційна діяльність банків України: законодавче забезпечення та перспективи розвитку. Приазовський економічний вісник. 2021. № 6 (29). С. 82-97.

ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПЛАТЕЖІВ

О. Й. Шевцова, *д. е. н., професор, професор
кафедри фінансів, банківської справи та
страхування,
Дніпровський національний університет ім.
Олеся Гончара,
м. Дніпро, Україна*

В країні електронні платіжні системи є необхідною складовою ринкової економіки та міжнародних фінансових відносин, оскільки вони дозволяють відкрити ширші можливості для розвитку економіки.

Значною мірою важливим є розробка і впровадження законодавства, спрямованого на автоматизацію обробки платежів з метою поліпшення ефективності платіжної системи. Способи здійснення платіжних операцій також регулюються загальними правовими документами: цивільний або торговий кодекс конкретної країни. Правила внутрішньої та міжнародної платіжних систем повинні бути узгоджені з Національним банком України.

Останнім часом особливо актуальним стало законодавче регулювання питань, пов'язаних з електронними платежами, які раніше не були вирішені. До повноцінного правового статусу електронних платежів, учасники платіжної системи продовжуватимуть вимагати отримання паперового повідомлення про переказ до того, як розрахунок вважатиметься остаточним, що негативно впливає на ефективність системи електронних платежів [1].

Розвиток фінансових цифрових технологій використовуваних в банківському секторі відслідковувати стає все дедалі складніше, але можна розглянути деякі приклади, які є найбільш широко використовуваним.

Технологія блокчейн – дозволяє зберігати інформацію про транзакції в структурованій розділеній базі даних яка складається з так званих «блоків», що забезпечує високий рівень безпеки та захисту даних. Кожен блок з ланцюжка містить певну кількість транзакцій та пов'язаний з попереднім блоком, що дає змогу створити незмінну послідовність блоків. Наприклад, однією з найбільш відомих реалізацій технології блокчейн є криптовалюта Біткойн, саме в її основі лежить технологія блокчейн, яка забезпечує та передає інформацію про транзакції в мережі [2].

Open banking – являє собою підхід, який полягає в тому, що банки створюють і відкривають свої прикладні програмні інтерфейси (Application Programming Interface, API), що дає доступ до фінансової бази даних іншим компаніям для розробки нових послуг. Відкритий банкінг сприяє не лише

покращенню співпраці банків зі споживачами, а й дає можливість банкам розвивати й покращувати професійні відносини всередині галузі.

Технологія інтернет речей (Internet of Things, IoT) — концепція мережі, яка складається з фізичних пристроїв, що є взаємопов'язані один з одним та підключені до мережі Інтернет, яка за допомогою стандартних протоколів здійснює передачу даних між фізичним світом та операційними системами. Технологія IoT допомагає банкам збирати й аналізувати інформацію про різних клієнтів, з різних міст в режимі реального часу. Це допомагає банкам бути більш клієнтоорієнтованими й відповідати на запити клієнтів: наприклад, завдяки зібраній інформації банк може орієнтуватися в потребі встановлення додаткового кіоску банкомату в тому чи іншому місці, з метою підвищення доступності своїх послуг для клієнтів .

Шерінг – це процес спільного використання інформації або фінансових ресурсів між різними банками шляхом «отримання в прокат» та з метою зниження витрат та підвищення ефективності. Наприклад, шерінг також може включати спільне використання банківських відділень як фізичних ресурсів, аби знизити витрати на їх будівництво, або спільне використання банкоматів з метою скорочення ресурсів на їх утримання. Найбільш яскравим прикладом шерінгу в Україні є використання цифрових документів в застосунку «Дія». З допомогою цієї технології у громадян є можливість ідентифікувати особистість надавши цифрову копію документів банку та відкрити рахунок не виходячи з дому.

Розвиток фінтеху сприяв утворенню й розвитку необанкінгу. Необанкінг (англ. neobanking) представляє собою нову форму прямого банку, яка базується виключно на використанні новітніх цифрових технологій, працює повністю через інтернет і немає фізичної мережі офісів [3, 4].

Розвиток діджитал технологій є запорукою успіху не лише в банківському секторі, а й в економіці загалом, адже впровадження новітніх технологій в процеси управління банківською діяльністю дозволяє швидко аналізувати й обробляти великі масиви даних. Завдяки використанню інноваційних технологій досягається основна мета існування необанкінгу: обслуговування клієнтів у максимально простий спосіб, роблячи швидким доступ до банківських послуг. Враховуючи відсутність витрат на утримання офісів і приміщень, необанки мають перевагу у вигляді нижчих комісій за обслуговування клієнтів та мають можливість ставити вигідні відсоткові ставки, що надає їм конкурентну перевагу на ринку.

У той же час, необхідний баланс інтересів між кінцевими користувачами платіжної системи та надавачами послуг. Користувачам важливо мати

правила, які не вимагають значних витрат. Однак деякі з них можуть зацікавитися дорогими заходами щодо захисту прав споживачів, які можуть призвести до високих витрат. Тому потрібен компроміс. Очікується, що як кінцеві користувачі, так і надавачі послуг, будуть наполягати на прийнятті законодавчих положень, які дозволять їм перекласти тягар ризику та збитків на іншу сторону.

Література

1. Електронні гроші Національний банк України. URL: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123302.
2. Banking Technology Trends to Watch in 2022. URL: <https://ideasoft.io/blog/banking-technology-trends-to-watch/>.
3. Legetsy V. What is the future of Neobanks? URL: <https://ideasoft.io/blog/the-future-of-neobanks/#4>.
4. UK-Ukraine FinTech Summit сприятиме посиленню розвитку інновацій на фінансовому ринку. Національний банк України. 16.07.2021. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/uk-ukraine-fintech-summit-spriyatime-posilennyu-rozvitku-innovatsiy-na-finansovo-mu-rinku?utm_campaign=news&utm_medium=push-link&utm_source=push.

ЕФЕКТИВНІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ В МАКРОЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ УКРАЇНИ

*Л. Б. Штефан, к. е. н., доцент, доцент
кафедри фінансів, банківської справи та
страхування,
Вінницький навчально-науковий інститут
економіки ЗУНУ, м. Вінниця, Україна*

Відповідно до своєї основної функції Національний банк України повинен забезпечувати стабільність національної грошової одиниці (ст. 6 ЗУ «Про Національний банк»), а також підтримувати цінову стабільність [1]. Крім цього основного завдання Національний банк повинен сприяти економічному зростанню.

На жаль, упродовж всіх років існування нашої держави Національний банк практично ніколи не досягнув поставлених ним же стратегічних цілей. Девальвація національної валюти більше ніж на 2000 %, постійне зниження реальної заробітної плати, зростання цін та ілюзія економічного зростання в гривнях, за рахунок інфляції. Що ми отримали натомість – це суттєве зниження реального сектору економіки, зростання сировинних галузей внаслідок збільшення експорту та збільшення обсягів зовнішнього боргу.

Недоступність кредитів для реального сектору економіки через значні процентні ставки призвело до скорочення виробництва і всіх тих наслідків, які ми перерахували. При цьому Національний банк суттєво збільшив відсотки за депозитними сертифікатами овернайт, і тому комерційним банкам навіть не потрібно шукати для себе нових кредиторів, ризикувати, а можна просто заробляти гроші таким легким шляхом. Тому складається таке враження, що центробанк ігнорує реальні інтереси держави, коли вкрай потрібні дешеві кредити для відновлення реального сектору економіки.

Відповідальний центробанк напевно зробив би зовсім по-іншому, не заробляв би кошти для себе за рахунок збільшення чистого процентного доходу, а займався би розширенням кредитування та зменшенням процентних ставок по кредитах. У багатьох європейських країнах під час пандемії були запроваджені негативні відсоткові ставки, щоб підтримати власних виробників та економіку загалом. Натомість у нас процентні ставки під 20 % і вище виробництву не сприяють зовсім. Тому, ми можемо стверджувати, що така монетарна політика яка зараз проводиться в нашій країні взагалі не передбачає кредитування бізнесу, лише існують окремі програми, наприклад 5-7-9 %, проте їх є дуже мало і вони більше створені для мікро та малого бізнесу.

Отже, в таких умовах сьогодення Національний банк України повинен змінити свої основні завдання в монетарній політиці. Всі фінансові ресурси повинні спрямовуватись на виробництво товарів, особливо під час війни, а ті банки які встановлюють високі процентні ставки, повинні сплачувати збільшений податок на прибуток, чи навпаки, якщо банк кредитує виробничу сферу, то податок може бути нульовий чи мінімальний. Тільки таким чином ми можемо змінити і монетарну і податкову політику в державі, яка буде направлена на стимулювання економічного зростання. Тому сучасні монетарні рішення повинні бути направлені не лише на фінансовий ринок, а в першу чергу на реальний сектор економіки, який збільшить інвестиції та зайнятість населення. Саме ці напрямки монетарної політики повинні стати основою повоєнної відбудови нашої економіки.

Література

1. Про Національний банк України: Закон України № 679-XIV від 20.05.1999 року.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>

IMPACT OF INTERBANK COMPETITION ON THE GROWTH OF THE REAL SECTOR OF THE ECONOMY

George Abuselidze, *Doctor of Economics,
Professor,
Batumi Shota Rustaveli State University,
Georgia*

Financial support of the real sector of the economy plays a key role in stimulating the country's economic development and implementing the principles of a market economy. A strong banking sector is a prerequisite for ensuring the stability of the country's economy, and a competitive banking sector helps to increase liquidity, which in turn leads to capital accumulation, which is the basis of sustainable economic growth and employment. The formation and accumulation of capital is a key element of any economic growth strategy.

A developed and diverse banking system, which is associated with a variety of credit products and a low level of risk, stimulates business and entrepreneurship in the country. In a highly competitive environment, financial institutions lower interest rates to attract customers and expand their bank loan portfolio, which contributes to its financial stability. In addition, commercial banks act as a tool for stimulating investment activity through the provision of loans, which contributes to the economic growth of the country as a whole [1].

The quality of regulation of financial institutions, aimed at improving the functioning of the market, significantly increases the efficiency of capital investments and reduces the risks associated with various forms of financing. To improve the performance of the financial system, regulatory authorities should focus on developing an appropriate incentive system that covers market entry and exit rules, as well as prudential and supervisory principles.

In times of crisis, it is important to apply corrective measures and restructuring, which will eventually reduce possible financial risks and help avoid their excesses, as well as reduce fiscal costs for taxpayers.

Requirements for market capitalization and greater transparency in operations and prices are effective measures that will improve the influence of banks on the real sector of the country's economy. Conversely, rising regulatory costs, which create barriers to entry into the financial sector, deprive the country of many of the benefits of an efficient and innovative banking system, as well as distort competition in the market.

One of the main goals of any bank is to contribute to the growth of the gross national product. The lack of an interbank competitive position can affect the

development of the economy, although the exact relationship between competition and economic growth in the banking sector remains the subject of further research.

In the business processes of the banking sector, competition can affect the efficiency of the provision of financial services, the quality of financial products and the stimulation of innovation. The quality of competition determines the functioning of the banking sector and affects the growth of financially dependent industries.

On the other hand, the development of the banking sector is a result of economic growth, and the rapid growth of real national income increases the demand for banking services. Thus, the quality of competition in the banking sector affects the availability of financial services and external financing.

In this case, there is a certain relationship between competitiveness in the banking sector and its stability, which has an impact on the availability of resources, choice and economic stability. A competitive banking system improves the quality of access to bank loans, which can lead to improved bank loan portfolios and efficient resource allocation. Maintaining competition contributes to the stability of the banking sector, minimizing risks and stimulating the development of the credit market and its monitoring system.

It has been scientifically proven that the stability of the banking sector contributes to economic growth in the long term. In turn, increasing banking stability increases the quality of competition in the banking sector and the level of transparency. Banking competition and stability are interdependent, reinforcing each other and promoting highly organized investment, increasing savings and increasing competition.

Because banks play a key role in financing the economy, competition in the banking market is crucial for its development. Increased competition in the banking sector is expected to promote prosperity by reducing the cost of financial services, which in turn will stimulate investment activity.

This effect arises for two main reasons: firstly, an increase in the level of competition should lead to a decrease in monopolistic tendencies in banks and, accordingly, to a decrease in prices for banking services; secondly, competition should stimulate banks to effectively manage costs, which will contribute to the improvement of their activities. Therefore, having a stable and efficient banking system is critical to ensuring efficient allocation of resources and reducing risks throughout the economy.

References

1. Abuselidze G. 2021. The Impact of Banking Competition on Economic Growth and Financial Stability: An Empirical Investigation. *European Journal of Sustainable Development* 10, pp. 203-220.

TAX INVESTMENT CREDIT AS A TOOL OF STIMULATING THE DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURSHIP ACTIVITY

M. Colesnik, *Lector University, Department of
Finance, Banking and Insurance,
State Agrarian University of Moldova,
Chisinau, Moldova*

In many developing countries around the world, the need for investment is greater than ever. For many businesses, this would be a significant step towards improving their financial condition. Investment activity is one of the most important conditions for stabilizing the economy and the transition to active reproduction processes. It can be carried out at the expense of a fairly wide range of sources - the investor's own financial resources (profit, depreciation, etc.), borrowed and raised financial resources, budget investment allocations, gratuitous and charitable contributions, etc. Quite often own sources can provide fairly limited investment volumes. Therefore, the issue of finding additional sources of investment resources remains relevant.

One of these sources is the investment tax credit, subject to detailed regulation of the mechanism for its application. Typically, an investment tax credit is defined as a deferred payment of income tax provided to a business entity for a certain period of time in order to increase its financial resources for the implementation of innovative programs, with subsequent compensation of the deferred amounts in the form of additional tax revenues through the general increase of profits that will be obtained as a result of implementation of innovative programs. Thus, enterprises implementing investment programs have the opportunity, under certain conditions, to actually defer the payment of income tax. However, the mechanism of this process is not regulated in details.

Foreign experience in using investment tax credits is quite widespread. For example, you can claim an investment tax credit (ITC) on your qualified SR&ED expenses for the year in Canada. ITC can be either refundable (if you have excess ITC for the year and you are eligible) or non-refundable (may reduce tax on the income profits). Corporations, individuals, trusts, and partnerships in a society can claim ITC for their qualified SR&ED expenses (societies themselves cannot claim ITC). The basic ITC rate is 15 % of qualified SR&ED costs for corporations, individuals, trusts and partners in partnerships. Most Canadian controlled private corporations (CCPCs), whether stand-alone or associated, can receive ITC on qualified SR&ED costs up to a maximum threshold of US\$3 million (the cost limit)

at an increased rate of 35 %. Any qualified costs exceeding the cost limit receive ITC at a base rate of 15 % [1].

The experience of providing an investment tax credit for the implementation of projects on renewable energy sources has acquired particular relevance in developed countries. Thus, in the US, the amount that can be used for ITC projects mainly depends on two things under the current law: the type of technology used in the project; construction period of the project. Taxpayers may claim certain percentages of capital expenditures in the following situations:

- 26 % ITC if they commenced construction of adequate solar projects during 2020 and 2021;
- 30 % ITC if they start construction of adequate solar projects between 2022-2032;
- 26 % ITC if they start construction of adequate solar projects in 2033;
- 22 % ITC if they start construction of adequate solar projects in 2034 [2].

The investment tax credit has a specific purpose. It is expedient to provide an investment loan primarily for innovative programs that ensure the implementation of such scientific and technical priorities as:

- scientific and technical renewal of production with an increase in its technical and economic indicators and ensuring competitiveness in the world market;
- accelerating the development of knowledge-intensive industries that can radically change the economic, scientific and technical potential of the country;
- expansion of production in the most priority and efficient market sectors of the national economy.

The establishment of an investment tax credit has certain advantages compared to other forms of credit. Thus, with conventional bank lending, free credit resources are used, which, as we know, are always lacking. In addition, a bank loan is provided on the terms of paying quite significant percentage, which makes investments through such a loan quite burdensome for the enterprise. On the other hand, if interest rates decrease, banks' interest in providing credit resources disappears, especially since lending to investment projects provides for a fairly long loan repayment period, that is, lending to investment projects blocks "quick money" from the latter banks, that is, of course, not profitable.

The use of an investment tax credit does not require additional credit resources, since it uses the resource potential of the enterprise itself in the form of profit, namely that part of it that should be deducted to the budget in the form of income tax. Therefore, the application of an investment tax credit will encourage enterprises to improve the efficiency of their profit-making activities.

The state, losing certain amounts of budget revenue for some time, can subsequently count on an increase in budget revenues due to a general increase in profits and the volume of taxes on it. It should also be kept in mind that with conventional lending, the lender, in addition to the amount of the repaid loan, additionally receives only an agreed percentage. When using an investment tax credit, the increase in tax received after the implementation of the project may exceed the percentage level and will not be one-time, but systematic.

The practice of providing a tax investment credit is quite widely used in foreign countries. Thus, an investment tax credit is considered a deferred payment with indexation in accordance with the level of inflation quite often in countries for which the problem of depreciation of the national currency over time is relevant. The loan rate is limited by the compound inflation rate recognized as the official inflation index.

In other words, an investment tax credit is a temporary reduction of tax payments followed by stage-by-stage payment of the loan amount and interest, carried out in connection with the taxpayer's execution of expenses in economically prioritized areas. Its use in a certain way contributed to the development of entrepreneurial activity in the countries that established and regulated it.

References

1. Scientific Research and Experimental Development (SR&ED) tax incentives / Government of Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/revenue-agency/services/scientific-research-experimental-development-tax-incentive-program/sred-claim/investment-tax-credit.html>.

2. Stein Z. Investment Tax Credit (ITC). URL: <https://www.carboncollective.co/sustainable-investing/investment-tax-credit-itc>.

СЕКЦІЯ 3

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

*С. В. Адонін, к. е. н., доцент, доцент
кафедри фінансів, банківської справи та
страхування,
Дніпровський національний університет ім.
Олеся Гончара,
м. Дніпро, Україна*

Відображенням ефективності фінансово-економічної діяльності фірми в ринкових умовах виступають отримані фінансові результати, а саме прибуток (або збиток). З метою покращення своїх фінансових результатів підприємства намагаються забезпечити отримання достатньої величини прибутку, а в подальшому оптимально його розподілити та використати. Якщо ж отримано збитки, то, відповідно, виникає потреба у встановленні їх причин і визначенні джерел засобів для їхнього покриття.

На кінцевий фінансовий результат діяльності суб'єкта господарювання впливають фактори, які формують величину прибутку та його використання. Управління прибутком підприємства можна уявити у вигляді системи управління його доходами, витратами, що відповідає управлінню формування прибутку, та дивідендної політики і тезаврації, що забезпечує процес його використання.

Управління прибутком – це процес розроблення і прийняття рішень відносно формування, розподілу і використання прибутку на підприємстві з метою забезпечення максимізації добробуту власників підприємства в поточному та перспективному періодах. Отже, метою управління є максимізація значення чистого прибутку та ринкової вартості компанії, а об'єктом виступають фінансові відносини компанії по всім видам діяльності.

Особливість управління полягає у вирішенні стратегічних завдань та обґрунтуванні рішень, які пов'язані із конкурентоспроможністю підприємства на ринку, збільшення його доходу від основного виду діяльності, величини чистого прибутку, зростання показника рентабельності, доходності інвестиційних проектів, вибір співвідношення політики тезаврації та виплати дивідендів. А тому модель управління має включати управління затратами, доходами та розподілом фінансового результату.

Фінансові результати виступають тим показником, що здатен інтегровано охарактеризувати не тільки кількісні, але й якісні фактори, що вплинули на результативність діяльності підприємства. Підходи до формування та розподілу прибутку, процес управління, засновані на визначені та управлінні чинниками, що впливають на кінцеві фінансові результати. Через те, що прибуток (або збиток) підприємства представляється як інтегрований показник, то він зазнає впливу всіх чинників, пов'язаних із фінансово-господарською діяльністю. Зазначені чинники, в залежності від рівня їхньої дії, слід поділяти на макро- та мікроекономічні [1].

Серед макроекономічних факторів відзначають, в першу чергу, ті, які характеризують стан ринку, а саме збалансованість між попитом і пропозицією. Тому підприємство має розпочинати свою діяльність маркетинговими дослідженнями, спрямованими на визначення його позиції на ринку та прогнозування можливих змін в майбутньому. Впливати на ці зовнішні чинники підприємство звісно не в змозі, але вони мають бути максимально враховані при плануванні його діяльності. Адже буде безглуздя налагоджувати випуск продукції, яка в подальшому не буде реалізована через відсутність попиту.

Безпосередньо господарську діяльність самого підприємства відображають мікроекономічні чинники, які розділяють, зазвичай, на техніко-економічні та комплексні [2].

Щодо системи техніко-економічних чинників, то вони об'єктивно визначені галузевими особливостями та умовами формування прибутку. Так, в процесі управління формуванням прибутку промислових підприємств на нього здійснюють вплив такі чинники як: обсяг виробництва продукції, собівартість і ціна одиниці цієї продукції. Певним чином схожими за змістом є ці фактори також в інших галузях. Щодо використання прибутку, то він використовується на сплату податку, тезаврацію у вигляді резервів та нерозподіленого прибутку, та розподіл прибутку серед власників із виплатою дивідендів.

Отже, в процесі управління формуванням прибутку вплив чинників на фінансові результати має системний характер і пов'язується з підпорядкованістю чинників один до одного.

Розглядаючи комплексні чинники слід зазначити, що вони характеризують вплив на фінансові результати загальних тенденцій розвитку економіки. Їхня дія відбувається не прямо, а через певні техніко-економічні чинники. Крім того, такий вплив може відбуватися навіть не через один, а через декілька техніко-економічних чинників, що саме і вказує на

комплексність їхньої дії. Серед комплексних чинників, що мають вплив на прибуток, можна виокремити: науково-технічний розвиток та збільшення ефективності виробництва, підвищення якості продукції, що виробляється.

Загальний кінцевий фінансовий результат підприємства – чистий прибуток (збиток) – визначають як різницю між різноманітними доходами й витратами фірми за звітний період.

Література

1. Гаватюк Л. С., Пілат А. К. Удосконалення системи управління рентабельністю як умова ефективного функціонування підприємств. Вісник Хмельницького національного університету. 2020. № 2. С.47-50. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/01/9-1.pdf>

2. Лиса О. В., Лучіна О. Д. Фінансовий механізм управління прибутком підприємств в умовах невизначеності. Інфраструктура ринку. 2019. № 38. С. 354-359.

3. Миколенко І. Г., Гребельна А. Д. Чинники прибутковості підприємства. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2021. Вип. 6 (33). С. 149-154.

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЛІНІЯМИ ПОСТАВОК В ЛОГІСТИЧНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

*В. О. Андросов, здобувач третього
(освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя, Україна*

Система управління лініями поставок – це процес планування, впровадження та контролю операцій лінії поставок з ціллю максимально ефективного задоволення потреб клієнтів. Система управління лініями поставок охоплює рух і зберігання всієї сировини, запасів і готової продукції від її походження до споживання.

Система управління лінії поставок повинна вирішувати такі питання:

– структура мережі дистрибуції: кількість і розташування постачальників, виробничих потужностей, розподільчих центрів, складів і клієнтів;

– стратегії дистрибуції: централізовані та децентралізовані, прямі поставки, крос-докінг, стратегії витягування та проштовхування, логістика третіх сторін;

– інформація: інтеграція систем і процесів уздовж лінії постачання та обмін цінною інформацією, такою як сигнали попиту, прогнози, запаси і транспорт;

– управління запасами: кількість і місцезнаходження запасів, включаючи сировину, виробничі процеси і готову продукцію [1].

Система управління лініями поставок в електронній комерції має наступні характеристики:

– доступ до сировини та готової продукції з будь-якої точки світу;
– розподілена в режимі реального часу обробка інформації на робочому столі в режимі онлайн, що забезпечує повну видимість централізованих глобальних бізнес-стратегій і стратегій управління, безперебійне локальне виконання та інформацію про лінії поставок;

– можливість керувати інформацією як в межах компанії, також і між галузями та компаніями;

– безперешкодна інтеграція основних процесів і показників лінії поставок, включаючи сторонніх постачальників, інформаційні системи, стандарти калькуляції витрат і системи вимірювання;

– розробка та впровадження облікових моделей, таких як калькуляція витрат на основі діяльності, які пов'язують витрати та результати діяльності, що використовується як інструмент для виявлення резервів скорочення витрат;

– реструктуризація організації лінії поставок й високоефективної команди від цеху до вищого керівництва [2].

Розглянемо основні складові управління лініями поставок.

Планування. Це стратегічна частина. Стратегія потрібна для управління всіма ресурсами, необхідними для задоволення попиту клієнтів на товари та послуги. Ключовим елементом планування є розробка набору показників, які необхідно відстежувати, щоб переконатися, що лінія поставок є ефективною, дешевою і забезпечує високу якість і цінність для клієнтів.

Вибір постачальників. Необхідно вибрати постачальників, які надаватимуть товари та послуги, необхідні для виробництва продукту. Потрібно удосконалити набір процесів ціноутворення, доставки та оплати з постачальниками й визначити коефіцієнти для моніторингу та поліпшення взаємозв'язків, налагодити процеси управління запасами товарів і послуг, отриманих від постачальників.

Диспетчеризація. Необхідно координувати отримання замовлень клієнтів, створювати складські мережі, обирайте перевізників для доставки продукції клієнтам і налаштовувати системи виставлення рахунків для збору платежів.

Повернення. Проблемна частина лінії поставок. Для цього потрібно сформувати мережу для спрощення повернення дефектних або надлишкових

товарів від клієнтів і підтримки покупців, які мають питання з доставленими товарами [2].

Ефективність лінії поставок вимірюється тим, наскільки вона зменшує або збільшує витрати; моніторинг ефективності SCM є важливим і в багатьох галузях становить близько 75 відсотків операційного бюджету лінії поставок. Для оцінки ефективності використовуються три загальні показники ефективності.

Економічність базується на мінімізації витрат за рахунок зменшення інвестицій в запаси або витрат по відношенню до вартості проданих товарів. Отже, ефективні підприємства – це ті, що мають високу оборотність запасів.

Готовність означає скорочення як витрат на запаси, так і нереалізованих товарів, що досягається завдяки швидшому та гнучкішій лінії поставок. Ефективні підприємства краще реагують на нестабільні ринкові умови, оскільки можуть швидко пристосовувати виробництво до попиту.

Ефективність лінії поставок перетворюється на споживчу цінність. Лінії поставок, що орієнтовані на ефективність, називають "лініями цінності", оскільки вони зосереджені на створенні цінності для клієнтів, а не на зниженні витрат чи підвищенні ефективності. Взагалі, перевагами інтегрованої лінії постачання з використанням Інтернету та електронної комерції є швидкість підприємства, яка може швидко реагувати на мінливі ринкові умови, та отримує конкурентну перевагу. Інтернет дозволяє передавати інформацію між різними частинами лінії поставок майже миттєво, що дозволяє підприємству адаптуватися до навколишнього середовища. Багато підприємств надають пріоритет інформації в режимі реального часу про замовлення та стан виробництва від інших учасників лінії поставок.

Література

1. Олешко Т. І., Касьянова Н. В., Смерічевський С. Ф. та ін. Цифрова економіка: Підруч. К. : НАУ, 2022. 200 с.
2. Тарасюк Г. М., Рудківський О. А., Рудківська А.Ю. та ін. Навчальний посібник для самостійної роботи з навчальної дисципліни «Логістика» для студентів денної та заочної форми навчання галузі знань 07 «Управління та адміністрування». Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2020. 95 с.

ВПЛИВ ІНТЕРНЕТУ РЕЧЕЙ НА ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВІЗАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

О. О. Андросов, *здобувач третього
(освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя, Україна*

Для формування векторів цифровізації бізнес-процесів промислових підприємств велике значення має інтернет речей. Бізнес-процеси тісно пов'язані з інтернетом речей, а особливо з хмарними технологіями та побутовими пристроями на промислових підприємствах.

Інтернет речей – значно величезний ринок, який почав свій розвиток, і багато великих компаній й промислових підприємств намагаються на нього вийти:

– Google посприє створенню голосового інтерфейсу, який дозволить пристроям (наприклад, холодильникам та іншим домашнім пристроям) знатися на природній мові людини та виконувати її команди;

– Intel випустила платформу Intel IoT, яку можна використати для Інтернету речей;

– Apple радить платформу HomeKit для управління домашніми пристроями (наприклад, побутовими приборами, освітленням, сигналізацією, гаражними воротами та іншими пристроями);

– Microsoft Azure пристосовує свій хмарний сервіс до Інтернету речей [1].

Як це часто буває на молодих і перспективних ринках, може спалахнути «війна за стандартизацію». Для запобігання цьому вже докладено значних ресурсів. Стандарт OneM2M, який вже прийняли 230 компаній, включаючи такі відомі імена, як Amazon, Cisco, Huawei, Intel, NEC, Qualcomm і Samsung, повинен вирішити проблеми інтероперабельності на рівні підприємств.

За оцінками впровадження технологій великих даних матиме найбільший вплив на інформаційні технології у виробничому, медичному, комерційному та державному секторах, а також у секторах і галузях, де фіксується рух окремих ресурсів і можуть використовуватися технології IoT. Інтернет речей генерує "великі дані", що ставить питання про те, де їх зберігати і як обробляти. Відповіддю на це питання є перспективна інформаційно-комунікаційна технологія: хмарні обчислення [2].

Хмарні обчислення – це оренда послуг і ресурсів для зберігання та обробки даних у глобальній мережі, а не у власній інфраструктурі. Системи хмарних обчислень повинні мати п'ять ключових характеристик: самообслуговування на вимогу, широкосмуговий доступ до мережі, об'єднання ресурсів, швидка реконфігурація і масштабованість, а також вимірювання послуг.

Існує чотири моделі розгортання хмарної інфраструктури:

– приватні хмари можуть належати, управлятися та експлуатуватися самою організацією або третьою стороною (також комбінацією обох) і фізично розташовуватися в межах та за межами юрисдикції власника;

– публічна хмара – це інфраструктура, призначена для безкоштовного використання широким загалом. Публічні хмари належать, управляються та експлуатуються комерційними, науковими або державними організаціями (також їх поєднанням). Публічна хмара фізично знаходиться в межах юрисдикції постачальника послуг;

– гібридна хмара – це поєднання двох та більше різних хмарних інфраструктур (приватних, публічних і громадських), які залишаються унікальними об'єктами, але стандартизованими або власними технологіями даних і додатків, пов'язаними між собою;

– хмара спільноти – тип інфраструктури, призначений для використання певною спільнотою споживачів, що складається з організацій, які поділяють спільні цілі (наприклад, місію, безпеку, політику та вимоги до відповідності).

Публічні хмари можуть перебувати у спільному володінні, управлінні й експлуатації однієї та декількох громадських організацій або третіх сторін (також комбінації обох) і можуть фізично знаходитися в межах чи за межами юрисдикції власника. Різноманітні послуги SS, які часто називають XaaS (Anything-as-a-service), можна розділити на три основні класи:

– IaaS (Infrastructure as a Service) – оренда серверних потужностей і сховищ у центрах обробки даних (ЦОД);

– SaaS (Software as a Service) – оренда програмного забезпечення, що працює в хмарі;

– платформа як послуга (PaaS) – оренда платформ для розробки програмного забезпечення колективними або індивідуальними розробниками [2].

Всі інші послуги системи SS (зокрема, VPaaS – бізнес-процеси як послуга і VSaaS – відеоспостереження як послуга) відносяться до трьох вищезгаданих хмарних сервісів.

Отже, туманні обчислення (ФС) також можуть бути використані для запуску технологій IoT. «Туман» в даному випадку – це тип хмарного сервісу, який існує в навколишньому середовищі, а не на недоступних висотах. Іншими словами, ФС - це не заміна СС, а доповнення, і можуть бути випадки, коли вони працюють разом (наприклад, запуск аналітичних додатків), які будуть сприяти розвитку бізнес-процесів на промислових підприємствах.

Література

1. Олешко Т. І., Касьянова Н. В., Смерічевський С. Ф. та ін. Цифрова економіка: Підруч. К. : НАУ, 2022. 200 с.

2. Вишневецький В. П., Гаркушенко О. М., Князев С. І., та ін. Цифровізація економіки України: трансформаційний потенціал: Монографія. Київ: Академперіодика, 2020. 188 с.

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

*А. В. Буряк, к. е. н., доцент, доцент
кафедри публічних фінансів,
Державний податковий університет,
м. Ірпінь, Україна*

Управління фінансами є невід’ємною складовою господарської діяльності підприємств реального сектора економіки. Воно охоплює широкий спектр різних фінансових відносин, що виникають в процесі їхньої діяльності. Менеджмент підприємства, як ключовий суб’єкт управління, стикається з великою кількістю фінансових відносин з різними зовнішніми контрагентами, такими як банки, постачальники, клієнти та ін.

У зв’язку з різноманітністю фінансових відносин на підприємстві виділяється цілий комплекс об’єктів управління, які потребують специфічних заходів регулювання [1]. Ці об’єкти включають формування капіталу та використання капіталу.

Формування капіталу включає управління як власним, так і залученим капіталом, що означає раціональне розподілення фінансових ресурсів, враховуючи потреби підприємства, стратегічні цілі та ризики. Також до цього об’єкта відноситься управління кредиторською заборгованістю – зобов’язаннями перед постачальниками та іншими кредиторами.

Використання капіталу передбачає управління необоротними та оборотними активами. Необоротні активи використовуються підприємством

тривалий термін, оборотні перебувають в обороті та використовуються для забезпечення поточної діяльності підприємства.

Управління цими об'єктами відбувається в умовах постійних змін і вимагає від менеджменту підприємства не лише фінансових знань, але й стратегічного бачення та вміння приймати оптимальні фінансові рішення відповідно до поставлених цілей та умов ринку.

Кожен з елементів структури управління фінансами відіграє важливу роль у функціонуванні підприємства та має свої особливості, які вимагають розробки конкретних заходів для досягнення запланованих результатів, а саме: своєчасне забезпечення фінансовими ресурсами – передбачає ретельне планування та управління грошовими потоками щодо забезпечення підприємства необхідними фінансовими ресурсами для виконання поточних операцій, розширення бізнесу та реалізації стратегічних цілей; досягнення запланованого рівня доходу – включає в себе розробку та впровадження стратегій збільшення обсягу продажів, оптимізації витрат та максимізації прибутку; розробка оптимальної структури капіталу – означає підбір такого співвідношення між власним та залученим капіталом, яке забезпечить максимальну ефективність та мінімальні фінансові ризики для підприємства; підтримка необхідного рівня ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості – передбачає раціональне управління активами та зобов'язаннями, збереження достатнього рівня грошових ресурсів для виконання поточних зобов'язань та мінімізацію ризиків неплатоспроможності; забезпечення прийняттого рівня фінансового ризику при заданому рівні рентабельності – вимагає постійного моніторингу та оцінки ризиків, розробки стратегій їхнього управління та застосування фінансових інструментів для зменшення впливу негативних факторів на фінансові результати підприємства.

Загальна мета управління фінансами полягає у забезпеченні стабільності та ефективності фінансової діяльності підприємства, що вимагає комплексного та системного підходу до управління різними аспектами його фінансової сфери.

Врахування особливостей управління кожним елементом, шляхом їх включення у загальну структуру для досягнення спільної мети, є важливим аспектом ефективного фінансового управління підприємством. Забезпечення співпраці та взаємодії між різними складовими системи управління фінансами створює фундамент для досягнення високої продуктивності та оптимального використання ресурсів підприємства.

Вибір конкретного підходу у визначенні ефективності управління фінансами залежить від стратегічних цілей та особливостей підприємства.

Однак цільовий підхід є особливо важливим, оскільки він забезпечує практичну спрямованість та фокусує на досягнення конкретних цільових результатів, який може бути виражений як у якісних, так і в кількісних показниках. На етапі планування ці цілі стають основою для розробки стратегій та планів дій. При цьому організація управління фінансами підприємства здійснюється з урахуванням цих цілей, впроваджуючи необхідні процедури, системи та інструменти для досягнення заданих результатів.

Звідси ефективне управління фінансами на підприємстві розглядається як результативне управління, спрямоване на досягнення конкретних цільових результатів, що відповідають стратегічним цілям та потребам підприємства.

Отже, процес оцінки ефективності управління фінансами на підприємствах реального сектора економіки є складним і багатоаспектним завданням, яке вимагає аналізу широкого спектру фінансових відносин суб'єкта господарювання. Кожен з сегментів управління фінансами, такі як управління власним та позиковим капіталом, управління необоротними та оборотними активами – має свої специфічні показники, які використовуються для оцінки ефективності їх використання. Крім того, для загальної оцінки ефективності управління фінансами підприємства використовуються узагальнюючі показники, такі як рентабельність сукупного капіталу або сукупних активів, рентабельність продажів, чиста рентабельність та економічна додана вартість. Ці показники дозволяють оцінити ефективність управління фінансами підприємства в цілому, враховуючи різні аспекти його діяльності.

Таким чином, широкий спектр показників дозволяє здійснити комплексний аналіз ефективності управління фінансами підприємства, що допомагає виявити його сильні та слабкі сторони та прийняти необхідні управлінські рішення для покращення його діяльності.

Література

1. Давиденко Н. М., Буряк А. В. Чинники впливу на фінансовий потенціал аграрних суб'єктів господарювання. Бізнес-навігатор. № 2 (69) 2022. С.115-119.

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

*С. С. Клименко, здобувач третього
(освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна*

Науковий керівник – С. М. Халатур,
*д. е. н., професор, завідувач кафедри
фінансів, банківської справи та
страхування,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна*

У сучасному світі бізнес стикається з непередбачуваними викликами та кризовими ситуаціями, які можуть виникнути через різноманітні фактори, такі як економічні спади, політичні нестабільності, природні катастрофи чи соціальні кризи. Управління підприємствами повинно бути готовим до ефективної реакції на такі ситуації та вміти виходити з них з мінімальними втратами. Антикризове управління стає важливою складовою стратегії підприємства в умовах невпевненості та ризику. Воно передбачає не лише реагування на кризові явища, але й активну підготовку та попередження можливих проблем.

Антикризове управління є стратегічною областю управління, спрямованою на забезпечення стійкості та ефективності діяльності підприємства в умовах кризових ситуацій. Це процес, що передбачає аналіз ситуації, розробку стратегій виходу з кризи, ефективне управління ресурсами та комунікації зі стейкхолдерами. Ключовими аспектами антикризового управління є аналіз ситуації, розробка стратегії, фінансове управління, управління персоналом, комунікації, інновації та адаптація, управління ризиками, партнерство та співпраця. Заходи антикризового управління можуть включати в себе зміни в структурі підприємства, перегляд стратегічних цілей, а також впровадження ефективних інструментів управління, спрямованих на підвищення рівня конкурентоспроможності та забезпечення стійкості у складних умовах.

Звісно, антикризове управління завжди залишається актуальним, оскільки підприємства постійно знаходяться під впливом різних економічних, соціальних та політичних факторів, які можуть спричинити кризові ситуації.

Актуальні аспекти які впливають на ефективність впровадження антикризового управління:

– пандемія COVID-19 – глобальна пандемія створила безпрецедентні виклики для бізнесу. Підприємства мусили швидко адаптуватися до змін у робочих умовах, змінювати стратегії розвитку та забезпечувати безпеку працівників;

– економічна нестабільність – зміни в економічному середовищі, такі як рецесії, зміни валютних курсів, зміни правил торгівлі тощо, можуть спричинити кризові ситуації для бізнесу;

– технологічні та інноваційні зміни – розвиток технологій може призвести до змін у вимогах ринку, а також до виникнення нових можливостей та загроз для бізнесу;

– зміни в регулятивному середовищі – політичні зміни, нові закони та регуляції можуть мати значний вплив на діяльність підприємства та вимагати адаптації до нових умов;

– глобальні кризи та природні лиха – події, такі як природні катастрофи, терористичні атаки, війни тощо, можуть також спричинити кризові ситуації для бізнесу.

Антикризове управління залишається критично важливим для підприємств у будь-який час, оскільки воно допомагає їм ефективно реагувати на зміни та забезпечувати стійкість у складних умовах.

Антикризове управління включає ряд ключових аспектів, спрямованих на забезпечення стійкості та ефективності діяльності підприємства в умовах кризи. Ключові аспекти антикризового управління підприємства наступні:

– аналіз ситуації – ретельне вивчення економічної, фінансової та організаційної ситуації на підприємстві та на ринку загалом, щоб зрозуміти причини кризового стану;

– розробка стратегії – визначення стратегії виходу з кризи, включаючи реорганізацію бізнес-процесів, зменшення витрат, пошук нових ринків та способів підвищення ефективності;

– фінансове управління – ефективне управління фінансами, включаючи зменшення витрат, оптимізацію грошового потоку, пошук нових джерел фінансування та підтримку від банків чи інших фінансових установ;

– управління персоналом – збереження та мотивація персоналу, а також можливе зменшення штату з мінімальними втратами для бізнесу;

– комунікації – побудова ефективної системи комунікації зі стейкхолдерами, включаючи співробітників, клієнтів, постачальників та інвесторів, щоб забезпечити їх підтримку та зрозуміння;

– інновації та адаптація – активний пошук нових можливостей та шляхів адаптації до змін в економічному середовищі, включаючи впровадження нових технологій та продуктів;

– управління ризиками – ідентифікація та управління ризиками, пов'язаними з кризовою ситуацією, зокрема фінансовими ризиками, ризиками втрати ринку та репутації;

– партнерство та співпраця – розвиток партнерських відносин з іншими компаніями, галузевими організаціями, державними органами та іншими зацікавленими сторонами для спільного вирішення проблем та підтримки у складних умовах.

Успішна навігація через кризові ситуації вимагає комплексного підходу та активної взаємодії всіх зацікавлених сторін. Основні принципи антикризового управління полягають у здатності підприємства реагувати на зміни, приймати стратегічні рішення та швидко адаптуватися до нових умов.

Важливо також розуміти, що кризові ситуації можуть бути не лише загальними економічними кризами, але і внутрішніми проблемами управління або негативними зовнішніми факторами. Тому підприємствам необхідно мати гнучкість та готовність до реагування на будь-які виклики. Успішне антикризове управління вимагає не лише вирішення негараздів, але і виявлення нових можливостей для розвитку. Підприємства, які можуть побачити кризу як шанс для змін і покращень, часто виходять з неї сильнішими та більш конкурентоспроможними.

ОСОБЛИВОСТІ КОНКУРЕНЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ В ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ В УКРАЇНІ

*М. О. Ковальов, здобувач третього
(освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя, Україна*

Основними особливостями конкуренції в цифровому середовищі є: велика кількість продавців і покупців через відсутність географічних кордонів; переважно нецінова конкуренція; низькі бар'єри для входу на ринок; продавці та покупці повністю обізнані з ринковими умовами, особливо з великою кількістю даних про поведінку споживачів на стороні продавця; зростання вартості залучення нових клієнтів, що призводить до низької лояльності та

утримання клієнтів; складність конкуренції на ринку через наявність певних факторів.

Згідно досліджень аналітиків McKinsey & Company, цифрова конкуренція ґрунтується на таких складових:

– конкурентній боротьбі: перемагають компанії, які бажають надати найбільшу користь споживачам, а не власній компанії. Цифрові послуги можуть миттєво і майже вільно тиражуватися й додають цінності гіпермасштабованим гравцям, знижуючи ціни до нульової маржинальної вартості. Цифрові технології дозволяють клієнтам купувати лише те, що їм потрібно і робити власний вибір. У цьому середовищі бізнес-лідери повинні навчитися конкурувати, створюючи відчутну цінність для своїх клієнтів;

– цифрова конкуренція розвивається за правилом «переможець отримує все». Завдяки своїм масштабам і домінуванню в мережі, кілька переможців збирають величезні обсяги даних про клієнтів. Ця інформація допомагає визначити найкращих партнерів для захисту ланцюжка створення вартості під тиском майбутніх загроз і цифрових технологій. У такому середовищі компанія, стратегічною метою якої виступає збереження частки ринку, може бути приречена, якщо вона не стане лідером ринку. Такий лідер вважає, що може зберегти своє лідерство, перевершуючи своїх традиційних конкурентів, а не зосереджуючись на цифровій моделі, де частка ринку стабільна, прибуткові ніші продовжують захищатися і досягаються ринкові вигоди;

– цифрова конкуренція преміює ранніх прихильників та їх першоджерело, залишаючи уважні компанії далеко позаду. Ранні прихильники та їх швидкі послідовники постійно тестують і вдосконалюються, створюючи перші прототипи та покращуючи їх у режимі реального часу, скорочуючи час на впровадження інновацій [2].

Щоб успішно конкурувати, компанії повинні мати певні переваги: порівняльні переваги та конкурентні переваги.

Порівняльна перевага за дослідженням провідного економіста М. Портера [2], який називав її «перевагою нижчого порядку» існує лише протягом короткого періоду часу і вживається всіма конкурентами або швидко освоюється. У стандартній економіці компанії мають такі переваги з таких причин:

– сприятливе географічне положення та наявність транспортної інфраструктури для віддалених доставок;

– демографічні фактори, такі як доступність кваліфікованої робочої сили, освіченість та рівень професійної підготовки, або можливість залучення працівників з інших регіонів;

– загальні економічні умови в країні, такі як потенціал ринку, державна політика з приводу інвестицій, фінансування та оподаткування, можливість використання масштабних ефектів і досвіду, наявність додаткових джерел фінансування, розвиненість ринкової інфраструктури, широке поширення співпраці між підприємствами та послуг посередників тощо.

Підприємства формують свої конкурентні переваги. Це включає унікальні характеристики товарів, особливості їх виробництва та реалізації, а також додаткові сервіси, які відрізняють їх від конкурентів і дозволяють зайняти вигідну позицію на ринку [1].

Конкурентні переваги – це «переваги високого порядку», які набагато складніше отримати або скопіювати. М. Портер [2] допускає, що основними конкурентними перевагами підприємства є: низькі виробничі витрати. Кінцеве досягається за рахунок підвищення продуктивності праці, контролю над витратами та використання ефективних методів продажу і реклами; диференціація продукції та послуг за рахунок технічного вдосконалення обладнання, випуску нових товарів, забезпечення якісного після продажного обслуговування, створення позитивного іміджу торгової марки виробника, реклами тощо; орієнтація на потреби сегмента (окремого споживача або групи споживачів). Характерного значення тут набуває посилення впливу маркетингу на споживачів, зокрема, підвищення якості продукції, встановлення поміркованих цін, своєчасне реагування на запити споживачів та ефективне обслуговування клієнтів. Взагалі, в сучасних умовах найважливішою конкурентною перевагою компанії є знання, що означає створення інтелектуальних продуктів, тобто нових науково-технічних розробок, продуктів, торгових марок, систем просування продукції на ринку та нової ринкової інфраструктури.

Література

1. Янковий О. Г. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення: Монографія. Одеса: Атлант, 2013. 470 с.
2. Портер М. Е. Конкурентна стратегія. Техніки аналізу галузей і конкурентів. Київ: Наш формат, 2020. 424 с.

ЛІЦЕНЗУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

О. В. Кравченко, к. е. н., доцент, доцент
кафедри бухобліку та оподаткування
Сумський державний університет, м. Суми,
Україна

Ю. А. Пуговкіна, здобувачка першого рівня
вищої освіти
Сумський державний університет, м. Суми,
Україна

Одним з важливих регуляторів господарської діяльності підприємств реального сектору економіки на рівні держави є процес ліцензування різноманітних видів діяльності, товарів, робіт і послуг. На сьогодні в Україні налічується чимало проблем та протиріч в частині ліцензування різних видів діяльності, також цей процес супроводжується і проблемами організаційного характеру діяльності безпосередньо самих органів ліцензування. Загальний порядок ліцензування врегульовано Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності». Згідно з цим законом поняття ліцензія слід розглядати як право здійснювати певний вид господарської діяльності [1]. Також на постійній основі відбувається перегляд дозволів, ліцензій та інших дозвільних документів, які надають право на здійснення господарської діяльності.

В Україні 33 види діяльності вимагають наявності ліцензії. Найпоширенішими є такі види як: банківська діяльність, виробництво лікарських засобів, вогнепальної зброї, спирту, тютюнових виробів та їх торгівля тощо.

Видача ліцензій відбувається в державному органі, який уповноважений цим правом, - орган ліцензування. Вони мають право залишати ліцензію без розгляду, видавати або відмовляти у видачі, переоформлювати, анулювати та призупиняти її дію. Також їхніми функціями є контроль за виконанням ліцензійних вимог, ведення ліцензійного реєстру, а також повинні надавати інформаційне супроводження.

Державна політика у сфері ліцензування має принципи: єдиної державної системи ліцензування, територіальності, законності, пріоритетності захисту прав, життя і здоров'я людини, навколишнього середовища, рівності прав суб'єктів господарювання, відкритості процесу ліцензування. Наприклад, єдність державної системи ліцензування, здійснюється шляхом становлення єдиного переліку видів господарської діяльності, документів для подачі та органів ліцензування. На сайтах Головного управління ДПС наявні відповідні

згадані переліки, що значно полегшує інформаційне забезпечення громадян. Також на даних ресурсах можна знайти єдині ліцензійні умови, що підтверджує виконання принципу рівності прав суб'єктів господарювання. Щодо принципу територіальності, то його значення в тому, що ліцензія діє тільки на адміністративну територію органу ліцензування, який видав дану ліцензію. Принцип забезпечення законності передбачає наявність відповідного Закону, в якому висвітлено питання, пов'язані з видачою ліцензії, відмовою, переоформленням, зупиненням, відновленням, анулюванням ліцензії. Дії принципу пріоритетності життя людини та навколишнього середовища підтверджується переліком видів діяльності, які вимагають ліцензій. Адже ліцензування застосовується виключно до галузі господарської діяльності, здійснення якої може становити потенційну загрозу для порушення прав, законних інтересів громадян, загрозувати життю чи здоров'ю осіб, а також призводити до негативних наслідків для навколишнього природного середовища та безпеки держави. Принцип відкритості у процесі ліцензування реалізується шляхом включення відомостей про ліцензування конкретних видів господарської діяльності суб'єктів господарювання до ліцензійних реєстрів. В реєстрі наведено інформацію про наявність діючої ліцензії, термін дії та орган ліцензування. Корисність даного реєстру полягає в тому, що дія ліцензії може спливати з дня на день, тоді як договір укладений на довший термін.

Література

1. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 02.03.2015 р. № 222-VIII : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text> (дата звернення: 12.02.2024).

ЩОДО МЕТОДИЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

О. І. Нор-Шаранова, здобувачка другого
рівня вищої освіти,

*Український державний університет науки і
технологій, м. Дніпро, Україна*

Т. Б. Ігнашкіна, к. е. н., доцент, доцент
кафедри економіки та підприємництва ім.
Т. Г. Беня,

*Український державний університет науки і
технологій, м. Дніпро, Україна*

Важливим напрямом управлінської діяльності підприємства в кризових умовах є забезпечення його фінансово-економічної безпеки. Це, в свою чергу, потребує розробки ґрунтового методичного інструментарію оцінювання і діагностування рівня цієї безпеки. Не розглядаючи у даному випадку детально питання сутності категорії, зазначимо лише, що під фінансово-економічною безпекою підприємства (надалі ФЕБП) будемо розуміти стан захищеності підприємства від внутрішніх та зовнішніх загроз, який забезпечує його ефективне функціонування і динамічний розвиток.

Вітчизняною наукою методичним питанням оцінювання рівня фінансово-економічної (економічної) безпеки підприємства приділено значну увагу [1-4] та ін. Можна виділити такі базові методичні підходи до оцінювання ФЕБП: функціональний або інакше інтегральний (передбачає вирішення низки методичних питань - від обґрунтування складу компонент, формування в межах кожної з них системи конкретних часткових показників до визначення та інтерпретування інтегрального рівня ФЕБП; індикаторний (порівнюються фактичні значення кожного показника з індикатором, який є пороговим для цього показника); експертний (використовується у випадках, коли відсутня можливість кількісного виміру і чіткої інтерпретації отриманих результатів); матричний (побудова найчастіше двовимірних матриць з відображенням певних показників по вертикалі і горизонталі осей матриці і описом зон на їх перетині).

Найбільш розповсюдженим є перший методичний підхід, який і прийнято авторами дослідження. При визначенні складу компонент ФЕБП виходили з ключових функціональних задач, з якими стикається кожне підприємство, зокрема, це: забезпечення високої фінансової стійкості та автономії, високого рівня техніко-технологічного розвитку та кваліфікації менеджерів і робітників, проведення і швидке впровадження результатів

НДДКР, мінімізація екологічних впливів виробничої діяльності на довкілля, якісний правовий захист підприємства, захист конфіденційної інформації компанії, ефективна організація системи фізичної безпеки персоналу компанії, її матеріальних і нематеріальних активів. Виходячи з цього, прийнято наступні компоненти ФЕБП: фінансово-економічна; техніко-технологічна; кадрова; інноваційна; екологічна; політико-правова; інформаційна; силова.

Для кожної компоненти сформовано системи конкретних вимірюваних показників. Наведемо ці показники для складових ФЕБП (фінансово-економічної, техніко-технологічної, кадрової), що є ключовими для виробничого підприємства, зазначаючи при цьому й важливість інших наведених вище складових.

До фінансово-економічної складової включено показники в розрізі найбільш розповсюджених груп, а саме: показники прибутковості (рентабельність активів, власного капіталу, виробництва, продажів, випуску продукції); показники ділової активності (коефіцієнти оборотності оборотних коштів, середній термін оплати дебіторської заборгованості, середній термін оплати кредиторської заборгованості); показники фінансової стійкості (коефіцієнти автономії, маневреності, забезпечення реальним капіталом); показники платоспроможності (коефіцієнти покриття, швидкої ліквідності, абсолютної ліквідності); надлишок або нестача обігових коштів.

До кадрової складової включено такі: плинність кадрів, коефіцієнт кваліфікації працівників, рівень трудової дисципліни, продуктивність праці.

Техніко-технологічна складова представлена досить розгалуженою системою показників: рівень прогресивності технологій і продукції, рівень технологічного потенціалу, фондоозброєність праці, коефіцієнти зносу, вибуття, оновлення основного капіталу, частка браку, фондомісткість продукції, матеріаломісткість, рівень завантаження виробничих потужностей.

Для забезпечення співмірності показників економічної безпеки, що мають різні одиниці виміру та їх кількісні оцінки знаходяться в дуже широкому діапазоні, використано логарифмічну шкалу. Завдяки такому підходу може стискатися широкий діапазон значень у більш керовану та візуально інтуїтивно зрозумілу шкалу, а окрім того, така шкала добре ілюструє відносні зміни показників. Тоді інтегральний показник ФЕБП (ІФЕБП) буде дорівнювати сумі логарифмічних оцінок відносних характеристик, розрахованих за усіма показниками ($a_i(1) / a_i(0)$)

$$I_{\text{ФЕБП}} = \sum_{i=1}^n \left(\ln \frac{a_i(1)}{a_i(0)} \right) n_i$$

де $\pi_i = 1$, якщо збільшення i -го показника покращує становище, $\pi_i = -1$, якщо збільшення i -го показника погіршує становище.

ФЕБП характеризує динаміку зміни сукупності показників ФЕБП у порівнянні із базовим періодом. Якщо він є додатним, відбуваються позитивні зміни рівня ФЕБП, дорівнює нулю – жодних змін, від'ємний – зниження рівня безпеки. Апробацію запропонованого методичного підходу здійснено на прикладі Дніпропетровського агрегатного заводу. За результатами розрахунків отримано значення ІФЕБП, яке дорівнює 0,198. Як бачимо, воно є додатним, тобто спостерігається позитивна динаміка рівня ФЕБП.

Література

1. Колісниченко П. Т. Науково-методичні підходи до оцінки рівня економічної безпеки підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 16. С. 38-44.
2. Коптєва Г. М. Класифікація підходів до оцінки економічної безпеки підприємства. Східна Європа: Економіка, бізнес та управління. 2020. Вип. 2(25). С. 221–229. URL: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.25-32>.
3. Пілецька С. Т., Коритько Т. Ю., Ткаченко Є. В. Модель інтегральної оцінки економічної безпеки підприємства. Економічний вісник Донбасу. 2021. № 3 (65). С. 56–65. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/181846>.
4. Сосновська О. О., Житар М. О. Аналіз методів оцінки рівня економічної безпеки підприємств. Бізнес Інформ. 2019. № 1. С. 21–26. URL: https://www.businessinform.net/export_pdf/business-inform-2019-1_0-pages-21_26.pdf.

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

*О. О. Олійник, к. е. н., доцент, доцент
кафедри фінансів, банківської справи та
страхування,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна*

В умовах сучасної економічної нестабільності, оцінка фінансового стану та результатів діяльності підприємства є критично важливою для забезпечення його успішного функціонування. Ця оцінка повинна проводитися на всіх рівнях управління, оскільки вона дозволяє виявити проблемні сфери та приймати належні заходи для їх вирішення.

Невідповідна увага до фінансових проблем може призвести до серйозних збитків для підприємства. Деякі з них можуть занадто уповільнено реагувати на зміни на ринку, недостатньо контролювати витрати та ефективно використовувати ресурси, що може призвести до значних фінансових втрат.

У цьому контексті, ефективне управління стає ключовим для забезпечення стійкого функціонування підприємства. Злагоджена система управління, що дотримується об'єктивних економічних законів і враховує поточний стан підприємства на ринку товарів та послуг, дозволяє ефективно реагувати на зміни зовнішнього середовища, оптимізувати витрати та максимізувати прибуток.

Важливим елементом такої системи є постійний моніторинг фінансових показників, аналіз результатів діяльності та розробка стратегій управління ризиками. Тільки такий підхід дозволить підприємству ефективно впоратися з економічною нестабільністю та забезпечити стійкий розвиток в умовах непередбачуваності на ринку.

На сьогоднішній день існує значна різноманітність методик оцінки фінансового стану підприємства, проте проблема полягає у тому, що більшість з них розроблені за західними моделями та потім адаптовані до вітчизняних реалій. Більшість сучасних методик мають загальновідомий характер і базуються на нормативних показниках аналітичних коефіцієнтів. Однак варто враховувати те, що специфіка галузей та сфер діяльності підприємств може значно впливати на значення цих нормативів.

У зв'язку з цим, дуже важливою стає поява нових методик оцінки фінансового стану, які б не лише враховували універсальні принципи, а й адаптувалися до специфіки конкретної галузі чи виду діяльності підприємства. Такі методики повинні враховувати вплив національної економічної ситуації на господарські відносини, а також ураховувати особливості структури майна та джерел його формування у конкретній сфері.

Розвиток нових методик оцінки фінансового стану, спеціально адаптованих до вітчизняних умов, дозволить забезпечити більш точну та об'єктивну оцінку фінансової стійкості підприємств, що в свою чергу сприятиме покращенню управління ними та сприятиме зниженню фінансових ризиків та проблем які з ними пов'язані. Такі методики також допоможуть уникнути недооцінки або переоцінки фінансового стану підприємств і сприятимуть більш об'єктивним стратегічним рішенням управління.

У сучасних умовах національна ринкова економіка знаходиться в складних умовах, що вимагає від суб'єктів різних організаційно-правових форм господарювання проводити ретельну та збалансовану політику забезпечення стабільного фінансового стану. Нинішні виклики ставлять під сумнів не тільки ефективність управління, але й життєздатність бізнесу в цілому. Головним завданням в цьому контексті є пошук оптимальних рішень для покращення платоспроможності та фінансової стійкості.

Мета оцінки фінансового стану підприємства полягає у проведенні детального та об'єктивного аналізу використання фінансових ресурсів. Цей аналіз дозволяє виявити внутрішні резерви покращення фінансового стану та зміцнення платоспроможності. Це означає перевірку ефективності витрат, оптимізацію фінансових потоків, а також оцінку ризиків та можливостей.

Важливим аспектом є також врахування специфіки галузі та конкурентного середовища, в якому діє підприємство. Індустріальні характеристики, тенденції ринку та потенційні загрози повинні бути враховані при аналізі фінансового стану. Тільки такий комплексний підхід дозволить зробити об'єктивні висновки і розробити стратегії для подальшого розвитку та зміцнення фінансової стійкості підприємства.

Для підвищення якості управління підприємством на сучасному етапі необхідне посилення методологічного та методичного забезпечення оцінки фінансового стану та планування діяльності. Це означає, що керівництво повинно активно працювати над вдосконаленням інструментів, які використовуються для аналізу та прийняття стратегічних рішень.

Одним із ключових напрямків управління є реалізація стратегії, спрямованої на зміцнення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. Це може включати в себе оптимізацію фінансових процесів, зменшення витрат, удосконалення управління кредитними та фінансовими ризиками, а також розробку стратегій залучення фінансових ресурсів.

Паралельно з цим, значимим напрямом стратегічного управління підприємством є аналіз його поточної діяльності та розробка планів подальшого розвитку. Цей процес передбачає оцінку внутрішніх та зовнішніх факторів що впливають на підприємство, а також ідентифікацію потенційних можливостей та загроз. На основі отриманих даних розробляються стратегії та тактичні плани, спрямовані на забезпечення успішного функціонування підприємства в майбутньому.

Таким чином, поєднання методів оцінки фінансового стану з реалізацією стратегій по зміцненню фінансової стійкості та платоспроможності, а також аналізу поточної діяльності та розробки планів розвитку, створює ефективну основу для успішного управління підприємством в умовах сучасної ринкової економіки.

Література

1. Олійник О. О. Фінансовий стан підприємства в контексті ліквідності та платоспроможності. Агросвіт, 2018. № 19. С. 34–38.

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ

*Т. І. Олійник, к. е. н., доцент, доцент
кафедри економіки, підприємництва та
управління підприємствами,
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара, м. Дніпро, Україна*

Управління ризиками діяльності підприємства має на меті мінімізувати негативні наслідки небажаних ризикованих подій та максимізувати можливості від позитивних змін, що в цілому сприяє оптимальному функціонуванню підприємства. Це важлива складова управління підприємством, яка спрямована на передбачення, оцінку та контроль ризиків, які можуть вплинути на його діяльність.

Управління ризиками допомагає забезпечити стійкість та надійність бізнесу в умовах непередбачуваності та змін на ринку. З одного боку, воно спрямоване на запобігання негативним наслідкам ризикованих подій або зменшення їхнього впливу. З іншого – активно розглядає можливості для використання позитивних ризиків та їхнього максимального впливу на розвиток підприємства.

Управління ризиками можна розглядати як «додатковий вектор» управління підприємством, який доповнює його основні стратегії та тактики. Це дозволяє підприємству адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі та ефективно використовувати можливості для досягнення поставлених цілей. Тому управління ризиками стає необхідною складовою успішного управління підприємством в сучасних умовах бізнесу [1].

Процес управління ризиками в межах підприємства вимагає наявності системи управління ризиками, яка складається з комплексу елементів, необхідних для ефективного проведення цього процесу. Ця система має бути інтегрована в загальну систему управління підприємством та враховувати його стратегічні цілі та завдання, де основними елементами системи управління ризиками є:

- методика управління ризиками – визначає основні принципи, методи та інструменти для ідентифікації, оцінки, контролю та зниження ризиків;
- набір програмних, інформаційних та технічних засобів, які допомагають збирати, аналізувати та обробляти інформацію про ризики, а також впроваджувати заходи для їхнього управління;

– кваліфікований персонал підприємства, який володіє необхідними знаннями та навичками для ефективного ведення процесів управління ризиками;

– процеси, які включають діагностику та оцінку ризиків, розробку та впровадження заходів щодо їхнього зниження, а також контроль за результатами цих заходів;

– загально управлінські підходи, такі як цілепокладання, планування, виконання, облік, контроль та аналіз, які інтегруються в управління ризиками для забезпечення ефективності та результативності цього процесу;

– організаційна інфраструктура підприємства, яка надає необхідну підтримку для проведення управління ризиками, включаючи структури, процедури, комунікаційні канали та відповідальність за виконання завдань.

Цілісність системи управління ризиками допомагає підприємствам ефективно виявляти, аналізувати та управляти ризиками, що може забезпечити їхню стійкість і успішність в умовах непередбачуваності та змін на ринку.

Проблеми, пов'язані з побудовою систем управління ризиками на підприємствах реального сектора, виникають з ряду причин, що обумовлені як технічними, так і організаційними аспектами. Тому необхідно визначити шляхи їх подолання та вдосконалення управлінських практик.

По-перше, слабкість методичного апарату ризик-менеджменту ускладнює процес побудови системи управління ризиками. Брак стандартизованих підходів та методологій ускладнює впровадження ефективних стратегій управління ризиками на підприємствах. При цьому розвиток та стандартизація методичних інструментів ризик-менеджменту може сприяти подоланню цієї проблеми.

По-друге, недостатнє поширення практики побудови систем управління ризиками також ускладнює ситуацію. Багато підприємств ще не визнали необхідність впровадження таких систем або не мають достатнього досвіду в цій області. Необхідно проводити інформаційні кампанії та надавати підтримку для підприємств щоб стимулювати їх до впровадження систем управління ризиками.

Крім того, низький рівень якості менеджменту виробничих та організаційних процесів на підприємствах ускладнює впровадження систем управління ризиками. Необхідно проводити навчання та розвивати навички управлінського персоналу, а також створювати стимули для підвищення якості менеджменту в цілому. Тому, для подолання проблем у побудові систем управління ризиками, необхідно звернути увагу на розвиток методичного

апарату, поширення практики впровадження систем управління ризиками та підвищення якості управлінських процесів на підприємствах.

Однак варто відзначити, що на сьогодні вже існує позитивний досвід впровадження систем управління ризиками на підприємствах реального сектора, який підтверджується практичними результатами ведення бізнес-процесів. В контексті цього досвіду кожне підприємство формує свою власну систему управління ризиками, враховуючи його виробничі завдання, технічний потенціал і фінансовий стан.

Підсумовуючи вищевикладене, можна відзначити, що підхід до визначення основних параметрів конфігурації системи управління ризиками виходить із ретельного аналізу техніко-економічного завдання, що стоїть перед підприємством. Це завдання враховує особливості виробничих процесів, технічний потенціал, економічний стан та стратегічні цілі підприємства. Звідси розробка систем управління ризиками є індивідуальним і комплексним процесом, який враховує унікальні характеристики кожного підприємства і дозволяє забезпечити ефективну захищеність від ризиків та досягнення ним стратегічних цілей.

Література

1. Олійник Т. І. Ризик менеджмент – фактор забезпечення економічної безпеки підприємств стабільного розвитку України. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2018. Випуск 5 (17). С. 115–118.

СУТНІСТЬ ЕКОНОМІЧНО-ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ КРАЇНИ

О. Л. Правило, здобувачка другого рівня вищої освіти,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна

Науковий керівник – А. Ю. Сірко,
асистент кафедри фінансів, банківської
справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна

Перехід від ринкової економіки до ринку споживчих товарів, швидкі зміни економічної кон'юнктури, структурний характер національної економіки призвели до того, що більшість українських підприємств опинились

у складному фінансовому становищі. Їх лідери повинні швидко розпізнавати наслідки економічних змін і приймати ефективні рішення щодо управління.

Першочерговим завданням на даний момент є збереження макро- та мікроекономічної стабільності в Україні. Світовий досвід свідчить, що в більшості розвинутих країн держава бере активну участь у створенні умов для розвитку підприємств, сприяє і підтримує процес розвитку найбільш ефективних і доцільних напрямків їх діяльності. Ринкові реформи та структурні перетворення в економіці України є першопричиною фінансової стабільності та успіху бізнесу, що призводить до сталого економічного розвитку та збільшення державних прибутків. Будь-які прийняті рішення мають зрештою призвести до фінансових вигод для компанії. Керівництво підприємств у нашій країні займається, перш за все, вирішенням нагальних питань. У результаті багато компаній нагадують тимчасові структури, які не мають необхідного запасу економічної, інтелектуальної, організаційної та виробничої «потужності». Підтримка фінансової стабільності важлива для представлення іміджу компанії на ринку, тому необхідно вживати заходів для його покращення. Щоб зрозуміти фундаментальну мету фінансової стабільності, важливо вивчити те, як вона тлумачиться в письмових джерелах, і розглянути різні точки зору вчених. Слово «стабілізація» вживається для опису впорядкування безладного руху та встановлення загальної тенденції до динамічних змін [1, с. 550]. В економічному словнику пояснюється, що стабілізація (походить від латинського дієслова *stabilis*, що означає стійкий) – це процес приведення стану, який є постійним або підтримує цей стан.

Стабілізація економіки досягається шляхом запобігання економічного спаду, підтримки економічних показників на певному рівні та стримування спаду. Тлумачний словник Економіста визначає термін «стабілізація» як поліпшення економічного розвитку, яке відбувається в міру подолання кризи, що виявляється у збільшенні виробництва. Як наслідок, стабілізація – це реалізація урядом економічних, політичних і правових стратегій, спрямованих на підтримку стабільності розвитку та пристосування економічних систем до змін навколишнього середовища. Вчені різних країн по-різному розуміють поняття «фінансова стійкість підприємства». Лях Л. М. Категорія «фінансова стабілізація» описує дії щодо встановлення фінансової стабільності функціонування бізнесу як проміжного кроку до його довгострокового розвитку [2, с. 7]. Радіонова І.В., стабілізація фінансів – це протилежність фінансовій дестабілізації, яка передбачає досягнення економічного зростання при одночасному припиненні зниження обсягів виробництва [3, с. 42]. На нашу думку, фінансова стійкість – це комплекс фінансових дій, які

використовуються організацією з метою забезпечення її фінансової стабільності в умовах нестабільного зовнішнього середовища та є однією з умов стабільного розвитку організації, що створює передумови для збільшення виробництва.

В результаті фінансова стійкість підприємства, яка є одним із способів управління своєю діяльністю, відповідає за регулярне виробництво якісної продукції, надання доступних послуг, створення міцної позиції на ринку, виробництво високотехнологічного обладнання, регулярний потік капіталу, застосування ефективних методів виробництва, прийняття невеликого ступеня ризику під час процес діяльності, та надання послуг, які є винятковими.

Література:

1. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л. Фінансово-економічний словник. Львів: Видавництво національного університету «Львівська політехніка», 2005. 714 с.
2. Лях Л. М. Забезпечення фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств: Автореф. Дис... канд. екон. наук: 08.04.01. Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» УААН. К., 2002. 20 с.
3. Радіонова І. Ф., Алімпієв Є. В. «Не-кейнсіанський» підхід до економічної стабілізації з використанням фінансових інструментів. Фінанси України. 2009. №4. С. 42-52.

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

О. В. Родіна, докторка філософії з менедж.,
доцент кафедри менеджменту і права,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна

К. В. Красножон, здобувач першого рівня
вищої освіти,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна

Так, управлінські рішення яскраво висвітлюють природу та роль у функціонуванні підприємства. Загальною метою управлінських рішень є досягнення ефективності, стійкості та сталого розвитку підприємства, узгоджуючи його стратегічні цілі з соціальними та економічними вимогами оточуючого середовища.

Зокрема процеси прийняття управлінських рішень на етапах планування стратегії розвитку мають важливе значення у діяльності підприємства.

Управлінське рішення – це процес вибору або прийняття рішення керівництвом організації, спрямований на досягнення стратегічних цілей та

вирішення проблем, що виникають у ході діяльності. Такі рішення приймається на основі аналізу інформації, розгляду різних альтернатив і оцінки їх впливу на підприємство [1]. Основною метою управлінських рішень є досягнення конкретних результатів та покращення ефективності діяльності організації. Саме управлінські рішення також тісно пов'язані із стратегічними цілями та напрямками розвитку організації. Вони базуються на аналізі поточної ситуації, прогнозуванні та урахуванні потреб інтересів стейкхолдерів, а також урахуванні внутрішніх та зовнішніх факторів впливу. Управлінські рішення призначені для досягнення конкретних результатів, оптимізації процесів та вирішення стратегічних завдань, сприяючи стабільності та успішному розвитку організації.

Багатоаспектність поняття «управлінське рішення» характеризує рис. 1. [2].

Рис. 1. Багатоаспектність поняття «управлінське рішення»

Ключовими аспектами на етапі прийняття управлінських рішень щодо розвитку є чітке розуміння наступного:

– управлінські рішення призначені для ліквідації невідповідностей між бажаним станом (стратегічними цілями та планами) та фактичним станом підприємства;

– управлінських рішень як соціально-економічних актів відіграє важливу роль у взаємодії зі стейкхолдерами, включаючи персонал, соціальні групи та колектив підприємства. Управлінські рішення мають враховувати інтереси всіх зацікавлених сторін;

– управлінські рішення повинні відображати потреби та інтереси колективу, сприяючи створенню сприятливого та задовільного для всіх учасників середовища.

Отже, процес прийняття управлінських рішень пов'язаний із розвитком підприємства та передбачає наступні етапи: аналіз поточної ситуації розвитку, визначення задач і стратегічних цілей, аналіз можливих альтернатив, оцінка ризиків, прийняття та реалізація управлінських рішень, моніторинг результатів.

Література

1. Ачкасова Л. М. Оцінювання ефективності управлінських рішень. Економіка транспортного комплексу: збірник наукових праць. Харків: ХНАДУ, 2018. Вип. 23. С. 50–59.

2. Бакуменко В. Д. Формування державноуправлінських рішень: проблеми теорії, методології, практики : Монографія. Київ: Вид-во УАДУ, 2000. 328 с.

ЗВ'ЯЗОК КОНЦЕПЦІЇ КОРПОРАТИВНОГО ПАРТНЕРСТВА З УПРАВЛІННЯМ ПЕРСОНАЛУ.

*В. А. Рябцев, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Український державний університет науки і
технологій, м. Дніпро, Україна*

Підхід сталого розвитку в міжнародному розумінні полягає в управлінні бізнес процесами таким чином, щоб задовольняти потреби клієнтів (внутрішніх чи зовнішніх), не шкодячи здатності майбутніх поколінь задовольняти свої потреби. Концепція сталого розвитку передбачає збалансоване управління фінансовими ресурсами і ефективно їх використання, зменшення витрат та підвищення конкурентоспроможності компанії на ринку. Компанії повинні дбати про збалансований розвиток усіх аспектів своєї діяльності. Це означає врахування взаємозв'язку між економічним, соціальним та екологічним вимірами бізнесу при прийнятті управлінських рішень. Для цього компанії повинні враховувати вплив своєї діяльності на суспільство, через створення безпечних та здорових умов праці для працівників, дотримання прав людини та етичних стандартів у всіх аспектах бізнесу. Створення безпечних умов для працівників не може бути інструментом нехтування економічною ефективністю, але це допомагає об'єднувати у компанії працівників які також зацікавлені в особистому сталому розвитку, що

є запорукою збільшення прибутку компанії через зростання персоналу який в ній працює.

Взаємна угода між двома або більше сторонами, спрямована на досягнення спільних цілей або вирішення спільних проблем – це є партнерство. Партнерство може приймати різні форми, такі як бізнес-партнерство, громадсько-приватне партнерство, міжнародне співробітництво, партнерство між урядом та громадянським суспільством тощо. У кожному випадку партнерство сприяє обміну ресурсами, знаннями та досвідом для досягнення спільних цілей. Але сучасні компанії мало приділяють уваги корпоративному партнерству, тобто розвитку стосунків між роботодавцем і працівником через партнерство. Недостатня увага до такого виду партнерства призводить до зростання напруги і до втрати часу на вирішення між особистих проблем замість досягання цілей компанії.

Міжнародний Банк реконструкції та розвитку (МБРР) та Світовий банк активно підтримують і грають ключову роль у розвитку малого підприємництва як найбільш впливовому фактору розвитку економіки. Саме тому сучасні підприємства повинні розвивати свої відносини з найманим персоналом як малими підприємцями. Такий підхід дозволить отримати високий рівень гнучкості та впровадження інновацій з меншим опором зі сторони працівників, збільшить конкретність та збільшить ефективність використання людського потенціалу.

Але для реалізації такого підходу необхідно подолати проблему у вигляді великої недовіри найманого персоналу до роботодавців, а саме їх незахищеність на необізнаність у нормативних документах. Роботодавець в першу чергу повинен навчити своїх найманих менеджерів підприємницькому духу.

У сучасному процес інтеграції та адаптації нових працівників в організацію називається онбордінгом. Цей процес складний і зустрічається зрізними проблемами, такими як:

– віддалена робота та відсутність особистого контакту: У зв'язку зі зростанням віддалених робочих місць і можливістю працювати здалеку, процес онбордингу може стати викликом. Відсутність особистого контакту може ускладнити процес введення нових працівників в команду та ознайомлення їх з корпоративною культурою;

– недостатня підготовка кадрів: Часто компанії можуть не мати належної структури або ресурсів для ефективного проведення процесу онбордингу. Недостатність підготовки може призвести до невдалого або неефективного введення нових працівників в робоче середовище;

– відсутність індивідуалізованого підходу: У багатьох випадках процес онбордингу може бути стандартизованим, що не завжди враховує індивідуальні потреби та характеристики нового працівника. Відсутність індивідуалізованого підходу може знизити ефективність процесу та стимулювати відчуття невпевненості у нового працівника;

– низька залученість: Якщо процес онбордингу не ефективний або нецікавий, нові працівники можуть відчувати відчуженість або недооціненість. Це може призвести до швидкої втрати мотивації та зниження продуктивності;

– відсутність зворотного зв'язку: Часто процес онбордингу завершується після офіційного навчання. Однак важливо також надавати можливість новим працівникам висловлювати свої думки, питання та пропозиції щодо поліпшення процесу та корпоративної культури.

Урахування цих проблем і розробка стратегій для їх вирішення може допомогти покращити процес онбордингу та підвищити економічні результати підприємства.

Література

1. Уоткінс, М. (2020). "The First 90 Days: Proven Strategies for Getting Up to Speed Faster and Smarter". Boston, MA: Harvard Business Review Press.
2. Шарп, К. (2021). "Effective Onboarding: Strategies to Unlock Hidden Value Within Your Organization". London, UK: Kogan Page.
3. Бредтман, Г., Віттакер, М. (2019). "Onboarding: How to Get Your New Employees Up to Speed in Half the Time". New York, NY: AMACOM.

РОЗВИТОК РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

*А. Ю. Сірко, асистент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна*

Державна економічна політика – це політична, правова та фінансова стратегія, яка спрямована на вирішення основних проблем країни з точки зору економіки: зростання, накопичення, споживання, інвестицій, безробіття. Інші важливі економічні параметри включають інфляцію та низку інших проблем.

Державна економічна політика ініціюється через досягнення конкретних цілей. На глобальному рівні очевидна головна мета економіки – прагнення

максимізувати загальний добробут суспільства. Проте кількісно це все ж можна визначити. Поряд з основною метою існують додаткові цілі, які покликані сприяти вільному розвитку суспільства та забезпеченню верховенства права: зовнішня та внутрішня безпека. У науковій літературі термін суб'єкт економічної політики зазвичай використовується для позначення держави в цілому. Проте в Україні економічна політика пов'язана з утвореннями регіонального та місцевого характеру. Інші особи та групи, які не є державами, беруть участь в економічній політиці. Ці особи та групи включають недержавні організації (наприклад, фінансові установи та промислові групи), політичні організації. Мета останнього полягає в тому, щоб створити колективне вираження занепокоєння та об'єднати його в рамки політики щодо економічних питань. Методи економічної політики класифікуються за критеріями, які вибираються. Зокрема, за принципом функціонування розрізняють прямі та непрямі за своїм впливом на економіку підходи. З точки зору організаційно-інституційного підходу розглядаються економічні, адміністративні, інституційні методи [1].

Економічні методи пов'язані з регулюванням загального попиту на товари, загальної пропозиції товарів, ступеня централізації капіталу, а також соціальних і структурних аспектів економіки. Ці стратегії використовуються через: економічну політику, податкову політику, грошово-кредитну та фінансову політику, зовнішньоекономічну політику, інвестиційну та інноваційну політику.

Адміністративні методи складаються з багатьох адміністративних інструментів - ці інструменти є або заборонними, або заснованими на дозволі, обмежуючими чи примусовими. Це прямі методи дії. Сфера використання адміністративних методів представлена системами квот, ліцензій, стандартів і сертифікації, системою гігієнічних проблем, заходів безпеки, екологічних норм тощо. Інституційні методи в сучасний час включають: створення виконавчих структур державної влади; створення та утримання об'єктів державної власності, таких як державний сектор; підтримка науково-дослідних установ, інформаційних центрів, ділових і професійних спілок, участь у створенні економічної інтеграції. Вони спочатку шукають економічні галузі, оскільки відсоток цього сектора в економіці країни настільки значний, що якби їм цього не вдалося, економічне зростання було б практично неможливим. Ні сільське господарство, ні сфера послуг у нашій країні поки що не здатні бути провідними факторами економічного зростання. Як наслідок, забезпечення цього продукту в Україні є перш за все похідним від політики відродження та реформування промисловості.

Отже зазначені методи, такі як економічні, адміністративні і інституційні, представляють різні підходи до регулювання економіки. Економічні методи, такі як грошово-кредитна політика чи інвестиційна політика, спрямовані на вплив на рівень попиту та пропозиції товарів і послуг на ринку. Адміністративні методи, у свою чергу, включають у себе встановлення різних обмежень і правил, які регулюють діяльність підприємств і громадян. Інституційні методи, натомість, передбачають створення і підтримку інституційної бази, яка сприяє розвитку економіки та суспільства в цілому.

Література:

1. Геєць В. М. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку. К.: Інст екон. прогнозування: Фенікс, 2003. 234 с.

ЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ТА НАДАННЯ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

К. К. Танкушина, здобувачка другого рівня вищої освіти,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Науковий керівник – О. М. Грабчук,
д. е. н., професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

В сучасному світі, де фінанси відіграють ключову роль у всіх сферах економіки, етичні питання у фінансовому менеджменті та наданні фінансових послуг стають надзвичайно актуальними. Етика у фінансовому секторі не лише визначає стандарти поведінки для професіоналів, а й впливає на довіру клієнтів та стабільність фінансової системи в цілому.

Одним із ключових етичних аспектів є чесність та прозорість у фінансовому менеджменті. Фінансові менеджери та фахівці повинні надавати точну та доступну інформацію про фінансовий стан підприємства чи клієнта. Викривлення фінансової звітності або неправдива реклама фінансових продуктів порушують принципи етики та можуть призвести до серйозних наслідків для учасників ринку.

Поняття конфлікту інтересів є ще однією важливою етичною проблемою в фінансовому секторі. Фахівці повинні утримуватися від прийняття рішень, які можуть призвести до особистої вигоди на шкоду клієнтів чи інших зацікавлених сторін. Розкриття можливих конфліктів інтересів та прийняття заходів для їх уникнення є важливим елементом етичного фінансового менеджменту.

Справедливість та соціальна відповідальність також стають невід'ємними частинами етичного фінансового менеджменту. Фінансові установи та підприємства повинні розуміти свою роль у суспільстві та брати до уваги вплив своїх рішень на розвиток економіки та соціуму. Етичні фонди та інвестиції в соціально відповідальні проекти стають все більш популярними в умовах зростаючої уваги до сталого розвитку.

Фінансовий менеджмент також вимагає етичного ставлення до ризиків та управління ними. Прийняття рішень, які можуть впливати на фінансову стабільність, вимагає не лише професійних знань, а й врахування можливих наслідків для різних груп зацікавлених сторін.

Необхідно також враховувати етичні аспекти при наданні фінансових послуг клієнтам. Це включає в себе чесні та доступні умови угод, адекватність рекомендацій, конфіденційність інформації клієнта та забезпечення йому права на вільний вибір фінансових продуктів.

У висновку, етика у фінансовому менеджменті та наданні фінансових послуг визначає не тільки правила гри для професіоналів, а й впливає на стабільність та довіру у фінансовій системі в цілому. Інтеграція етичних принципів у фінансовий менеджмент стає важливим кроком для створення справедливої, стійкої та ефективної фінансової системи.

ЧИННИКИ ЗРОСТАННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ОСЕЛЬ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

*А. Ю. Тривайло, к. е. н., доцент, доцент кафедри
готельно-ресторанної справи та туризму,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ, Україна*

Сьогодні предметом дослідження багатьох вітчизняних науковців є туристична галузь, адже як свідчить досвід зарубіжних країн, які пройшли через війни кін. ХХ ст. – поч. ХХІ ст., туризм відіграв значну роль у відновленні

економіки цих країн. Сучасна війна в Україні є гібридною, тому більш спокійні і безпечні західні і центральні регіони, можуть і надалі ефективно розвивати індустрію гостинності, підтримуючи тим самим економіку нашої країни.

Проблема дослідження чинників економічного зростання осель сільського зеленого туризму України зумовлена складними та мінливими умовами господарювання, зокрема, залежністю від кліматичних та погодних умов, фази економічного циклу, цін на ресурси, діючого правового поля тощо.

Як і більшість сучасних вчених, першочерговим фактором економічного зростання О. В. Шубравська, Л. В. Молдаван та Б. Й. Пасхавер вважають інтеграційним процесам інновації, стверджуючи, що інновації формують підґрунтя для сталого розвитку осель сільського зеленого туризму, покращення конкурентних позицій галузі на внутрішньому і світовому ринку, вирішення давно назрілих проблем підвищення ефективності використання і забезпечення відновлення природних ресурсів, які використовуються у виробничому процесі [1, с. 9]. Цілком погоджуємось з думкою вище вказаних вчених, адже в умовах інтенсивної конкуренції впровадження та активне використання інноваційних технологій оселями сільського зеленого туризму є одним з ключових чинників для досягнення економічного зростання.

Беззаперечним є той факт, що для впровадження інновацій в оселях сільського зеленого туризму необхідні інвестиції. Інвестиції, як головний чинник зростання осель сільського зеленого туризму. Інвестиції мають спрямовуватися на відновлення й розвиток ресурсного потенціалу туристичного господарства, формування сучасної ринкової інфраструктури села і сільських територій та розвиток людського капіталу [2]. В сучасних реаліях, звичайно, рівень інвестиційної привабливості сільського зеленого туризму в цілому, і садиб, які надають такі послуги, зокрема, є незадовільним. Це спричинене, перш за все сезонністю та неналежною державною політикою. В умовах економічної нестабільності кількість вітчизняних та іноземних інвесторів значно зменшилася, тому підтримка з боку держави є вкрай необхідною.

Т. Г. Маренич вагомим чинником економічного зростання осель сільського зеленого туризму вважає державну політику. Державна підтримка і відповідний механізм повинні допомогти галузі та регіонам виробити економічні цілі, що передбачають зростання виробництва конкурентоспроможних туристичних послуг, підтримку економічного і фінансового положення, відродження соціальної інфраструктури села [3]. Так, дійсно світова практика свідчить про те, що у всіх розвинутих країнах світу, в т.ч. тих, які пережили військові дії, туристичний сектор підтримувався

державою, зокрема зелений туризм, спрямований на сталий розвиток і екологічну безпеку.

Важливим чинником зростання є спеціалізація, яка повинна сприяти збільшенню обсягів і підвищенню якості туристичних послуг, росту продуктивності праці і зниженню витрат на виробництво послуг та підвищення рентабельності осель.

В сучасних умовах господарювання, значну увагу слід приділити інтеграційним процесам в туристичному секторі. Кооперація та інтеграція сприятимуть підвищенню доходності всіх учасників процесу виробництва туристичної послуги, а також залученню інвестицій в туристичну галузь [8, с. б]. Сьогодні, як в світі, так і в Україні, домінуючими стають кластери та агрохолдингові компанії, які мають ряд переваг над одиничними компаніями. В умовах глобалізації, перехід до принципово нових форм інтеграційних підприємницьких структур зумовлений жорсткою ринковою конкурентною боротьбою. Адже саме конкуренція є стимулом до пошуку нових, більш вигідних форм та умов господарювання.

Наступним чинником економічного зростання є раціональне використання трудових ресурсів. Засоби виробництва і предмети споживання без трудової діяльності - мертві і лише праця може перетворити їх у діючі [4, с. 128]. Для осель сільського зеленого туризму інвестиції в людський капітал є не менш важливими і актуальними, ніж інвестиції в основний капітал. Адже від людського капіталу залежить швидкість та раціональність прийняття рішень щодо діяльності осель сільського зеленого туризму, що є досить важливим.

Таким чином, до основних чинників зростання в діяльності осель сільського зеленого туризму слід віднести: інтенсифікацію діяльності, інновації, інвестиції, державну підтримку, спеціалізацію, концентрацію та інтеграцію, конкуренцію, і звичайно, людський капітал. Успішне функціонування осель сільського зеленого туризму передбачає раціональне поєднання головних чинників зростання, які можуть як підсилити один одного, так і взаємно нейтралізувати.

Література

1. Шубравська О. В., Молдаван Л. В., Пасхвер Б. Й. та ін. Інноваційні трансформації аграрного сектора економіки: Монографія. К.: НАН України, Ін-т екон.та прогноз., 2012. 496 с.
2. Москвічова О. С. Сільський туризм як фактор впровадження інновацій в індустрію гостинності Черкаської області. The IV International Science Conference «Problems of practice, science and ways to solve them», October 11-13, 2021. Milan, Italy. P. 196-198.
3. Красноручський О. О., Маренич Т. Г., Марченко В. А., Полозова Т. В., Мурзабулатова О. В. Концептуальні принципи формування маркетингової стратегії

сільськогосподарських підприємств в умовах воєнного часу. Актуальні проблеми інноваційної економіки та права. 2023. № 3. С. 48-59.

4. Левицька І. В., Климчук А. О., Басюк Д. І., Тарасюк Г. М., Москвічова О. С. Економіка туризму: Навч. посіб. Житомир: «Житомирська політехніка», 2020. 488 с.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

М. М. Чуйко, *к. т. н., доцент кафедри маркетингу та торговельного підприємництва
Українська державна інженерно-педагогічна академія, м. Харків, Україна*

Актуальним завданням у сучасному світі цифровізації є застосування ефективних інструментів управління підприємствами малого бізнесу. Цифрова трансформація впливає на всі сфери бізнесу, змінюючи способи взаємодії з клієнтами, оптимізації процесів, аналізу даних та прийняття стратегічних рішень.

Для розвитку підприємств малого бізнесу важливо мати ефективну маркетингову та онлайн присутність, яка включає веб-сайт, соціальні медіа, електронну комерцію тощо. Це допомагає залучати нових клієнтів та зберігати існуючих, а також впливати на їх усвідомлення бренду.

Використання програмного забезпечення для автоматизації бізнес-процесів дозволяє збільшити ефективність та знизити витрати часу і ресурсів. Важливо вміти збирати, аналізувати та використовувати дані для прийняття стратегічних рішень. Це допомагає зрозуміти потреби клієнтів, ефективність рекламних кампаній, оптимізацію запасів тощо.

З діджиталізацією зростає і ризик кібератак, тому важливо забезпечити захист інформації клієнтів та власної компанії, використовуючи заходи кібербезпеки. Також впровадження нових цифрових інструментів на підприємствах малого бізнесу може вимагати навчання персоналу. Важливо інвестувати у їх професійний розвиток, щоб ефективно впроваджувати цифрові ініціативи. Цифрова трансформація взагалі та у сфері управління бізнес-процесами зокрема швидко змінюється, тому підприємцю важливо бути гнучким та адаптивним до нових технологій та трендів.

Діджиталізація управління малим бізнесом має низку переваг для власників підприємств.

По-перше, це дозволяє збільшити прибуток. Перед налаштуванням автоматизації потрібно проаналізувати поточні бізнес-процеси, щоб знайти їх

слабкі місця і підібрати інструменти для їхнього посилення. Слід зазначити, що аналіз, оплата цифрових сервісів та інструментів вимагають фінансових вкладень. Однак ці витрати дають змогу вибудувати роботу так, щоб обслуговувати більше клієнтів меншою кількістю співробітників. Таким чином підвищується ефективність і зростає прибуток.

По-друге, цифровізація бізнес-процесів дозволяє оптимізувати роботу співробітників підприємства. У фахівців з'являється більше часу на стратегічні та креативні завдання, коли вони не відволікаються на рутинні справи. В результаті бізнесу легше розвиватися і впроваджувати інновації. А зростання прибутку компанії дозволяє підвищувати заробітні плати і зміцнювати лояльність цінних працівників.

По-третє, скоротити помилки і побудувати прозору фінансову звітність. Спеціаліст налаштовує алгоритм роботи один раз. Усі подальші операції відбуваються автоматично, а отже – виключають людський фактор. Сервіси автоматизації дають змогу відстежувати показники бізнесу в реальному часі. Звіти формуються автоматично на основі даних, що зберігаються в системі. Наприклад, сервіси автоматизації бізнес-процесів дають змогу в кілька кліків зібрати фінансовий звіт за рік і надіслати пакет документів до податкової.

Проте перед впровадженням на підприємстві автоматизації бізнес-процесів власник повинен переконатися, що: знає, що саме хоче поліпшити та яких показників досягти; витрати на підписки, інструменти та навчання співробітників не перевищують очікуваний прибуток; бізнес-процеси компанії стабільні й зрозумілі та принципи роботи не будуть змінюватися.

Отже, управління підприємствами малого бізнесу в умовах діджиталізації вимагає стратегічного підходу та постійного вдосконалення, а також відкриває нові можливості для зростання та розвитку компанії шляхом застосування цифрових сервісів автоматизації. Адже автоматизація має приносити прибуток підприємству та спрощувати життя співробітників.

«VIRTUAL REALITY» ТА «AUGMENTED REALITY» ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ ПРОМИСЛОВИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

*А. С. Штепа, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя, Україна*

Використання віртуальної та доповненої реальності (virtual reality й augmented reality) в управлінні промисловими підприємствами може покращити ефективність і оптимізувати процеси. Ці технології дозволяють створювати віртуальні прототипи для тестування перед виробництвом, надавати навчання з безпеки та оптимізації робочих процесів, надавати інструкції з обслуговування й ремонту обладнання на місці, полегшувати управління логістикою й залучати увагу клієнтів за допомогою інтерактивних демонстрацій продуктів. Такі технології можуть значно підвищити продуктивність, знизити витрати та підвищити конкурентоспроможність підприємства.

Попри численні переваги, використання цих технологій в управлінні промисловими підприємствами, може включати високі витрати на обладнання та навчання персоналу, потребу у спеціалізованих знаннях, може призвести до відмови від реальності й впливати на здоров'я користувачів, вимагає стабільного інтернет-з'єднання та може створювати проблеми з конфіденційністю даних. Тому перед впровадженням цих технологій необхідно провести ретельний аналіз відношення витрат до можливої вигоди та врахувати можливі ризики і виклики.

На світовому ринку існує багато компаній, котрі займаються розробкою і впровадженням технологій AR та VR у промисловій сфері. Розглянемо деякі з них.

Компанія Phoenix Contact займається електротехнічним та промисловим постачанням понад 100 років. За допомогою системи управління будівлею Emalytics створюється платформа для всіх центральних елементів цифрової інфраструктури цехів виробництва. Ця технологія поєднує в собі управлінські та контрольні блоки з моніторингом процесів для створення інтелектуальної платформи. Фреймворк на основі інтернету речей дозволяє керувати, оцінювати й обробляти дані та інформацію для всіх окремих підсистем, там де це потрібно. Система доповненої реальності дозволяє візуалізувати ці процеси у реальному часі на робочих місцях [3].

Nvidia у своїй платформі NVIDIA Holodeck дозволяє конструювати та візуалізувати проєкти в VR середовищі. Вона поєднує в собі передові технології для створення віртуальних середовищ з фізикою реального світу й докладними моделями. Ця платформа дозволяє конструкторам швидше створювати прототипи та аналізувати їх, крім того, вона використовується для розробки автономних систем, де система дозволяє навчати штучний інтелект у віртуальному середовищі перед його впровадженням у реальні умови. Такі інструменти стають все більш популярними в автомобільній промисловості та можуть бути корисними в інших галузях також. Основними представниками в сфері промисловості, котрі використовують ці технології є TOYOTA, KOENIGSEGG, NASA та інші [4].

Наступним представником є компанія Airbus, котра використовує віртуальну реальність переважно на етапі проєктування, у той час, як доповнену реальність застосовує переважно при збиранні продукту. На виробництві окуляри доповненої реальності допомагають операторам виконувати складні та трудомісткі завдання, зберігаючи при цьому руки вільними. Це допомагає операторам працювати з важкими деталями, маючи при цьому всю необхідну інформацію прямо перед собою. Змішана реальність, яка наразі розробляється в Airbus, поєднує технології, які змінюють сприйняття реальності [1].

Багато світових компаній використовують ці технології не тільки на етапах проєктування та виробництва, але й у сфері маркетингу й непрямих продажів. Наприклад, компанії Ford й Volkswagen дозволяє покупцю ознайомитися з віртуальною моделлю автомобіля й провести тест-драйв не виходячи з дому. Виставки товарів із застосуванням віртуальної та доповненої реальності для демонстрації продукції дозволяє економити кошти при перевезенні великогабаритного обладнання, оренді приміщення й інших витратах й може містити більше інформації для потенційного покупця внаслідок інтерактивності цифрової моделі.

Основна проблема даних технологій це мало вивчений вплив на психічний та фізичний стан людини. Багато вчених проводять дослідження за цими темами, але результати неоднозначні. Одним з прикладів є стаття журналу The Verge, де описан досвід користувачів Apple Vision Pro (окуляри доповненої реальності). Автори зазначають, що в користувачів виникають головні болі, захитування, почервоніння очей, дезорієнтації в просторі та інші симптоми [2]. Отже, промислове виробництво наповнене небезпечними факторами, тому недопустимо впроваджувати не до кінця досліджені

технології у виробничий цикл на користь підвищення прибутковості та конкурентоспроможності бізнесу.

Література

1. Airbus. Mixed reality to meet future challenges. URL: <https://www.airbus.com/en/newsroom/stories/2023-06-mixed-reality-to-meet-future-challenges>.
2. Apple fans are starting to return their Vision Pros. URL: <https://www.theverge.com/2024/2/14/24072792/apple-vision-pro-early-adopters-returns>.
3. Building management system. Phoenix Contact Emalytics. URL: <https://www.phoenixcontact.com/en-pc/products/software/building-management-system#ex-content-transclusion-snippet--661>.
4. NVIDIA Holodeck. URL: <https://www.nvidia.com/en-us/design-visualization/technologies/holodeck/>.

PROBLEMS OF RISK MANAGEMENT IN THE SYSTEM OF ECONOMIC SECURITY OF THE ENTERPRISE

L. M. Vasilieva, *Doctor of science in public administration, Professor, Professor of Department of Accounting, Taxation and Management of Financial and Economic Security, Dnipro State Agrarian and Economic University, Dnipro, Ukraine*

Today, most domestic companies are faced with the problem of business risks affecting efficiency and modernization/expansion activities. The lack of ability to calculate the result and take into account various factors affecting it leads to a justified risk in entrepreneurial activity, as evidenced by modern practice. The lack of effective management at the enterprise leads to errors in decision-making and a decrease in the efficiency of its activities. Domestic enterprises, like Western entrepreneurs, are increasingly exposed to risk management problems due to fluctuations in stock prices, currencies and raw materials.

The instability of the economic climate in the country creates a challenge for business risk management, which is reflected in the entire activity of the enterprise. Thus, the assessment of the situation and the choice of risk management methods are crucial for achieving economic goals and desired results. The development experience of most developed countries shows that neglecting or underestimating entrepreneurial risk in economic strategy and decision-making inhibits the development of society, science and technology, while ensuring the stability of the economic system. The company's risk management policy should ensure the identification of new business risks and prompt actions within its limits.

Each business entity operating within the framework of market relations is considered as a risk phenomenon. Thanks to effective risk management, companies can ensure their financial stability and profitability in the face of globalization, while remaining competitive. We emphasize that if the enterprise does not identify all potential threats to its activity, this may lead to incorrect risk assessment and management. Even if risks are identified, their potential impact may be underestimated or underestimated, leading to insufficient management.

In modern conditions of business and economic instability, there are various problems that arise in the process of introducing risk management into the system of economic security of the enterprise.

Note that incorrect or incomplete identification of possible risks can lead to underestimation of threats and loss of important information for decision-making. It should also be noted that the lack of effective tools and techniques for risk analysis and assessment can lead to insufficiently objective results and loss of opportunities.

The economic environment of an enterprise can be very unpredictable, and risks can have multiple and interrelated aspects. Uncertainty and complexity can make it difficult to effectively identify and manage risks. For many businesses, global markets are a reality, and this creates additional risks due to economic, political and cultural differences that can be difficult to predict.

Note that the risk management system must be constantly monitored and updated in accordance with changes in the internal and external environment. Insufficient monitoring can lead to stagnation and ineffectiveness of the risk management system.

A modern enterprise can face various types of risks, such as financial, technical, reputational and others. Development of a comprehensive strategy requires attention to all these aspects and determination of their interrelationships. The development of a comprehensive risk management strategy allows enterprises not only to respond to current risks, but also to actively prepare for future challenges, ensuring sustainability and competitiveness in the long term. A comprehensive risk management strategy should be mutually valid with the enterprise's business strategy. This means that risk management must take into account strategic goals and be oriented towards helping to achieve these goals.

Let's summarize the problems and challenges of risk management in the system of economic security of the enterprise (Fig. 1).

To overcome these challenges, it is important to develop a risk management culture in the organization, identify and assess risks systematically, implement risk management technologies and methodologies, and have flexible strategies to address uncertainties and challenges.

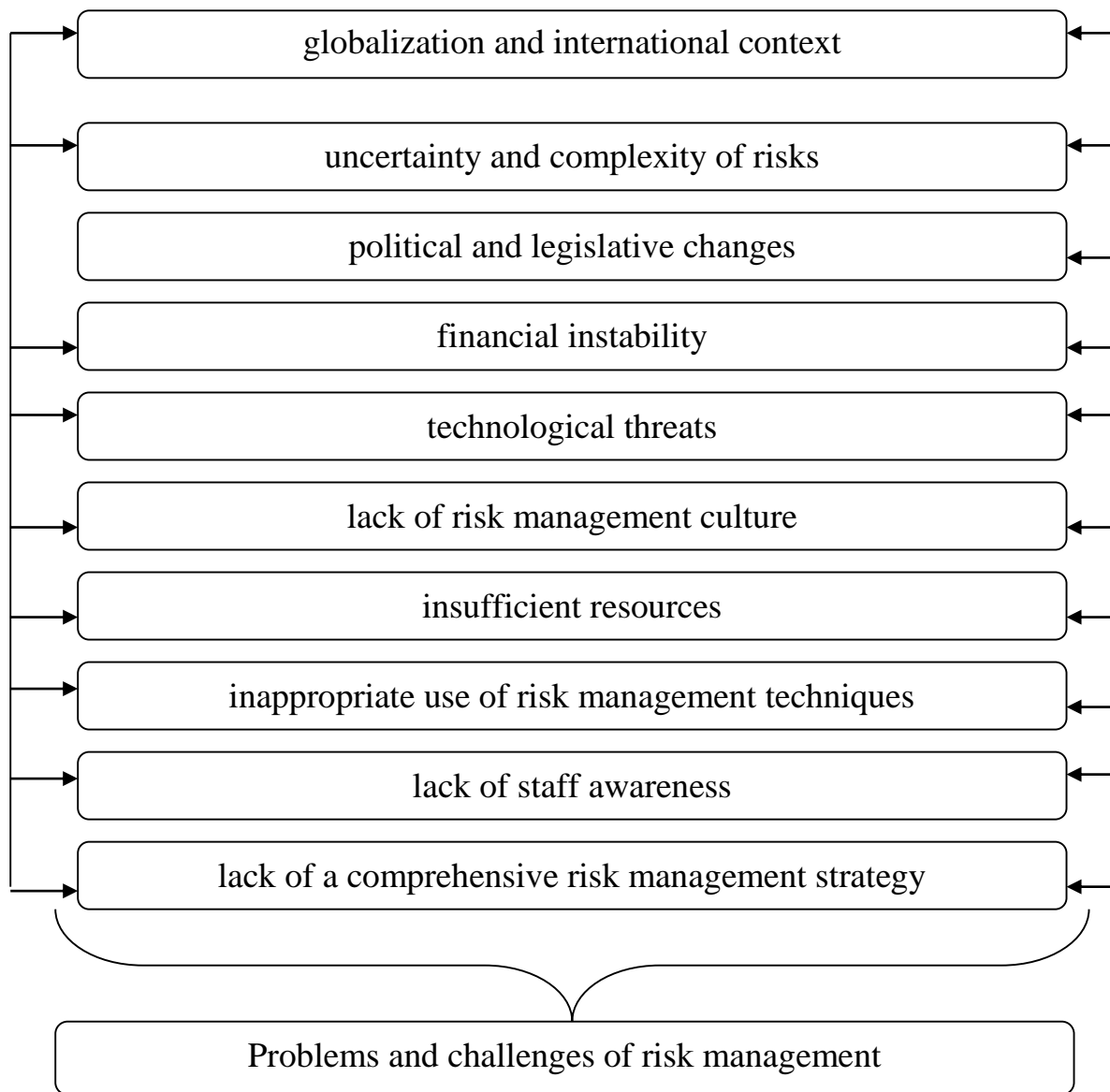

Fig. 1. Problems and challenges of risk management in the system of economic security of the enterprise

Solving these challenges requires the commitment and support of management, establishing an internal security culture, and using effective tools to identify, analyze, and manage risks. It is also important to constantly improve risk management processes, taking into account changes in the economic environment and internal conditions of the enterprise.

СЕКЦІЯ 4 РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ: ІНТЕГРАЦІЙНІ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

М. Д. Абрамов, здобувач *третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, Український державний університет науки і технологій, м. Дніпро, Україна*
Науковий керівник – Л. О. Добрик, *к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та психології, Український державний університет науки і технологій, м. Дніпро, Україна*

За останні роки Україна стискається з рядом складних викликів, які почалися з поширення світової пандемії COVID-19 у 2020 році і загострилися через військову агресію Російської Федерації та введення 24 лютого 2022 року воєнного стану в країні. Саме ці події мають серйозний вплив на економіку країни, призводячи до значного зменшення активності підприємств та збитків у різних секторах і спричиняючи економічні труднощі, зростання безробіття та збільшення фінансової нестабільності населення. У цьому контексті особливо важливим є аналіз страхового ринку України та його подальші перспективи в умовах воєнного стану.

Під впливом воєнної ситуації та економічної нестабільності страховий ринок України стикається з низкою викликів і можливостей. Припинення діяльності підприємств та пошкодження інфраструктури призвели до зростання попиту на страхові послуги, одночасно збільшуючи ризики для страхових компаній. Для забезпечення стійкості та ефективної роботи ринку необхідна адаптація стратегій страхових компаній до нових умов, що може включати перегляд та оновлення страхових продуктів, щоб вони краще відповідали потребам клієнтів у період нестабільності.

Протягом січня-вересня 2023 року страховий ринок України відзначився значним зростанням на 20,2 %, згідно з інформацією журналу Insurance TOP. Загальний обсяг валових страхових премій за цей період збільшився до 34,14 млрд. грн. (січень-вересень 2022 року – 28,4 млрд. грн.). Тим не менше, за той самий період, згідно з даними Національного банку України, кількість

страхових компаній в країні зменшилась до 111. На страховому ринку залишилось 99 страховиків, які займаються страхуванням ризиків, що не пов'язані зі страхуванням життя людей (non-life), з них активно працюють на ринку приблизно 50 компаній, що здійснюють виплати понад 1 млн. грн. Крім того, на ринку присутні 12 компаній, що надають послуги страхування життя (life), з яких 8 працюють ефективно [1, 2].

Таблиця 1 – Динаміка розвитку страхових компаній України [1, 2]

Показник	2018	2019	2020	2021	2022	01.09.2023
Кількість страхових компаній, од.:	281	233	210	156	128	111
зокрема, СК «Non-life»	251	210	190	143	127	99
зокрема, СК «Life»	30	23	20	13	13	12
Валові страхові премії, млн. грн.	49367,5	53001,2	45184,9	48811,0	39616,0	34141,7
Валові страхові виплати, млн. грн.	12863,4	14338,3	14852,7	14800,0	13001,0	12027,4
Загальні активи страховиків (згідно з формою 1 (П(С)БО 2)), млн. грн.	63493,3	63866,8	64925,2	63622,0	70338,0	73374,7

Протягом січня-вересня 2023 року страховий ринок України відзначився зростанням премій на 14 %, досягнувши загальний обсяг валових страхових премій non-life у розмірі 30,6 млрд. грн. Загальна сума зобов'язань перевищила 50 млрд. грн., вітчизняні страхові компанії взяли на себе великий обсяг фінансових зобов'язань, щоб забезпечити захист і підтримку своїх клієнтів під час воєнного стану в країні. Крім того, кількість укладених договорів страхування – 73,3 млн. шт., вказує на великий попит на страхування серед населення та бізнесу, оскільки воєнні дії можуть створювати значні ризики для майна, життя та діяльності підприємств [1, 2].

Вітчизняні страхові компанії отримали за січень-вересень 2023 року премії на суму 5,3 млрд. грн. від філій (які пов'язані з різноманітними бізнесами та галузями) та 17,5 млрд. грн. від страхувальників-фізичних осіб, що свідчить про важливість та актуальність страхових послуг в період нестабільності. Хоча рівень валових виплат страховий компаній становив 35 %, премії з майнового страхування та страхування фінансових ризиків зменшилися майже удвічі, що призвело до зменшення виплат на 62 % [1, 2].

У рамках зменшення ризиків та забезпечення фінансової стабільності, вітчизняні страхові компанії передали значну суму на перестраховання –

3,6 млрд. грн., з яких 2,9 млрд. грн. були передані перестраховикам-нерезидентам [1, 2].

Післявоєнний період призведе до суттєвих змін на страховому ринку, зокрема, перевага буде надаватися обов'язковим видам страхування, таким як банківське страхування (іпотека, застава, нещасні випадки), страхування каско автомобілів та добровільне медичне страхування. Відчутна можливість з'явлення попиту на спеціалізовані види страхування, пов'язані з ремонтно-відновлювальними та будівельно-монтажними роботами, а також впровадження страхування некапітальних будівель для переселенців. Розробка гнучких платіжних графіків для оплати страхових внесків і перегляд цінової політики можуть стати необхідними внаслідок значного зниження платоспроможного попиту.

Головним наслідком воєнного конфлікту та ризику є різке зниження попиту майже на всі види страхування, особливо серед фізичних осіб. Для того, щоб вітчизняні страхові компанії змогли вижити під час війни та відновитися після неї, їм, отже, надавати страховий захист українцям у важкий період, необхідно впровадити системні заходи на державному рівні. Ці кроки мають бути здійснені в першу чергу з метою забезпечення можливостей страховим компаніям здійснювати виплати, тим самим надаючи підтримку громадянам, підприємствам та бізнесу.

Література

1. Підсумки діяльності страхових компаній України. URL: <https://forinsurer.com/stat>
2. Фінансовий рейтинг страхових компаній України. URL: <https://forinsurer.com/ratings/>

АГРАРНЕ СТРАХУВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ РИЗИКАМИ

*О. А. Водолазська, к. е. н., доцент, доцент
кафедри фінансів, банківської справи та
страхування,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна*

Сільськогосподарське виробництво є основним сектором економіки та важливим джерелом життєво необхідних ресурсів для багатьох країн. Сільське господарство особливо потерпає від можливих несприятливих природних явищ, які негативно впливають на виробництво. Економічні втрати від значних кліматичних катаклізмів у майбутньому можуть зростати через зміни

клімату. Тому фермери мають розробляти стратегії управління ризиками, щоб впоратися з цими несприятливими явищами. Саме аграрне страхування є одним із фінансових інструментів, який сільськогосподарські виробники можуть використовувати для пом'якшення наслідків ризиків, яким неможливо запобігти.

Незважаючи на те, що аграрне страхування застосовується в окремих індустріально розвинутих країнах більше століття, у країнах із середнім і низьким рівнем доходу аграрний сектор залишається недостатньо забезпеченим страховим захистом. Однак з кінця 1990-х років зменшення державної підтримки виробників сільськогосподарської продукції на ринках, що розвиваються, призвело до відновлення інтересу до сільськогосподарського страхування. Розвиток методів моделювання сільськогосподарських ризиків і поява страхових пулів сприяли перегляду потенційної ролі аграрного страхування в економіках, що розвиваються. Недавнє дослідження, проведене Світовим банком, показує, що сільськогосподарське страхування наразі доступне у більш ніж 100 країнах у вигляді добре розроблених продуктів або пілотних програм [1]. У той час як переважна більшість країн з високим рівнем доходу мають налагоджені ринки аграрного страхування, лише одна третина країн із середнім і низьким доходом наразі пропонує такі страхові продукти та програми.

Світовий банк підтримує розвиток аграрного страхування як складової загальної системи управління сільськогосподарськими ризиками. Він допомагає країнам із середнім і низьким рівнем доходу розробляти та впроваджувати традиційні та інноваційні продукти страхування сільськогосподарських культур і худоби, а також формувати пули страхування сільськогосподарської продукції. Ці проєкти часто пов'язані з фінансовою підтримкою сільського господарства та з додатковими зусиллями з дорадництва у сільському господарстві.

Традиційні програми субсидованого сільськогосподарського страхування не є стійкими в довгостроковій перспективі, особливо в країнах з низьким рівнем доходу, які стикаються з фінансовими обмеженнями. Світовий банк підтримує проактивний стратегічний підхід до фінансового управління ризиками сільськогосподарського виробництва. Ця модель управління фінансовими ризиками стосується залишкових ризиків, які неможливо уникнути, тобто ризиків, які залишаються після успішного впровадження економічно ефективних методів зменшення ризиків (наприклад, зрошення, обробки від шкідників). Модель фінансування сільськогосподарських ризиків

має на меті запропонувати країнам оперативний шаблон для впровадження сталого аграрного страхування.

Безпосередньо сільськогосподарські ризики розподіляють на три рівні, які можуть фінансувати за рахунок самоутримання фермерів, національних фінансових ринків, урядів і міжнародних донорів за допомогою відповідного розподілу ризиків.

Нижній рівень ризику включає ризики з високою частотою, але низькими наслідками, які впливають на фермерів через низку переважно незалежних ризиків. Ці втрати можуть бути спричинені неналежними управлінськими рішеннями і, таким чином, піддаються моральному ризику та проблемам несприятливого вибору. Їх мають утримувати фермери та фінансувати за рахунок власних джерел або кредитів.

Середній рівень ризику включає менш часті, але більш серйозні ризики, які впливають на багатьох фермерів одночасно (наприклад, рої сарани, град). Індустрія приватного страхування продемонструвала свою здатність покривати ці збитки.

Верхній рівень ризику включає низьку частоту, але високу руйнівну силу (великі посухи або повені). Ці катастрофічні ризики, за визначенням, не є добре задокументованими та їхні ймовірні максимальні втрати можуть бути дуже великими. Інноваційні фінансові продукти, які підтримують уряди, можуть запропонувати нові можливості передачі ризику.

Отже, для більш ефективного розвитку аграрного страхування потрібно розширити спектр страхових продуктів і програм, а також зробити їх доступнішими для широкого кола аграріїв.

Література

1. World Bank (2005). Managing Agricultural Production Risks: Innovations in Developing Countries. World Bank Agriculture and Rural Development Department, Report No. 32727. The World Bank. Washington, DC. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/384781468139506455/pdf/327270Managing1Ag1Risk01PUBLIC1.pdf>

РОЗВИТОК КАНАЛІВ ПРОСУВАННЯ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

С. В. Водолазська, здобувачка першого
рівня вищої освіти,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна

Науковий керівник – С. М. Халатур,
д. е. н., професор, завідувач кафедри
фінансів, банківської справи та
страхування,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна

Стрімкий процес цифровізації різних галузей економіки вплинув на розвиток всіх сфер діяльності, зокрема страхування. Діяльність страхових компаній спрямовується на задоволення потреб страхувальників, очікування яких також змінюються через цифровізацію економіки. Споживачам потрібна простота використання, придбання фінансової послуги в «один клік», цілодобовий доступ і швидка доставка, чітка та зрозуміла інформація про продукт та його властивості, інноваційні індивідуалізовані послуги, що надаються за допомогою цифрових технологій. У короткостроковому періоді досягнення таких цілей забезпечує страховикові можливість підвищити свій прибуток. У той самий час використання цифрових технологій дозволяє скоротити витрати на просування страхового продукту в ланцюжку вартості.

Основою просування страхових продуктів на ринку є функціонування каналів їх поширення, тобто. посередників, які допомагають страховику довести страхові послуги до страхувальника, а страхувальнику – одержати ці послуги. Як такі канали традиційно використовуються страхові агенти і страхові брокери. Роль страхових посередників видозмінюється за умов цифрової економіки, що підтверджує дослідження динаміки страхових угод, підписаних за участю страхових посередників, зокрема за видами страхування [1].

Застосування оптимальних каналів продажу у сучасній інфраструктурі страхового ринку один із найефективніших напрямів діяльності страховиків. Система каналів збуту страхової продукції більшості провідних компаній є основною частиною їхньої організаційної структури, що сприяє поширенню страхових полісів. Під каналом збуту розуміється спосіб зв'язку страхової

компанії зі споживачем страхової послуги, за якого здійснюється доведення її від страховика до страхувальника.

Найважливішим завданням страхової компанії є ефективна організація способів поширення страхових послуг серед страхувальників, тобто вибір відповідних каналів продажу. Створення ефективної системи продажу страхових послуг багато в чому визначає успіх страховика на ринку.

Слід зазначити, що вчені по-різному визначають, які саме методи та канали продаж є ефективними для страхових компаній, які функціонують на страховому ринку. Так, виділяють в основному три канали продажу:

- прямі, безпосередні продажі страхових послуг штатними працівниками через головний офіс або філію страхової компанії;
- продаж через страхових посередників (агентів та брокерів);
- альтернативний канал продажів (банківські установи, туристичні фірми, агенції нерухомості, автосалони, тощо) [2].

В останні десятиліття поширився продаж страхових послуг через банківські установи – так зване банкострахування. Його можна розглядати як результат взаємопроникнення страхового та банківського капіталу і створення на цій основі можливості розповсюдження страхових послуг через так звані «банківські вікна».

Яскравою особливістю функціонування страхових компаній нині є широке використання ними каналів продажу через Інтернет, тобто цифрового страхування, або онлайн страхування. У цьому плані найчастіше застосовуються продажі страхових полісів за допомогою сайтів страхових компаній. Такий шлях реалізації страхових послуг може бути застосований лише щодо тих видів страхування, які не вимагають попередніх оглядів об'єктів страхування. Деякі страхові компанії розробляють власні мобільні додатки.

Розширення інфраструктури українського страхового ринку характеризується нині саме розвитком страхового посередництва. Що стосується банків, то розробка та впровадження нових спільних із страховиками фінансових продуктів забезпечує зниження соціально-економічних ризиків і, відповідно, сприяє зміцненню фінансових інститутів. Важливо відзначити, що використання нових каналів просування страхових продуктів і послуг дає велику економію та є досить вигідним для страховика. Однак необхідно врахувати деякі обмеження, оскільки окремі страхові договори є унікальними і мають індивідуалізований характер. Тому можна припустити, що онлайн-канали продаж ніколи не зможуть повністю замінити традиційні канали.

Реалізація концепції комплексних продажів страхових продуктів, насамперед, має бути спрямована на досягнення максимального охоплення страховим захистом усіх потреб страхувальника, що дозволить досягти позитивних темпів зростання страхового портфеля та обсягів страхових внесків, відповідно сформувати ефективно діючий клієнтоорієнтований бізнес.

Таким чином, наразі технологія продажів є найважливішим компонентом бізнесу, що безпосередньо впливає на його результативність. Основний принцип системи збуту страховика полягає у максимальному задоволенні потреб споживача і, отже, забезпечення високого рівня продажу страхових продуктів.

Література

1. Мельник В., Волкова В. Функціонування страхового ринку України: нові виклики та загрози. Галицький економічний вісник. 2023. Т. 84. № 5. С. 71-80.
2. Федішин М. П. Страхіві послуги: у схемах і таблицях. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 208 с.

ІНТЕГРАЦІЙНІ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

В. І. Демченко, здобувачка першого рівня вищої освіти,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна
Науковий керівник – А. Ю. Сірко, асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Розвиток страхового ринку в контексті інтеграційних та глобалізаційних аспектів визначається взаємодією економічних, фінансових та технологічних процесів на міжнародному рівні. Україна сама по собі є ризиковою для інвестицій. Хоча за останні півроку більшість інвесторів відзначили лібералізацію монетарного законодавства, стабілізацію національних валют, помірне зростання ВВП, падіння інфляції та продовження діалогу з МВФ, для всіх інвесторів дуже важливо, щоб ніхто не збирається розслабитися і масово вкладати активи в Україну. Сьогодні обсяг ринку недооцінених активів в Україні справді вражає. Аналіз інвестиційної діяльності українських

страхових компаній порівняно з країнами ЄС показує, що страхові портфелі компаній є дуже ризикованими, оскільки значна частина фінансових ресурсів зосереджена в акціях та недержавних банках, така структура можлива тільки у випадку:

- неефективне управління страховими компаніями;
- страхові резерви призначені в першу чергу не на користь компанії чи країни, а на користь окремих осіб, як джерело дешевих грошових ресурсів.

Спостерігається тенденція до зростання ролі державного регулювання у сфері страхування, оскільки інвестиційні та глобалізаційні показники поступово наближаються до європейських стандартів. Однак, для таких змін потрібно ще достатньо часу. Основні проблеми в інвестиційній діяльності страхових компаній включають формування незбалансованої структури страхового портфеля та внаслідок цього диспропорції у розвитку різних видів страхування. Також є обмеженість надійних і ліквідних фінансових інструментів для здійснення інвестиційної діяльності страхових компаній. Всі вищезазначені проблеми та диспропорції на страховому ринку України взаємопов'язані і вимагають комплексного вирішення, зокрема активної участі держави у вирішенні цих проблем. Важливо усвідомлювати, що будь-яке регулювання суперечить ідеї вільного економічного ринку, утруднює розвиток загальних інвестицій та може зашкодити вітчизняним компаніям. Крім того, ключовим елементом для формування сильного та конкурентоспроможного ринку є розуміння та задоволення потреб споживачів страхових послуг.

Збільшення обсягів міжнародної торгівлі та іншої бізнес-активності сприяє підвищенню потреби в різноманітних страхових послугах. Компанії, що здійснюють міжнародні операції, можуть шукати страхування для захисту від різноманітних ризиків, таких як транспортні, політичні чи економічні ризики. З розвитком глобальних фінансових ринків страхові компанії можуть отримати доступ до різноманітних джерел капіталу. Це може сприяти їхній фінансовій стійкості та здатності ефективно вирішувати великі страхові зобов'язання. Глобалізація страхового ринку призводить до зростання конкуренції. Компанії стикаються з конкуренцією не лише на внутрішньому ринку, але й від іноземних інвесторів. Це може стимулювати страхові компанії до постійного удосконалення своїх продуктів та послуг, а також до зниження цін.

Глобальна стандартизація та гармонізація правил страхового ринку може виникнути як результат глобальних ініціатив або відповідності міжнародним стандартам. Це може полегшити діяльність страхових компаній,

що працюють на різних ринках, і сприяти створенню більш ефективного та конкурентоспроможного середовища. Глобальна конкуренція та ринковий тиск можуть стимулювати страхові компанії впроваджувати нові технології та цифрові інновації. Це може покращити ефективність обслуговування клієнтів, спростити процеси підписання полісів та управління ризиками. Зі збільшенням міжнародної взаємодії зростає і складність ризиків. Страхові компанії повинні розвивати та вдосконалювати свої методи ризикового менеджменту для ефективного управління страховими ризиками на глобальному рівні.

Узагальнюючи, інтеграційні та глобалізаційні аспекти можуть стати потужними каталізаторами для розвитку страхового ринку, але водночас вони вносять нові виклики, які вимагають від страхових компаній гнучкості, інновацій та ефективного управління ризиками.

Важливо розуміти, що будь-яке введення регулювань суперечить ідеї формування вільного економічного ринку, не сприяє створенню сприятливих умов для загального інвестування і може призводити до пригнічення вітчизняних компаній.

Література:

1. Звіти Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг. Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг. URL: www.dfp.gov.ua.
2. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2012 – 2021 роки. URL: <http://ufu.org.ua/ua/about/activities5257>
3. Журавка Ф. О., Журавка О. С. Небаба Н. О. Проблемні аспекти сталого розвитку вітчизняного ринку страхування життя в умовах глобалізації. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 5. С. 5–8. DOI: 10.32702/2306-6814.2019.5.5

ГОЛОВНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

*О. В. Зубко, асистент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна*

В сучасних економічних умовах страхування є необхідною складовою ринкової економіки, адже забезпечує відповідні гарантії щодо відновлення порушених майнових прав у випадках різного роду втрат, заподіяних вогнем, стихійними лихами, техногенними аваріями, транспортними аваріями та іншими не передбачуваними ситуаціями тощо. Першочергова роль

страхування в суспільстві відображається у здатності страховиків відшкодувати збитки суб'єктів господарювання, обумовлені договорами страхування, забезпечуючи тим самим національну фінансову безпеку. Не менш важливою є також роль страхування у фінансовому забезпеченні відтвореного процесу шляхом інвестування тимчасово вільних коштів у різні фінансові інструменти та проекти.

В свою чергу інтенсивна глобалізація світового страхового простору вимагає від національних страхових ринків адаптації до нового формату міжнародної торгівлі страховими послугами, який визначається процесами лібералізації системи страхового нагляду й державного регулювання страхових ринків.

Глобалізація страхових відносин – це процес викорінення законодавчих та економічних бар'єрів між національними страховими ринками, що перебувають під впливом змін у світовій економіці та мають на меті формування глобального страхового простору. Враховуючи те, що протягом останніх років в Україні спостерігається чітка тенденція до зниження рівня проникнення страхування, найбільш очікуваним є відповідне зниження рівня використання фінансового потенціалу страхового ринку. Крім того, додатковою перешкодою для розвитку вітчизняного страхового ринку є війна в країні та необхідність подолання її наслідків.

Таким чином виходячи з поточної ситуації на ринку страхових послуг можна сформулювати наступні аспекти розвитку сучасного страхового ринку в умовах глобалізації:

– залучення інвестицій, адже відновлювальні процеси національної економіки потребуватимуть значних інвестицій, в першу чергу іноземних, що зумовлює необхідність формування надійної системи страхового захисту інвестиційних проєктів різних за масштабами та термінами реалізації;

– налагодження інтеграційних процесів на страховому ринку, адже саме інтеграційні процеси на страховому ринку значно розширюють можливості потенційних страхувальників щодо вибору необхідних страхових послуг;

– впровадження та застосування сучасних цифрових технологій в страхуванні, а саме: автоматизований андеррайтинг, ІОТ – технологія, страхова телематика, блокчейн, дозволяють в дистанційному режимі ідентифікувати, оцінювати ризики, приймати їх на страхування та здійснювати відповідні виплати у разі настання страхових подій;

– використання інструментів страхування та перестраховування на страховому ринку дозволяє здійснювати багаторівневий (первинний, вторинний та ін.) розподіл та перерозподіл ризиків й відповідальності між

зацікавленими стейкхолдерами страхового процесу, тим самим посилюючи надійність функціонування страхової системи в цілому;

– використання моделі державно-приватного партнерства, яке особливо доцільно використовувати при страхуванні ризиків, пов'язаних реалізацією масштабних інвестиційних проєктів, страхуванні екологічних та сільськогосподарських ризиків. Дана модель дозволить створити умови для залучення необхідних фінансових ресурсів до технічних резервів страховиків та здійснення відповідних виплат у разів настання страхових подій;

– взаємна соціальна відповідальність учасників страхового ринку, що в свою чергу сприятиме відтворенню нової якості фінансово-економічних відносин та суттєвому розширенню страхового покриття з різних класів страхування.

Ринок страхових послуг, суттєво впливаючи на соціально-економічну стабільність суспільства, належить до кола чинників, що безпосередньо визначають рівень економічної безпеки країни, тому розвиток страхових відносин є дуже важливим для економіки будь-якої демократичної держави.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СТРАХУВАННІ

*Ю. В. Масюк, к. е. н., професор, професор
кафедри фінансів, банківської справи та
страхування,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна*

Сьогодні вплив цифрових технологій на страховий ринок, зокрема на диджиталізацію та інтернетизацію страхової діяльності, великий. Водночас, цифровізація страхової діяльності супроводжується інноваціями, пов'язаними з розробкою нових страхових програм, підвищенням ефективності страхової діяльності, інтеграцією бізнесу та взаємного страхування та іншими явищами.

Цифрові технології докорінно змінюють спосіб роботи бізнесу, і страхова галузь не є винятком. Страхові компанії використовують новітні цифрові технології, щоб розширити свою діяльність і задовольнити потреби своїх клієнтів. Цифрові моделі страхування пропонують швидкість, гнучкість, легкий доступ і зручний інтерфейс. Цифрове страхування має величезний потенціал зростання та перспективи розвитку.

Цифрове страхування, відоме як InsurTech, яке об'єднує в собі традиційне розуміння страхування з технологіями ХХІ століття. В контексті Закону України «Про страхування» страхування визначається як фінансова система взаємовідносин, формованих в процесі збору коштів для відшкодування можливих збитків або непередбачених витрат. Цифрове страхування застосовує технології для удосконалення цього процесу. Так, штучний інтелект (ШІ) може використовуватися для аналізу великих обсягів даних, щоб краще оцінити ризики та встановити страхові премії.

Цифрове страхування, відоме як InsurTech, поєднує традиційне розуміння страхування з технологіями 21 століття. Відповідно до Закону України «Про страхування» страхування визначається як фінансові відносини з накопиченням коштів для відшкодування непередбачених збитків або витрат. Digital Insurance вживає заходів для вдосконалення цього процесу. Таким чином, штучний інтелект (ШІ) можна використовувати для аналізу великих обсягів даних, щоб краще оцінювати ризики та продавати страховку.

Технології blockchain можуть використовуватися для створення безпечних і прозорих контрактів страхування. Internet of Things (IoT)-пристрої, такі як розумні годинники або автомобілі, можуть надавати реальні дані для допомоги в оцінці ризиків та контролю за страховими випадками. Мобільні додатки і веб-платформи можуть надавати зручний доступ до послуг страхування та інформації для клієнтів.

Безпечні та прозорі страхові контракти можна створювати за допомогою технологій blockchain. Internet of Things (IoT)-пристрої, такі як розумні годинники чи автомобілі, можуть надавати дані в реальному часі для оцінки ризиків і страхових претензій. Мобільні програми та веб-сайти дозволяють легко надавати страхові послуги та інформацію споживачам.

Деякі з більш очевидних переваг страхування включають:

- підвищення ефективності та продуктивності – цифрові технології можуть автоматизувати рутинні та трудомісткі процеси, тому страхові компанії можуть зосередитися на найскладніших аспектах своєї діяльності;

- поліпшення обслуговування клієнтів – цифрові платформи можуть надати клієнтам більше контролю та зручності під час використання страхових послуг. Клієнти можуть легко порівнювати страхові плани, поліси купівлі, подавати претензії, користуватися перевагами та отримувати онлайн-підтримку;

- доступ до нових ринків – цифрові технології також відкривають двері на нові ринки, які раніше були недоступні. Наприклад, страхування на основі використання (UBI) використовує технологію IoT для відстеження

страхування в режимі реального часу та пропонування страховим компаніям персоналізованих планів страхування;

– проактивне управління ризиками – цифрові технології, такі як Big Data та штучний інтелект (ШІ), дозволяють страховикам краще розуміти та прогнозувати ризики;

– зменшення шахрайства – штучний інтелект і аналітика даних можуть допомогти виявити страхове шахрайство, яке є основною проблемою в галузі.

Діджиталізація страхування не позбавлена і деяких недоліків, а саме: не ліквідована обмеженість у застосуванні провідних цифрових технологій з причини високої вартості послуг ІТ; існує необхідність перепідготовки працівників, посилення безпеки доступу до персональних даних; потребують змін перепровірені часом бізнес-стратегії; виникають непорозуміння із постачальниками послуг із-за відсутності спільного бачення кінцевого продукту.

Отже, використання цифрових технологій на страховому ринку дозволяє: підвищити конкурентоспроможність страховиків на фінансовому ринку, покращити надання та якість страхових послуг, знизити витрати та ризики страховика. Цифрове середовище створить умови для високотехнологічного бізнесу, що зміцнить безпеку споживачів та покращить якість життя людей.

Сучасним страховикам необхідно розглядати еволюцію технологій і послуг безпеки, керованих даними, як зміну галузі. Регулятори повинні змінити нормативну базу для цифрових технологій, щоб інтегрувати їх у страхову галузь.

СУЧАСНИЙ СТАН СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

*О. П. Павленко, к. е. н., доцент, доцент
кафедри фінансів, банківської справи та
страхування,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна*

Страховий захист в діяльності будь якого суб'єкта господарювання або фізичної особи відіграє вадливу роль. В умовах глобалізації страхового ринку відбуваються процеси концентрації капіталу страхових компаній та злиття банківського, страхового і виробничого капіталу. Під впливом інтеграції світової фінансової політики в європейський простір відбувається

концентрація страхового і перестрахового капіталу шляхом формування транснаціональних страхових організацій через злиття страхового і перестрахового бізнесу. Аналітичний огляд ринку страхування в Дніпропетровській області, відображений в таблиці 1, показав значну концентрацію страхової діяльності в сфері страхування відповідальності.

Таблиця 1 – Аналітичний огляд ринку страхування в Дніпропетровській області*

Страхова компанія	Всього	Страхові платежі, тис.грн.									Виплати
		КАСКО	ОСАЦВ	ДМС	НВ	Майнове	Вантажі	Туристи ч.	Зелена карта	Інші види	
АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	228571	152272	31555	-849	163	10441	479	23638	0	10872	85953
ARX	210295,5	114721,2	17033,1	819,6	59,9	65107	1139,6	2069	6521	2826	н/д
СГ ТАС	104459,1	26331,4	51584,8	3555,6	610,3	1789	1574,3	358,8	12368	6287	38626
PZU УКРАЇНА	73804,7	20562,3	30015,4	2509,5	1711,3	2018	3321,0	630,5	10408	2629	27110
ІНГО	68546,1	45141,3	7704,4	5260,3	10,7	3432,6	167,6	900,9	4881,1	1047,2	40957

*Джерело: складено на підставі [2]

Порівняльний аналіз діяльності українських страховиків показав, що в «ІІ кварталі вдруге поспіль обсяг активів страховиків життя збільшився – на 4 %. Активи ризикових страховиків незначно зменшилися через вихід з ринку семи установ. Обсяги премій і виплат зі страхування життя протягом кварталу майже не змінилися. Однак порівняно з ІІ кварталом 2022 року зміни значні: премії були вищими на 18 %, а виплати – аж на 56 %. Обсяги валових премій із ризикового страхування зросли на 12 % за квартал і досягли рівня ІV кварталу 2021 року. Виплати зросли на 3 % за квартал. Премії та виплати зросли приблизно на 40 % порівняно з ІІ кварталом 2022 р. [2,с.20].

Премії зі страхування майна зросли на 9 % протягом кварталу, проте їхній обсяг все ще становить лише близько половини довоєнного. За рештою видів страхування надходження переважно зменшувалися. Виплати за основними видами страхування майже не змінилися, крім майнових, що скоротилися на 10 % у ІІ кварталі. Авто- (КАСКО, ОСЦПВ і “Зелена картка”) та особисте страхування (медичне, життя) надалі формують близько 80 % премій та 90 % виплат. На перестраховання у звітному періоді було передано лише 9 % премій, з них лише четверту частину – на внутрішньому ринку.

Страховики зменшують резерви збитків за добровільними видами вже третій квартал поспіль. Попри це, покриття премій резервами збитків досі високе порівняно з довоєнними рівнями – 99 % (у річному вимірі). Натомість резерви збитків за обов’язковими видами страхування дещо зросли за квартал. Їхній поточний високий рівень спричинений активізацією на ринку “Зеленої картки”. Покриття премій резервами збитків повертається до історичних рівнів, сягнувши 156 % (у річному вимірі). Зменшення резервів збитків поліпшило коефіцієнт збитковості добровільного страхування, який набув значення 37 %, зменшившись на 4 в. п. за квартал.

За попередніми прогнозними статданими загальне зростання страхових премій в світі прогнозується на рівні 2,2 % щорічно в середньому протягом наступних двох років, що вище середнього показника за останні п’ять років, тобто за 2018–2022рр. – 1,6 %.

В II кварталі звітного року обсяг премій з автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка») збільшився на 21 %, перевищивши довоєнний рівень. Частка премій з автострахування протягом повномасштабної війни незмінно перевищує половину загальних надходжень ризикових страховиків. Обсяги премій з особистого страхування (страхування життя та медичне) за квартал майже не змінилися [1].

Таким чином, зниження темпів економічного розвитку і геополітична невизначеність посилюють важливу роль первинної страхової галузі в передачі ризиків. В той час страховий сектор продовжуватиме збільшувати свою прибутковість, головним чином завдяки покращенню ціноутворення з поправкою на ризик, за рахунок інвестицій, але збільшення страхового капіталу в 2024 або 2025 роках на більшості ринків не відбудеться, оскільки економічна інфляція продовжуватиме негативно впливати на страхові виплати».

Література:

1. Статистика страхового ринку України. Forinsurer. URL: <https://forinsurer.com/stat>.
2. Огляд страхового ринку України за 1 півріччя 2023 року. Insurance TOP. 2023. №3(95). С.16-20. URL: <https://forinsurer.com/files/file00715.pdf>. (дата звернення 19.02.2024).

ДІЯЛЬНІСТЬ СТРАХОВИКІВ ТА ПЕРЕСТРАХОВИКІВ НА АЛЬТЕРНАТИВНИХ РИНКАХ КАПІТАЛУ

О. П. Павленко, к. е. н., доцент, доцент
кафедри фінансів, банківської справи та
страхування,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна

Л. П. Лауш, здобувачка першого рівня
вищої освіти,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна

Аналітичний огляд страхового ринку свідчить, що «страховики та перестраховики на канадському ринку все частіше звертаються до альтернативних ринків капіталу, щоб подолати складні умови. Звітний 2023 рік завершився позитивними результатами для канадського ринку та прибутковими результатами для світового ринку перестраховування вперше за багато років. Однак це не компенсувало погані результати та доходи, які спостерігали перестраховики в останні роки, що ускладнило залучення капіталу, і це ще більше посилюється прискореною інфляцією та тиском на зниження інвестиційних результатів. Крім того, ринок очікує, що зміни клімату посилять збитки від катастроф, особливо від вторинних небезпек, які були значною складовою збитків у 2022 році.

Таблиця 1 – Вихідне перестраховування (ТОП-5) України

№	Страхова компанія	Питома вага перестраховування в страхових платежах, %	Частка страхових платежів, що належать перестраховикам (станом на 30.09.2023р.), тис.грн.	Сума страхових платежів на 30.09.2023 р., тис.грн.
1	УЛЬТРА АЛЬЯНС	49,23	149450,7	303594,5
2	УСГ	42,77	959361,0	2242892,8
3	КНЯЖА	33,71	493493,1	1464146,6
4	КВОРУМ	33,36	12158,4	36 441,6
5	ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СТРАХОВИЙ АЛЬЯНС	22,27	51427,0	230954,0

Якщо проаналізувати дані таблиці 1, видно, що серед українських страховиків найбільша питома вага перестраховання в страхових платежах становить 49,23 % (СК УЛЬТРА АЛЬЯНС). Станом на 30.09.2023р. найвищий рівень частки платежів, що належать перестраховикам – 959361 тис.грн. (СК УСГ), [2, с.30].

Відповідно, традиційний капітал скоротився приблизно на 5 % до 548 мільярдів доларів США протягом першого кварталу 2023 року, оскільки перестраховики прагнули збільшити ризики на ринках капіталу після рекордного року випуску катастрофічних облігацій у 2022 році.

Але попит на катастрофічні облігації наразі перевищує пропозицію, і перша половина 2023 року виявилася складнішою, оскільки інвестори ILS виявилися більш вибірковими та вимагали покращення структурних умов і ціноутворення.

Незважаючи на це, ринок катастрофічних облігацій може відповідати минулорічному рекордному випуску. Глобальний капітал перестраховання становив 645 мільярдів доларів США на кінець першого кварталу 2022 року, що на 30 мільярдів доларів менше, ніж на кінець 2021 року.

Однак завдяки диверсифікації та підвищенню маржі альтернативний капітал збільшився до 97 мільярдів доларів. Загальні фінансові результати канадської промисловості за 2021 рік становили прибутковий кумулятивний чистий сукупний коефіцієнт 83,7 %, що є покращенням порівняно з попереднім роком на рівні 94,57 %»» [1, с.6].

Література:

1. Глобальні тарифи на перестраховання продовжать зростання в 2024 році. Журнал «Insurance TOP». 2023. №4(96). С. 5 -6. URL: (дата звернення 20.02.2024)
2. Статистика страхового ринку України. Forinsurer. URL: <https://forinsurer.com/> (дата звернення: 22.02.2024).

СТРАХУВАННЯ АГРАРНИХ РИЗИКІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

О. П. Павленко, *к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна*
Р. В. Новосьолова, *здобувачка першого рівня вищої освіти, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна*

Сільське господарство – це галузь, яка постійно стикається з ризиками, пов'язаними з погодними умовами, епідеміями, шкідниками, ціновими коливаннями та іншими факторами. Ці ризики можуть призвести до значних фінансових втрат для аграріїв.

Страхування сільськогосподарських ризиків виступає ефективним інструментом для захисту сільськогосподарських виробників від цих ризиків. Завдяки страхуванню аграрії можуть отримати компенсацію у випадку настання страхового випадку, що дозволить їм покрити свої збитки і продовжити свою діяльність.

Цільовими групами страхування аграрних сільськогосподарських ризиків є фермери, агропідприємства, кооперативи та інші учасники аграрного сектора, які прагнуть захистити свої інвестиції від непередбачуваних обставин. Такі програми страхування можуть бути державно підтримані або приватні, залежно від країни та її політики у цій сфері

Страхування аграрних ризиків – це спеціальний вид страхування, спрямований на захист сільськогосподарських культур, тварин і майна фермерів від різних ризиків, що можуть вплинути на їх доходи або завдати збитків.

Основні видами аграрного страхування можна назвати наступні напрямки, які включають:

– страхування врожаю – захищає виробників від втрат врожаю внаслідок природних лих або інших обставин, таких як посуха, повінь, град, шкідники тощо;

– страхування тварин – захищає власників сільськогосподарських тварин (наприклад, худоби) від ризиків, таких як хвороби, втрати від збоїв в годуванні тощо.

– страхування від погодних умов – захищає від ризиків, пов'язаних зі змінами в погодних умовах, таких як заморозки, засуха, град тощо;

– страхування майна – включає в себе захист сільськогосподарської техніки, споруд, обладнання та іншого майна від ризиків, таких як пожежа, крадіжка, повінь тощо.

Проведемо детальну характеристику основних видів страхування аграрних ризиків.

Страхування врожаю передбачає захист від наступних ризиків: погодних умов: град, посуха, заморозки, надмірні опади, вітер, тощо; біологічних факторів: шкідники, хвороби, епідемії, бур'яни; інших факторів: пожежі, стихійні лиха, крадіжки.

Можливі два типи страхування врожаю: страхування з фіксованою виплатою (страхова виплата визначається заздалегідь); страхування з індексною виплатою (страхова виплата залежить від реального збитку, який зазнав аграрій).

Страхування сільськогосподарських тварин включає захист від певних ризиків, таких як: загибелі тварин: внаслідок хвороб, нещасних випадків, стихійних лих, отруєння, крадіжок; вимушеного забою: у випадку невиліковних хвороб, травм, карантину; знищення тварин: у випадку епідемії; зниження продуктивності: внаслідок хвороб, травм.

Страхування майна передбачає захист від наступних ризиків: сільськогосподарської техніки: трактори, комбайни, сівалки, причіпне обладнання, тощо; будівель (тваринницькі ферми, зерносховища, склади, гаражі, адміністративні будівлі); обладнання (доїльні установки, холодильні установки, системи зрошення, тощо); інвентарю (насіння, добрива, корми, запчастини, тощо).

В страховій практиці можливе використання двох типів страхування майна: страхування від вогню та стихійних лих (покриває ризики пожежі, вибуху, блискавки, урагану, землетрусу, повені, тощо); страхування від усіх ризиків (покриває ризики, перелічені в договорі страхування).

Страхування відповідальності передбачає захист від наступних ризиків: шкідливої діяльності (забруднення навколишнього середовища, псування майна, шкода здоров'ю); невиконання договірних зобов'язань (несвоєчасне постачання продукції, неякісна продукція); використання небезпечних об'єктів: тваринницькі ферми, сховища хімічних речовин, тощо.

Страхування кредитів передбачає захист від наступних ризиків: втрата врожаю (внаслідок погодних умов, шкідників, хвороб, епідемії); загибель

тварин (внаслідок хвороб, нещасних випадків, стихійних лих); втрата майна (внаслідок пожежі, стихійних лих, крадіжок).

Важливо зазначити, що перелік видів страхування аграрних ризиків може варіюватися залежно від страхової компанії.

Можемо відокремити переваги при застосування сільгоспвиробниками страхування аграрних ризиків:

– зниження фінансових втрат. У випадку настання страхового випадку аграрій отримує компенсацію, що дозволяє йому покрити свої збитки і продовжити свою діяльність;

– стабільність доходу. Страхування аграрних ризиків дає можливість аграріям отримувати стабільний дохід, незважаючи на несприятливі фактори;

– підвищення конкурентоспроможності. Аграрії, які страхують свої ризики, є більш конкурентоспроможними на ринку, так як вони мають меншу ймовірність банкрутства внаслідок форс-мажорних обставин;

– доступ до кредитів. Банки більш охоче кредитують аграріїв, які страхують свої ризики, так як це знижує ризики для банків;

– державна підтримка страхування аграрних ризиків. У багатьох країнах, в тому числі і в Україні, діють програми державної підтримки страхування аграрних ризиків. Ці програми передбачають субсидування страхових премій, що робить страхування більш доступним для аграріїв.

Отже, страхування аграрних ризиків – це важливий інструмент для захисту сільськогосподарських виробників від ризиків, з якими вони стикаються. Завдяки страхуванню аграрії можуть отримати компенсацію у випадку настання страхового випадку, що дозволить їм покрити свої збитки і продовжити свою діяльність.

MONITORING OF THE INSURANCE MARKET UNDER THE CONDITIONS OF THE STATE OF WAR

Jose Manuel Recio Espejo, *professor*
Department of Ecology and Plant Physiology,
University of Cordoba, Spain

Life insurance premiums amounted to UAH 3.6 billion, and risk insurance premiums amounted to UAH 30.5 billion. The total liabilities of Ukrainian insurers exceeded UAH 75 billion. The number of concluded insurance contracts for the period of 9 months amounted to 73.35 million units. Ukrainian insurers received UAH 6 billion from branches. premiums, 20.9 billion UAH were collected from

insured individuals, including 3.5 billion UAH from life insurance. Net insurance premiums amounted to UAH 33.4 billion. In the 3rd quarter of 2023, risk insurance companies of Ukraine increased their assets by 3% compared to the previous quarter, life insurers - by 4%.

At risk insurers, the volumes of government securities grew the fastest, at life insurers – bank deposits. As of September 30, 2023, the total assets of insurers increased to UAH 73.4 billion. The volume of assets of life insurers increased to UAH 20.6 billion. Assets of insurers engaged in risk types of insurance decreased slightly during the quarter. Equity decreased to UAH 22 billion. The total insurance reserves of insurers increased to UAH 44.9 billion, deductions from life insurance reserves amounted to UAH 2.7 billion. Life insurance reserves at the end of the reporting period exceeded UAH 18.8 billion.

The amount of investment income received by Ukrainian life insurers from the placement of reserve funds amounted to UAH 1.44 billion. Both segments of the insurance market significantly increased gross insurance premiums: risk insurers – by 14% compared to the previous quarter and by 18% - compared to the 3rd quarter of 2022; life insurers – by 16% for the quarter (for the first time since the beginning of the year) and by Ca 7% in annual terms.

Premiums from OSCPV grew the fastest in the 3rd quarter. Risk insurers for January - September were operationally profitable and received UAH 1.8 billion in profit, achieving a return on capital of 9%.

Despite unprofitable operating activities, investment income ensured a record profit of life insurers at the level of UAH 0.7 billion and a return on capital of 25%. According to NBU data, by the November 11, 2023, the number of insurance companies in Ukraine decreased over the year to 111 companies. There are 99 non-life insurers left on the insurance market (about 50 companies are actively working on the market - with payments of more than UAH 1 million) and 12 life insurers (8 companies are actively working on the market). 4 insurers were excluded from the state register during the quarter.

We will remind that the number of registered insurers two years ago in 2021 was 208 insurance companies: 188 risk and 20 life companies. According to the NBU, 13 insurers violated at least one of the standards (solvency, capital adequacy, asset quality, riskiness of operations). The share of norm violators in assets was 7%.

From January 2024, new legislation for non-bank financial service providers will enter into force, which will strengthen requirements for the quality of corporate governance, risk management, solvency and market behavior in relation to service consumers. It is a great challenge for insurance companies, which will have to adapt their activities to new requirements for capital formation and calculation of eligible

assets, which will be introduced from the beginning of 2024 in accordance with international and European standards.

The updated requirements take into account the lessons of the past and the norms of European directives. The focus is on the display of assets at a fair realistic value, which will contribute to improving the quality and liquidity of insurers' assets, discipline in fulfilling their obligations. Insurance payments and compensation to clients for 9 months of 2023 amounted to UAH 12 billion. (6.5 billion UAH were paid to individuals), including 1.2 billion UAH. from life insurance (redemption sums/breaks of contracts amounted to UAH 198 million).

The level of gross payments was 35.7%. The main share of payments from risk insurance falls on CASCO and OSACV, and in life insurance - on accumulative life insurance. The total liability of insurers from voluntary types of insurance amounted to UAH 7.6 trillion, from mandatory types to UAH 10.4 trillion. The liability of life insurers to clients at the end of the reporting period is UAH 160.6 billion.

The number of insurance contracts concluded by life insurers during the reporting period was 1,175,583, including 1,032,862 individuals. The number of individuals insured at the end of the reporting period exceeded 3,952,812 people. Insurers transferred UAH 3.7 billion to reinsurance, including UAH 3 billion to non-resident reinsurers (including UAH 89 million of life insurance and reinsurance premiums). Expenses related to the conclusion and extension of insurance contracts (acquisition costs) for 9 months of 2023 amounted to UAH 7.1 billion in risk insurance (including agency fees – UAH 6.5 billion) and UAH 1.2 billion UAH in life insurance (including agency fees – UAH 1.12 billion). Expenses related to the settlement of insurance cases that occurred in the reporting period - UAH 400 million.

Labor costs due to job cuts and the withdrawal of insurers from the market amounted to UAH 2 billion. Ukrainian insurers paid UAH 1.2 billion in income tax from ordinary activities. According to the results of January-September 2023, the amount of insurance payments from motor vehicles amounted to UAH 6.3 billion (+27.1% to the indicators of the corresponding period of 2022 and +19.7% to 2021). Insurers concluded more than 5.7 million insurance contracts. The indicator increased by 9.3% compared to the corresponding period last year, when Russia launched a full-scale armed aggression against Ukraine.

According to statistics of the MTSU, for the 3rd quarter of 2023, market participants issued more than 2.1 million insurance policies, for which a total of almost UAH 2.5 billion in insurance payments were collected. The number of concluded electronic policies of OSCPV amounted to more than 3.9 million units.

The amount of premiums under electronic contracts amounted to UAH 4.7 billion. The share of electronic policies in the total number of contracts was 67.7%, in the total amount of premiums – 74.1%, these are the highest indicators since the introduction of the electronic policy. Insurance companies settled 92,500 claims by making insurance payments (11.8% more than in the corresponding period of 2022 and 26.6% less than in 2021) and paid more than UAH 2.7 billion to the victims. (+36.1% and +5.1%, respectively).

References

1. Insurance market of Ukraine for 9 months of 2023 year. Magazine «Insurance TOP» №4(96). 2023. С.16.
2. Loiko V. V. Competitiveness of the national economy in the context of economic security. International Scientific Conference Economy without borders: Integration, Innovation, Cross-border cooperation: Conference Proceeding.- Kaunas: Baltija Publishing , 26.08.2016. P. 52-55.

GLOBAL TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF THE INSURANCE MARKET

O. M. Hrabchuk, *Doctor of Economics,
Professor, Professor of the Department of
Finance, Banking and Insurance,
Dnipro State Agrarian and Economic
University, Dnipro, Ukraine*

Currently, there is a change in the structure of the world economy, global civilizational shifts, and a significant change in the technologies of expanded reproduction. Gradual changes in the global economic space lead to changes in national financial systems and individual segments of financial markets. The insurance market is also undergoing global changes. The main factors influencing the development trends of the global insurance market are:

– development and deepening of the international division of labor, which leads to the intensification of international commodity and financial flows. Accordingly, the quantity and quality of insurance coverage objects are increasing. Insurers are entering into more competitive relationships with each other, competing, among other things, on the level of protection of their contracts. The cost of insurance protection is increasing, the rates in insurance contracts are rising;

– a critical increase in risk factors also necessitates an increase in insurance rates. The well-known financial crisis of 2008-2010, the COVID-19 pandemic, Russia's war against Ukraine, the general tension growth in the world, and the growth of environmental and climate risks have caused the likelihood of insured

events to increase sharply. Thus, the cost of insurance protection has also increased. In some cases, insurance protection becomes financially unfeasible for the policyholder;

– transformation of product markets, which determines the need for a flexible adaptation policy on the part of both insurers and policyholders. Often the very mechanism of implementation of insurance contracts presupposes their certain duration, within which it is quite difficult to achieve flexibility of insurance protection. Accordingly, even if it is financially feasible to conclude insurance contracts for policyholders, in fact, insurance will not fulfill its protective function;

– due to the increase in the cost of insurance contracts and the accumulation of insurance risks in portfolios, insurers are forced to increasingly resort to reinsurance or partnerships in concluding and maintaining contracts with a high level of coverage and a large insurance field. This trend determines the restructuring of the rhinestone market and its greater concentration;

– most of the new and growing risks relate to “life” insurance, which is caused by the globalization of health care systems, an increase in critical impacts and threats to the lives of individuals, significant changes in living standards and large migration flows. Accordingly, the need for insurance protection also increases. Insurance rates are also rising, and the market volume is growing. However, even in this case, some risks fall outside the scope of insurance coverage;

– due to the fact that insurance is increasingly concerned with providing social guarantees, its social significance is increasing. The latter leads to increased influence of the state on the mechanism of implementing insurance protection. Regulatory authorities are increasingly regulating and restricting the activities of insurance companies, especially regarding life insurance and influencing on the investment activities of insurance companies. As a result, the interaction between the insurance market and the stock market through the infrastructure of the latter is enhanced;

– civilizational shifts and sociocultural characteristics determine a higher level of interaction between insurers and policyholders belonging to the same sociocultural group. For example, the insurance system in Islamic countries, which is called takaful, based on the provision of mutual guarantees, determines the regionalization of insurance in those countries. Certain features of the insurance mechanism in Asian countries complicate access to their insurance markets and counteract globalization trends.

Thus, global trends in the development of the insurance market determine the growth of the insurance field, the growth of financial efficiency of insurance activities, the interpenetration of the insurance market and other segments of

financial markets. At the same time, a large group of risks is removed from insurance coverage, and the insurance market become concentrated and regionalized. Current trends in the development of the insurance market determine a high probability of its destruction if the transformation processes become too rapid. Or the insurance market will be completely integrated into the financial market, giving rise to completely new forms of insurance protection and types of services.

FORMATION OF INSURANCE PRODUCT DESIGN IN THE UNDERWRITING PROCESS

L. Kulowicz, *Associate Professor,
SGH Warsaw School of Economics, Poland*

Underwriting plays an important role in ensuring the insurer's guarantees to policyholders regarding insurance payments. This is a basic business process in the activity of an insurance company, designed to prevent financial losses of the insurer due to an unexpectedly large number of insurance cases.

Of course, determining the terms of insurance of risks that satisfy the insurer and the insured one, the underwriter should try to reduce the probability of occurrence of insured events and reduce the amount of loss in the occurrence of insured events. Reducing the probability of occurrence of insured events is possible under the following conditions: selection of risks accepted for insurance protection for specific insurance objects; development of preventive measures to reduce the probability of occurrence of specific risks. At the same time, the reduction of total losses is possible under the condition of: selection of objects most resistant to manifestations of insured risks; limiting the insurer's liability limits; implementation of preventive measures to increase the resistance of the object to the impact of risks; development and implementation of the reinsurance system.

Ensuring the adequacy of insurance protection is implementing with the help of measures aimed at harmonizing the features of the risk accepted for insurance with the terms of the insurance contract and the formation of such a design of the insurance product, thanks to which the equivalence of the insurance liability and the premium is achieved.

In case of increased risks, it is possible to increase the amount of insurance premiums. Usually, such an increase is proportional to the change in the level of risk compared to the standard level. This provides support for the equivalence of the obligations assumed by the insurer and the payment for such a service - the premium.

However, if the premium increase is too high, the policyholder may be dissatisfied with the premium increase.

Another option is to clarify the insurance tariff. When accepting an object for insurance, the insurer must classify it according to the degree of risk and assign it to one or another homogeneous group of risks for which the insurance tariff has already been determined. Next, the insurer must assess to what extent the degree of risk of the evaluated object deviates from the average level for the group, and if such a deviation is significant, it is necessary to assign an individual tariff. With the correct calculation of tariffs and the selection due to the insurance of risks that meet the conditions of tariff calculations, the total loss of the insurance portfolio with a reasonable probability should not exceed the amount based on which the insurance tariff was calculated (the so-called total tariff loss).

Modification of the insurance company's tariffs is implemented through a system of correction coefficients to the basic tariffs. The task of the underwriter is to choose adequate coefficients that increase (decrease) the basic tariff, so a possible list of such coefficients is formed, depending on the specifics of a particular insurance contract.

It is important to establish the maximum amount of insurance coverage (by type of insurance), which depends on the amount of the insurance company's own funds and reserves. In mass types of insurance, it is usually not customary to define a special type of coverage for each policyholder, because for each homogeneous risk group, coverage options have already been developed and an insurance premium is assigned. In non-mass types of insurance or in the case of concluding a complex insurance contract for several types of insurance at once, the underwriter chooses individual conditions of coverage and, accordingly, the amount of the insurance premium.

In some cases, it is more acceptable for the insured to take measures related to the limitation of insurance liability: changing the definition of the insured event, creating a list of exceptions to coverage, reducing the insured amount, increasing the deductible, etc. Risk reinsurance options should also be considered.

The underwriting decision is made taking into account the predicted financial condition of the insurance company and the balance of the insurance portfolio. Making a decision on whether or not to insure a specific risk is the most important underwriting milestone, as the business development of the insurance company and the financial results of its activities will depend on the decision made.

The result of making an underwriting decision should be the provision of specified indicators of unprofitability of the type of insurance and the insurance portfolio as a whole by means of risk selection and selection of insurance conditions

and insurance coverage of insurance objects. reaching a compromise between the interests of the insured and the insurer.

In order to determine the effectiveness of the entire underwriting decision-making procedure, to identify errors in risk classification, in pricing, in assigning insurance coverage, etc., monitoring of underwriting results should be carried out. Based on the results of monitoring, the management of the insurance company may make decisions to change the design of the insurance product or to update actuarial calculations

An underwriting audit is aimed at verifying the adequacy of decisions on insurance risk acceptance of individual underwriters, which helps to ensure the uniformity of the implementation of the underwriting policy in insurance companies that have many representative offices or branches in the organizational structure. Such an audit should be carried out both constantly, on a planned basis, and unplanned, in the event of force majeure circumstances (for example, in the event of an excessively large insurance payment - to investigate the circumstances under which such a risk was accepted for insurance).

СЕКЦІЯ 5

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ СФЕРИ

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

В. А. Бакумов, *здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна*

Науковий керівник – С. В. Качула, *д. е. н., професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна*

Ресурсами економіки прийнято називати всі види коштів, необхідні створення матеріальних і нематеріальних благ. Як правило, виділяють п'ять основних видів ресурсів, або, як прийнято визначати в економічній теорії, факторів виробництва: працю, землю, капітал, підприємницькі здібності, інформацію. Фінансові ресурси сільськогосподарського підприємства - це грошові кошти та інші активи, які використовуються для забезпечення його діяльності та досягнення стратегічних цілей. Ці ресурси можуть бути отримані з різних джерел:

– кредитні установи – отримання кредитів та позик в банках або інших фінансових установах для забезпечення оборотних коштів, закупівлі обладнання, розвитку інфраструктури тощо;

– власні кошти – грошові кошти та активи, які належать самому підприємству або його власникам та можуть бути внесені у формі вкладень у підприємство;

– державні субсидії та дотації – підтримка з державного бюджету у формі субсидій, дотацій або інших фінансових стимулів;

– інвестиції – вкладання коштів в сільське господарство як у формі прямих інвестицій, так і через придбання акцій чи облігацій;

– інші джерела – отримання коштів від інших джерел (продаж землі або інших активів, оренда землі, доходи від продажу сільськогосподарської продукції тощо).

Використання цих фінансових ресурсів в сільському господарстві спрямоване на забезпечення ефективного виробництва продукції, покращення інфраструктури, розвиток технологій та ін.

Управління фінансовими ресурсами сільськогосподарського підприємства – це процес регулювання інтенсивності сільськогосподарського виробництва, що формує умови сталого розвитку сільськогосподарського підприємства, тобто забезпечує максимізацію прибутковості господарської діяльності за збереження якості фінансових ресурсів. Сучасні концепції розвитку суспільства, у тому числі на основі сталого розвитку, акцентують увагу на тому, що максимізація як основна мета підприємницької діяльності в агробізнесі повинна мати певні межі. Проте стратегічна мета збільшення продуктивності сільськогосподарського виробництва незмінно залишається у фокусі багатьох суб'єктів господарювання. Ефективне управління фінансовими ресурсами має спиратися на механізми управління ризиками виробничої діяльності для забезпечення сприятливих умов ринкової взаємодії. Підсумками ефективного управління фінансовими ресурсами сільськогосподарського призначення у ринкових умовах господарювання агробізнесу є забезпечення достатнього обсягу аграрної продукції з прийнятними економічними параметрами на формування сприятливих умов ринкової взаємодії. За такої постановки мети управління фінансовими ресурсами бере участь у вирішенні складнішого завдання – забезпечення продовольчої безпеки регіону, в рамках якого діє даний ринок.

Отже, підвищення ефективності використання фінансових ресурсів сільськогосподарського підприємства можна досягти шляхом ретельного фінансового планування та бюджетування, аналізу рентабельності, оптимізації виробничих процесів, диверсифікації продукції, ефективного управління оборотними засобами, інвестування в інновації, фінансового контролю та розробки стратегії управління ризиками. Ці підходи можна застосовувати окремо або в комбінації для досягнення максимальної ефективності використання фінансових ресурсів і забезпечення стабільного фінансового стану підприємства.

ВТРАТИ АПК УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ І ПОТРЕБИ У ФІНАНСОВИХ РЕСУРСАХ НА ВІДНОВЛЕННЯ ТА РЕКОНСТРУКЦІЮ

*Г. М. Завадських, к. е. н., доцент, доцент
кафедри економіки і бізнесу,
Таврійський державний агротехнологічний
університет імені Дмитра Моторного,
м. Запоріжжя, Україна*

Проблема формування фінансового забезпечення підприємств аграрного сектора України має велику актуальність в контексті сталого розвитку. Ця галузь грає ключову роль у національній економіці та забезпечує продовольчу безпеку країни. Однак, низка проблем у фінансуванні може обмежувати її потенціал і впливати на сталість розвитку.

Українське сільське господарство втратило значні обсяги ресурсів та інфраструктури внаслідок повномасштабного вторгнення. Істотні втрати стосуються елеваторних потужностей, адже чимала кількість була знищена, пошкоджена або окупована. Відновлення українського АПК - тривалий процес, який залежить від багатьох чинників, зокрема від залучення інвестицій та фінансування, стабільності роботи експортних шляхів, запровадження нових прогресивних практик ведення сільського господарства. Відновлення українського сільського господарства може стати рушієм для впровадження сучасних агротехнологій, що сприятиме ефективному використанню ресурсів, підвищенню конкурентоспроможності тощо. Після повномасштабного вторгнення позиції України на світовому ринку зазнали змін. Частина продукції втратила свої позиції у світовому експорті продукції АПК. Але Україні вдалося здебільшого зберегти їх, а в деяких випадках поліпшити становище.

Позитивна зміна позицій України по окремій продукції здебільшого була спричинена відновленням виробництва та експорту, а також поліпшенням доступу деяких товарів на європейський ринок. 2022 р. ціни на світовому ринку на більшість продукції АПК були доволі високими, тому падіння експорту у грошовому вимірі було менш істотним, ніж у натуральному. Зросла частка європейських країн у структурі експорту агропродукції, що зумовлено блокадою портів та зміною логістичних маршрутів, внаслідок чого продукція спершу експортується до сусідніх країн, а не до кінцевого споживача напяму. 74,4 % продукції АПК у 2022/23 МР

експортували морським транспортом, хоча до війни цей показник становив 98 %. Війна змусила аграріїв знайти альтернативні шляхи експорту [20].

Зрошення було проблемним питанням в агросекторі ще задовго до повномасштабної війни. За оцінками Національної академії аграрних наук України, до 60 % ріллі недоотримувало воду, що негативно впливало на врожайність. Під час війни проблема ще більше загострилась. За підсумками 2022 р., площі основних с/г культур під поливом зменшилися на 77,1 %, а обсяги виробництва із цих земель – на 75,7 % [1]. 6 червня 2023 р. росія вчинила найбільший акт екоциду з початку повномасштабного вторгнення в Україну – підбив дамбу Каховської гідроелектростанції. Водосховище забезпечувало енергію, питну воду, рух річкового транспорту на півдні України, і що найголовніше – зрошення с/г земель. Специфіка цього регіону полягає у тому, що сільське господарство тут можливе лише за наявності регулярного поливу. До підбиву площа с/г земель в Херсонській області становила близько 2 млн га. Зараз вони непридатні для використання, адже 85 % із них – ґрунти, що потребують постійного поливу. За приблизними підрахунками, часткове відновлення зрошувальної системи обійдеться у 4,5 млрд євро.

Повномасштабне вторгнення РФ призвело до суттєвого падіння у надходженні як капітальних, так і прямих інвестицій у агросектор. Падіння прямих інвестицій передусім пов'язано зі зменшенням обсягу залучень через інструменти участі в капіталі, що можна пояснити побоюваннями інвесторів. Зменшення капітальних інвестицій відбулося внаслідок суттєвого зменшення обсягів придбання та створення нових активів через воєнні ризики. Як наслідок, український аграрний сектор зараз як ніколи потребує залучення нових інвестицій для відновлення та реконструкції.

У 2022 р. попит на кредитування значно зріс. Для можливості підтримання операційного циклу у аграріїв виникає потреба в додаткових обігових коштах. Причинами цих потреб є зниження цін на вироблену продукцію; зростання витрат на логістику; проблеми з реалізацією продукції; здорожчання засобів виробництва, добрив, ЗЗР. Руйнування й пошкодження с/г техніки, а також потреба у власному транспорті та енергоефективних рішеннях сприяють попиту на інвестиційне фінансування. Найбільш дієвою для українських аграріїв є програма здешевлення вартості фінансування «5-7-9 %», що користується великим попитом.

Інституційні реформи в Україні вже розпочалися, але потрібен час для завершення. ЄС разом із Україною з 2014 р. активно впроваджує зміни, що стосуються різних сфер. Але за останнім звітом Єврокомісії пріоритетними

напрямами змін в агросекторі на наступний рік мають стати: завершення розроблення національної стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій; продовження адаптації законодавства до законодавства ЄС; здійснення моніторингу та продовження реєстрації фермерських господарств у ДАР; здійснення підготовчих кроків для створення сумісного з ЄС платіжного агентства та мережі даних бухгалтерського обліку.

Література

1. Агробізнес України 22/23 МР. Інфографічний довідник. Київ, 2023. 46 с.
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/operativ>. (дата звернення: 22.02.2024).

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В. Д. Заламай, здобувач першого рівня вищої освіти, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Науковий керівник – Л. І. Бровко, к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Умови воєнного стану супроводжуються великими викликами та обмеженнями, такими як зниження обсягів інвестицій, обмеження доступу до ринків, збільшення ризиків для аграрних підприємств та зменшення виробничої активності. Проте, необхідно вжити заходів для забезпечення сталого розвитку аграрного сектору навіть у таких умовах.

Обмеження доступу до ринків для аграрних підприємств умовах воєнного стану становить серйозну загрозу для сталого розвитку сільськогосподарського сектору та економіки в цілому. Ці обмеження можуть виникати з різних причин і вимагають комплексних заходів для подолання їх наслідків.

Для подолання обмежень доступу до ринків для аграрних підприємств в умовах воєнного стану необхідно вжити ряд заходів. Це може включати в себе дипломатичні зусилля для зняття торгових обмежень та санкцій, впровадження програм державної підтримки для компенсації збитків,

спрощення процедур експорту та імпорту, а також стимулювання розвитку внутрішнього ринку через програми збільшення попиту на сільськогосподарську продукцію. Також важливо надати аграрним підприємствам доступ до фінансових ресурсів та інвестицій для забезпечення стійкого розвитку в умовах кризи.

Збільшення ризиків для аграрних підприємств умовах воєнного стану є серйозною проблемою, яка може значно ускладнити їхню діяльність та загрожувати сталому розвитку сільськогосподарського сектору.

Для зменшення ризиків для аграрних підприємств умовах воєнного стану необхідно прийняти комплексний підхід. Це може включати в себе заходи з підвищення безпеки працівників та майна, розробку та впровадження програм реконструкції та відновлення інфраструктури, забезпечення додаткових ресурсів та фінансової підтримки для аграрних підприємств, а також сприяння розвитку альтернативних ринків збуту та диверсифікації продукції.

Одним із ключових аспектів фінансово-економічного забезпечення сталого розвитку аграрної сфери в умовах воєнного стану є залучення додаткових фінансових ресурсів та інвестицій для підтримки аграрних підприємств. Це може бути здійснено лише через механізми державної підтримки та міжнародної допомоги та позик.

Проблеми залучення додаткових фінансових ресурсів та інвестицій для підтримки аграрних підприємств в умовах військового стану є серйозним викликом для сталого розвитку сільськогосподарського сектору. Декілька факторів призводять до цих проблем:

Воєнний стан створює нестабільність та невизначеність на ринках, що призводить до зниження довіри інвесторів та підприємців.

Військовий стан збільшує ризики для бізнесу, включаючи ризики економічних втрат, збитків майна та персоналу, а також збільшення витрат на безпеку та захист. Це робить інвесторів більш обережними та обмежує їх бажання ризикувати.

Зменшується доступ до кредитів та інших фінансових ресурсів для аграрних підприємств через зростання ризиків та нестабільність в економіці.

Умови військового стану призводять до збільшення витрат держави на військові потреби та оборону, що обмежує доступність фінансових ресурсів для інвестицій в інші галузі, включаючи сільське господарство.

Воєнний стан призводить до зменшення споживчого попиту, зменшення обсягів експорту та імпорту, а також до зниження інвестицій в економіку в цілому.

Для подолання проблем залучення додаткових фінансових ресурсів та інвестицій для підтримки аграрних підприємств в умовах військового стану необхідно прийняти комплексний підхід. Це може включати в себе розвиток програм державної підтримки та стимулювання інвестицій, сприяння розвитку альтернативних джерел фінансування, залучення міжнародної допомоги та підтримку міжнародних інвестицій, а також створення стабільного та прозорого бізнес-середовища.

Крім того, важливо розвивати та впроваджувати ефективні аграрні політики та програми, спрямовані на підтримку сільських господарств, підвищення їхньої конкурентоспроможності та стійкості до негативних впливів воєнного стану. Це може включати в себе заходи з підтримки виробництва, розвитку інфраструктури, субсидій для фермерів та підприємств агросектору.

Важливо активно використовувати сучасні технології та інновації в аграрному секторі для підвищення продуктивності, оптимізації виробництва та зменшення втрат. Інвестиції в розробку та впровадження сучасних агротехнологій, використання систем штучного інтелекту та аналітики даних можуть допомогти підтримати стале виробництво в умовах воєнного стану.

Загалом, фінансово-економічне забезпечення сталого розвитку аграрної сфери української економіки в умовах воєнного стану вимагає комплексного підходу та спільних зусиль держави, бізнесу та суспільства. Важливо забезпечити ефективну підтримку сільських господарств, зберегти продовольчу безпеку та забезпечити стале економічне зростання країни.

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ СФЕРИ

О. В. Зубко, асистент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна

О. О. Лагутіна, здобувачка першого рівня
вищої освіти,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна

Сталий розвиток аграрної сфери є основою продовольчої та національної безпеки держави, розвитку інших галузей та інших секторів

економіки, активізації українських аграрних товаровиробників на світових ринках, а також вирішення низки соціально-економічних проблем країни. Для досягнення сталого розвитку аграрної сфери необхідне формування особливих умов і залучення ряду специфічних факторів. Проте ключове місце в цій системі факторів має відводитися інноваційно-інвестиційному забезпеченню сталого розвитку.

За своєю природою інноваційно-інвестиційне забезпечення сталого розвитку аграрної сфери – це процес акумуляції інноваційно-інвестиційних ресурсів з усіх можливих джерел та їх своєчасне спрямування в оптимальній кількості, якості та пропорціях до різних сегментів аграрної сфери з метою досягнення її розвитку як цілісної системи.

Інноваційно-інвестиційне забезпечення потребує створення сприятливих умов шляхом удосконалення законодавства, прозорості прийняття рішень органами державної влади та місцевого самоврядування, дерегуляції підприємницької, інноваційної та інвестиційної діяльності, розвитку інноваційного-інвестиційного та фінансового ринків, покращення інформаційного менеджменту, розвитку науки, покращення інвестиційної інфраструктури.

Нині аграрні підприємства відчувають дефіцит вільних коштів, найчастіше їх частка перевищує 50 % потреб, інші ресурси - це залучені кошти, переважно кредити, які не завжди є вигідні суб'єктам господарювання за своїми відсотковими ставками, а державні заходи сьогодні не можуть у повному обсязі стабілізувати ефективність аграрного виробництва. В свою чергу, специфіка аграрного виробництва, високі ризики, високий рівень капітальних вкладень, тривалі терміни окупності інвестицій роблять малопривабливим аграрний сектор економіки для інвесторів. Ця обставина істотно знижує стійкість розвитку агропромислового комплексу, що негативно позначається на процесі відтворення основних фондів у сільськогосподарських організаціях.

Інноваційно-інвестиційний процес досить складна система зі своєю структурою, що постійно адаптується до динаміки факторів зовнішнього та внутрішнього середовища та є процесом постійного перетворення інновацій на прикладні технології конкретних господарюючих суб'єктів. Тенденції зниження частки сільськогосподарської продукції в загальному її обсязі та відсутність значного зростання інвестицій в основний капітал сільського господарства пов'язані з суттєвими ризиками як зовнішньоекономічного так і природного характеру. Як стримуючі фактори розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств виділяють

високу вартість залучених і дефіцит власних ресурсів, низький рівень попиту на вироблену інноваційну продукцію, низьку прибутковість інвестицій в основний капітал та тривалі терміни їхньої окупності, високий рівень динаміки зовнішнього середовища, фактори ризику та невизначеності.

В свою чергу широке впровадження інноваційних технологій потребує проведення постійних наукових досліджень та здійснення регулярних інвестицій, що формують інноваційно-інвестиційний потенціал та забезпечують тим самим стійкий приріст обсягу інноваційних товарів. Отже, сталий розвиток аграрного сектору економіки не може здійснюватись без інноваційної діяльності, яка неможлива без інвестицій.

Основними бар'єрами на шляху переходу до сталого економічного розвитку аграрного сектору економіки країни є висока вартість впровадження інноваційних технологій, конкуренція вітчизняних агротоваровиробників за дефіцитні ресурси, зокрема, на економічне зростання, зазвичай виділяється переважна частина наявних ресурсів з відповідним зменшенням витрат на соціальну сферу та інфраструктуру, що негативно позначається на розвитку сільських територій. Все це веде до простого відтворення та екстенсивного способу виробництва, що, у свою чергу, призводить до виснаження та деградації виробничого та інноваційного потенціалу вітчизняного аграрного сектору економіки. У зв'язку з цим основним орієнтиром забезпечення продовольчої безпеки країни має стати інноваційно-інвестиційний розвиток економіки аграрного сектора, оскільки лише активне впровадження нововведень у виробничо-господарську діяльність може забезпечити зростання ефективності виробництва та сталий розвиток аграрної сфери.

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО ВПЛИВУ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРОПІДПРИЄМСТВ

О. В. Зубко, асистент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна

М. А. Марко, здобувач першого рівня вищої
освіти,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна

Сталий розвиток аграрних підприємств – це розвиток, який задовольняє потреби теперішнього часу, проте не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби.

Основними важелями державного впливу щодо забезпечення сталого розвитку агропідприємств є:

- нормативне регулювання Національного банку України з метою впливу на кредитне забезпечення інвестиційної діяльності агропідприємств;
- стабілізація банківської системи з метою забезпечення ефективного супроводу інвестиційних проектів в аграрній сфері;
- стабілізація валютного курсу з метою активізації припливу іноземних інвестицій та розширення зовнішньоекономічної спрямованості іноземних інвестиційних проектів;
- оптимізація податків та зменшення податкового тиску на агровиробників та агроінвесторів з метою покращення бізнес-середовища;
- оптимізація митно-тарифного регулювання з урахуванням вимог СОТ та міжнародних договорів України з метою захисту внутрішніх ринків від негативного впливу іноземних виробників, захисту вітчизняного аграрного бізнесу та сприяння конкурентоспроможності українських аграріїв на внутрішньому та міжнародному ринках;
- цільовий підхід стимулювання інвестування в аграрну сферу тощо.

В свою чергу дані важелі державного впливу безпосередньо пов'язаний з інструментами механізму інвестиційного забезпечення сталого розвитку аграрної сфери. До переліку таких спеціальних інструментів доцільно включити:

- національну програму розвитку аграрної сфери;
- регіональні програми розвитку аграрної сфери;

- програми транскордонного співробітництва в аграрній сфері;
- програми вирівнювання асиметрії території;
- промислові аграрні інвестиційні проекти;
- аграрні інвестиційні проекти суб'єктів господарювання;
- приватні інвестиційні проекти сільських жителів.

Таким чином можна визначити основні аспекти державного впливу на підтримку та забезпечення сталого розвитку агро підприємств, а саме:

- створення сприятливих умов для аграрного підприємництва;
- боротьба з корупцією;
- розвиток законодавчих ініціатив;
- стабілізація та подальший розвиток інвестиційного та фінансового ринків;
- покращення інституційного середовища;
- захист прав суб'єктів агропідприємництва;
- розвиток державно-приватного партнерства в соціальній і екологічній сфері;
- інвестиції в дистриб'юторську мережу сусідніх країн з метою продажу української сільськогосподарської продукції за кордоном;
- створення регіонального фонду підтримки тощо.

Таким чином вплив держави на забезпечення сталого розвитку агропідприємств дозволить акумулювати інвестиційні ресурси з усіх можливих джерел, забезпечить їх ефективне використання в різних сегментах аграрної сфери та забезпечить її цілісний сталий соціально-економічний розвиток. У довгостроковій перспективі результатом такого державного впливу стане технічне та технологічне переоснащення основних галузей сільськогосподарського виробництва рослинництва та тваринництва.

Сталий розвиток аграрного сектору сприятиме збільшенню обсягів валової продукції сільського господарства та продуктів її переробки, покращенню її якості, підвищенню її стандартів у відповідності до сучасних смаків та вподобань споживачів, оптимізації споживання сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки відповідно до раціональних фізіологічних норм, а також буде розвиватися інфраструктура, розширюватиметься мережа кредитної підтримки інвестицій, формуватиметься ефективна інфраструктура аграрного ринку, розвиватиметься мережа заготівельних центрів, спеціалізованих компаній і каналів збуту, доступ сільгоспвиробників до каналів збуту всієї сільськогосподарської продукції, забезпечуватиметься розвиток соціальної

інфраструктури на селі, буде покращуватися соціально-економічний стан сільських громад, відбудуватися розвиток сільських територій.

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ МЕХАНІЗМУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ СФЕРИ

О. В. Зубко, асистент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна

М. О. Черкашина, здобувачка першого
рівня вищої освіти,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна

Механізм інвестиційного забезпечення аграрної сфери – це сукупність принципів, заходів та інструментів, які в цілому сприяють акумулюванню інвестиційних ресурсів із усіх можливих джерел, їх інвестуванню та ефективному використанню в різних сегментах аграрної сфери в рамках реалізації політики сталого розвитку, що в кінцевому результаті забезпечить її розвиток як цілісної соціально-економічної системи на людиноцентричній (антропогенній) основі.

Основними принципами реалізації механізму інвестиційного забезпечення сталого розвитку аграрної сфери мають бути:

- цілісність системи;
- людиноцентризм;
- диференційований зональний підхід;
- вирівнювання територіальної асиметрії;
- поглиблення транскордонного співробітництва;
- орієнтація на європейські стандарти;
- забезпечення ефективної конкуренції;
- непряма державна підтримка.

Принцип цілісності системи базується на тому, що аграрна сфера є сукупністю внутрішньо пов'язаних елементів системи – сільськогосподарського виробництва та пов'язаної з ним діяльності, інфраструктури, людського капіталу та агроландшафтів. Їх відокремлений розвиток буде більш складним. Фактично неможливо розвивати сільське господарство ефективно без розвитку інфраструктури, коли відсутні умови

для заготівлі, зберігання, транспортування, первинної переробки сільськогосподарської продукції. Також важко досягти виробничого розвитку шляхом розповсюдження інноваційних продуктів, впровадження сучасної науки і техніки там, де немає людського капіталу, коли працівники не готові використовувати нові, технічно передові виробничі потужності, не мають відповідної кваліфікації, не володіють необхідними навичками.

Принцип людиноцентризму означає, що зараз у центральній ланці проблеми сталого розвитку має залишатися людина, а розвиток має бути спрямований на вирішення проблем людини – покращення рівня життя сільських жителів, умов їх праці, підвищення врожайності та матеріального добробуту, що забезпечує життя людини в гармонії з природою та навколишнім світом. Тому ключовим принципом механізму інвестиційного забезпечення сталого розвитку аграрної сфери має бути людиноцентризму, а інвестиції мають бути спрямовані на розвиток людського капіталу та інших сфер, щоб сприяти цьому розвитку.

Поряд з цим виникає потреба у створенні диференційованого зонального підходу інвестиційного забезпечення сталого розвитку в степовій, лісо-степовій зонах України з метою стимулювання різних сфер сільського господарства та сільських типів населених пунктів. Це зумовлено різницею виробничо-господарської діяльності, менталітету людей, навколишнього середовища та агроландшафтів, а отже потребує диференційованого підходу до розвитку сільськогосподарської сфери в різних кліматичних зонах, областях, регіонах України.

Принцип асиметрії вирівнювання території певним чином пов'язаний із зазначеними вище принципами диференційованого зонального підходу. Але він набув актуальності через те, що крім погодно-кліматичних, рельєфних та інших природних факторів на розвиток сільської території та сфери сільськогосподарського виробництва впливають соціальні та виробничі фактори. Таким чином, в одній зоні можуть функціонувати території, що відрізняються за потенціалом сільськогосподарського виробництва, його конкурентоспроможністю, ефективністю, а також характеризуються суттєвими відмінностями у підприємливості та ініціативі мешканців, умовах проживання тощо. Необхідно вирівняти розвиток таких територій. Тому важливо виявити причини регіональних диспропорцій і вжити заходів для подолання асиметрії в рамках «точкового підходу» – застосувати санкції до тих сегментів аграрної сфери, які викликають територіальну асиметрію.

Важливим принципом інвестиційного забезпечення сталого розвитку аграрної сфери і водночас інструментом залучення коштів є розвиток

трансграничного співробітництва. Він покликаний забезпечувати поширення міжнародних інвестиційних програм і проектів в Україні. Реалізація цього принципу прискорить інтеграцію України у світовий та європейський економічний простір, сприятиме поширенню європейських стандартів ведення бізнесу у вітчизняній аграрній сфері, розвитку людського капіталу та сільських територій, забезпечить об'єднання зусиль трансграничного співробітництва для ефективного вирішення спільних проблем прикордонних регіонів країни.

Розвиток трансграничного співробітництва дозволить реалізувати ще один інвестиційний принцип сталого розвитку аграрної сфери – принцип орієнтації на європейські стандарти. Це означає необхідність збільшення до європейських стандартів частки основних видів матеріальних і нематеріальних ресурсів, які будуть залучені для інвестування сільськогосподарського виробництва, інфраструктури та соціальної сфери села. Це стосується насамперед техніки, технологій, насінневого та посадкового матеріалу, порід тварин і птахів, захисту рослин, добрив тощо. Крім того, критеріями сталого розвитку має бути досягнення європейських стандартів сільськогосподарського виробництва та рівня життя сільських жителів.

У ринкових умовах сталий економічний розвиток сільськогосподарського виробництва можливий лише за умови створення ефективного конкурентного середовища з розподілом сфер впливу та діяльності між великими аграрними формуваннями та малим і середнім бізнесом на селі. У наш час часто виникає ситуація, коли дрібні агровиробники конкурують з великими агровиробниками -холдинговими структурами, що випускають однакову продукцію. У цьому випадку дрібні виробники не мають шансів перемогти в конкурентній боротьбі. Надаючи важливого значення розвитку великомасштабного виробництва, зважаючи на значний інноваційно-інвестиційний потенціал агрохолдингів і високу ефективність їх діяльності, важливо також сприяти майбутньому розвитку дрібних агропро підприємств

Необхідно підтримувати та розвивати мале та середнє агропідприємство, орієнтуючи підприємців на виробництво тієї продукції, яка потребує значних трудовитрат, є унікальною або потребує специфічних умов вирощування, яку краще створювати на малих підприємствах, у фермерських або особистих підсобних господарствах. У цьому випадку конкуренція буде розвиватися всередині відповідних сегментних груп і таким чином великі підприємства будуть конкурувати з великими підприємствами, а

дрібний і середній бізнес між собою. Такий підхід дозволить підвищити ефективність господарювання, ефективне використання ресурсів, краще задовольнити потреби споживачів сільськогосподарської продукції тощо.

Втручання держави в інвестиційний процес забезпечення сталого розвитку аграрної сфери має базуватися насамперед на принципі непрямой державної підтримки через створення сприятливого інвестиційного середовища, удосконалення правил та умов ведення бізнесу через розвиток інститутів ринку аграрних інвестицій тощо. Пряма та опосередкована фінансова участь держави потрібна лише тим інвестиційним проектам, реалізація яких приватним капіталом ускладнена або неможлива.

Отже, механізм інвестиційного забезпечення сталого розвитку аграрної сфери забезпечить стимулювання та підвищення мотивації до господарювання, підвищить прибутковість власників сільськогосподарських угідь та сільських жителів, створить умови для зростання середньої заробітної плати працівників сільськогосподарського виробництва до середнього рівня національної економіки, сприятиме вдосконаленню форм і методів формування людського капіталу на селі, зокрема через інформування та освіти сільського населення, забезпечить закріплення на селі кваліфікованих кадрів, а отже, дозволить сформувати чіткий вектор сталого соціально-економічного розвитку аграрної сфери. Саме механізм інвестиційного забезпечення має стати основою реалізації політики сталого розвитку аграрної сфери в країні.

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ВИКЛИКИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПРОДОВОЛЬЧУ БЕЗПЕКУ КРАЇНИ

О. О. Ільченко, здобувач *третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна*

Науковий керівник – С. М. Халатур, *д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна*

Глобалізація сучасного світу несе за собою не лише економічні, соціокультурні та політичні трансформації, але й значний вплив на такий

важливий аспект, як продовольча безпека країн. З розвитком глобальних мереж торгівлі, зростанням міжнародних перевезень та інтеграцією ринків, виникають нові виклики та можливості для сільськогосподарського сектору та харчової промисловості. З одного боку, це може призвести до збільшення доступності різноманітних продуктів харчування для споживачів через розширення асортименту на полицях магазинів та зменшення цін завдяки економії на виробництві та транспорту. З іншого – глобалізація може створювати загрози для продовольчої безпеки через втрату контролю над ланцюжком постачання, збільшенням ризику зараження харчових продуктів шкідливими бактеріями чи токсинами, а також залежністю від обмеженого кола постачальників, що підвищує ризик різких коливань цін та доступності продуктів. Глобалізація має як позитивний, так і негативний вплив на продовольчу безпеку країни, і вимагає ретельного аналізу та розробки стратегій для забезпечення стабільності та безпеки харчових ресурсів на національному рівні. Глобалізація впливає на продовольчу безпеку країни через різні механізми:

– залежність від імпорту продуктів харчування – зі зростанням глобалізації більше країн стають залежними від імпорту продуктів харчування, що може створити вразливість, якщо експорт країни-постачальника зупиниться або обмежиться, наприклад, через природні катастрофи або політичні конфлікти;

– зміна споживчих звичок – глобалізація призводить до зміни споживчих звичок, що може вплинути на структуру виробництва продуктів харчування в країні. Наприклад, популярність екзотичних продуктів може збільшити попит на них, зменшуючи при цьому попит на традиційні місцеві продукти;

– конкуренція на світовому ринку – зі зростанням глобалізації місцеві виробники зазнають конкуренції з боку міжнародних виробників. Це може призвести до знецінення місцевих сільськогосподарських продуктів і погіршення умов праці для сільських жителів;

– зміна кліматичних умов – глобалізація може призвести до зміни кліматичних умов через зростання транспорту та інших видів глобальних діяльностей. Може мати негативний вплив на вирощування різних видів продуктів харчування, що впливає на продовольчу безпеку;

– ризик поширення захворювань – глобалізація сприяє швидкому поширенню захворювань через збільшення міжнародних подорожей та торгівлю продуктами харчування. Це створює ризики для продовольчої безпеки через можливість поширення харчових захворювань.

Отже, країни повинні розробляти стратегії адаптації до глобалізаційних викликів, зокрема, шляхом розвитку стійкого сільського господарства, збільшення місцевого виробництва продуктів харчування, регулювання міжнародної торгівлі та зміцнення систем контролю якості та безпеки харчових продуктів.

Глобалізація суттєво впливає на продовольчу безпеку країн, створюючи як позитивні, так і негативні наслідки. Залежність від імпорту продуктів харчування може зробити країни вразливими перед змінами на світовому ринку або політичними кризами. Зміна споживчих звичок і конкуренція на міжнародному ринку можуть викликати труднощі для місцевих виробників та спотворювати місцеві ринки.

Невід'ємною частиною ефективних стратегій є співпраця між країнами та міжнародними організаціями для обміну досвідом та ресурсами у сфері продовольчої безпеки. Для того щоб забезпечити стабільність продовольчої безпеки в умовах глобалізації, країни повинні розглядати різні стратегії, такі як розвиток стійкого сільського господарства, збільшення місцевого виробництва продуктів харчування, регулювання міжнародної торгівлі та зміцнення систем контролю якості та безпеки харчових продуктів.

ПІДХОДИ ДО КОМПЛЕКСНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

*П. В. Ластовченко, здобувач третього
(освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна*

*Науковий керівник – С. В. Качула, д. е. н.,
професор, професор кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна*

Процес розвитку сільських територій передбачає управління змінами у різних сферах життя спільноти та території з метою досягнення певного рівня соціально-економічного розвитку, при цьому мінімізуючи вплив на природні ресурси та максимізуючи задоволення потреб населення та інтересів держави. Основною метою є забезпечення збереження та можливості подальшого розвитку території як цілісної соціо-еколого-економічної системи.

Сталий розвиток сільських територій – це концепція, що орієнтована на забезпечення економічного, соціального і екологічного зростання сільських громад і регіонів на довгостроковій основі, з урахуванням поточних потреб, та врахуванням можливості майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби. Ця концепція враховує потребу збалансованого підходу до використання природних ресурсів, збереження екології, підтримки місцевої економіки та соціокультурних аспектів сільського життя. Сталість розвитку сільських територій передбачає економічну стійкість, соціальну справедливість, охорону довкілля, місцеву самодостатність та участь громади. Отже, сталий розвиток сільських територій спрямований на забезпечення гармонії між поточними потребами сільських громад та збереженням ресурсів для майбутніх поколінь.

Розрізняють 4 підходи до комплексного розвитку сільських територій: системний, процесний, ситуаційний та комплексний.

З позиції системного підходу сталий розвиток сільських територій розглядається як комплексна система, в якій всі елементи взаємодіють між собою та впливають на розвиток системи в цілому. У системному підході сталий розвиток сільських територій розглядається як взаємодія трьох основних підсистем: економічної, соціокультурної та екологічної. Економічна підсистема орієнтована на забезпечення економічної стійкості та розвитку сільських територій через оптимізацію виробничих процесів та використання ресурсів. Соціокультурна підсистема включає аспекти, пов'язані з розвитком людського капіталу, забезпеченням якості життя населення та збереженням культурної спадщини. Екологічна підсистема спрямована на збереження природних ресурсів, збалансоване використання екосистем та зменшення негативного впливу людської діяльності на навколишнє середовище. Важливою характеристикою системного підходу є розуміння взаємозв'язків між цими підсистемами та урахування їх впливу одна на одну при розробці стратегій сталого розвитку сільських територій.

З погляду процесного підходу, сталий розвиток сільських територій може бути розглянутий як неперервний процес, спрямований на досягнення економічного, соціального та екологічного балансу в сільській місцевості.

З позиції ситуаційного підходу сталий розвиток сільських територій аналізується в контексті конкретних умов і обставин, які характеризують кожну окрему територію. Основна ідея полягає в тому, що підходи та стратегії сталого розвитку повинні бути адаптовані до конкретних потреб, можливостей та викликів, що існують у кожній окремій сільській території. Такий підхід сприяє більш успішній і ефективній імплементації стратегій сталого розвитку,

оскільки вони точніше відповідають потребам та можливостям конкретних територій, а також забезпечують більшу підтримку та участь місцевих громад у процесі прийняття рішень.

Комплексний підхід до сталого розвитку сільських територій передбачає поєднання різних підходів та стратегій для досягнення балансу між економічним, соціальним та екологічним розвитком. Цей підхід враховує взаємозв'язки між різними аспектами розвитку території та прагне досягти гармонії між ними. Крім того, комплексний підхід передбачає активну участь місцевих громад у процесі планування та реалізації стратегій розвитку. Це означає врахування потреб та думок мешканців, створення умов для їх участі в процесі прийняття рішень та підтримки їхніх ініціатив. Такий підхід дозволяє створити комплексні та збалансовані стратегії, які враховують всі аспекти розвитку сільських територій та сприяють досягненню сталості та високої якості життя для мешканців.

Сучасні цифрові технології відіграють важливу роль у розвитку сільських територій. Вони привносять інновації у сільське господарство, дозволяючи оптимізувати виробничі процеси за допомогою дронів, датчиків та GPS технологій. Завдяки цьому впроваджується точне землеробство, здійснюється моніторинг врожаю та контроль за станом рослин. Покращення доступу до швидкісного інтернету розширює можливості сільських мешканців у сферах освіти, охорони здоров'я та електронної комунікації. Також цифрові технології сприяють розвитку сільського туризму через онлайн-платформи для бронювання та віртуальні тури. Це відкриває нові можливості для підприємництва та сприяє покращенню якості життя на сільських територіях. Крім того, впровадження цифрових інструментів для моніторингу та звітності збільшує прозорість та ефективність управління ресурсами та послугами на сільських територіях. Таким чином, цифрові технології можуть стати каталізатором для сталого розвитку сільських територій, сприяючи їхній модернізації та інтеграції у глобальну економіку.

Отже, розвиток сільських територій має складну природу, яка визначається наявним потенціалом, внутрішніми та зовнішніми чинниками. Всі ці складові разом створюють уявлення про сільську місцевість та її особливості, що впливають на індивідуальний підхід до її комплексного розвитку.

Література

1. Перезова І. В., Поленкова М. В. Сталий розвиток сільських територій: сучасний стан проблеми. Причорноморські економічні студії. 2020. Вип. 59-1. С. 68-75.

2. Козак М. І. Організаційно-економічний механізм розвитку сільських територій. Вісник Хмельницького національного університету. 2021. № 5. Том 2. С. 291-296. URL: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2021-298-5\(2\)-49](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2021-298-5(2)-49).

3. Могильний О. М. Удосконалення організаційно-економічного механізму стійкого розвитку аграрної сфери: теоретико-методологічні засади. Економіка і держава. 2022. № 5. С.19-27. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2022.5.19>

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ СТРАХОВОГО ЗАХИСТУ АГРОСЕКТОРУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

І. Я. Марухненко, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», м. Київ, Україна
Науковий керівник – О. Д. Радченко, к. е. н., с. н. с., п. н. с. відділу фінансово-кредитної та податкової політики, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», м. Київ, Україна

Страховий захист агросектору в умовах воєнного стану є особливою науково-практичною проблемою. Зважаючи на колосальні втрати галузі і всієї економіки країни, питання компенсації збитків та формування відповідних механізмів її реалізації є особливо актуальним.

Дослідниками визнано, що навіть у довоєнний період страхувалось лише 5–7 % існуючих ризиків, тоді як у державах – членах Європейського Союзу ця цифра сягає 80 % [2, с. 8]. В умовах воєнного стану аграрне страхування практично припинилось. Насамперед тому, що «школа, яка завдана у результаті бойових дій, не визнається як страховий випадок» [1].

Для вирівнювання ситуації було розроблено Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо державної підтримки сільського господарства та експорту агропродукції під час воєнного стану» (законопроект 8025) [4]. Ним зокрема були передбачені зміни до Закону України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» [3], спрямовані на запровадження страхування сільськогосподарської продукції та об'єктів її зберігання або переробки від ризиків унаслідок бойових та воєнних дій. Так, розділом III проекту передбачалось, що «окрема увага має бути приділена інституту страхування, що має підвищити впевненість іноземних партнерів у гарантуванні інвестицій», а відтак «запропоновано наступний механізм страхування: а) запровадження страхування від ризиків у виді бойових та воєнних дій; б)

запровадження дотації на виплату страховику від 40 % до 60 % від загальної вартості страхового відшкодування у разі знищення або пошкодження майна внаслідок воєнних дій» [4]. Проте Комітет Верховної ради з питань аграрної та земельної політики у Висновку на Проект закону відхилив дану пропозицію.

З огляду на ситуацію що склалась, а саме відсутністю у Державному бюджеті коштів на інші, ніж забезпечення національної безпеки цілі, вдосконалення механізму страхового захисту агросектору в умовах воєнного стану має відбуватися системно, із залученням правових та фінансових механізмів.

Через брак коштів, пряма державна підтримка системи аграрного страхування не гратиме вирішальної ролі. Але залишаються інші сучасні фінансові механізми залучення іноземних партнерів у гарантуванні інвестицій, зокрема й у сфері страхування. Крім того, розширення експортної діяльності, як важливого джерела фінансових ресурсів галузі, потребує особливих механізмів страхування на її здійснення, на етапах виробництва, переробки та логістики.

Щодо правових механізмів, потребують удосконалення питання розширення об'єктів застави. Наразі страхується переважно не продукція або врожаєм сільськогосподарських культур, а техніка та споруди, на які діють загальні страхові правила. Для посилення заінтересованості страховиків до об'єкту застави, належить відповідним чином оформити інститут застави за рахунок земельних ділянок.

Література

1. Агрострахування: державна підтримка у період воєнного стану. URL: <https://qualityexpert.com.ua/news/657556-ahrostrakhuvannya-derzhavna-pidtrymka-u-period-voennoho-stanu>

2. Клеріні Г. В. Правові засади страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою в Україні: моногр. Харків: Право, 2020. 176 с.

3. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою: Закон України № 4391-VI від 9 лютого 2012 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4391-17#Text>

4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо державної підтримки сільського господарства та експорту агропродукції під час воєнного стану: Проект Закону України № 8025 від 13.09.2022 р. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/JI08068I?an=1>

ОСОБЛИВОСТІ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ АГРОСЕКТОРУ УКРАЇНИ

*С. А. Нужна, к. е. н., доцент, доцент
кафедри інформаційних систем і технологій,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна*

Інклюзивний розвиток агросектору України є важливою складовою сталого розвитку сільських територій. Особливості цього процесу полягають у включенні різних соціальних груп і категорій населення у виробничі ланцюги сільського господарства, забезпеченні їхнього доступу до ресурсів та можливостей для розвитку. Основні аспекти інклюзивного розвитку агросектору України включають: забезпечення рівних можливостей участі у виробництві та забезпечення робочих місць для всіх людей різних соціальних груп; створення умов для розвитку малого та середнього підприємництва в агросекторі, підтримка сімейних господарств та розвиток кооперативів; функціонування сільського господарства з урахуванням принципів сталого розвитку та екологічної безпеки; забезпечення доступу до сучасних технологій та інновацій для всіх учасників агросектору, незалежно від їхнього соціального статусу; підтримка та розвиток традиційних форм господарювання та культурних практик у сільському господарстві.

Аграрний сектор України найкраще розглядати як соціальну та регіональну підсистему суспільства, і його особливості необхідно враховувати в процесі переходу національної економіки до інклюзивного типу розвитку. Так, наприклад, за даними статистики людського розвитку, у понад 44 % сільських домогосподарств ніхто з працездатних осіб не має постійного джерела доходу у вигляді заробітної плати, що свідчить про їх соціальне виключення, а більше половини сільських працівників зайняті некваліфікованою працею, що свідчить про їх низький статус зайнятості. Це вдвічі більше, ніж у містах. Очікується, що перехід до інклюзивного розвитку дозволить усунути економічну та соціальну ізоляцію в суспільстві, в тому числі подолати відповідні обмеження в аграрному секторі.

Усвідомлення проблем нерівномірного розвитку, справедливого розподілу ресурсів та накопичення багатства і нематеріальних активів стало основою для виникнення концепції інклюзивного розвитку. Це стосується, зокрема, інклюзивного сільського розвитку, тобто розвитку, який гарантує і створює умови для того, щоб населення могли повною мірою скористатися перевагами економічного зростання в аграрному секторі та інших сферах

сільської економіки, що веде до скорочення бідності та подолання економічної, соціальної та політичної ізоляції людей, які живуть у селах або сільській місцевості. Перехід до інклюзивного типу розвитку в агросекторі забезпечує: високий рівень економічного зростання, поєднаного з рівними можливостями громадян брати в ньому участь і доступу до його результатів; наявність ринку земель сільськогосподарського призначення, зорієнтованого на реалізацію суспільної функції земельної власності; наявність належного рівня та інклюзивної спрямованості розвитку сільської інфраструктури; наявність ефективних сільських інститутів та інституцій; розвиток фінансової інклюзії – доступ фермерів до фінансових послуг та користування ними; збалансована структура сільського господарства - раціональне поєднання та підтримання суспільно необхідних пропорцій капіталістичного, підприємницького та селянського типів господарювання; несільськогосподарська діяльність на селі на засадах інклюзії; бюджетна підтримка аграрного і сільського розвитку [1].

Для забезпечення комплексної моделі розвитку аграрного сектору та сільських територій до аспектів інвестицій та логістики мають бути включені інвестори (банки, інвестиційні компанії, приватні інвестори, держава), виробництво та переробка на основі сучасних технологій, фінансові ресурси (фондові ринки, банки, страхові компанії, небанківські фінансові установи), екологія, ринки матеріалів, технологій та земельних ресурсів, а також соціальна сфера сільських територій.

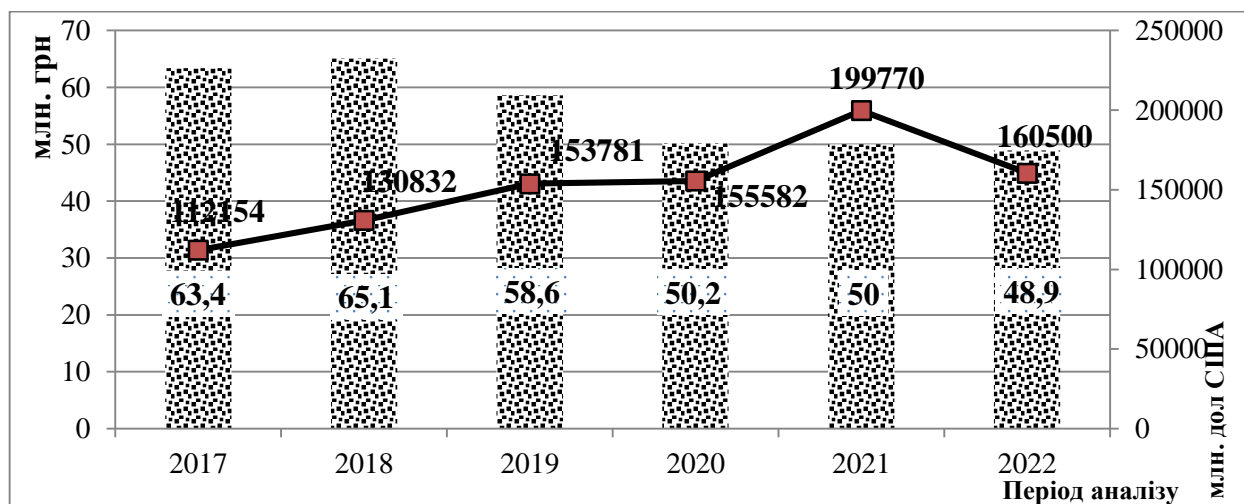

Рис. 1. Рівень ВВП України (млн. дол. США) та капітальні інвестиції у сільське господарство у фактичних цінах

Важливою умовою розвитку аграрного сектору економіки є належний рівень інвестиційної підтримки. Інвестиції відіграють важливу роль у технічній і науковій модернізації та підвищенні конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. Інвестиції є важливою передумовою інноваційного зростання. Однак поточний рівень інвестицій в сільськогосподарські підприємства все ще є недостатнім для їх ефективного функціонування та розвитку.

При формуванні аграрної інвестиційної політики на основі принципу інклюзивності слід орієнтуватися на такі стратегічні показники: підвищення рівня забезпеченості сільськогосподарського виробництва (залежно від варіантів розвитку) капітальними інвестиціями на рівні 160 - 230 доларів США (на гектар с.-г. угідь) до 2025 року; збільшення інвестиційних можливостей для товаровиробників; збільшення та формування ефективних механізмів підтримки інвестицій у малий агробізнес, що відповідають потребам селян та фермерських господарств у залучених джерелах фінансування інвестицій на 65 %, а до 2025 року – на 100 %; забезпечення сталої тенденції залучення капітальних інвестицій у виробництво продукції агросектора у період до 2025 року понад 75 млрд. грн, а в майбутньому до 2030 року – 97 млрд. грн [1].

Отже, перехід до інклюзивного розвитку – один з найбільш прогресивних напрямів соціально-економічних трансформацій у сучасному світі і особливо актуальним він є для аграрного сектору України.

Література

1. Електронний журнал Agrotimes. URL: <https://agrotimes.ua/>

ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Ю. О. Огренич, д. е. н., доцент, професор
кафедри фінансів, банківської справи та
страхування,*

*Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя, Україна*

*А. В. Колісник, здобувач першого рівня
вищої освіти,*

*Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя, Україна*

В умовах сьогодення вагомим питанням є відновлення роботи сільськогосподарських підприємств, забезпечення їх ефективного функціонування. Відповідно постає завдання у збільшенні обсягів

виробництва, що потребує вдосконалення та автоматизації виробництва. Поряд з цим, на підприємствах переважають зношені основні засоби, що уповільнює процеси виробництва. Тому постає потреба в оновленні основних засобів для сільськогосподарських підприємств шляхом кредитування.

За даними Державної служби статистики України, станом на 1 січня 2023 р. середній коефіцієнт зносу основних засобів у сільськогосподарському секторі становив 52,3 % [1]. Це означає, що більша частина основних засобів у сільськогосподарських підприємствах потребує заміни або модернізації.

Основні засоби відіграють вирішальну роль у сільськогосподарському секторі, адже впливають на продуктивність та показники роботи. Сучасні технології і обладнання дозволяють підвищувати продуктивність праці, знижувати витрати виробництва та підвищувати якість сільськогосподарської продукції.

Враховуючи показники стану основних засобів сільськогосподарських підприємств слід відзначити, що рівень їх зносу є значним (табл. 1). Наведені дані підтверджують необхідність взяття кредиту для заміни застарілих основних засобів, що дозволить підвищити ефективність виробництва.

Таблиця 1 – Показники відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств по Україні*

Роки	Коефіцієнт оновлення	Коефіцієнт вибуття	Коефіцієнт зносу, %
2015	3,7	2,9	49,4
2016	3,5	2,7	48,7
2017	3,4	2,6	48
2018	3,3	2,4	47,3
2019	3,2	2,2	46,6
2020	3,1	2	45,9
2021	2,7	1,9	45,2
2022	2,3	1,7	44,5

*складено на основі [2]

Отримання кредиту на придбання основних засобів дозволить підприємствам оновити обладнання та інфраструктуру. Доступ до кредитів гарантує, що фермери можуть дозволити собі сучасну техніку, передові технології та покращене обладнання, підвищуючи їх загальну продуктивність і конкурентоспроможність. Крім того, надання кредитів на основні засоби дозволяє фермерам розширювати свою діяльність, підвищити прибутковість. Надання кредитів значною мірою сприяє сталому розвитку та довгостроковому успіху сільськогосподарських підприємств [6].

Процес надання кредиту на основні засоби складний та багатоетапний. Умовно його можна поділити на декілька головних кроків: подання заяви на

кредит; аналіз заявки; укладання кредитного договору; видача кредиту; погашення кредиту [3].

В Україні кредити на придбання основних засобів надають такі банки, як ПриватБанк та ПУМБ. Умови кредитування основних засобів у різних банках можуть відрізнятися. Наприклад, «ПриватБанк надає кредит «Доступний кредит 5 – 7 – 9». ФОП або юридична особа, що є учасником програми може отримати позику до 50 млн грн на строк до 3 або до 5 років, залежно від цілей фінансування. Крім того, ставки 7 та 9 % можна зменшити, створюючи нові робочі місця» [4]. «Банк ПУМБ також пропонує «Доступні кредити 5 – 7 – 9 %» на придбання та модернізацію основних засобів, сумою до 90 млн. грн., зі ставкою 5 % або 7 % (мікро, малий бізнес), 9 % (середній, великий бізнес) та строком погашення до 1 року» [5].

Слід відзначити, що є переваги кредитування основних засобів, а саме: збільшення виробничих потужностей та покращення якості продукції; покращення технічного стану виробництва, модернізація або заміна застарілих основних засобів дозволяє підвищити ефективність виробництва та знизити витрати; підвищення конкурентоспроможності підприємства; збільшення прибутку підприємства; створення нових робочих місць; розширення ринків збуту продукції.

Поряд з цим, є недоліки оформлення кредитів на придбання основних засобів: високі процентні ставки за кредитами на придбання основних засобів (призводить до збільшення витрат підприємства та зниження його прибутку); нестача забезпечення по кредиту, тобто застава майна, поручительство або гарантія; у разі неплатоспроможності підприємства банк або фінансова установа може вимагати повернення кредиту з відсотками, а також може вжити заходів щодо стягнення заборгованості; придбання основних засобів може призвести до зниження ліквідності підприємства.

З метою зниження ризиків під час взяття основних засобів в кредит необхідно здійснити аналіз фінансового стану підприємства, порівняти умови кредитування в різних банках і фінансових установах, щоб вибрати найвигідніші умови. Для зниження ризиків неплатоспроможності підприємство також може надати забезпечення по кредиту. Підприємство має використовувати кредити для фінансування інвестиційних проєктів.

Після надання кредиту банк має здійснювати моніторинг та оцінку кредитного забезпечення основних засобів, що є важливим завданням для банків, які надають кредити на придбання основних засобів. Це необхідно для того, щоб своєчасно виявити можливі ризики і вжити заходів для їх зниження. Моніторинг кредитного забезпечення основних засобів включає в себе такі

заходи: оцінка ринкової вартості, оцінка стану, оцінка забезпеченості основними засобами, оцінка фінансового стану підприємства.

Результати моніторингу та оцінки кредитного забезпечення основних засобів використовуються банком для прийняття рішень про подальше кредитування підприємства. Якщо результати моніторингу показують, що ризики неплатоспроможності підприємства зростають, банк може збільшити процентну ставку за кредитом, зменшити строк кредитування, зажадати додаткового забезпечення по кредиту, почати процедуру стягнення заборгованості.

Таким чином, отримання кредиту на придбання основних засобів може бути ефективним інструментом для покращення роботи підприємств. Однак, для того, щоб кредитування було успішним, необхідно ретельно оцінити всі ризики, пов'язані з ним. Банки, які надають кредити на придбання основних засобів для сільськогосподарських підприємств, повинні здійснювати моніторинг та оцінку кредитного забезпечення основних засобів, що дозволить виявити можливі ризики і вжити заходів для їх зниження. Держава також має сприяти кредитуванню основних засобів для сільськогосподарських підприємств, адже аграрний сектор є важливим для розвитку економіки країни.

Література

1. Наявність і стан основних засобів за видами економічної діяльності. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 25.12.2023).
2. Основні засоби України. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/ibd/osn_zas_u/arch_osn_zas.htm (дата звернення: 28.12.2023).
3. Говорушко Т. А., Гудзь Ю. Ф. Сучасні проблеми кредитування суб'єктів підприємницької діяльності. Агроінком. 2011. № 1-3. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Agroin/2011_1-3/GOVORUSHKO.pdf (дата звернення: 28.12.2023).
4. Приватбанк – учасник програми «Доступні кредити 5-7-9 %». ПриватБанк. URL: <https://privatbank.ua/business/5-7-9> (дата звернення: 28.12.2023).
5. АТ «ПУМБ» є учасником державної програми підтримки «Доступні кредити 5-7-9 %». ПУМБ. B2b.pumb.ua. URL: <https://b2b.pumb.ua/finance/5-7-9> (дата звернення: 29.12.2023).
6. Ohrenych Y., Kairachka N. Peculiarities of financing the economic activity of Ukrainian enterprises in today's conditions. Економіка і регіон: науковий журнал. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. №. 3 (86). С. 32-39.

ФІНАНСУВАННЯ АГРОСЕКТОРУ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

О. Д. Радченко, *к. е. н., с. н. с., п. н. с. відділу
фінансово-кредитної та податкової
політики,
Національний науковий центр «Інститут
аграрної економіки», м. Київ, Україна*

Фінансування агросектору для даного дослідження визначається як обсяги і канали залучення фінансових ресурсів, вартісно-оціночний баланс галузі, сформований за участю власного капіталу підприємств, коштів фінансово-кредитної інфраструктури агентів ринку та держави.

За даними Держаної служби статистики України, у 2022 р. обсяг фінансових ресурсів аграрних підприємств згідно фінансової звітності складав 1441 млрд грн (49,3 млрд дол.), що вище на 7,2 % довоєнного 2021 р. (1344 млрд грн) та на 56 % середнього рівня 2013-2021 рр. (925 млрд грн).

Зростання обсягу фінансових ресурсів на 7,2 % в умовах воєнного стану в 2022 р. зумовлено насамперед ростом оборотних активів на 11 %, збільшенням обсягів довгострокових і поточних зобов'язань на 15 % у 2022 р. проти рівня 2021 р. Якщо оцінювати динаміку по вартості запасів на кінець року, то у 2022 р. запаси склали 76,7 млрд грн, що на 38,5 % нижче рівня 2021 р. Зниження запасів може свідчити про недостатність ресурсів для їх виробництва, але рівень запасів 2022 року все ж вищий середньорічного рівня 2013-2021 рр.

За 2022 рік в умовах воєнного стану для галузі спостерігається зменшення кількості підприємств, спад виробництва й обсягів реалізації продукції. Станом на кінець 2022 року кількість підприємств, які подають фінансову звітність склала 53,281 тис. од., що на 29 % нижче рівня 2021 року і на 25 % нижче середньорічного рівня 2013-2021 рр. Індекс продукції у склав 75 % рівня 2021 року, валова додана вартість (ВДВ) – 436,954 млрд грн, що на 25 % нижче рівня 2021 року. Обсяги реалізації у 2022 р. склали 682,4 млрд грн, що на 28 % нижче рівня 2021 р., що зумовлено погіршенням якості продукції через недотримання технологій, порушенням логістики, зниженням внутрішнього попиту і труднощами з експортом.

Відповідно, фінансові результати (до оподаткування) у 2022 р. склали 872,6 млрд грн, що на 64 % нижче рівня 2021 р., але вони виявились близькі до середнього рівня за 2013-2021 рр. (778 млрд грн). Частка прибуткових підприємств у 2022 р. становила 78,4 %, тоді як у 2021 році – 88,3 %, а у

середньому за попередній 9 річний період – 85 %. Рентабельність усієї діяльності склала 13,3 %, що нижче на 23.1 п.п. рівня 2021 року і на 5.3 п.п. середнього за 2013-2021 рр.

Таким чином, тенденції фінансування агросектору України в умовах воєнного стану свідчать, що він зберігає фінансову стабільність. Зокрема, попри зменшення кількості господарств майже на 30 %, індекс аграрної продукції, ВДВ та обсяги реалізації скоротилися на 25-28 %. Рівень рентабельності сягає 13 %, при тому, що очікування до 1-5 % вважалися оптимістичними. Значно більшого спаду зазнали фінансові результати, особливо прибуток, рівень якого не досягнув і половини довоєнних обсягів, а також значно зросла кількість збиткових підприємств. Аналіз проведено за даними 2022 року, ймовірно надалі сформувалась більш кризова ситуація.

Причинами такого стану, зокрема й за висновками Комітетських слухань [2], окрім прямих збитків від воєнного вторгнення РФ, є вплив цінових факторів, факторів дефіциту засобів виробництва, порушення логістичних зв'язків, каналів збуту, цін на аграрну продукцію, її низька якість через порушення технологій, недостатність фінансових та людських ресурсів.

Для стабілізації діяльності агросектору і належного його забезпечення фінансовими ресурсами, необхідна більша активність держави та агентів фінансового ринку, у тому числі й міжнародних. Якщо можливості бюджетної підтримки досить обмежені, то стимулювання залучення фінансово-кредитних ресурсів повинно стати наріжними каменем фінансової політики.

Зокрема, за узагальненнями Інституту стратегічних досліджень [2], у період дії воєнного стану для фінансової підтримки агросектору реалізовано систему заходів, що стосуються: дії державної програми «Доступні кредити 5–7–9 %»; розширення умов фінансування грантів для розвитку садівництва, ягідництва та виноградарства; впроваджується державна підтримка використання меліорованих земель; внесено зміни до земельного законодавства; до організації діяльності фермерських господарств; продовжено регулювання цін на певні види продовольчих товарів для підтримки стабільності продовольчого забезпечення населення; скасовано ліцензування експорту певних видів агропродукції; відбувається адаптація українського законодавства і нормативно-правової бази до норм і правил ЄС тощо.

Загалом, подальша відбудова економіки та аграрного сектору передбачає формування стратегії формування виробничо-фінансових кластерів, насамперед за рахунок залучення коштів фінансового ринку. Планується здійснення поглибленої переробки сільськогосподарської

продукції та формування ланцюгів доданої вартості, що впливатиме на рівень фінансового забезпечення товаровиробників, сприятиме відходу від сировинної економіки, підвищуватиме структуру товарного експорту тощо.

Література

1. Ключові політики та заходи для підтримки аграрного сектору України в умовах воєнного стану. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/klyuchovi-polityky-ta-zakhody-dlya-pidtrymky-ahrarnoho-sektoru-ukrayiny-v>

2. Рекомендації комітетських слухань на тему: «Забезпечення функціонування АПК у 2023 році та особливості проведення весняно-польових робіт в умовах воєнного стану». URL: <https://komagropolit.rada.gov.ua/documents/sluhannja/74841.html>

СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

О. В. Родіна, докторка філософії з менедж.,
доцент кафедри менеджменту і права,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна

І. О. Шапошнікова, здобувач першого рівня
вищої освіти,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна

А. В. Грачова, здобувач першого рівня
вищої освіти,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна

Зміст сталого розвитку передбачає збалансований розвиток різних сфер регіону або країни, спрямований на досягнення гармонії та ефективного управління. Україна, рухаючись у напрямку сталого розвитку, враховує міжнародний досвід та кращі практики з цього питання. Стратегії сталого розвитку України орієнтовані на збереження природних ресурсів, підвищення якості життя громадян, стимулювання економічного зростання та забезпечення соціальної справедливості і фінансової безпеки.

Для національної економіки сьогодні є важливим комплексна взаємодія економічних, екологічних та соціальних аспектів, які стають підґрунтям для розробки концепції сталого розвитку. Але саме завдяки розширенню виробництва, постійному розвитку бізнесу, державній підтримці аграрного сектору, поступовому виходу на міжнародний ринок (активний експорт),

підвищенню ефективності діяльності підприємств, постійної перебудови механізму управління почалися інтеграційні та трансформаційні економічні зміни, які сьогодні дозволяють досягати хоча б часткової економічної ефективності.

Чинним нормативним документом [1] визначено цілі, етапи та індикатори моніторингу досягнення цілей сталого розвитку. Цілі сталого розвитку України узагальнено на рис. 1.

Рис. 1. Цілі сталого розвитку України [2]

Враховуючи представлений розподіл можна узагальнити, що економічний напрямок, який у першу чергу забезпечує саме фінансову безпеку включає у себе 3 стратегічні цілі (гідна праця та економічне зростання, промисловість, інновації та інфраструктура, відповідальне споживання та виробництво, партнерство заради сталого розвитку), 17 оперативних цілей (завдань) та 34 індикатори. Крім того, 5 стратегічних цілей поєднали у собі оперативні цілі (завдання) та індикатори як економічного, так і соціального напрямку, а також 2 стратегічних цілі, які поєднали у собі оперативні цілі (завдання) та індикатори економічного і екологічного напрямків.

Перехід України до сталого розвитку відкриє нові можливості для покращення екологічних, економічних і соціальних аспектів життя країни. Особливо важливим є цей процес в післявоєнний період відновлення, коли чіткий план та стратегічний курс сприятимуть сталому прогресу. Також саме ефективна діяльність аграрних підприємств стане ключовим чинником у цьому контексті, оскільки сільське господарство відіграє значну роль у забезпеченні розвитку країни.

Література

1. Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку: розпорядження КМУ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/686-2019-%D1%80#Text>
2. 17 цілей, щоб змінити світ. URL: <https://sdg.ukrstat.gov.ua/uk/>

ТРАНСФЕРТНЕ ЦІНОУТВОРЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

П. С. Поліщук, здобувач *третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», м. Київ, Україна*
Науковий керівник – О. Д. Радченко, *к. е. н., с. н. с., п. н. с. відділу фінансово-кредитної та податкової політики, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», м. Київ, Україна*

Для аграрного сектору трансфертне ціноутворення є актуальною проблемою для підприємств, що здійснюють експортну діяльність. Оскільки під час дії воєнного стану така діяльність є об'єктом регулювання аграрної політики, а також міжнародних домовленостей, дослідження особливостей такого ціноутворення є актуальною задачею.

Трансфертне ціноутворення – це взаємопов'язані теми, які стосуються тих підприємств, які мають операції з нерезидентами на значні суми, особливо з країнами, які мають статус офшорів [4]. У агросекторі до таких відносяться зернотрейдери. Як зазначають експерти [2], український зерновий ринок характеризується великою часткою контрольованих операцій, а його учасники є пов'язаними особами.

Стан діяльності у цій сфері на період воєнного стану характеризує помісячна динаміка обсягів експорту зернових і зернобобових культур та експортна виручка у 2021-2022(2023) рр. наведена на рис. 1. У 2022 р. в порівнянні з довоєнним 2021 р., загальна виручка по зернових знизилась на 25 %, а обсяг експорту – на 30 %. За другий рік війни обсяги експорту за 11 місяців тотожні річним обсягам 2022 р. Можливість здійснювати експорт забезпечується зусиллями України та її міжнародними партнерами, тоді як виручка переважно, залишається на закордонних рахунках зернотрейдерів.

У зв'язку з припиненням діяльності зернового коридору та вимогами партнерів, згідно Постанов КМУ № 1132 та № 1133 [1], експорт аграрної продукції України з кінця 2023 р. ведеться за новими правилами. Оновлено переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, у рамках

Державного аграрного реєстру здійснюється верифікація експортерів зернових, олійних і продуктів. Крім того, готується законопроект, з нормою про 15 % депонування загальної суми експортного контракту задля повернення експортної виручки у країну.

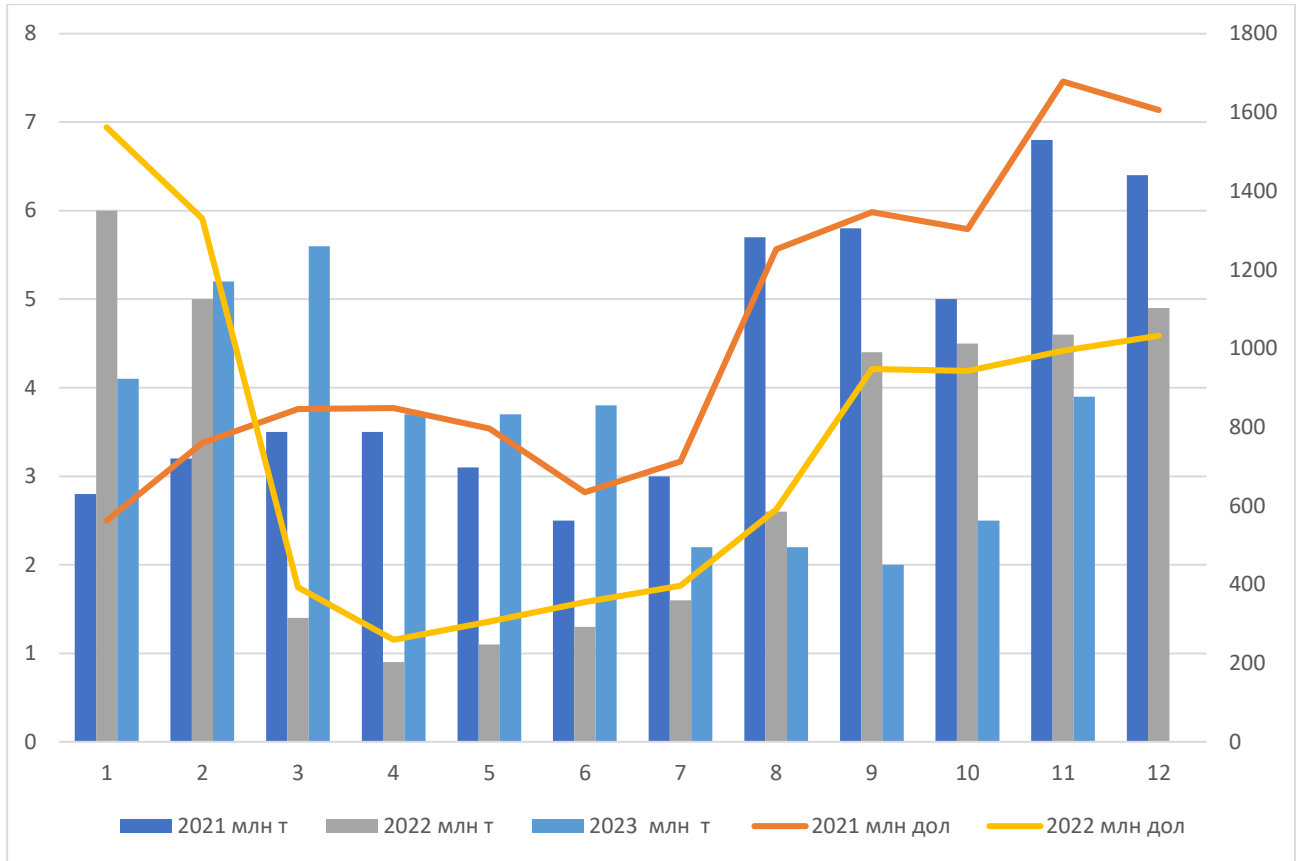

Рис. 1. Динаміка експорту зернових з України та експортної виручки за 2021-2023 рр., млн т; млн дол

Джерело: згідно даних Мінагрополітики та Державної служби статистики

Огляд змін [3] у трансфертному ціноутворенні показує, що для сплати податків і зборів керуються нормами Податкового кодексу України, які були введені в умовах воєнного стану (Розділ XX «Перехідні положення»). При цьому посилюється контроль з питань трансфертного ціноутворення, зокрема, завдяки зміні строків звітності. Передбачено також, що в період воєнного стану податкові перевірки здійснюватися не будуть. Крім того, платники податків втратили змогу переходити з загальної групи на третю (єдиний податок 2 % від прибутку). Платники, які встигли перейти на цю систему, будуть автоматично переведені на минулі групи оподаткування одразу після закінчення війни.

Ці та інші заходи уряду, прийняті під тиском воєнної агресії, запровадження воєнного стану та інших внутрішніх і міжнародних подій,

прямо впливають на процеси трансфертного ціноутворення. Держава отримує більше контролю за діяльністю експортерів, має можливість повертати валютну виручку у країну, впорядковуються процеси повернення експортного ПДВ, - відстоюючи інтереси національної безпеки, покращення партнерських відносин та правил міжнародної торгівлі, пришвидшуючи інтеграцію до ЄС.

Література

1. Аграрний експорт з України – уряд змінив правила <https://agropolit.com/spetsproekty/1027-agrarniy-eksport-z-ukrayini--uryad-zminiv-pravila>.
2. Дятель М. Агробізнес на трансфері. URL: <https://pravo.ua/articles/ahrobiznes-na-transferi/>
3. Зміни в трансфертному ціноутворенні в період воєнного стану. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/html>
4. Онищенко В. Трансфертне ціноутворення в Україні. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7440-transfertne-tsnoutvorennya-2020#ancex1>»

ФІНАНСОВА СКЛАДОВА ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

*А. Ю. Сірко, асистент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна*

*С. С. Брєславець, здобувач другого рівня
вищої освіти,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна*

Для вирішення ключових проблем виживання людства суспільству важливо максимально раціонально і систематично використовувати потенціал ресурсів і природи. Навіть при усвідомленні обмеженості цих ресурсів, нашим головним завданням є забезпечення виживання і добробуту не лише сьогоденного покоління, а й майбутніх. Бажання забезпечити соціально-економічну та екологічну стабільність є об'єднуючим фактором для міжнародних блоків, країн та регіонів, які працюють у межах стратегічної концепції сталого розвитку. Ця концепція встановлює глобальні пріоритети та цілі для майбутнього виживання населення, враховуючи потреби і інтереси нинішніх і майбутніх поколінь. Сьогодні успішні компанії з довгостроковою ринковою перспективою розглядають цілі та завдання сталого розвитку як пріоритетний напрям стратегічних змін [1]. Науковці називають сталий

розвиток «найбільшим викликом сучасного світу» [2]. Для України аграрний сектор традиційно є основою національної економіки, а досягнення цілей і завдань сталого розвитку в сільському господарстві та сільських територіях є запорукою забезпечення продовольчої безпеки та підвищення добробуту населення, що є ключовим пріоритетом глобальної концепції сталого розвитку [3]. Реалізація цих цілей потребує ефективного інституційного забезпечення, збалансованої інтеграції та формування системи галузевих політик, а також єдиного підходу до підвищення якості життя населення зараз і в майбутньому.

В останні роки питання фінансового забезпечення розвитку аграрного сектору та сільських територій для національної економіки стало надзвичайно важливим і серйозним. Значну увагу цьому питанню приділяли В. Андрійчук, В. Гейтс, О. Гудзь, інші, такі вчені аграрних наук, М. Пугачов, П. Саблук, О. Шпикуляк та інші зробили значний внесок у вирішення цієї проблеми на науково-теоретичному та практичному рівнях. Однак, незважаючи на значну базу наукових досліджень і практичних рекомендацій, брак фінансових ресурсів та поява нових стратегічних цілей розвитку сільського господарства зумовлюють необхідність подальших досліджень у цьому напрямі. Враховуючи складну економічну ситуацію, спричинену повномасштабним військовим конфліктом в Україні, питання подальшого фінансового забезпечення розвитку аграрного сектору залишається невирішеним. З метою подолання майбутніх викликів доцільно вивчити успішний досвід розвинених країн ЄС.

Належна фінансова підтримка є пріоритетним завданням інституційних механізмів управління Європейського економічного простору для досягнення мети сталого розвитку сільського господарства та сільських територій в контексті глобального світового бачення майбутнього суспільства. Складні умови розвитку національної економіки України, особливо аграрного сектору, вимагають запровадження нестандартних механізмів фінансової підтримки, джерелами якої можуть бути як державні ресурси, так і кошти приватних партнерів. Для цього можуть бути використані такі перспективні фінансові інструменти, як гранти, інвестиції, позики, гарантії та кредити, привабливість яких базується на створенні інформаційно-фінансових платформ. Зацікавлені сторони, включаючи суспільство, аграрний сектор, національну економіку, нинішнє та майбутні покоління, можуть отримати вигоду від використання таких гнучких фінансових інструментів для забезпечення сталого розвитку сільського господарства, аграрного сектору України, що є предметом подальших досліджень.

Література:

1. Власенко Т. А. Формування механізму управління стратегічними змінами підприємства. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2019. № 3. С. 25–32.
2. Kalinowska B., Borawski P., Beldycka-Borawska A., Klepacki B., Perkowska A. and Rokicki T. Sustainable Development of Agriculture in Member States of the European Union. Sustainability. 2022. No. 14. P. 20–32.
3. Геєць В. М., Бородіна О. М., Прокопа І. В. Інклюзивність як напрям і візія сільського розвитку в Україні. Економіка України. 2021. № 11/708. С. 3–21.

СТАЛИЙ РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

*А. Ю. Сірко, асистент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна*

*М. А. Педоренко, здобувачка першого рівня
вищої освіти,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна*

Сталий розвиток сьогодні визнаний найкращим способом забезпечення безперервного існування нинішнього та майбутніх поколінь глобального суспільства. В останні роки інтенсифікація глобалізаційних процесів та орієнтація України на інтеграцію в європейський простір накладають на неї зобов'язання дотримуватися принципів сталого розвитку. Незважаючи на економічну кризу, аграрний сектор демонструє ознаки зростання і є настільки важливим у національній економіці, що тенденції його сталого розвитку визначатимуть стан економіки в цілому. Багатофункціональний характер аграрного сектору, який визнається вітчизняними економістами-аграрниками та є основою європейської аграрної політики, вимагає досягнення та підтримання балансу між усіма складовими сектору, включаючи економічне зростання, продовольчу безпеку, охорону навколишнього середовища та розвиток сільських територій. Необхідність вибору сталого шляху розвитку аграрного сектору стає все більш очевидною.

Оскільки аграрний сектор поєднує в собі економічні, соціальні та екологічні аспекти, питання сталого розвитку стає все більш важливим в очах науковців. Одним з основних напрямків досліджень є роботи О. Л. Попової. У дослідженнях О. Л. Попової [1] розглядаються теоретико-методологічні аспекти економічних механізмів сталого розвитку сільського господарства;

О. В. Шубравської [2] досліджується питання підвищення загальної сталості сільськогосподарського виробництва продовольства, а також демонструються економічні механізми та методи забезпечення сталого розвитку сільського господарства, що сприяють підвищенню його стійкості. Також заслуговує на увагу дослідження Ю. Ярмоленко [3].

Незважаючи на те, що існує багато наукових досліджень, присвячених цій проблематиці, часто недостатньо уваги приділяється кількісним аспектам сталого розвитку аграрного сектору. Це ускладнює об'єктивну оцінку тенденцій, напрямів та масштабів розвитку аграрного сектору на засадах сталого розвитку.

Ключовим аспектом концепції сталого розвитку є врахування трьох основних елементів: економічного, соціального та екологічного. Через специфіку аграрного сектору та його значний вплив на навколишнє середовище і сільські громади, аграрний сектор є складною системою.

У сучасних умовах важливо, щоб сталий розвиток аграрного сектору економіки відповідав принципу пропорційного та гармонійного розвитку всіх його складових - економічної, соціальної та екологічної. Дослідження взаємодії цих аспектів дозволило дійти висновку, що останні зміни в економічній та політичній сферах призвели до зниження позитивної динаміки, яка раніше характеризувала основний показник сталого розвитку аграрного сектору національної економіки. Потенціал сталого розвитку досліджуваного сектору реалізовано лише частково. Зроблено висновок, що основними стримуючими факторами в економічному плані є скорочення інвестицій в аграрний сектор та кількості суб'єктів господарювання; в соціальному плані - високий рівень безробіття та низький рівень доходів населення; в екологічному плані - недостатнє фінансування природоохоронних програм та скорочення заходів з відновлення продуктивності сільськогосподарських угідь. Оцінка балансу між трьома факторами, що визначають сталий розвиток в аграрному секторі, показала, що розвиток соціальних факторів, важливої складової виробництва, є недостатнім. Ці результати підкреслюють необхідність пропорційного врахування економічного, екологічного та соціального рівнів при формуванні моделі розвитку аграрного сектору. Такий підхід сприятиме синергії в усіх секторах та загальному гармонійному зростанню аграрного сектору. Для цього необхідно розробити конкретні стратегії та механізми реалізації концепції сталого розвитку аграрного сектору України, що є предметом подальших досліджень.

Література:

1. Попова О. Л. Сталий розвиток агросфери України: політика і механізми: Монографія. К.: Ін-т екон. та прогнозів. НАНУ, 2009. 352 с.
2. Шубравська О. В. Сталий розвиток агропродовольчої системи України: Монографія. К., 2002. 203 с.
3. Ярмоленко Ю. О. Особливості сталого розвитку аграрного сектору економіки України. Економіка та держава. 2015. №11. С. 112–115.

ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ СФЕРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

В. В. Шевчук, здобувач другого рівня вищої освіти,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Науковий керівник – А. Ю. Сірко, асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Фінансово-економічне забезпечення – це комплекс заходів, спрямованих на забезпечення стійкості, ефективності та розвитку економічних суб'єктів, таких як держава, підприємства або організації. Це включає формування та використання фінансових ресурсів, планування фінансових потоків, управління фінансовими ризиками та оптимізацію фінансових показників. Фінансово-економічне забезпечення є ключовим елементом ефективного управління будь-яким економічним суб'єктом.

Розвиток аграрної сфери України має вирішальне значення для економічного росту, соціального прогресу та гарантування продовольчої безпеки країни. Деякі основні аспекти цього розвитку включають:

– модернізацію сільськогосподарської техніки та технологій (впровадження новітніх методів обробки ґрунту, систем зрошення, використання механізації та автоматизації допомагає підвищити ефективність виробництва та знизити витрати на робочу силу);

– підвищення якості освіти та навчання в сільському господарстві (забезпечення доступу до сучасних знань та навичок у галузі сільського господарства сприяє підвищенню кваліфікації фермерів та агрономів, що в свою чергу позитивно впливає на виробництво та якість продукції);

– розвиток інфраструктури (покращення дорожньо-транспортної, енергетичної та логістичної інфраструктури сприяє швидкій та ефективній логістиці сільськогосподарської продукції від поля до ринку);

– підтримка малих та середніх сільськогосподарських підприємств (надання фінансової підтримки, доступ до кредитів, субсидій та інших програм сприяє розвитку малих та середніх сільськогосподарських підприємств, що є важливим стимулом для розвитку аграрного сектора);

– стимулювання експорту (розширення зовнішнього ринку для українських сільськогосподарських товарів через активну маркетингову політику та підписання торгових угод сприяє зростанню експортних обсягів і підвищенню прибутковості галузі);

– земельна реформа (проведення ефективної земельної реформи, яка сприятиме більш ефективному використанню земельних ресурсів, стимулюватиме інвестиції та розвиток аграрного сектора.

Ці заходи спрямовані на створення сприятливих умов для розвитку аграрного сектора України, що в свою чергу сприятиме загальному економічному зростанню країни та підвищенню життєвого рівня селянства.

У 2023 році аграрна стратегія орієнтувалася на зміцнення стабільності сільськогосподарського сектору та подолання наслідків військових конфліктів, підтримку експорту внутрішньої сільськогосподарської продукції та приведення нормативно-правового середовища в аграрній галузі у відповідність з європейськими стандартами та правилами.

Заходи, які застосовувалися для фінансової підтримки сільськогосподарських виробників у період дії воєнного стану.

Подовжено дію державної програми «Доступні кредити 5–7–9 %».

В межах програми урядової грантової підтримки малого та середнього підприємництва, що почала діяти з 1 липня 2022 року, розширено перелік культур, на які надаються гранти для розвитку садівництва, ягідництва та виноградарства, а також внесені зміни в умови отримання цих грантів.

Умови отримання грантів було переглянуто: внесено зміни щодо кількості працівників, необхідних для отримання гранту на розвиток теплиць. Зокрема, змінили норму щодо створення робочих місць з «не менше 14 на один гектар» на «не менше 4 постійних та 10 сезонних», при цьому період працевлаштування сезонних працівників повинен становити не менше 8 місяців на рік. Також була введена норма, що передбачає обов'язкове виплату мінімальної заробітної плати. У цілому, у 2023 році 120 господарств отримали державну допомогу на суму 492,2 млн грн для розвитку садів і теплиць. Зокрема, на розвиток садів було виділено 393,5 млн грн для 101 господарства,

а на теплиці - 98,7 млн грн для 19 господарств. З моменту початку дії програми загалом було спрямовано 541,3 млн грн на підтримку 129 суб'єктів господарювання. Приблизно 428,5 млн грн отримали 108 господарств для розвитку садівництва, ягідництва та виноградарства, а 112,7 млн грн - 21 підприємство для тепличного господарства.

Було оформлено процедуру для надання одноразової фінансової допомоги постраждалому населенню, яке зазнало втрат врожаю через вибух греблі Каховської гідроелектростанції, здійсненого російськими окупантами.

Були відновлені раніше передбачені державні заохочення для створення та розвитку сімейних фермерських господарств без утворення юридичної особи, які були тимчасово призупинені. Таким чином, у 2023 році передбачено можливість компенсувати єдиний соціальний внесок для сімейних фермерських господарств у розмірі 1,9 мільйона гривень.

Запроваджується державна підтримка сільських господарів та організацій, які користуються землями з системами меліорації.

Література:

1. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва: Постанова КМУ від 14.03.2023 № 229. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/229-2023-%D0%BF#Text>
2. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва: Постанова КМУ від 14.03.2023 № 229. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/229-2023-%D0%BF#Text>
3. Bondarenko, O.O. and Sukhetskyi, V.A. (2014), "Financial and economic security of enterprise: theoretical and practical aspects", *Efektivna ekonomika*, vol. 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3580>.

РОЛЬ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АПК

*Д. Г. Шкварук, викладач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Вінницький навчально-науковий інститут
економіки ЗУНУ, м. Вінниця, Україна*

Сучасна глобальна спільнота стикається з низкою викликів у забезпеченні сталого розвитку, серед яких особливе місце посідає агропромисловий комплекс. Забезпечення сталого розвитку аграрної галузі необхідно не лише для задоволення потреб сучасного суспільства в продовольстві, але і для збереження природних ресурсів, збалансованого розвитку сільських територій та підтримки життєздатності

сільськогосподарських підприємств. У цьому контексті, роль фінансових інструментів набуває особливого значення, враховуючи їх потужний вплив на економічний, екологічний та соціальний аспекти АПК.

На сьогоднішній день в агропромисловому комплексі спостерігається значна напруженість у залученні фінансових ресурсів, що підвищує ризики невиконання стратегії сталого розвитку галузі та можливе погіршення фінансової стійкості підприємств. В умовах дефіциту фінансування особливо важливо максимізувати залучення ресурсів, використовуючи найбільш ефективні джерела. Необхідно ретельно розподіляти кошти, спрямовуючи їх на вирішення найбільш актуальних завдань для суб'єктів аграрного сектору, і уникати неефективного використання фінансових ресурсів [1, с. 150].

На думку Садчикова І. та Садчиков В., «фінансові інструменти – це особливий вид продукту, що представлений на кредитному ринку, включає в себе формування договору або угоди на надання даного виду послуги і використовується для залучення (інвестування) однією стороною – надавачем послуги та отримання економічної вигоди іншою» [2, с. 192].

Фінансові інструменти представляють собою різноманітні механізми, за допомогою яких здійснюється управління фінансовими ресурсами та ризиками. Вони використовуються для забезпечення фінансових потреб та цілей різних суб'єктів економіки, включаючи підприємства, урядові установи, фінансові установи та індивідуальних споживачів. Якщо мова йде про фінансові інструменти АПК, то вони включають у себе різноманітні механізми та інструменти, що використовуються для управління фінансовими ресурсами та ризиками у сільському господарстві.

Фінансові інструменти в забезпеченні сталого розвитку агропромислового комплексу є різноманітними та включають у себе широкий спектр інструментів, які сприяють забезпеченню економічної, екологічної та соціальної сталості в сільському господарстві. Ось деякі фінансові інструменти, які використовуються для цієї мети: кредитування і фінансування, страхування ризиків, інвестиції в інновації та дослідження, фінансова підтримка екологічних ініціатив, фінансові стимули та субсидії, фонди розвитку тощо.

Варто більш детально зупинитися на кожному із зазначених вище інструментів. Кредитування і фінансування є важливими фінансовими інструментами у забезпеченні сталого розвитку АПК. Кредитні лінії та фінансові програми можуть стимулювати сільськогосподарські підприємства до інвестування в сучасні екологічно чисті технології, такі як використання відновлюваних джерел енергії, водозберігаючі системи поливу, виробництво

органічної продукції тощо. Інвестиції в сучасне обладнання, технології та підвищення кваліфікації працівників за допомогою фінансових інструментів можуть підвищити продуктивність та ефективність аграрного виробництва, сприяючи забезпеченню сталого розвитку. Загалом, кредитування і фінансування в аграрному секторі можуть допомогти створити сприятливі умови для сталого розвитку, забезпечуючи доступ до фінансових ресурсів, необхідних для інновацій, підтримки малих та середніх підприємств та впровадження екологічних ініціатив.

Страхування ризиків в аграрному секторі дозволяє сільськогосподарським підприємствам захистити свої фінансові інтереси від потенційних збитків, пов'язаних зі змінами погодних умов, природними катастрофами, хворобами тварин чи іншими ризиками. Страхування допомагає зменшити фінансові втрати та підвищує стабільність сільськогосподарських підприємств, що сприяє їхньому сталому розвитку. Крім того, цей інструмент стимулює впровадження проактивних заходів з управління ризиками та впровадження передових практик у виробництві, що сприяє підвищенню ефективності та стійкості сільського господарства в умовах змінного середовища.

Інвестиції в інновації та дослідження стимулюють впровадження новітніх технологій, виробництво більш продуктивних та стійких до стресів культур, а також розробку екологічно чистих методів виробництва. Інвестування в дослідження дозволяє розробляти нові агротехнології, сорти рослин та гібриди, які можуть підвищити врожайність, знизити використання хімічних добрив та пестицидів, а також забезпечити більш ефективне використання водних ресурсів.

Фінансова підтримка екологічних ініціатив в АПК включає процес надання грантів, податкових пільг та інших фінансових заохочень для сільськогосподарських підприємств, що застосовують екологічно чисті методи виробництва, впроваджують системи відновлення ґрунтів та водних ресурсів, а також зменшують викиди шкідливих речовин у довкілля. Ця фінансова підтримка стимулює перехід до більш сталого та екологічно відповідального сільського господарства, сприяючи збереженню природних ресурсів, зниженню впливу на здоров'я людей та екосистеми, а також підвищенню виробничої ефективності та конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств.

Фінансові стимули та субсидії можуть включати пільгові ставки кредитів, прямі гранти чи субсидії для впровадження нових методів виробництва, компенсацію витрат на екологічно чисті технології та інші

програми, спрямовані на підтримку сталого розвитку. Такі стимули допомагають зменшити вплив аграрного сектору на довкілля, сприяють збереженню природних ресурсів та підвищенню якості продукції, що в свою чергу сприяє сталому розвитку економіки і підвищенню життєвого рівня сільських громад.

Фонди розвитку представляють собою важливий фінансовий інструмент у забезпеченні сталого розвитку АПК, забезпечуючи фінансування для проектів, спрямованих на модернізацію, інновації та підвищення конкурентоспроможності сільського господарства. Ці фонди можуть бути створені на державному, регіональному або приватному рівні та функціонувати за рахунок різних джерел фінансування, таких як державні бюджети, міжнародні фонди, пожертвування чи інвестиції. Фонди розвитку спрямовуються на підтримку ініціатив, спрямованих на стале використання ґрунтів та водних ресурсів, впровадження екологічно чистих технологій, розвиток малих та середніх підприємств у сільській місцевості, а також на підвищення кваліфікації фахівців у галузі сільського господарства. Шляхом мобілізації ресурсів та сприяння розвитку інноваційних проектів, фонди розвитку сприяють сталому зростанню аграрного сектору, забезпечуючи його економічну, екологічну та соціальну стійкість.

Отже, фінансові інструменти сприяють забезпеченню сталого розвитку АПК, сприяючи балансу між економічними, екологічними та соціальними аспектами сільського господарства. Вони створюють умови для інноваційного розвитку, збалансованого використання ресурсів та підтримки життєздатності сільських громад, що є ключовими складовими сталого розвитку аграрного сектору.

Література

1. Квасниця О. В, Неклюдова Т. М. Вдосконалення фінансового механізму розвитку аграрного сектору. Світ фінансів. 2020. № 3 (64). С. 139-152.
2. Садчикова І., Садчиков В. Фінансові інструменти розвитку кредитного ринку України в період воєнного стану. Науковий вісник Полісся. 2022. №2(25). С. 190-205.

PROBLEMATIC ASPECTS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES IN UKRAINE

Halyna Pavlova, *Doctor of Economic Sciences, Professor, Dean of the Faculty of Accounting and Finance, Dnipro State Agrarian and Economic University, Dnipro, Ukraine*

Due to the high technological requirements, difficult economic conditions and limited access to financial resources, financial support for the restoration of main assets is an urgent problem for Ukrainian agribusiness. Insufficient capital investments lead to a decrease of the productivity, wear and tear of equipment and endanger the stability of the agricultural sector. Since this is the only branch of the Ukrainian economy that continues to function normally during the war, maintaining export potential, the study of the complex aspects of financing the reproduction of the main assets of these enterprises is more relevant than ever.

The economic transformation in Ukraine has led to a deterioration in the quality of main assets of enterprises. However, the formation of an optimal financing structure for the restoration of these entities has become a critical condition for maintaining their competitiveness. Therefore, the problem of determining this structure of financial support for the restoration of main assets of agricultural enterprises requires special attention.

The main assets in the agricultural activity of the enterprise are property values that participate in all stages of agricultural production over a long period and retain their primary natural form and consumer features.

The main essence of the intangible assets of an agricultural enterprise is their role in agricultural production. Main assets provide the material and technical basis of agricultural production, that is, they are the material basis for the creation of agricultural products.

It is difficult to overestimate the importance of main assets for agricultural production. Main assets ensure the efficiency of agricultural production, as they increase labor productivity, improve product quality and reduce production costs.

One of the largest sectors in the economy of Ukraine is the agricultural sector. The share of agriculture in the country's GDP in 2021 was 10.9 %, the share of exports was 41 %, and about 14 % of the country's population was also involved. Ukraine is also one of the largest suppliers of grain crops to other countries, the share of exports has grown significantly over the last decade. In the same year 2021,

Ukraine accounted for more than 40 % of world exports of sunflower oil, more than 10 % of barley and corn, and about 10 % of rapeseed and wheat.

Small businesses and producers are also suffering from the negative effects of the war: according to an FAO survey, 44 % of producers report a significant increase in production costs and prime costs, and one in four say they have been forced to reduce or stop production due to the war. The total losses of Ukrainian agriculture, as of February 2023, are estimated at approximately 40.2 billion US dollars, of which 8.7 billion US dollars are direct losses.

Losses include partial or total destruction of machinery and equipment, storage facilities, livestock, fisheries and aquaculture, perennial crops, and theft of production resources and products. Damage to machinery and equipment accounts for the largest share of total losses, as do the theft of production resources and the destruction of warehouses.

Damages from the war were mainly caused by a decrease of the income of Ukrainian farmers and agro-enterprises due to a reduction of the volume of production (for example, unharvested crops), a decrease of purchase prices (due to disruption of export logistics) and an increase in additional production costs (for example, for fertilizers and fuel, demining and costs for reclamation of contaminated land). All this had a negative impact on the development of agricultural enterprises and the restoration of their main assets.

Agriculture of Ukraine plays a key role in the national economy, ensuring food security and stability in society. However, modern agricultural enterprises face significant challenges in the reproduction of their main assets. Some of the main problems of reproduction include high wear and tear of machinery, instability of the market of agricultural products. Limited financial resources for the purchase of new equipment and technologies is another important problem of agricultural enterprises. The high level of bureaucracy and lack of access to modern agricultural technologies also inhibit the development and reproduction of the agricultural sector.

It is important to implement modernization and development strategies aimed at improving the technical park, introducing modernized technical and technological characteristics, improving the effect of the production process and resource management to overcome these problems. In addition, it is necessary to ensure access to financial instruments to support the agricultural sector, attract investments and develop a credit system aimed at the needs of agricultural enterprises. The improvement of conditions for the use of leasing and other forms of alternative financing for the purchase of equipment and machines is also an important element. The implementation of these measures will help to increase the competitiveness of agriculture.

СЕКЦІЯ 6

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ

РОЗВИТОК ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

*О. Ф. Андросова, д. е. н., професор,
професор кафедри управління персоналом і
маркетингу,
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя, Україна*

В даній ситуації та мінливих умовах бізнесу 2024 року частка оцифрованого бізнесу у світовому ВВП перевищить 50 відсотків. Тому, перед Україною стоїть дуже важливе завдання- наздогнати розвинені країни у розвитку цифрової економіки. А для цього необхідно розробити заходи державної політики, що допоможуть цьому сприяти.

Цифрова економіка – інноваційний, визначальний вид економічної діяльності суспільства, який тісно пов'язаний з комунікаційними, інформаційними, цифровими технологіями. Також вона базується на наукових цифрових рішеннях, електронній комерції, ІТ-розробках, онлайн сервісах й оцифруванні результатів діяльності бізнес-структур.

Згідно з передбаченнями, протягом наступного десятиліття близько 70 % виробленої вартості буде ґрунтуватися на цифрових продуктах. Якщо у 2018 році частка світового ВВП, що припадала на оцифровані підприємства, складала 13,5 трлн доларів США, то прогнозується, що до 2023 року цей показник зросте до 53,3 трлн доларів США (практично вчетверо), що перевищить половину номінального світового ВВП [1].

Цифрова економіка менше залежить від фізичних активів, ніж промисловість і сільське господарство, що може підвищити її стійкість і забезпечити надійне джерело податкових надходжень. Стійкість цифрового сектору найяскравіше проявляється під час криз. З початку повномасштабної окупації ІТ-сектор України став одним із найстабільніших секторів економіки та єдиним, що демонструє зростання експорту у 2022 році.

Інформаційні технології мають потенціал значно підвищити ефективність майбутніх процесів відновлення: не лише розвиток ІТ-сектору та використання цифрових технологій в інших галузях для підвищення ефективності виробництва, а й цифрові рішення для управління розподілом міжнародної допомоги та їх використання можуть знизити корупційні ризики.

За дослідженнями, ключовими факторами, що сприяють розвитку цифрової економіки, є розвинута сфера інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), сильні освітні установи та конкурентоздатні інновації.

Інформаційні технології виступають основою для цифрової трансформації підприємств. Технологічні розробки, такі як штучний інтелект, великі дані та інтернет речей, все більше впливають на бізнес-процеси. Дослідження й розробки лежать в основі створення та використання інформаційних технологій й інших цифрових продуктів на підприємствах. Вони також потребують дослідницького й освітнього середовища, яке випускає компетентних дослідників і техніків та генерує інновації.

Україні для успішного розвитку цифрової економіки необхідно виокремити фактори, що будуть сприяти успіху, а також ті, що потребують вирішення.

В інформаційно-комунікаційних технологіях відстежується така тенденція: у 2022 році ця галузь внесла в економіку України суму в 7,35 млрд доларів, що складає 4,5 % ВВП. Кількість компаній та підприємств, які надають цифрові послуги, становить близько 8,2 тисяч, із них 5 тисяч шукають нових працівників, а понад 1,5 тисячі компаній є технологічними стартапами. Згідно даних DOU, станом на кінець лютого 2023 року в сфері ІТ працювали 271 699 фізичних осіб-підприємців, що складає 13,6 % від загальної кількості активних фізичних осіб-підприємців на той період. Варто відзначити, що деякі з цих фізичних осіб-підприємців можуть фактично працювати як наймані працівники, що складають значну частку [1].

Розвиток сектору ІКТ значною мірою залежить від суспільного попиту на його продукти та послуги. Розвиток цього попиту вимагає як цифрової інфраструктури (проникнення мобільного зв'язку та широкосмугового доступу), так і високих цифрових навичок серед населення. В Україні ці навички зосереджені серед молоді. Взагалі, на кінець 2022 року в Україні налічувалося 49,3 мільйона активних мобільних карток, з яких 35,4 мільйона (72 %) були підключені до мобільного інтернету. Лише 32 % людей у віці 60 років і старше користувалися інтернетом щодня, а 48 % не користувалися ним взагалі. Це означає, що значна частина населення не має доступу до електронних медичних записів або послуг Dia [1].

У порівнянні з галуззю інформаційно-комунікаційних технологій, в українському секторі науки та інновацій ситуація є менш сприятливою. В реаліях сьогодення Україна посідає останні місця в інноваційних рейтингах. За даними Глобального інноваційного індексу (2022) Україна займає 34-те місце серед 39 країн Європи, а за Рейтингом глобальної цифрової

конкурентоспроможності (2021) - 54-те місце серед 64 країн. Це пов'язано з недостатнім фінансуванням наукових досліджень, неефективною організацією наукової сфери та проблемами в захисті інтелектуальної власності. Хоча останнім часом в цій галузі спостерігається прогрес, показники України залишаються низькими, згідно з Рейтингом електронної участі ООН за 2022 рік. Така ситуація частково пояснюється низькою активністю у сфері патентів. За даними Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ), у 2021 році Україна зареєструвала лише 1706 патентних заявок, у порівнянні з середніми показниками для країн Європи - 12680 та Східної Європи – 4010 [2].

Стартапи є важливою проблемою в інноваціях, яка полягає у недостатньому фінансуванні для реалізації розробок у житті. В розвинених країнах існує система підтримки перетворення інноваційної ідеї у ринковий продукт, що залучає венчурні фонди, державні та приватні гранти, краудфандинг та інші інструменти.

Навчання інформаційним та цифровим технологіям відстає від потреб ринку. Як наслідок, ІТ-компанії проводять спільні навчальні програми з університетами або рекомендують власні навчальні курси (так, близько 20 % людей, які працюють в ІТ-секторі, не мають вищої освіти і закінчують курси на роботі або навчаються безпосередньо заочно). Взагалі для того, щоб вийти за межі рівня звичайного програміста, необхідна якісна базова освіта, яку можуть забезпечити тільки установи вищої освіти. Тому, навчальна програма потребує модернізації.

Отже, цифрова економіка базується на інформаційних технологіях, освіті, наукових дослідженнях та інноваціях. Для подальшого прогресу необхідно здійснити такі заходи: удосконалити законодавство, що регулює альтернативні джерела фінансування; здійснити послаблення процедур для одержання приватних інвестицій до університетів та науково-дослідних установ; провести освітню реформа, яка передбачає більшу самостійність університетів та оновити навчальні програми з урахуванням потреб ринку праці; сприяти розвитку базових цифрових навичок населення за допомогою надання державних курсів, організованих державними центрами зайнятості на безоплатній основі, або на кошти волонтерів; заохочувати застосування проектів цифровізації на рівні місцевих органів влади, включаючи розвиток цифрової інфраструктури, з урахуванням вимог та індивідуальних потреб кожного місцевого населеного пункту; продовжувати модернізацію системи захисту прав інтелектуальної власності, що включає узгодження українського законодавства з європейськими стандартами.

Література

1. Спільнота програмістів. DOU (ДООУ). URL: <https://dou.ua/>
2. Круп'яник А. Цифрова економіка України: основні фактори розвитку. Вокс-Україна. URL: <https://voxukraine.org/tsyfrova-ekonomika-ukrayiny-osnovni-factory-rozvytku>.

ФІНАНСОВИЙ БІГ-ДАТА АНАЛІЗ: АНАЛІТИЧНІ МЕТОДИ І МОДЕЛІ

*Л. І. Бровко, к. е. н., доцент, доцент
кафедри фінансів, банківської справи та
страхування,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна*

Аналіз великих обсягів фінансових даних, відомий також як фінансовий аналіз великих даних або фінансовий біг-дата аналіз, є важливою складовою для прийняття обґрунтованих та стратегічних рішень в сучасному фінансовому середовищі. За допомогою спеціалізованих інструментів та технологій аналізу даних можна отримати цінні інсайти, які допомагають управлінцям та фінансовим аналітикам приймати ефективні рішення і оптимізувати фінансові процеси.

Фінансовий біг-дата аналіз є процесом збору, обробки, аналізу та використання великих обсягів фінансових даних для отримання цінних інсайтів та прийняття обґрунтованих фінансових рішень. Цей підхід базується на використанні спеціалізованих інструментів та технологій для обробки та аналізу даних в реальному часі, що дозволяє компаніям отримати глибоке розуміння своєї фінансової діяльності та ринкових умов.

Основні характеристики фінансового біг-дата аналізу включають:

– великий обсяг даних. Фінансовий біг-дата аналіз опрацьовує великі обсяги структурованих та неструктурованих фінансових даних, таких як транзакційні дані, фінансові звіти, дані відомостей про клієнтів та інші, які генеруються великими компаніями та фінансовими установами;

– реальний час. Фінансовий біг-дата аналіз надає можливість аналізувати дані в реальному часі, що дозволяє компаніям оперативно реагувати на зміни на ринку та власні фінансові показники;

– повнота даних. Цей підхід дозволяє аналізувати дані з різних джерел та джерел, включаючи внутрішні та зовнішні джерела, що дозволяє компаніям отримувати повне уявлення про фінансове середовище;

– аналіз великого спектру параметрів. Фінансовий біг-дата аналіз дозволяє аналізувати великий спектр фінансових параметрів та показників, таких як прибуток, витрати, кредитний ризик, ліквідність та інші, що дозволяє компаніям отримувати глибше розуміння своєї фінансової діяльності;

– використання аналітичних методів. Фінансовий біг-дата аналіз використовує різноманітні аналітичні методи та моделі для виявлення тенденцій, прогнозування майбутніх подій та прийняття стратегічних рішень. Ключові аналітичні методи і моделі, які застосовуються в цьому процесі:

– дескриптивний аналіз фінансових даних – це процес отримання загального уявлення про структуру та характеристики фінансових даних шляхом використання різних статистичних методів, графіків та візуалізацій. Цей аналіз дозволяє отримати важливу інформацію про фінансову ситуацію компанії або ринку та зрозуміти основні характеристики даних;

– прогнозування і прогнозні моделі відіграють важливу роль у фінансовому аналізі, дозволяючи прогнозувати майбутні тенденції, визначати ризики та приймати обґрунтовані рішення;

– кластерний аналіз – це метод аналізу даних, який використовується для групування схожих об'єктів в класи або кластери. У фінансовому аналізі, кластерний аналіз може бути використаний для групування компаній, інвестиційних портфелів або клієнтів на основі подібних характеристик.

Основна ідея кластерного аналізу полягає в тому, щоб об'єкти в множині були подібні між собою в межах одного кластера, а відмінні від об'єктів у інших кластерах. Процес кластеризації може бути здійснений за допомогою різних алгоритмів, таких як алгоритм К-середніх, ієрархічна кластеризація, DBSCAN (Density-Based Spatial Clustering of Applications with Noise) та інші;

– кореляційний аналіз. Цей метод дозволяє встановити зв'язки між різними фінансовими змінними. Він допомагає виявляти залежності та взаємозв'язки між фінансовими показниками;

– прогнозування ризиків. Цей метод використовується для ідентифікації та оцінки ризиків, пов'язаних з фінансовими операціями. Він використовує різні моделі та алгоритми для прогнозування можливих ризиків та їхнього впливу на фінансові результати.

Ці аналітичні методи та моделі допомагають компаніям здійснювати глибокий аналіз фінансових даних, виявляти важливі зв'язки та тенденції, прогнозувати майбутні події та ризики, а також приймати обґрунтовані стратегічні рішення для покращення фінансової продуктивності та ефективності.

Фінансовий біг-дата аналіз дозволяє компаніям отримати значні переваги, включаючи покращення прийняття рішень, зменшення ризиків, оптимізацію витрат та підвищення конкурентоспроможності на ринку. Однак успішна реалізація цього підходу вимагає належної інфраструктури, технологій та експертизи в області аналізу даних.

Однією з переваг аналізу великих обсягів фінансових даних є можливість отримання глибокого і всебічного розуміння фінансового стану підприємства чи ринку. Великі обсяги даних дозволяють аналізувати різноманітні аспекти фінансової діяльності, такі як доходи, витрати, прибутки, заборгованість, ліквідність та інші, що допомагає виявляти тенденції та ризики.

У кінцевому результаті, аналіз великих обсягів фінансових даних допомагає підприємствам та фінансовим установам приймати обґрунтовані рішення, зменшувати ризики, оптимізувати витрати та підвищувати конкурентоспроможність на ринку.

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ УКРАЇНИ

*А. В. Долюк, к. е. н., викладач кафедри
фінансів, банківської справи та
страхування,
Вінницький навчально-науковий інститут
економіки ЗУНУ, м. Вінниця, Україна*

Останнім часом, в Україні швидкими темпами розвивається цифровізація державних послуг і бізнес-процесів у державних установах. Це безумовно зумовлює впровадження реформ, які є ключовими на шляху України з приєднання до Європейського Союзу. Водночас Європейський Союз сприяє узгодженню політики України та підтримує у розширенні інфраструктури, розробці нових програмних рішень для державних установ, навчанні персоналу тощо.

Консолідація ІТ-ресурсів як концепція – це захід, який вживається на рівні організації чи сектору економіки для зміни підходу до управління ІТ із метою зменшення витрат на технічне обслуговування та оптимізації використання наявних ресурсів – інфраструктури, залучення кваліфікованих спеціалістів, інших адміністративних витрат. Деякі оцінки показують, що до 70 % бюджетів ІТ в установах поглинається на операційні витрати, які можна зменшити, якщо активи, людські ресурси та обслуговування можна буде

централізувати та керувати ними за допомогою покращеного планування потужностей.

У результаті замість децентралізованого та диверсифікованого підходу буде впроваджено нову та якісну модель управління ІТ із використанням сучасних підходів до управління проєктами. Це забезпечить ефективну роботу ІТ-підрозділів управління державними фінансами, узгодженість та контрольованість ІТ-проєктів, синергію від використання спільних рішень, підвищення керованості ІТ-процесів та оперативності доступу до інформації, а також впровадження єдиних ІТ-стандартів.

Одним із якісних кроків зроблених Міністерством фінансів на шляху до консолідації ІТ в управлінні державними фінансами стало схвалення розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.11.2021 № 1467-р Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року(далі – Стратегія ІТ Мінфіну) [1].

Основним підходом, що визначений цією Стратегією, є ІТ-консолідація інформаційних ресурсів та ІТ-функцій Міністерства фінансів й центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується Кабінетом Міністрів через Міністра фінансів, з пріоритетним використанням хмарних технологій, створенням єдиного сховища даних, поступовим переходом на новий рівень сервісно-орієнтованих систем шляхом забезпечення доступності державних послуг в онлайн-режимі [2]. Це дасть змогу вирішити ряд таких проблем: відсутність ґрунтовної автоматизації бізнес-процесів; відсутність комплексного захисту інформації та запобігання кіберзагрозам; відсутність універсальних сервісів та консолідованих даних для оперативного і ефективного прийняття рішень; недостатній рівень кадрового забезпечення для обслуговування інформаційних систем тощо.

Одним із кращих прикладів є те, що Міністерство цифрової трансформації разом із Державною службою статистики України запустили публічну бета-версію оновленого порталу Державної служби статистики України. В основі нового порталу закладений принцип з використанням прогресивних хмарних технологій і рішень передачі даних, інформація на оновленому порталі має зберігатися в єдиній системі. Основною метою даного проєкту є наближення інструментів та методів роботи державної установи до принципів діяльності технологічної компанії, а також погодити їх з міжнародними стандартами роботи аналогічних статистичних інституцій згідно з дорожньою картою євроінтеграції України. В результаті оновлення порталу, Державна служба статистики має надавати якісні дані в режимі

реального часу, швидко їх аналізувати, обробляти і розповсюджувати та слугувати базою для прийняття управлінських рішень.

Впровадження реформ, які є ключовими на шляху України з приєднання до Європейського Союзу, зумовило зміни цифрової трансформації системи управління державних фінансів. На основі розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.11.2021 № 1467-р Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами період до 2025 року, впроваджено нову та якісну модель управління ІТ із використанням сучасних підходів до управління проектами. Це забезпечить ефективну роботу ІТ-підрозділів управління державними фінансами, узгодженість та контрольованість ІТ-проектів, синергію від використання спільних рішень, підвищення керованості ІТ-процесів та оперативності доступу до інформації, а також впровадження єдиних ІТ-стандартів.

Література

1. Розпорядження про схвалення Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/kr211467?a>.

2. Реформа управління державними фінансами: цифровізація як інструмент для виведення процесів на новий рівень управління та викорінення системних проблем. URL: <https://eu4pfm.com.ua/news/reforma-upravlinnia-derzhavnymy-finansamy-tsyfrovizatsiia-ia-k-instrument-dlia-vyvedennia-protsesiv-na-novyy-riven-upravlinnia-ta-vykor>

3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ФІНАНСОВОМУ СЕКТОРІ

Є. В. Здоровий, *начальник інформаційно-обчислювального центру,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна*

З інтенсивним розвитком інформаційних технологій у наші дні фінансовий сектор не лише пристосовується до цих змін, але й активно використовує їх для свого вдосконалення та розвитку. Зворотний зв'язок та персоналізація стали ключовими аспектами в сучасній фінансовій сфері завдяки використанню інформаційних технологій. Автоматизовані системи можуть аналізувати транзакції в реальному часі, виявляючи незвичайні

операції та попереджаючи про можливі загрози. Більшість фінансових установ також активно інвестують у розвиток мобільних додатків та онлайн-платформ. Це дає клієнтам зручний та доступний спосіб керувати своїми фінансами, здійснювати операції та отримувати сервіси в будь-який час і в будь-якому місці. Використання розподілених реєстрів дозволяє знизити витрати та скоротити час на виконання транзакцій, що робить їх більш ефективними та доступними.

Використання інформаційних технологій в фінансовому секторі стає все більш важливим і стратегічним з кожним роком. Ось кілька ключових напрямків, де технології значно впливають на фінансовий сектор:

- фінансові технології – фінансово-технологічні компанії використовують інноваційні технології, такі як штучний інтелект, аналіз даних та машинне навчання, для створення нових фінансових продуктів та послуг, таких як цифрові платежі, кредитування, страхування тощо;

- безпека та кіберзахист – фінансові установи активно використовують технології для захисту від кіберзагроз, включаючи виявлення та запобігання шахрайствам, захист особистих даних клієнтів і кібератак;

- швидкі та автоматизовані операції – інформаційні технології дозволяють фінансовим установам автоматизувати багато рутинних операцій, що сприяє підвищенню ефективності та зниженню витрат;

- аналітика та прогнозування – застосування аналітики даних та штучного інтелекту допомагає фінансовим установам аналізувати великі обсяги інформації для прийняття кращих рішень щодо інвестування, ризиків та стратегічного планування;

- цифрові платформи та мобільні додатки – фінансові компанії розвивають цифрові платформи та мобільні додатки, які дозволяють клієнтам здійснювати швидкі та зручні фінансові операції, такі як переказ коштів, платежі та управління інвестиціями;

- блокчейн технології – використання блокчейну у фінансовому секторі дозволяє забезпечити безпеку та надійність транзакцій, скоротити час на їх обробку та зменшити витрати на посередників.

Ці та інші інновації в інформаційних технологіях надають фінансовому сектору можливість стати більш ефективним, конкурентоспроможним та доступним для клієнтів.

Загальна тенденція використання інформаційних технологій в фінансовому секторі свідчить про те, що ці технології стають не просто важливими інструментами, але і стратегічними основами для

конкуреноспроможності та інновацій. Це обумовлено зростанням вимог щодо ефективності, швидкості, безпеки та доступності фінансових послуг.

Фінансові установи, які активно використовують технології для підтримки своєї діяльності, мають перевагу у забезпеченні високої якості обслуговування клієнтів, оптимізації процесів та ризик-менеджменту, а також в освоєнні нових ринків і створенні інноваційних продуктів. З іншого боку, компанії, які не враховують ці технологічні тенденції, можуть залишитися у «хвості» конкурентів та стати менш привабливими для сучасних споживачів.

Отже, інформаційні технології стають не лише інструментом підвищення ефективності фінансових установ, але й ключовим фактором у формуванні нових моделей бізнесу та підвищенні конкурентоспроможності на ринку. Їх правильне використання може сприяти створенню більш стабільної, інноваційної та доступної фінансової системи, яка відповідає потребам сучасного суспільства.

НОВАЦІЇ ТА ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ У ФІНАНСОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМАХ

*Ю. М. Карамушка, викладач кафедри
інформаційних систем і технологій,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна*

У сучасному світі фінансові інформаційні системи відіграють ключову роль у розвитку економіки, забезпечуючи ефективний обіг грошей, управління ризиками та забезпеченням безпеки та зручності для користувачів. З кожним роком ця галузь відчуває вплив стрімкого розвитку технологій, що призводить до появи нових інноваційних рішень та тенденцій. Фінансові інформаційні системи є життєво важливими компонентами сучасної економіки, забезпечуючи необхідну інфраструктуру для ефективного функціонування фінансових ринків, управління активами, обліку та аналізу фінансових операцій. З розвитком технологій та поширенням цифровізації відбувається трансформація цих систем, що породжує безпрецедентні можливості та виклики для фінансових установ, бізнесу та споживачів.

На сьогоднішній день інновації в галузі фінансових інформаційних систем рухаються широким спектром напрямків, орієнтованих на поліпшення якості та доступності фінансових послуг. Однією з основних тенденцій є зростання впливу технологій, зокрема штучного інтелекту, машинного

навчання та блокчейну, на розвиток фінансового сектору. Впровадження цих інновацій дозволяє удосконалювати процеси ризик-менеджменту, оптимізувати прийняття рішень та підвищувати ефективність фінансових операцій.

Крім того, розширення мобільних послуг, розвиток кібербезпеки та інші інновації також відіграють важливу роль у розвитку фінансових інформаційних систем. Разом ці тенденції створюють нові можливості для розвитку фінансових послуг та полегшують доступ до них для користувачів у всьому світі.

Наразі в галузі фінансових інформаційних систем спостерігаються численні інновації, орієнтовані на покращення ефективності, безпеки і доступності фінансових послуг. Ось деякі з найбільш значущих тенденцій:

- фінтех – поєднує фінанси і технології з метою полегшення фінансових операцій. Фінтех-платформи надають різноманітні послуги, такі як онлайн-платежі, мікрокредитування, інвестування тощо, часто з використанням штучного інтелекту та блокчейн-технологій;

- цифрові платіжні системи – зростання популярності цифрових платіжних систем, таких як Apple Pay, Google Pay, Samsung Pay, сприяє зручності та швидкості оплати покупок через мобільні пристрої;

- блокчейн – ця технологія надає можливість безпечних, недоступних для зміни та прозорих транзакцій. Вона застосовується в області криптовалют, електронних грошей, а також для забезпечення безпеки фінансових транзакцій та зменшення витрат на проміжні операції;

- штучний інтелект та машинне навчання – використання цих технологій у фінансових інформаційних системах дозволяє покращити процеси ризик-менеджменту, обробки даних, автоматизації процесів прийняття рішень та виявлення шахраїв;

- розширення мобільних послуг – банки та фінансові установи надають все більше фінансових послуг через мобільні додатки, що дозволяє клієнтам здійснювати операції будь-де і будь-коли;

- кібербезпека – з огляду на зростання кількості кібератак на фінансові установи, розвиток інноваційних методів забезпечення кібербезпеки, таких як біометрична аутентифікація та захист від шахрайства, є дуже важливим.

Ці інновації створюють нові можливості для розвитку фінансових інформаційних систем, підвищуючи ефективність, швидкість та доступність фінансових послуг для користувачів. Інновації в фінансових інформаційних системах створюють перспективні можливості для поліпшення ефективності, безпеки та доступності фінансових послуг. Застосування цих інновацій

дозволяє забезпечити клієнтам більш зручний доступ до фінансових послуг, покращити процеси управління ризиками та оптимізувати операційні витрати для установ. Спроможність адаптуватись до змін і приймати інновації може стати ключовим фактором успіху для учасників фінансового ринку в майбутньому.

ЦИФРОВІ ТРЕНДИ У ФІНАНСОВОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

І. В. Кононова, *д. е. н., доцент, професор кафедри девелопменту нерухомості, фінансів, обліку та маркетингу, Придніпровська державна академія будівництва та архітектури, м. Дніпро, Україна*

Н. І. Верхоглядова, *д. е. н., професор, професор кафедри девелопменту нерухомості, фінансів, обліку та маркетингу, Придніпровська державна академія будівництва та архітектури, м. Дніпро, Україна*

На сьогодні в умовах військової агресії росії, не дивлячись на її серйозні наслідки для економіки в цілому, інтенсивність впровадження цифрових технологій все ж не зменшується. Найбільший прогрес можна спостерігати в області цифрових активів та у фінансовому секторі.

Якщо раніше фінансові технології сприймалися виключно як внутрішні розробки фінансових установ та організацій, то в умовах сьогодення ці технології є максимально наближеними до конкретного споживача та є основою для усіх онлайн-транзакцій, що робить фінансові послуги більш клієнтоорієнтованими.

Не дивлячись на те, що війна зменшила темпи розвитку українського фінтех-сектору, наявність розвиненої технологічної бази, ведення активної розробки технічних стандартів та великий інтелектуальний потенціал в галузі інформаційних технологій дозволяє Україні займати провідне місце у європейській цифровій трансформації завдяки. Розроблена НБУ Стратегія розвитку фінтеху та Концепція відкритого банкінгу [1,2] є основними документами, що свідчать про значну увагу до цифрових технологій з боку нашої держави.

Починаючи з 2022 року операції з криптовалютою були легалізовані [3], що сприяло активному застосуванню різноманітних фінансових

технологічних рішень, зокрема: децентралізованих фінансів та ігрових платформ, незамінних цифрових токенів тощо.

З квітня 2023 року запрацювало нове покоління Системи електронних платежів НБУ на базі міжнародного стандарту ISO 20022, що надало можливість уніфікації платіжних повідомлень, єдиних правил їх заповнення і оброблення, розширення реквізитного складу додатковими полями та структурованою інформацією. Що в свою чергу сприятиме автоматизації більшого переліку фінансових процесів та є важливою технологічною передумовою для подальшого якісного розвитку платіжної інфраструктури України.

Як зазначають К. Краус, Н. Краус та О. Манжура, подальший розвиток цифрової економіки складно уявити без цифрових технологій. В своїй праці вони наводять приклад щодо використання технології як Blockchain у роботі фінансових інститутів та стверджують, що завдяки їй активному застосуванню концентруються зусилля навколо торгівлі фінансовими активами [4].

У дослідженнях О. Стойко акцентує увагу на перспективі та позитивних моментах партнерства між фінтех-компаніями та банківськими установами, оскільки, на його думку, це є закономірним розвитком банківської сфери, що призведе до зростання безпечності послуг для старих та нових клієнтів. Також, даний вид взаємодії, буде мати позитивні наслідки для цифровізації держави, а саме розвиток прозорої економіки, збільшення рівня залученості населення та його довіри до фінансової сфери та поліпшення інвестиційного середовища [5].

Згідно дослідження найактуальніших цифрових трендів, проведеного Українською асоціацією фінтех та інноваційних компаній штучний інтелект та військові технології є найбільш перспективними напрямками розвитку фінансово-технологічного сектору в Україні.

Впровадження ключових інновації в сфері фінансових інноваційних технологій, таких як відкритий банкінг і гіперперсоналізація, сприятимуть підвищенню ефективності банків та позитивно впливатимуть на цифровізацію фінансової сфери в цілому.

Цифрові тренди у розвитку економіки України є значущим фактором технологічної еволюції, що дозволить подолати виробникам розширювати географію надання послуг, знизити трансакційні витрати прийняття рішень, розробити нові бізнес-моделі на основі мережевих ефектів, залучити споживачів до процесу створення фінансових послуг.

Література

1. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. Національний банк України: URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/DDWIAwXTdqjdClp>
2. Концепція відкритого банкінгу. Національний банк України: URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Open_banking_conception_NBU_2023.pdf.
3. Про віртуальні активи: Закон України № 2074-IX від 17 лют. 2022 р.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20/ed20220217#Text>.
4. Краус К. М., Краус Н. М., Манжура О. В. Blockchain як новітній фінансовий інститут: процеси, стратегії, технології та практика застосування в умовах цифровізації економіки. Ефективна економіка. 2022. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=9883> (дата звернення: 21.02.2024).
5. Стойко О. Я. Перспективи розвитку фінтех- і банківського бізнесу в Україні. Фінанси та банківська справа. Проблеми економіки. 2020. № 2(44). С. 356–364. URL: <http://oaji.net/articles/2020/728-1597747267.pdf> (дата звернення: 20.02.2024).
6. Обушний С., Арабаджи К., Костікова К. Фінансові технології в Україні: шлях до інновацій та стабільності. Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій, 2023. 1 (11), 59-72. URL: <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/181/148>.

КІБЕРБЕЗПЕКА ТА ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ У ФІНАНСАХ

І. В. Курченко, *здобувач першого рівня вищої освіти, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна*

Д. А. Парфенова, *здобувачка першого рівня вищої освіти, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна*

У фінансовому секторі України спостерігаються різноманітні сфери кібератак, оскільки це одна з ключових галузей економіки, яка привертає увагу зловмисників через наявність великого обсягу цінних фінансових даних. Найпоширенішими сферами кібератак у фінансовому секторі України можна назвати:

– атаки фішингу – це спроби зловмисників отримати конфіденційну інформацію, таку як логіни, паролі, номери банківських карток, шляхом підступного відправлення електронних листів або повідомлень, які виглядають як легітимні від фінансових установ;

– використання шкідливого програмного забезпечення, такого як віруси, троянці та шпигунське ПЗ, для отримання несанкціонованого доступу до

фінансових систем, крадіжки конфіденційних даних або виконання шкідливих дій;

– атаки DdoS призводять до перевантаження веб-сайтів або онлайн-сервісів фінансових установ, що призводить до їх недоступності для легітимних користувачів та може призвести до фінансових втрат;

– зловмисники можуть отримувати доступ до фінансових систем через внутрішніх співробітників або партнерів, які мають доступ до цінної інформації. Наприклад, через викрадення облікових записів або використання неадекватних прав доступу;

– зростаюча популярність мобільних фінансових додатків призводить до збільшення кількості атак, спрямованих на мобільні платформи для крадіжки особистої та фінансової інформації користувачів;

– зловмисники використовують соціальну інженерію для маніпулювання користувачами з метою отримання їхніх конфіденційних даних або паролів, наприклад, через підроблені дзвінки або повідомлення.

Ці сфери кібератак вимагають постійного моніторингу та захисту з боку фінансових установ, а також усвідомленням ризиків з боку користувачів фінансових послуг. Кібербезпека та захист персональних даних стає все більш важливим аспектом у фінансовому секторі, де надійність та конфіденційність є ключовими для забезпечення довіри клієнтів та стабільності системи. Фінансові установи повинні постійно моніторити та вдосконалювати свої системи захисту від кібератак. Це включає в себе застосування сучасних технологій, які допомагають виявляти, блокувати та реагувати на потенційні загрози, такі як віруси, хакерські атаки та фішинг.

Захист від кіберзагроз є важливим аспектом для будь-якої організації, особливо у фінансовому секторі, де конфіденційність та цілісність даних мають вирішальне значення. Основними стратегіями для захисту від кіберзагроз є:

– мережева безпека. Розробка та впровадження мережевих заходів безпеки, таких як мережеві брандмауери, інтрузійні детектори та системи виявлення вторгнень, є важливими для захисту від кібератак;

– антивірусні програми та антишпигунське програмне забезпечення. Регулярне оновлення та використання антивірусного програмного забезпечення та антишпигунських програм може захистити систему від шкідливих програм та кіберзагроз;

– шифрування даних. Застосування шифрування для захисту конфіденційної інформації у випадку її втрати або крадіжки є важливим кроком для забезпечення безпеки даних;

– строгий контроль доступу. Обмеження доступу до конфіденційної інформації лише для авторизованих користувачів і використання механізмів автентифікації, таких як паролі, біометричні дані або токени, допомагає запобігти несанкціонованому доступу;

– регулярне навчання та свідомість персоналу. Навчання персоналу щодо потенційних кіберзагроз та правил безпеки є важливим елементом захисту. Працівники повинні бути свідомі ризиків та знати, як відповідно реагувати на них;

– регулярні аудити та оцінки безпеки. Проведення регулярних аудитів безпеки та оцінок ризиків дозволяє виявляти слабкі місця в системі та вчасно реагувати на потенційні загрози;

– планування відновлення після кібератак. Розробка планів відновлення та резервних копій даних є важливими для швидкого відновлення роботи після кібератаки та зменшення втрат.

Для ефективного захисту від кіберзагроз необхідно приділяти увагу комплексним заходам безпеки та постійно вдосконалювати стратегії захисту відповідно до змінюваних кіберзагроз.

Загалом, захист кібербезпеки та персональних даних у фінансах є невід’ємною частиною діяльності будь-якої фінансової установи. Відповідність вимогам кібербезпеки та захист персональних даних є важливим елементом збереження довіри клієнтів та забезпечення стабільності фінансової системи.

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

*М. І. Мавріна, к. е. н., старший викладач
кафедри фінансів і банківської справи,
ДВНЗ «Приазовський державний технічний
університет», м. Дніпро, Україна*

Цифрова трансформація фінансів – це комплексний процес, що охоплює впровадження сучасних технологій в усіх аспектах фінансової діяльності, спрямований на підвищення ефективності, доступності та безпеки фінансових послуг. У даній доповіді розглянемо основні напрямки та інновації, які зараз впроваджуються в фінансовій сфері країни, а також їх вплив на економіку, бізнес та громадян.

Цифрова трансформація в Україні активізувалася в останні роки, що зумовлено як внутрішніми реформами, так і зовнішніми викликами,

включаючи пандемію COVID-19, яка продемонструвала необхідність активізації процесів цифровізації в усіх сферах життя. До основних напрямків цифрової трансформації фінансів України можна віднести: електронні платіжні системи, цифрові банківські послуги, фінтех-інновації, криптовалюти та блокчейн, цифрові ідентифікатори, регуляторні технології (RegTech) та кібербезпека [1]. Розглянемо більш детально кожен з них.

Електронні платіжні системи – розвиток безготівкових розрахунків, QR-платежів, мобільних додатків для управління фінансами. Електронні платіжні системи в Україні займають одне з центральних місць у процесі цифрової трансформації фінансового сектору, оскільки вони сприяють переходу від традиційних готівкових розрахунків до безготівкових, забезпечуючи зручність, швидкість та безпеку транзакцій.

Цифрові банківські послуги – онлайн-банкінг, дистанційне відкриття рахунків, віртуальні картки. Цифрові банківські послуги в Україні представляють собою широкий спектр фінансових операцій, які можна виконувати дистанційно через інтернет-банкінг або мобільні додатки. Ці послуги змінюють традиційне розуміння банківської діяльності, роблячи її більш доступною, зручною та ефективною для споживачів. Завдяки цифровізації, клієнти мають можливість управляти своїми фінансами 24/7 з будь-якої точки світу, де є доступ до інтернету.

Фінтех-інновації в Україні активно розвиваються, вносячи значні зміни в традиційні банківські та фінансові послуги. Вони охоплюють широкий спектр продуктів і послуг, що використовують передові технології для покращення доступності, ефективності та безпеки фінансових операцій. Серед ключових напрямків фінтех-інновацій в Україні можна виділити: платформи P2P-кредитування, краудфандинг, роботизовані фінансові консультанти.

Криптовалюти та блокчейн є одними з ключових компонентів цифрової трансформації фінансової сфери в Україні, пропонуючи інноваційні підходи до ведення фінансових транзакцій, забезпечення безпеки даних та розвитку децентралізованих систем.

Цифрові ідентифікатори – впровадження електронних паспортів, цифрових підписів для спрощення доступу до фінансових послуг. Цифрові ідентифікатори в Україні стають ключовим елементом цифрової трансформації, спрощуючи доступ громадян та бізнесу до різноманітних урядових та комерційних послуг. Вони відіграють важливу роль у підвищенні ефективності та безпеки електронних транзакцій, забезпечуючи надійну верифікацію особистості в цифровому просторі.

Регуляторні технології (RegTech) представляють собою використання передових технологій для вирішення завдань, пов'язаних з дотриманням регулятивних вимог та стандартів у фінансовому секторі. Ці технології спрощують та автоматизують процеси виконання регулятивних вимог, забезпечуючи більш ефективну та точну відповідь на них. В Україні розвиток RegTech стає все більш актуальним, особливо у зв'язку з реформами в фінансовому секторі та стрімким розвитком цифрових технологій.

Кібербезпека – це область, яка зосереджена на захисті комп'ютерних систем, мереж та даних від ризиків, пов'язаних з кібератаками, зловмисним програмним забезпеченням, кібершпиунством та іншими загрозами. Вона включає в себе широкий спектр технологій, процедур та практик, спрямованих на забезпечення конфіденційності, цілісності та доступності інформації та інфраструктури [2].

Виходячи в вище перерахованого, можна зробити наступні висновки, цифрова трансформація фінансів в Україні має значний вплив на економіку країни, сприяючи зростанню прозорості фінансових операцій, підвищенню їхньої ефективності та зменшенню витрат. Для громадян це означає більшу доступність та зручність фінансових послуг, а для бізнесу – нові можливості для розвитку та виходу на ринок.

Серед основних викликів цифрової трансформації фінансової сфери в Україні – необхідність подолання правових бар'єрів, забезпечення високого рівня кібербезпеки, а також розробка та адаптація нових нормативно-правових актів, що регулюють цифрові фінансові послуги.

Отже, актуальні аспекти цифрової трансформації фінансів в Україні відображають глобальні тренди розвитку фінансового сектору та зумовлені потребою адаптації до сучасних викликів. Продовження цього процесу вимагає злагоджених зусиль уряду, бізнесу та громадянського суспільства.

Література

1. Мавріна М. І. Перспективи розвитку публічних фінансів України в умовах воєнного стану Формування новітньої парадигми управління публічними та приватними фінансами в Україні : матеріали IV Всеукр. Наук.-практ. Конф. Херсон: Книжкове видавництво ФОП Вищемирський В.С., 2023. С. 31-35

2. Мавріна М. І. Аналіз стану економіки України у воєнний період. Вісник Приазовського Державного Технічного Університету. Серія: Економічні науки. URL: https://journals.uran.ua/ves_pstu/article/view/282733

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МИТНИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

В. В. Руденко, *д. е. н., доцент, доцент
кафедри фінансів, банківської справи та
страхування,
Вінницький навчально-науковий інститут
економіки ЗУНУ, м. Вінниця, Україна*

За останні роки митні органи багатьох країн модернізувалися, набувши досвіду використання цифрових технологій. Внаслідок експоненціального зростання електронної комерції та загальної діджиталізації світової економіки, митним органам доступна велика кількість даних і цифрових ресурсів. Рухаючись вперед, митні органи змушені вийти за рамки простої автоматизації своїх процедур: вони повинні отримати вигоду від цифровізації, щоб краще обслуговувати суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та сприяти розвитку суспільства. Зазначене набуває особливої актуальності через сплеск транскордонної електронної комерції та зростаючі загрози, пов'язані з пандеміями та військовими конфліктами.

Цифровізація митних органів передбачає використання програмного забезпечення для збору, організації та управління митними платежами, документами та даними для підтримки потоку товарів у торгівлі.

Цифровізація надає переваги щодо кращого контролю митних ризиків, підвищення ефективності митної логістики, а також зростання зовнішньоторговельного потоку. До беззаперечних переваг цифровізації митних органів відносять [1]:

– швидкість. Замість того, щоб чекати, поки прибуде транспортний засіб, а потім оцінювати товари, які на ньому знаходяться, організований і структурований потік, у якому інформація раніше надається митниці в цифровому вигляді, може допомогти прискорити процес. Це також може допомогти, якщо певні дані відсутні або якщо виникають додаткові запитання від митниці, щоб усі відсутні/неправильні дані можна було своєчасно виправити без затримки випуску товарів;

– ефективність: суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності використовують одні й ті ж дані для кількох документів: коносаментів, комерційного рахунку-фактури, пакувального листа тощо. Цифровізація митниці може допомогти суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності перейти від неструктурованих даних до структурованих. Це дозволяє повторно

використовувати ключову інформацію замість того, щоб вручну знову і знову дублювати її в безлічі різних паперів по всьому ланцюжку постачання;

– краще управління ризиками та економія коштів: непотрібні заходи митного контролю призводять до витрат і великих затримок. Завдяки цифровізації митниці є можливість надати її працівникам ранній доступ до більшої кількості даних, щоб забезпечити точніше управління ризиками. Це може зменшити кількість «помилкових спрацьовувань» і, таким чином, зменшити витрати та затримки;

– точність: цифровізація митниці забезпечує кращу уніфікованість даних, запобігаючи помилкам і розбіжностям. Так, якщо деякі документи помилково вказують інше значення ваги для вантажу або якщо вони описують товар дещо по-іншому, суб'єкти господарювання ризикують надіслати на митницю документи з розбіжностями в даних, що призведе до перевірок, затримок або дорогі штрафи;

– покращений контроль: дані, які можна застосувати, забезпечують цілісне наскрізне уявлення про ланцюжок поставок. Це дає безпрецедентний контроль і дозволяє суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності приймати рішення в реальному часі на основі даних, які відкривають нові можливості для зростання.

Водночас наявні ключові виклики, з якими стикаються митні органи в процесі цифровізації, які насамперед пов'язані з опором змінам з боку як зовнішніх, так і внутрішніх зацікавлених сторін, а також недостатніми ресурсами (як фінансовими, так і людськими). У багатьох випадках не вистачає відповідного законодавчого забезпечення, адже більшість країн не мають належної нормативно-правової бази, зокрема для прийняття електронних підписів і вирішення питань безпеки даних, надання доступу до даних третіх сторін тощо. Крім того, цифровізація митних органів стикається з відсутністю у працівників необхідних навичок в ІТ, тривалими процесами публічних закупівель та високими витратами, пов'язаними з придбанням технологій, інфраструктури, процедурними та організаційними змінами [2].

Для подолання зазначених викликів керівництво митних органів має належним чином організувати процес цифровізації, щоб гарантувати, що їх зусилля узгоджуються зі стратегічними напрямками діяльності, забезпечити необхідний бюджет та юридичну підтримку, призначити правильних виконавців, відповідальних за дану роботу, і, зрештою, нести відповідальність за досягнуті результати.

Таким чином, цифровізація є необхідною умовою розвитку митних органів у сучасних умовах. У діджиталізованому світі митниці стикаються з

сильним попитом суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності надавати оперативні послуги в режимі реального часу. Цифровізація робить діяльність митних органів простішою, прозорішою та ефективнішою, що зрештою покращує середовище для суб'єктів господарювання та окремих громадян, а також для митниць шляхом підвищення їхньої операційної спроможності. Цифрові інструменти дозволяють митним органам задовольняти різноманітні потреби, які уможливають швидкий обмін та обробку інформації, а також гарантують, що їх дизайн враховує фінансові ризики, запобігає уникненню та ухиленню від сплати податків, а також ефективно протидіє митному шахрайству.

Література

1. La Face S. 5 reasons why digitalizing customs can boost your business. URL: <https://www.maersk.com/insights/digitalisation/2023/10/17/digital-customs> (дата звернення: 21.02.2024).
2. Gichuki N., Msiska F. Customs digitalization and deepening intra-comesa trade : special report. URL: <https://www.comesa.int/wp-content/uploads/2022/01/CUSTOMS-DIGITALIZATION-AND-DEEPENING-INTRA-COMESA-TRADE.pdf> (дата звернення: 21.02.2024).

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

О. О. Сербін, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Український державний університет науки і технологій, м. Дніпро, Україна
Науковий керівник – О. О. Матусевич,
д. е. н., доцент кафедри фінансів, обліку і психології,
Український державний університет науки і технологій, м. Дніпро, Україна

У сучасному світі, де технології стрімко розвиваються і нові інновації стають нормою господарювання, банківський сектор України не залишається осторонь цих перемін.

З часів початку повномасштабного наступу на нашу державу всі сектори економіки знаходяться у кризовому періоді, деякі сектори з кризи не вийшли ще з початків пандемії, та що стосується банківської сфери за останні два роки відбулись значні трансформації, засновані на цифровій революції та впровадженні передових технологій. Одним із ключових аспектів цифрової трансформації банківської системи України є зростання цифрових каналів зв'язку.

Впровадження мобільних додатків, розширення онлайн-банкінгу та поширення веб-платформ дозволяють клієнтам взаємодіяти з банком в будь-який час та в будь-якому місці, забезпечуючи безперервний та зручний доступ до фінансових послуг.

Україна, по праву може себе вважати лідером, що стосується теми цифровізації держави та поширення UX/UI на держ послуги та заміни бюрократичних інституцій на позитивний досвід клієнта-громадянина.

До інноваційних продуктів та послуг, що запроваджуються в банківській системі, включаються розумні банківські картки, криптовалютні сервіси, розширені аналітичні інструменти для керування фінансами та подальше персоналізоване обслуговування клієнтів.

Банки все активніше використовують блокчейн технології з метою забезпечення високого рівня безпеки та швидкісних транзакцій, та для визначення та оптимізації комерційних і інвестиційних стратегій.

Звичайно, криптовалюта- є інструментом деперсоналізації коштів, що для країни з високим рівнем тіньової економіки та корумпованості державного сектору є найбільш шкідливим фактором. А отже повинен бути розроблений план дій, для поширення практики фінансового моніторингу та персоналізації крипто-гаманців посадових осіб та їх найближчого оточення. Для подальшого розповсюдження такої практики на широкий ринок, стаючи експортером технологій (як у випадку з платформою ДІЯ).

Взаємодія криптовалют та Національного банку України (НБУ) є ключовим аспектом у розвитку фінансової системи країни. Це відкриває нові можливості для впровадження цифрових технологій та створення інноваційних фінансових послуг. На перший погляд, криптовалюти можуть здатися революційною технологією, що демократизує фінансовий ринок. Проте, ефективна регуляторна політика, поряд з інноваціями, є важливою для забезпечення фінансової стабільності та захисту інвесторів. Національний банк України активно вивчає потенціал блокчейн технологій та криптовалют для оптимізації фінансових процесів. Створення балансу між інноваціями та фінансовою стабільністю вимагає від НБУ пошуку оптимальних рішень та розвитку ефективних регулятивних механізмів.

У контексті українського сприйняття криптовалют та блокчейн технологій, важливим викликом залишається забезпечення безпеки операцій та захисту фінансової системи від потенційних ризиків. Зважаючи на вузьку межу між інноваціями та фінансовою стабільністю, НБУ має виробити стратегію, спрямовану на сприяння розвитку цифрових технологій, одночасно забезпечуючи ефективний нагляд та регулювання для збереження довіри до

фінансової системи. Цифрова трансформація в банківському секторі України є не лише питанням технологічних інновацій, але й ключовим чинником у забезпеченні фінансової стабільності та створенні сприятливих умов для економічного розвитку країни.

Цифрова трансформація банківської системи в Україні визначена важливим фактором, який допомагає фінансовим установам залишатися конкурентоспроможними, надати нові і вдосконалені фінансові послуги та підтримувати високий стандарт обслуговування та задоволеності клієнтів. Високотехнологічні рішення, інновації та стратегічне планування – ці аспекти сприяють подальшому розвитку банківського сектору в Україні та відкривають нові можливості для підвищення ефективності, росту та стабільності.

Література

1. Цифрова валюта центрального банку та криптовалюта: порівняння. Рафаель Ауера та Райнер Бьоме, 2021.
2. Blockchain Revolution. Alex Tapscott, Don Tapscott 2018.

КЛЮЧОВІ ЕЛЕМЕНТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У БАНКІВСЬКУ СФЕРУ

*І. І. Шрамко, старший викладач кафедри
інформаційних систем і технологій,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро,
Україна*

Впровадження інформаційних технологій в банківську сферу є однією з ключових стратегічних ініціатив, яка визначає сучасну динаміку та конкурентоспроможність фінансових установ. В умовах стрімкої цифрової трансформації та постійного зростання вимог клієнтів до зручності, швидкості та безпеки фінансових послуг, банки активно впроваджують нові технології для відповіді на ці виклики та створення конкурентної переваги. Сучасна банківська індустрія переживає справжню революцію, де відкритість до інновацій, гнучкість та стратегічне бачення відіграють ключову роль у забезпеченні успіху. Впровадження інформаційних технологій стає каталізатором цього перетворення, дозволяючи банкам не лише підтримувати ефективність та безпеку своїх операцій, але й відкриваючи нові можливості для залучення клієнтів, розширення продуктового спектру та оптимізації внутрішніх процесів.

У даному контексті важливо розглянути широкий спектр аспектів впровадження інформаційних технологій в банківську сферу. Також необхідно враховувати як внутрішні, так і зовнішні фактори, які впливають на успішність цього процесу, включаючи регулятивні вимоги, технологічну конкуренцію та очікування клієнтів. Впровадження інформаційних технологій в банківську сферу вимагає ретельного планування та уважного врахування ключових елементів, зокрема наступних:

- стратегія технологій – розроблення стратегії, що визначає, які технології будуть впроваджені, та як вони підтримуватимуть бізнес-мети банку;

- кібербезпека – забезпечення захисту інформації та фінансових активів клієнтів від кіберзагроз шляхом розробки ефективних систем захисту даних;

- інтернет-банкінг – створення зручних та безпечних інтернет-платформ для здійснення банківських операцій віддалено;

- мобільність – розроблення мобільних додатків та інших технологічних рішень, що дозволяють клієнтам отримувати доступ до банківських послуг з будь-якого пристрою;

- аналітика даних – використання аналітичних інструментів для збору, аналізу та використання даних з метою покращення прийняття рішень, виявлення тенденцій та попередження шахрайства;

- хмарні технології – використання хмарних сервісів для зберігання та обробки даних з метою забезпечення ефективності та масштабованості;

- інтеграція систем – забезпечення сумісності та взаємодії між різними інформаційними системами, що використовуються в банку;

- операційна ефективність – використання технологій для автоматизації процесів та оптимізації робочих процедур з метою зниження витрат та підвищення продуктивності;

- запобігання шахрайству – впровадження технологій для виявлення та запобігання шахрайству та кіберзлочинності, таких як системи виявлення шахрайства та біометричні ідентифікатори;

- клієнтський сервіс – використання технологій для покращення взаємодії з клієнтами, включаючи чат-боти, віртуальних асистентів та інші інтерактивні інструменти.

Впровадження інформаційних технологій в банківську сферу є основою сучасного бізнесу, спрямованого на забезпечення високоякісних фінансових послуг та задоволення потреб клієнтів. Застосування ІТ в банківській сфері сприяє підвищенню оперативної ефективності через автоматизацію та оптимізацію рутинних процесів, що призводить до зменшення витрат та

покращення якості обслуговування клієнтів. Захист важливих фінансових даних та персональної інформації стає пріоритетом через вдосконалені системи кібербезпеки. Успішне впровадження технологій також передбачає постійний моніторинг та адаптацію до змін в технологічному середовищі. Застосування інтегрованих підходів та інновацій дозволяє банкам ефективно конкурувати та швидше адаптуватися до змін у вимогах ринку та викликах.

РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ В ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ: АНАЛІЗ І ПЕРСПЕКТИВИ

Ю. М. Ярова, *к. е. н., викладач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Вінницький навчально-науковий інститут економіки ЗУНУ, м. Вінниця, Україна*

Фінансова грамотність у сучасному світі стає ключовим чинником, що визначає економічний розвиток країни. Високий рівень фінансової грамотності серед населення має безпосередній вплив на фінансову стабільність, ефективність інвестицій та загальний рівень економічної активності.

Фінансова грамотність зростає як здатність особливо ефективно керувати своїми фінансами, розуміти основні фінансові поняття та процеси, приймати обдумані фінансові рішення. Це охоплює розуміння бюджетування, основ інвестування, оподаткування, а також здатність аналізувати та оцінювати ризики.

Питанням фінансової грамотності присвячені праці таких учених: О. Бречко, Л. Захаркіна, Л. Зюман, О. Гужва, Л. Слобода, Т. Смовженко, Т. Гаврилко, М. Довгань, Т. Новікова, Т. Кізима, А. Кузнецова, В. Рисін, В. Корнівська, Б. Пшик, Г. Кучерова, І. Ломачинська, та інші. [1-3]

Фінансова грамотність спрямована на вирішення проблеми бідності, зниження економічних ризиків, вирішення питання непомірного боргового навантаження, підвищення прибутковості домогосподарств і підприємців [1, с. 130].

Важливість фінансової грамотності особливо очевидна в умовах сучасного глобального економічного середовища. Люди, які володіють фінансовими знаннями, здатні уникати непередбачених фінансових проблем, ефективно управляти своїми активами та брати участь у фінансових ринках.

Фінансова грамотність – це набір навичок, набутих у рамках фінансової освіти як у закладах загальної середньої освіти, так і у вищих навчальних закладах.

Дослідження показують, що країни з високим рівнем фінансової грамотності мають суттєво вищий рівень економічного розвитку. Одним із прикладів може бути Швейцарія, де акцент на фінансовій грамотності та освіті допомогли створити стійкість та конкурентоспроможну економіку [4].

Незважаючи на важливість фінансової грамотності, багато країн стикаються з викликами в її розвитку. Деякі дослідження свідчать про те, що значна частина населення не має достатніх знань у галузі фінансів. Це може бути пов'язано як з недостатньою вагомістю до фінансової грамотності в системі освіти, так і з відсутністю адекватних програм національного рівня [4].

Взаємозв'язок між рівнем фінансової грамотності населення та економічним розвитком є невідомим секретом сталого прогресу. Національні економіки, де громадяни мають високий рівень фінансової грамотності, виявляють більшу стійкість до економічних криз та більші показники економічного зростання.

Високий рівень фінансової грамотності пов'язаний з меншою кількістю фінансових криз та соціально-економічних труднощів. Індивіди, освічені у фінансових питаннях, краще розуміють механізми економічної взаємодії та можуть активно сприяти управлінню ризиками в особистому та громадському житті.

Для покращення рівня фінансової грамотності необхідна комплексна стратегія, що включає в себе як широкомасштабні освітні програми в школах та вузах, так і ініціативи з боку уряду та фінансових установ. Недостатня освітня програма, низька доступність фінансових консультацій та непрозорість фінансових процесів можуть ускладнити завдання по підвищенню рівня фінансової грамотності. Програми повинні бути орієнтовані на практичні навички, які дозволяють людям ефективно управляти своїми фінансами на різних етапах життя. Також важливо створювати умови для постійної самоосвіти та підтримувати ініціативи громадських організацій та приватного сектору у розвитку фінансової грамотності. Доступність інформації та інтерактивні форми навчання можуть значно підвищити рівень фінансової грамотності серед різних верств населення.

Фінансова грамотність грає ключову роль у формуванні стійкої та ефективної економіки. Зростання рівня фінансової грамотності серед населення є стратегічним завданням для будь-якої країни, спрямованим на підвищення економічного розвитку, збільшення інвестицій та покращення

фінансової стабільності. Реалізація ефективних програм розвитку фінансової грамотності стане кроком до побудови стійкого та конкурентоспроможного економічного майбутнього.

Отже, фінансова грамотність сприяє економічному розвитку нації, формує стабільний фінансовий ринок та сприяє соціальній стабільності. Підвищення рівня фінансової грамотності є актуальним завданням для країн, які прагнуть до сталого економічного розвитку, і потребує комплексного підходу від уряду, освітніх і фінансових установ.

Література

1. Бречко О. Фінансова і цифрова грамотність як базові складові розвитку сучасного інформаційного суспільства. Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України. 2019. Вип. 24. С. 129-135. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/38305/1/>.
2. Гаврилко Т. О., Довгань М. М. Фінансова грамотність населення: вітчизняний та зарубіжний досвід. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 30 (2). С. 48–52. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2018_30\(2\)_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2018_30(2)_13).
3. Щьокіна Є. Ю., Черепанова Н. О., Гужва О. А. Фінансова грамотність як запорука соціального та економічного розвитку держави. Економічні науки. Сер.: регіональна економіка. 2020. Вип. 17. С. 296–302. DOI: [https://doi.org/10.36910/2707-6296-2020-17\(67\)-29](https://doi.org/10.36910/2707-6296-2020-17(67)-29).
4. Карлін М. І., Цимбалюк І. О. Фінанси домогосподарств провідних країн світу: Навч. посіб. Луцьк: Вежа-Друк, 2014. 172 с.
5. Савчук Н. Фінансова грамотність: сутність і перспективи розвитку. Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. Сер.: філософські науки. 2021. Вип. 1. С. 92-97. DOI: <https://doi.org/10.32405/2413-4139-2020-1f26J-92-97>.
6. Фінансова грамотність : Підруч. / авт. Кол. ; за ред. Д-ра екон. наук, проф. Т. С. Смовженко. Київ : УБСНБУ, 2014. 316 с.

ASPECTS OF MODERNIZATION OF THE FINANCIAL SECTOR IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION OF THE NATIONAL ECONOMY

**O. M. Karamushka, Ph.D., Associate
Professor, Acting Head of the Department of
Information Systems and Technologies,
Dnipro State Agrarian and Economic
University, Dnipro, Ukraine**

The general development of technology affects all aspects of modern life, and the financial sector is no exception. From the advent of digital technologies to the rapid development of innovation, there is a significant transformation of financial services and tools. Modernization of the financial sector in the context of digitalization of the national economy opens up many opportunities, but also creates new challenges. At first glance, digital technologies open new horizons: digital

financial services, blockchain, artificial intelligence and much more. However, it also creates issues of security, cybercrime and unequal access to financial instruments. This rapid pace of development requires attention to the regulatory environment, ensuring cyber security and a balanced approach to financial inclusion. Modernization of the financial sector in the context of digitalization of the national economy involves a number of key aspects:

- digital financial services – the development of digital technologies promotes the emergence of new financial services and products, such as electronic payment systems, mobile applications for financial management, online lending, etc. Digital technologies can help make financial services accessible to the public, particularly in rural and remote areas through the development of mobile banking applications and electronic payment systems. Ukraine is already witnessing the active development of electronic payment systems, such as Privat24, LiqPay, as well as state initiatives on electronic payments, which contribute to increasing the efficiency and convenience of financial transactions;

- blockchain and cryptocurrencies – the use of blockchain technology gives security and transparency in financial transactions, and also promotes the development of cryptocurrencies and tokens, which can become an alternative to traditional financial instruments. In Ukraine, there is already an interest in the development of blockchain technologies and cryptocurrencies, in particular through the introduction of a regulatory environment for cryptocurrency assets and the development of blockchain technology projects in the field of public services;

- financial analytics and artificial intelligence – the use of analytical tools and artificial intelligence allows to improve decision-making in the financial sphere, reduce risks and optimize asset management processes;

- regulatory sphere and regulatory environment – for the successful digitalization of the financial sector, appropriate regulation is necessary, which will ensure the protection of consumer rights, ensure the safety and stability of the financial system. Ukraine can actively influence the development of the digital financial sector by creating a favorable regulatory environment, supporting innovative startups and developing digital infrastructure;

- cyber security – the development of digital technologies requires stronger cyber security measures to protect financial data and prevent cyber-attacks. Taking into account cyber security threats, Ukraine should actively work to ensure the protection of financial data and the information infrastructure of financial institutions.

These aspects interact with each other, contributing to the growth of the competitiveness of the financial sector and the overall economic development of the

country. In Ukraine, the process of modernization of the financial sector in the context of digitalization of the national economy is gaining more and more importance. The implementation of digital technologies in the financial sphere contributes to the development of electronic payment systems, mobile banking applications and online services, which facilitates access to financial services for the population and enterprises. Modernization of the financial sector through digitalization is a key factor for increasing the competitiveness of the Ukrainian economy, improving the availability of financial services and attracting investment capital to the development of the country. However, in order to achieve these goals, it is necessary to solve a number of challenges related to the regulatory sphere, cyber security and education of the population in the field of digital financial technologies.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1 СТРАТЕГІЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК

Абібуллаєв Р. Е. Фінансовий потенціал інноваційного розвитку національної економіки: проблеми та перспективи	4
Бондаренко А. В. Місцеві фінанси та їх роль в соціальній економіці України	7
Веліканова К. С. Фінансові проблеми місцевого самоврядування в Україні та шляхи їх вирішення	9
Головай Н. М. Податкові стратегії у відповідь на глобалізаційні тренди	12
Жабак О. В. Вектори імплементації вітчизняної системи формування державного боргу до світових стандартів	14
Заремба С. В. Принципи бюджетування державних установ за центрами відповідальності	18
Земелько С. І., Доценко Г. П. Роль фінансової статистики у функціонуванні фінансової системи	20
Качула С. В. Формування бюджетної політики України в умовах воєнного стану	22
Коваленко В. В. Координація монетарної та фіскальної політик та її вплив на економічне зростання під час воєнного стану в Україні	24
Ковальов Д. Г. Особливості формування фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану	26
Кравченко О. В., Пуговкіна Ю. А. Оподаткування доходів фізичних осіб в Україні	28
Макогон В. Д. Фіскальна політика України в умовах воєнного стану	29
Мельничук Ю. Д. Глобалізаційні виклики формування податкової політики України	31
Огренич Ю. О., Кутузова Н. В. Екологічний податок: особливості та напрямки удосконалення з урахуванням досвіду країн ЄС	34
Пінчук Т. М. Характерні риси та завдання статистики державних фінансів	38
Разумова Г. В., Оскома О. В. Актуальні аспекти управління державним боргом України	40
Режко Д. С. Особливості розвитку органів самоврядування в умовах воєнного стану	43
Роменська К. М. Збалансованість бюджетних потоків для ефективного управління державним боргом України	45
Тимошенко М. В. Особливості Державного бюджету України за 2023 р.	47

Тимощук В. В. Модернізація інституціонального середовища інноваційного розвитку в умовах цифровізації	50
Хорудженко Д. О., Соловійов Д. В. Пенсійне забезпечення в Україні: проблеми та шляхи покращення	52
Чорновол О. Ю. Інституціональний аспект інвестиційно-інноваційного забезпечення економічної динаміки	55
Юдіна С. В., Жюдін Ф. М. Основні аспекти необхідності інвестування у високотехнологічний сектор економіки України	57
Khalatur S. M. Modernization of the financial system: current problems and prospects	61
Sánchez M. Social protection of the population in Spain	63

СЕКЦІЯ 2 ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ТА ФОНДОВОГО РИНКУ

Буз А. О. Цифрова валюта центрального банку як стратегічний інструмент валютної інтернаціоналізації: перспектива Китайської народної республіки	66
Гетель В. В. Розвиток інвестиційного банкінгу в Україні	70
Голиков А. О., Сергєєва О. С. Удосконалення механізму фінансової стійкості банків в умовах воєнного стану	72
Дуброва М. М. Ризик-орієнтований підхід до оцінки та управління надійністю комерційного банку	74
Житар М. О. Банківська система України в умовах воєнного стану...	76
Земсков К. В. Пріоритетні напрями управління пасивами банку	78
Колядич М. С. Роль інновацій у банківському секторі	80
Лиса О. В. Банківське кредитування домогосподарств в Україні	83
Матусевич Д. Б. Роль державного регулювання та підтримки банківської системи України в умовах війни	86
Михлик А. О. Інноваційні вектори розвитку банківської системи	88
Погорелов Б. В. Фактори стійкості комерційного банку	90
Солодовникова І. Л. Особливості реалізації монетарної політики в умовах економічної нестабільності	92
Таранова В. В. Функціонування банківської системи України під час воєнного стану	94
Ушаков С. О. Інвестиційна політика комерційних банків	96
Шевцова О. Й. Інноваційні аспекти розвитку цифрових технологій на ринку банківських платежів	99
Штефан Л. Б. Ефективність реалізації монетарної політики в макроекономічних умовах України	101
Abuselidze G. Impact of interbank competition on the growth of the real sector of the economy	103
Colesnik M. Tax investment credit as a tool of stimulating the development	

of entrepreneurship activity	105
------------------------------------	-----

**СЕКЦІЯ 3
УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ
РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ**

Адонін С. В. Особливості управління прибутком підприємства	108
Андросов В. О. Система управління лініями поставок в логістичному забезпеченні промислових підприємств	110
Андросов О. О. Вплив Інтернету речей на формування цифровізації бізнес-процесів промислових підприємств України	113
Буряк А. В. Оцінка ефективності управління фінансами на підприємствах реального сектора економіки	115
Клименко С. С. Ключові аспекти антикризового управління підприємствами	118
Ковальов М. О. Особливості конкуренції підприємств в цифровому середовищі в Україні	120
Кравченко О. В., Пуговкіна Ю. А. Ліцензування діяльності підприємств	123
Нор-Шаранова О. І., Ігнашкіна Т. Б. Щодо методичного інструментарію оцінювання фінансово-економічної безпеки підприємства	125
Олійник О. О. Управління фінансовою стійкістю підприємств реального сектору економіки	127
Олійник Т. І. Формування системи управління ризиками підприємств реального сектора економіки	130
Правило О. Л. Сутність економічно-фінансової стабілізації бізнесу країни	132
Родіна О. В., Красножон К. В. Ключові аспекти прийняття управлінських рішень	134
Рябцев В. А. Зв'язок концепції корпоративного партнерства з управлінням персоналу	136
Сірко А. Ю. Розвиток реального сектору економіки України в системі державного управління підприємством	138
Танкушина К. К. Етичні аспекти фінансового менеджменту та надання фінансових послуг	140
Тривайло А. Ю. Чинники зростання в діяльності осель сільського зеленого туризму	141
Чуйко М. М. Управління підприємствами малого бізнесу в умовах діджиталізації	144
Штепа А. С. «Virtual reality» та «Augmented reality» технології в управлінні промисловими підприємствами	146
Vasileva L. M. Problems of risk management in the system of economic security of the enterprise	148

СЕКЦІЯ 4

РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ: ІНТЕГРАЦІЙНІ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ

Абрамов М. Д. Стан і перспективи розвитку страхового ринку України в умовах воєнного стану	151
Водолазська О. А. Аграрне страхування як елемент управління сільськогосподарськими ризиками	153
Водолазська С. В. Розвиток каналів просування страхових послуг в умовах цифровізації	156
Демченко В. І. Інтеграційні та глобалізаційні процеси як чинник розвитку страхового ринку України	158
Зубко О. В. Головні аспекти розвитку страхового ринку в умовах глобалізації	160
Масюк Ю. В. Сучасні тенденції розвитку цифрових тенденцій у страхуванні	162
Павленко О. П. Сучасний стан страхової діяльності в Україні	164
Павленко О. П., Лауш Л. П. Діяльність страховиків та перестраховиків на альтернативних ринках капіталу	167
Павленко О. П., Новосьолова Р. В. Страхування аграрних ризиків: проблеми та перспективи	170
Espejo J. M. R. Monitoring of the insurance market under the conditions of the state of war	171
Hrabchuk O. M. Global trends in the development of the insurance market	174
Kulowicz L. Formation of insurance product design in the underwriting process	176

СЕКЦІЯ 5

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ СФЕРИ

Бакумов В. А. Підвищення ефективності використання фінансових ресурсів сільськогосподарського підприємства	179
Завадських Г. М. Втрати АПК України під час війни і потреби у фінансових ресурсах на відновлення та реконструкцію	181
Заламай В. Д. Фінансовий механізм забезпечення аграрних підприємств України в умовах воєнного стану	183
Зубко О. В., Лагутіна О. О. Інноваційно-інвестиційне забезпечення сталого розвитку аграрної сфери	185
Зубко О. В., Марко М. А. Основні засади державного впливу щодо забезпечення сталого розвитку агропідприємств	188
Зубко О. В., Черкашина М. О. Основні принципи механізму інвестиційного забезпечення сталого розвитку аграрної сфери	190
Ільченко О. О. Глобалізаційні виклики та їх вплив на продовольчу	

безпеку країни	193
Ластовченко П. В. Підходи до комплексного розвитку сільських територій в умовах цифровізації економіки	195
Марухненко І. Я. Вдосконалення механізму страхового захисту агросектору в умовах воєнного стану	198
Нужна С. А. Особливості інклюзивного розвитку агросектору України	200
Огренич Ю. О., Колісник А. В. Особливості кредитного забезпечення основних засобів для сільськогосподарських підприємств	202
Радченко О. Д. Фінансування агросектору України: аналіз тенденцій в умовах воєнного стану	206
Родіна О. В., Шапошнікова І. О., Грачова А. В. Стратегічні цілі сталого розвитку у контексті забезпечення фінансової безпеки	208
Поліщук П. С. Трансфертне ціноутворення в умовах воєнного стану .	210
Сірко А. Ю., Бреславець С. С. Фінансова складова інституційного забезпечення сталого розвитку аграрного сектора	212
Сірко А. Ю., Педоренко М. А. Сталий розвиток аграрного сектора економіки України	214
Шевчук В. В. Політика держави для забезпечення розвитку аграрної сфери у воєнний час	216
Шкварук Д. Г. Роль фінансових інструментів у забезпеченні сталого розвитку АПК	218
Pavlova H. Problematic aspects of innovative development of agricultural enterprises in Ukraine	222

СЕКЦІЯ 6 ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ

Андросова О. Ф. Розвиток цифровізації економіки України в сучасних умовах	224
Бровко Л. І. Фінансовий біг-дата аналіз: аналітичні методи і моделі .	227
Долюк А. В. Цифрова трансформація системи управління державними фінансами України	229
Здоровий Є. В. Використання інформаційних технологій у фінансовому секторі	231
Карамушка Ю. М. Новації та застосування сучасних підходів у фінансових інформаційних системах	233
Кононова І. В., Верхоглядова Н. І. Цифрові тренди у фінансовому секторі України	235
Курченко І. В., Парфенова Д. А. Кібербезпека та захист персональних даних у фінансах	237
Мавріна М. І. Актуальні аспекти цифрової трансформації фінансового сектору України	239

Руденко В. В. Перспективи розвитку митних органів в умовах цифровізації	242
Сербін О. О. Цифрова трансформація банківської системи України ..	244
Шрамко І. І. Ключові елементи впровадження інформаційних технологій у банківську сферу	246
Ярова Ю. М. Роль фінансової грамотності в економічному розвитку: аналіз і перспективи	248
Karamushka O. M. Aspects of modernization of the financial sector in the context of digitalization of the national economy	250